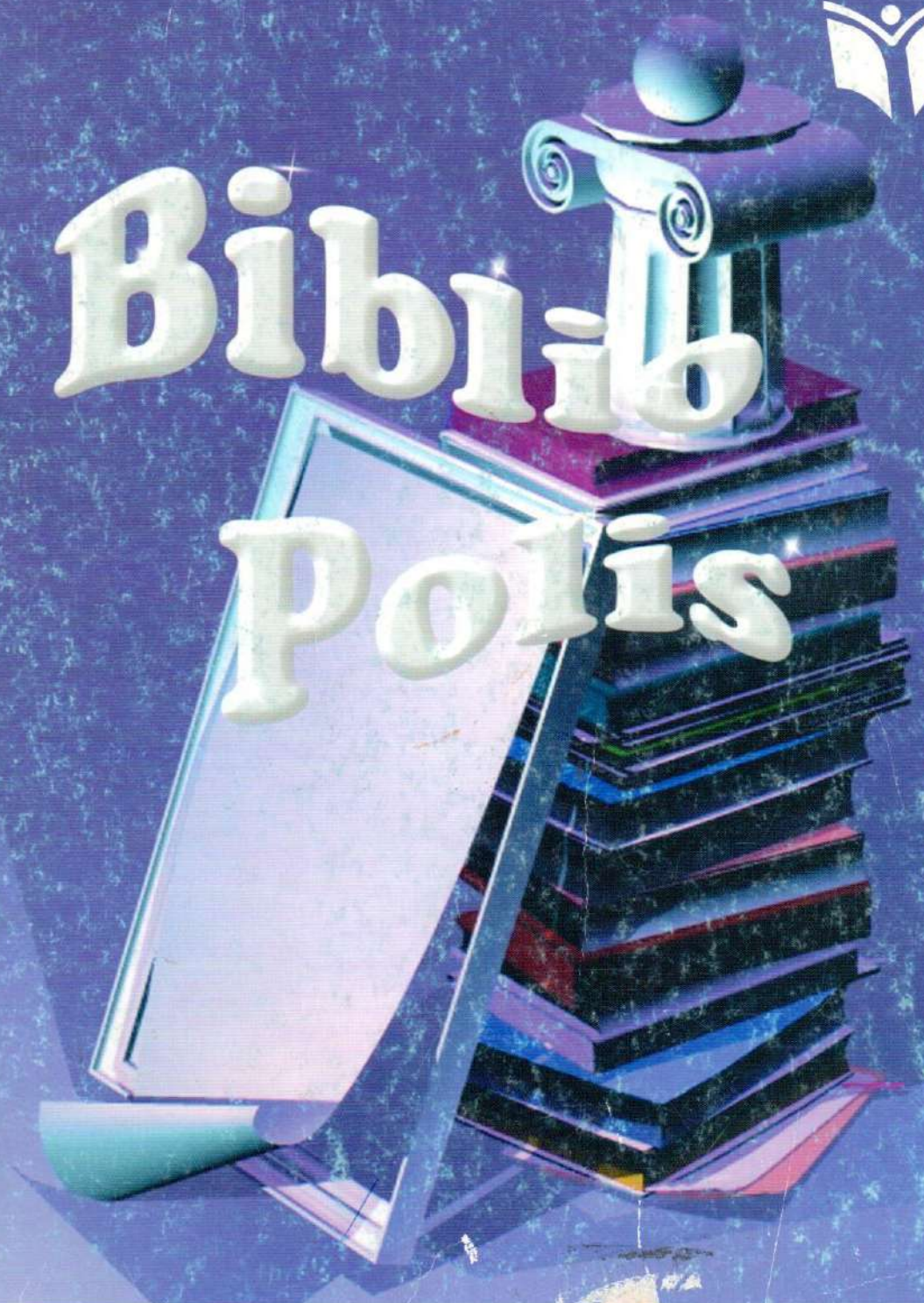

02
B-51

ISSN 1811 - 900X

Bibliis Polis

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie și
științe ale informării,
editată de Biblioteca Municipală
"B. P. Hasdeu" din Chișinău

Apare din anul 2002
Vol. 24 (2007) Nr. 4 (Serie nouă)

Director:

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

*Larisa CĂȘLARU, Mariana HARJEVSCHI, Ludmila PÂNZARU, Elena VULPE,
Alexandru-Horațiu FRIȘCU, Genoveva SCOBIOALĂ, Tatiana ISCHIMJI,
acad. Mihai CIMPOI, dr. conf. univ. Natalia GOIAN, dr. conf. univ. Nelly ȚURCANU*

Lector: *Genoveva SCOBIOALĂ*

Tel. redacției: 22-11-86 <http://www.hasdeu.md/bibliopolis/frame.html> e-mail: bibliopolis@hasdeu.md

Tipar executat la "BONS OFFICES". Tel.: 500-577; 500-895

CUPRINS / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

**EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ СТАТЬЯ /
EDITORIAL**

Vlad POHILĂ

Arta de a scrie pentru cititori
Искусство писать для читателей
The art of writing for readers.....5

BILANȚ / ИТОГИ / REVIEW

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a
marcat 130 de ani...
(*Dialog: Vlad POHILĂ – dr. conf. univ.
Lidia KULIKOVSKI*)
Муниципальная Библиотека им.
«Б.П. Хашдеу» отметила свое 130-
летие...
The Municipal Library “B. P. Hasdeu”
– 130 years... 10

CRONICĂ / ЛЕТОПИСЬ / CRONICS

Genoveva SCOBIOALĂ

Două concursuri inedite, mai mulți
lauri pentru tinere talente
Два оригинальных конкурса и
лавры для молодых талантов

Two original competitions – more
laurels for young talents 15

VI. PRISĂCARU

Trec anii, însă contribuțiile rămân
Идут годы, вклад остается
The years go but the contribution
remain 17

**TEORIE ȘI PRACTICĂ / ТЕОРИЯ И
ПРАКТИКА / THEORY AND PRACTICE**

Elena BUTUCEL

Publicul cititor și potențial al
bibliotecilor
Активный и потенциальный
читатель библиотеки
The active and potential library's
reader 20

Alexandru Horațiu FRIȘCU

„Hibridizarea” bibliotecii - rod al vieții
ori „sîmbure-al pieirii”?
Библиотека-“гибрид” – прогресс
или яблоко раздора?

The "hybrid" library is a progress or an apple of discord?..... 22

**VIAȚA FILIALELOR /
ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ /
LIBRARY'S BRANCHES LIFE**

Tatiana FIODORUC

Chișinăul citește mereu cărți noi
Кишинэу читает новые книги
Chisinau is reading new books 24

Elena CEBOTARI

Biblioteca „Liviu Rebreanu” –
deschidere către întreaga comunitate
municipală
Библиотека им. Ливиу Ребряну
открыта для читателей муниципия
The library “Liviu Rebreanu”
is opened for all municipal
community 28

Liviu REBREANU

Puterea credinței
Сила веры
The strength of faith 31

Ecaterina NEDZELSKI

Biblioteca „Adam Mickiewicz” vă
așteaptă
Библиотека им. Адама Мицкевича
ждет вас
The Library „Adam Mickiewicz” is
waiting for you 32

Ирина СПИЦЫНА / Irina SPIȚÎNA

Читающие дети - читающая нация
Citesc copiii – citește tot poporul
Reading children – a reading
nation 34

**DIALOGURI PROFESIONALE /
ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ ДИАЛОГИ /
PROFESSIONAL DIALOGS**

Mirela Roznovschi: „Creativitatea nu
are granițe...”
(Consemnare: Mariana HARJEVSCHI)
Мирела Розновски: «Творчество не
имеет границ...»
Mirela Roznovschi: „The creativity
without frontiers...” 37

**VALORI PERENE / ВЕЧНЫЕ
ЦЕННОСТИ / PERPETUAL VALUES**

Victor PETRESCU

Petru Movilă, în slujba Ortodoxiei
Răsăritene
Петру Мовилэ на службе
Православия
Petru Movilă was in Ortodoxe Church
service 40

Tatiana COSTIUC

O carte mare cu destin de om
Великая книга с человеческой судьбой
A book with human destiny 43

**ANUL NAȚIONAL MIRCEA ELIADE
/ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ГОД МИРЧИ
ЭЛИАДЕ / NATIONAL YEAR MIRCEA
ELIADE**

Constantin CREȚU

Introducere la Eliade, Ionesco și Cioran
Введение к творчество Элиаде,
Ионеско и Чорана
Introduction to Eliade, Ionesco and
Cioran 46

**ANUL EUGEN DOGA / ГОД ЭУДЖЕНА
ДОГИ / YEAR EUGEN DOGA**

Aprecieri, referințe, amintiri despre
maestru
(*Selecție de Luminița DUMBRĂVEANU*)
Воспоминания, высказывания о
маэстро
References, opinions, reminiscences
about maestro 52

Viorica CUCEREANU

Eugen Doga. Compozitor,
academician
Эуджен Дога. Композитор, академик
Eugen Doga. Composer,
academician 59

**ITINERARELE FRĂȚIEI / МАРШРУТЫ
БРАТСТВА / FRIENDSHIP'S ROUTE**

Lidia KULIKOVSKI

Paradis ar putea fi și titlul unei vizite
de documentare...

Рай мог бы быть и названием для нашей командировки...
Paradise may be also a title for documentation visits... 60

Vlad POHILĂ
Mînați de dor pentru al Bucovinei nord
Гонимые любовью к северу Буковины
Pushed by love to the Bucovine' north 64

CARTEA DE SPECIALITATE / КНИГИ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ / PROFESSIONAL BOOKS

Rigorile internaționale actuale ale organizării și funcționării bibliotecilor publice
(*Lidia KULIKOVSKI*)
Современные международные требования к организации и функционированию публичных библиотек
Actual international requirements of the organization and function of public libraries 79

Breviar bibliografic
(*Ludmila PÂNZARU*)
Новые библиографические издания
Bibliographical summary 81

Dinastie de cărturari bibliografiați
(*Ion ȘPAC*)
Библиография династии знаменитых ученых
A bibliography dedicated to a famous dynasty 82

REVISTA REVISTELOR / ОБЗОР ПРЕССЫ / JOURNAL'S REVIEW

"Lectura"
(*Lidia KULIKOVSKI*)
Журнал *Lectura* (Чтение)
The review *Lectura* (Reading) 85

"Rafturi"
(*L. ATAMANU*)

Журнал *Rafturi* (Полки)
The review *Rafturi* (Book-shelves) 87

"Lumina cărții"
(*Lidia ANDRONIC*)
Журнал *Lumina cărții* (Сияние книги)
The review *Lumina cărții* (A book's light) 89

OAMENI ȘI CĂRȚI / ЛЮДИ И КНИГИ / PEOPLE AND BOOKS

Ludmila DOROȘENCU
Podurile de flori mai sunt trecătoare
Добротные, прочные мосты.
The resistant flowers bridge 91

Maria CUDLENCO
Copiii și părinții învață
Дети и родителя учатся вместе
Children and parents are studying 94

Larisa BULAT, Ludmila BULAT
Încă o bibliotecară împătimită de știință
Еще один библиотечарь увлеченная наукой
One more librarian passionate by science 96

RECENZII ȘI CONSEMNĂRI / РЕЦЕНЗИИ И ЗАМЕТКИ / REVIEWS AND NOTES

Adevăruri în numele dragostei de Neam și Patrie
(*Tatiana VERDEȘ*)
Правда во имя любви к Народу и Родине
The truth in the name of love for People and Motherland 98

Pledoarie pentru umanizarea chimiei, a științei, a societății
(*Vlad POHILĂ*)
В защиту очеловечивания химии, науки, общества
A pleading for humanize a chemistry, science, society 101

Un destin, via Dachau și Erfurt
(*Gheorghe PÂRLEA*)

Пути судьбы прошедшие через
Дахау и Эрфурт
A destiny via Dachau and Erfurt.....106

ESEU / ЭССЭ / ESSAY

Sergiu COGUT

Mihail Bahtin, savant de talie
universală

Михаил Бахтин – ученый мирового
уровня

Mihail Bahtin - talented scientist ...109

**PENTRU AGENDA DVS. / НА
ЗАМЕТКУ/ FOR NOTES**

Calendarul aniversărilor culturale
2008

Календарь памятных дат на 2008 год
Cultural Anniversaries Calendar
2008.....114

ARTA DE A SCRIE PENTRU CITITORI

Vlad POHILĂ

În nr. 2 din acest an al revistei noastre, am inserat un editorial despre felul cum ar trebui, cum ar fi bine ca bibliotecarii să vorbească, să comunice cu utilizatorii, eventual – și cu colegii de breaslă, cu alți concetățeni. Aminteam atunci doar în treacăt despre importanța altui aspect al relației bibliotecar – beneficiar, și anume: măiestria sau arta, meșteșugul de a scrie ceva pentru utilizatori, dar și pentru alte persoane interesate de carte, de lectură, de bibliotecă. Acum, vom încerca să abordăm ceva mai pe larg acest subiect.

Oricât ar părea de ciudat, dar fiecare dintre noi, odată și odată, devine scriitor, eventual – redactor, stilizator, corector de texte; altfel spus, toți suntem puși în situația de a scrie un text „pe cont propriu”, „pe propria răspundere” – fie că e vorba de o cerere, un demers, un aviz; dar și o scrisoare unui om, mai apropiat sau mai îndepărtat; o teză sau un eseu la vreo probă de promovare, un raport de serviciu sau o comunicare la vreo întrunire, o conferință; în fine – un articol de ziar, de revistă. Bibliotecarii, ca oameni eminentemente ai cărții, a căror activitate este legată în modul cel mai direct și mai strâns de munca scriitorilor, a altor autori din cele mai diferite domenii – bibliotecarii, zic, probabil că imediat după scriitori, jurnaliști, lucrătorii editurilor și alții. asemenea, sunt puși cel mai des în situația de a scrie ceva, în ultimul timp, tot mai des, tot mai mult. De aici și răspun-

derea deosebită ce revine bibliotecarilor pentru textul scris.

De fapt, a vorbi despre o răspundere deosebită a bibliotecarilor pentru cuvântul scris nu e chiar corect, sau, de vreți, - nu tocmai exact, precis. Avem cu toții o responsabilitate sporită față de cuvântul scris! – această responsabilitate ținând de două aspecte esențiale: a) legătură intrinsecă cu poporul și limba de care ținem și b) necesitatea de a dovedi, în cele mai diferite situații, că suntem nu numai lucrători ai unui domeniu al culturii, dar și „pur și simplu”, oameni de cultură. Mihai Eminescu, acel geniu tutelat al limbii, literaturii, dar și al națiunii noastre, nota cu aproximativ un secol în urmă: „*Măsurariul civilizațiunii unui popor astăzi este o limbă sonoră și aptă a exprima prin sunete [-] noțiuni, prin șir [= construcția frazei; topica, ordinea cuvintelor] și accent logic [-] cugete, prin accent etic [-] sentimente*”. E de menționat că atunci când Eminescu scrisese acest gând, limba literară română se afla într-un stadiu de formare, de cristalizare: în lipsa unui învățământ generalizat, a presei general accesibile, oamenii simpli (țărani, țigoveții, „proletarii...”), vorbeau încă „așa cum își ducea capul”, limitându-se la graiuri, dialecte, argouri; iar reprezentanții categoriilor mai instruite – mulți dintre aceștia, preferau să vorbească în franceză, în germană, ba chiar și în maghiară – era cazul Transilvaniei, aflată de secole sub dominație maghiară; ori în rusă, cum se proceda în Basarabia anexată, de la 1812,

imperiului țarilor. Astfel încît această cugetare eminesciană, a fost un *memento*, o atenționare a întregii națiuni. Însă Eminescu are și multe gînduri adresate fiecărui dintre noi. Vom reține doar unul dintre acestea: „*Limba, alegerea și cursivitatea expresiunii în expunerea vorbită și scrisă e un element esențial, ba chiar un criteriu al culturii*”. Nimic mai simplu, mai clar și mai edificator! - dorim să fim oameni culti, dorim să fim tratați ca atare și de alții – trebuie să vorbim, să scriem corect, frumos, recurgînd dacă nu la toate, apoi la cît mai multe mijloace pe care ni le oferă generos limba literară!

A propoz de nivelul de cultură... Ce se poate scrie despre un funcționar care, fie la bibliotecă, fie la un spital sau chiar la un liceu va „scăpa” inscripții de felul:

Păstra-ți [corect: păstrați] *liniștea în sală!*, *Închide-ți* [corect: închideți] *ușa!*, *Citi-ți acestia cărți noi* [corect: citiți aceste cărți... sau, în cazul unei inversări – cărțile acestea, noi], *La sărbătorile de anul Nou* [corect: Anul Nou] *v-om* [corect: vom] *lucra după următorul program etc.*, etc. Chiar și un licean, mai bine pregătit, sau mai sensibil la scrierea corectă, va da imediat verdictul: cine scrie în așa hal, este o persoană incultă, de o cultură suspectă! – și nu știu cine va îndrăzni să-l contrazică.

A scrie corect nu e numai dovada unui grad de cultură, dar și a unui nivel de profesionalism. Acest grad, respectiv, acest nivel, nu se atinge dintr-o dată, și nici chiar ușor: e nevoie de timp, de experiență, dar, în primul rînd – de un efort continuu. Totul începe, desigur, de la cunoașterea normelor ortografice, a regulilor de dreaptă scriere, deoarece ***a scrie corect, conform normelor limbii literare, este o datorie profesională a fiecărui bibliotecar, mai larg – a fiecărui om de cultură, a fiecărui cetățean care își respectă profesiunea, limba mater-***

nă, istoria și cultura națională, poporul din care se trage. Observațiile, sugestiile noastre din acest articol îi au în vedere pe vorbitorii de limbă română, însă ele sunt perfect valabile și pentru vorbitorii altor limbi, pentru cei care, în virtutea specificului de serviciu, utilizează în activitatea lor și alte limbi: engleză, germană, rusă, bulgară, ucraineană, ebraică, polonă, găgăuză – ca să mă refer numai la limbile utilizate în sistemul BM „B.M. Hasdeu”.

Ortografia limbii române, bazată pe alfabetul latin, are o istorie de circa două secole, perioadă în care s-a schimbat de mai multe ori – de la greu la ușor, însă uneori și invers. De mai bine de un secol – din 1904, avem o ortografie / o scriere mai mult sau mai puțin stabilă, întemeiată pe principiul fonetic: cuvintele se scriu așa cum se rostesc. La 31 August 1989, după aproape 50 de ani de interdicție, s-a revenit la grafia latină și la noi – în R. Moldova, dar și în regiunile populate de români ale actualei Ucraine (Cernăuți, Transcarpatică, Odesa). S-a dat ascultare atunci unui adevăr pus în evidență de numeroși cărturari și scriitori de ai noștri, dintre care poate cel mai clar l-a expus Titu Maiorescu: „[...] **Acel alfabet este mai bun pentru o limbă, care îi arată mai bine schimbările cuvintelor, și numai din acest punct de vedere se poate afla măsura pentru o preferință între două alfabete diferite. Numai cu litere latine însemnate după trebuințele flexiunii se pot înțelege schimbările gramaticale în limbă și prin urmare numai cu acele litere se poate scrie această limbă**”. (Persoanele interesate de istoria stabilirii ortografiei noastre au suficiente surse de referință, un articol pe această temă am publicat și noi, a se vedea: Vlad Pohilă. *Două veacuri și mai bine de ortografie românească* // BiblioPolis. – 2004. – Vol. 10, Nr. 2. – P.

40-43). Or, această abordare – că pentru limba română ar fi valabil exclusiv principiul fonetic /fonematic, că toate cuvintele din limba noastră s-ar scrie tot așa cum se rostesc, este una simplificată. Multe cuvinte românești se ortografiază după criteriul logic: dacă se scrie *el iartă*, se va scrie și *să ierte / să iertăm*; păstrându-se acel *-i-* inițial, chiar dacă unii nu-l rostesc; de la *pribeag*, pluralul este *pribeagi*, nu *pribeji*; de la verbul *a îngenunchea* participiul / adverbul este *îngenuncheat*, nu *îngenunchiat*; la fel, se diferențiază în scris unele cuvinte și / sau îmbinări: *odată = cîndva*, dar *o dată = o singură dată*, *nu de mai multe ori*; *defel = deloc*, în nici un caz, dar *de fel = originar, din partea locului* (El nu se grăbește defel, dar *El este de fel din Nordul Bucovinei*) etc., etc. În fine, anumite cuvinte românești se scriu după principii etimologic, adică la fel sau cît mai aproape de felul cum se scriu ele în latină: *eu* (chiar dacă se rostește *ieu*), după forma latină *ego*; *subțire* (pronunțat: *supțire*), după forma originară, din latină, *subtilis* ș.a.

Majoritatea neologismelor, a cuvintelor străine recent intrate în limba română, de regulă se scriu ca în limba de origine: *plain-air*, *tete-a-tete*, *vis-a-vis* (din franceză), *business*, *hobby*, *week-end*, *whisky* (din engleză), *junta* (citit: huntă) – din spaniolă; *kitsch* (din germană), *azerbaidjan*, *kirghiz*, *tadjik* (după modelul rus de scriere). În fine, numele proprii străine – de persoane, geografice, de cele mai diferite instituții – la noi se scriu ca în limbile de origine: *Charles Baudelaire*, *Jean-Jacques Rousseau*, *Gustave Flaubert*, *Albert Camus*, *Johann Wolfgang von Goethe*, *Friedrich Schiller*, *Miguel de Cervantes Saavedra*, *William Shakespeare*, *Jack London*, *Henryk Sienkiewicz*; *Bordeaux*, *Leipzig*, *Stockholm*, *Glasgow*, *New York* etc. (Excepție face o serie de toponime = nume geografice intrate mai de mult

în uzul limbii române: *Polonia*, *Spania*, *Suedia*, *Londra*, *Moscova*, *Viena*, *Marsilia* etc.).

Aceste ultime observații ale noastre pot duce la gîndul unei greutăți deosebite a scrierii multor cuvinte din română. Cine însă cunoaște franceza, germana, engleza, polona, sau chiar spaniola, rusa, va confirma că ortografia limbii noastre este una relativ ușoară. În toate limbile, de fapt, există anumite greutăți la scrierea anumitor categorii de cuvinte, dar pentru a ușura aspirația oamenilor de a scrie corect, toate limbile literare – cu tradiții, dar și mai noi –, au dicționare ortografice. Un bibliotecar – ca și un scriitor, un ziarist, un redactor de carte, un traducător –, trebuie să aibă mereu la îndemînă *Dicționarul ortografic, ortoepic, morfologic al limbii române* (numit abreviat *DOOM*, ed. 1 – 1982, ed. 2 și ultima - 2005), elaborat și tipărit sub egida Academiei Române. La Chișinău, cu cîțiva ani în urmă, a văzut lumina tiparului o variantă a *DOOM-1* (editura *Litera*, 2002), apoi, aceeași editură a tipărit în cîteva ediții, *Dicționar ortografic al limbii române* (abreviat: *DOR*), pentru elevi (colecția *Biblioteca școlară*). De un real folos este și așa-numitul *Corector* de la calculator, care ne atenționează la scrierea corectă a cuvintelor, inclusiv atunci cînd, din grabă sau din alte motive, utilizăm o literă în locul alteia, cînd avem greutăți la formarea formelor de genitiv, de plural, la ortografierea unor neologisme etc. Nelisplit în munca bibliotecarului, ca și a oricărui alt intelectual, om de cultură, trebuie să fie și *DEX-ul: Dicționarul explicativ al limbii române*, editat sub auspiciile Academiei Române, sau alte surse lexicografice similare: *Dicționarul universal al limbii române* de L. Șăineanu, alte diferite ediții de dicționare explicative, unele apărute la București, altele – la Cluj-Napoca, Iași sau

Chișinău. De altfel, în ultimii ani la Chișinău au fost înregistrate două realizări de seamă ale lexicografiei românești: *Dicționar explicativ universal al limbii române* – ed. Litera, 2005, și *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române* (abreviat: DEXI) – ed. ARC și Gunivas, 2007. Chiar numai răsfoind aceste dicționare, încet-încet, ne vom îmbogăți vocabularul, vom învăța cuvinte și sensuri noi, vom preciza înțelesuri de care nu suntem siguri, ale unor cuvinte, ne vom obișnui cu scrierea cam ciudată pentru noi, de manieră străină, a unor lexeme (cuvinte). Pentru o cunoaștere mai subtilă a limbii, vom recurge și la alte categorii de dicționare: de neologisme, de sinonime, de antonime, de expresii frazeologice etc. Există și un excelent dicționar de specialitate: Mircea Regneală. *Dicționar explicativ de biblioteconomie și știința informării*. Vol. 1, 2. Ed. a II. – București, 2001, datorită căruia ne putem familiariza cu termenii specifici muncii de bibliotecar, dar și a altor activități adiacente (editorială, de redactare, machetare, marketing ș. a.). Așadar, o **altă îndatorire profesională a bibliotecarului este de a cunoaște temeinic terminologia de specialitate, de a-și îmbogăți continuu vocabularul, ceea ce constituie o parte importantă a procesului de acumulare a cunoștințelor de cultură generală.**

Cum am menționat și mai sus, bibliotecarii sunt puși adeseori în situația de a scrie – nu numai pentru sine, nu numai pentru uzul și / sau interesul propriu, dar și al altora, eventual – al colegilor de breaslă, al comunității. Fără a face avansuri exagerate, vom spune că numeroși bibliotecari scriu și mult, și bine. Ne referim atât la diverse relatări, reportaje, interviuri inserate în presa periodică, în reviste de cultură, dar și la articole, studii, analize, sondaje etc. publicate în presa de specialitate: *Magazin bibliologic*, *Bibli-*

opolis, *Confluente bibliografice*, *Calendar Național*, *Aniversări culturale*, *BiblioCity*, *Gazeta bibliotecarului* etc. Colegii de la revistele *Biblioteca*, *Biblioteca Bucureștilor*, *Lectura*, *Rafturi*, *Lector*, *Curier*, *Lumina cărții* ș.a., de la București, Cluj-Napoca etc., ne oferă adeseori modele de scrieri frumoase din punct de vedere al limbii literare, și documentate – în ceea ce privește conținutul articolelor.

Unii consideră că a scrie un articol pentru mass-media este o sarcină pe care nu o poate realiza chiar oricine. E o afirmație discutabilă: nu oricine poate scrie poezii sau povestiri, cum nu oricine poate compune un cântec sau desena un tablou. Dar a scrie un articol de specialitate, o relatare de la un eveniment cultural, o informație de genul unei dări de seamă (de felul unui raport de activitate) – credem, îi stă în putere oricui. Într-o scriere pe tema muncii profesate, un bibliotecar nu face decât să spună ceea ce gândește, ceea ce îl preocupă, ceea ce consideră că merită să spună și pentru alții. Nu în zadar, sinonim cu verbul *a scrie*, în cazul lucrărilor scrise de specialitate, se utilizează și noțiunea *a elabora*. „Rețeta” elaborării unui articol de specialitate nu diferă mult de cea a scrierii unui eseu la liceu, la colegiu, la facultate. În plus, angajații BM – cei care doresc cu adevărat să participe la elaborarea unui articol (a unei comunicări, a unei relatări etc. pentru *BiblioPolis*, *BiblioCity* ori altă publicație similară, dar și pentru alt ziar sau revistă care au rubrici de tipul *Viața bibliotecilor*), pot beneficia de un îndrumar de uz intern / colegial, numit chiar așa: *Unele rigori de scriere a unui articol de presă*, autor Genoveva Scobioală, manager al Departamentului Marketing. Sfaturile, sugestiile, ideile din acest îndrumar nu fac, desigur, concurență unui curs de prelegeri pentru studenții de la jurnalism sau pentru cei de la acti-

vitatea editorială, însă nici nu credem că este cazul: cine va dori să persevereze pe câmpul creației, a ascuțirii măiestriei de a scrie și a diversificării genurilor, speciilor gazetărești – are la dispoziție un număr impresionant de cărți, manuale, studii, suporturi didactice.

Pentru uzul lucrătorilor BM (și al altor mari biblioteci), se impune elaborarea și tipărirea unor mici îndreptare de redactare, stilizare, corectură a textelor (sau poate a unuia ce ar viza aceste domenii îngemănate), însă pînă la realizarea acestui proiect, nu ne rămîne decît să perseverăm „pe cont propriu”. Cert e că atunci cînd dorim, intenționăm să scriem pentru alții – pentru colegii de breaslă, pentru vreun ziar sau vreo revistă, respectiv – pentru cititorii acestora, este necesar să ne formulăm bine atît gîndurile pe care vrem să le expunem în scris, cît și subiectele, temele abordate, mesajul principal, care își va găsi reflecție în titlul scrierii noastre.

A scrie pentru mijloacele de informare în masă este doar parțial o datorie profesională a bibliotecarilor, dar este, în schimb, o chestiune de onoare, de prestigiu și, cu certitudine, o sursă importantă de mare satisfacție sufletească.

Scrierea unui articol implică un efort intelectual, iar aceasta înseamnă – a pune la contribuție cunoștințele noas-

tre de limbă maternă (de ortografie, de gramatică, topică etc.), bruma de cultură acumulată, clarificarea și punerea într-o anumită logică a gîndurilor, ceea ce se mai numește și coerență sau fluentă a expunerii. Odată înșirat de hîrtie (pe ecranul calculatorului), textul, varianta lui pe care o considerăm ultimă sau finisată, trebuie citită încă o dată, poate de două ori... – tocmai în această fază se observă cel mai bine carențele, greșelile, scăpările; uneori aici ne vin în minte completări, precizări și concluzii importante.

După cum am stăruit să vă demonstrăm, comunicarea în scris cu cititorii este o artă specifică și ea, la rîndu-i, comportă mai multe particularități, unele mai complicate decît în cazul altor forme de comunicare: prin viu grai, vizuală, virtuală etc. Dar arta de a comunica prin scris pare a fi – dacă nu cea mai însemnată, apoi cu certitudine, cea mai temeinică. Nu degeaba spuneau strămoșii noștri romani: *Verba volant, scripta manent*. Adică: vorbele zbor, pe cînd cuvintele scri-se rămîn mereu. Sau, potrivit înțelepciunii populare: ce-i scris cu penița, nu tai (nici) cu bărdița! Comunicarea prin scris rămîne o formă ce sfidează scurgerea neliniștită, neoprită, a zilelor pe care le trăim... – măcar și pentru aceasta merită să-i acordăm atenția cuvenită, ar fi păcat să o ratăm!

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „B. P. HASDEU” A MARCAT 130 DE ANI. EVENIMENTUL S-A CONSUMAT. CE A RĂMAS?

*Dialog post-aniversar cu dna dr. conf. univ.
Lidia Kulikovski, director general al BM „B. P. Hasdeu”*

Vlad POHILĂ: *Valențele Bibliotecii Municipale au fost amplificate în luna octombrie a.c. printr-un program foarte cuprinzător dedicat aniversării a 130-a a BM. V-ați propus, prin acest program aniversar, a-ți spus-o la deschidere, să oglindiți rolul de actor comunitar foarte important, capacitatea instituțională de a susține acest rol, să demonstrați potențialul ei informațional, succesele și planurile de viitor. V-au reușit aceste obiective?*

Lidia KULIKOVSKI: Tema aleasă ca generic al aniversării - *Dezvoltare. Progres. Parteneriat. Colaborare* a reflectat tocmai aspectele enumerate.

Programul activităților consacrate aniversării s-au desfășurat în perioada 1-19 octombrie și a cuprins multe și diverse evenimente.

Multe *expoziții (34), zile de prezentare (5)* a serviciilor, activităților, programelor, facilităților pentru diverse grupuri de utilizatori – elevi, studenți, adulți; dialog cu utilizatorii bibliotecii, utilizatori reali și potențiali cărora le-au fost prezentate reușitele ultimilor cinci ani, procesele de modernizare a rețelei de biblioteci municipale.

S-a prezentat, prin dialog, publicului chișinăuian, *Strategia Biblioteca Municipală 2017*, în cadrul căruia au fost puse în evidență o nouă misiune, o nouă viziune și direcțiile viitoare, prioritare, de

dezvoltare a BM și lansarea noii versiuni a Paginii Web – www.hasdeu.md, versiune pe care o vedem a utilizatorilor – ei vor fi co-creatorii ei, consultanții noștri, barometrul calității serviciilor on-line.

În această perioadă, 1-19 octombrie, s-au desfășurat cu succes trei *conferințe literare*, care au vizat lectura preșcolariilor, preadolescenților și a adulților; trei *ateliere profesionale*: (1) *Aspectul formativ al revistei de biblioteconomie și științe ale informării BiblioPolis*; (2) *Publicul*; (3) *Parteneriatul – element distinct al culturii instituționale a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”*; *masa rotundă Biblioteca Municipală și Catedra de Biblioteconomie și Asistență Informațională – proiecte de colaborare*; *simpozionul științific*: Un secol de posteritate B.P. Hasdeu (1907-2007), la care au participat nume notorii în hasdeitate ca: prof. universitar dr. Dan Zamfirescu, specialiști recunoscuți din România și Republica Moldova.

Aparte așa menționa *Conferința aniversară Biblioteca Municipală pentru viitor – Dezvoltare. Progres. Parteneriat. Colaborare*, care a avut ca vorbitori, comunicatori, pe partenerii BM din comunitatea profesională – biblioteci universitare, academice, specializate, școli, colegii; partenerii noștri din alte țări. Oaspete și invitat de onoare a fost Hermina Anghelescu, profesor universi-

tar de la Universitatea Wayne, Michigan, SUA, Arya Mantykangas, lector la Școala de Biblioteconomie de la Universitatea Goteborg, Suedia; Eli Bytoft Nyaas, bibliotecar, Boras, Suedia, Omar Larouk, conferențiar la ENSSIB, Lyon, Franța.

Conferința aniversară a fost o platformă pe care, bibliotecarii participanți, cei ce gândesc cu creierul drept, și-au demonstrat creativitatea, inventivitatea. O conferință are efectul pe care Frans Johansson l-a numit Efectul Medici — ideile care se declanșează, se pun în mișcare prin adunarea diferitor oameni împreună. El le numește intersecții. Chiar dacă nu toți participanții au avut comunicări, au venit să vadă și să audă cine și ce vorbește, cine și ce spune, cine și prin ce strălucește, cine cu ce scânteiază? La conferința aniversară am cunoscut un mix de teorii și practici cercetate și verificate. Cred că a fost utilă tuturor: organizatorilor, celor care au comunicat, demonștrând, prezentat, dar și celor care au audiat ori consumat, mai bine zis, ceea ce s-a întâmplat la conferință.

VI.P. *Care a fost, în opinia Dvs., momentul de vârf al suitei de manifestări aniversare? A atins altitudinea dorită, gândită acel eveniment?*

L.K. Ședința festivă, din 19 octombrie 2007, în sala de lectură a Sediului Central a strâns numeroși chișinăuieni, oameni de cultură, politicieni, decidenți, bibliotecari, prieteni ai bibliotecii - deși, au mai rămas pe afară..., nemulțumiți - că nu i-am invitat...

VI.P. *Programul a cuprins și alte activități, nu strict biblioteconomice, unele mai mult culturale, altele inedite chiar...*

L.K. La evenimente inedite atribuim concursurile organizate cu ocazia aniversării a 130-a a BM - Concursul de calligrafie *Crinii latini*, Concursul de *ex-libris* și expoziția *Cartea-obiect*. Au organizat și coordonat aceste concursuri artiștii

plastici, pictorii Valeriu Herța și Simion Zamșa. Instituția bibliotecară a fost pusă în valoare în toate activitățile, dar acestea au fost gândite să pună în valoare cartea, care astăzi este amenințată de alte medii informaționale. Au participat diverse categorii de vârstă, de la cei mici și până la adulți. Copiii, studenții, adulții au rămas mulțumiți, premiile au fost foarte bune.

VI.P. *Au mai avut loc - aparte sau în cadrul altor activități - numeroase lansări de carte...*

L.K. Programul a inclus doar lansările volumelor elaborate și editate de BM cu ocazia aniversării. Și au fost destule, vreo paisprezece! Au fost volume de cercetare științifică și bibliografică ca *Biblioteca Municipală în presă* (2002 – 2006, CID Chișinău, 234 p.); *Biblioteca Municipală autor și editor*: Catalogul publicațiilor BM (Departamentul Marketing, 64 p.); *Moștenirea literar-spirituală a dinastiei de cărturari Hâjdău-Hasdeu în bibliotecile chișinăuene*: Bibliografie (Centrul Național de Hasdeologie, 189 p.); *Cărți cu dedicații (în colecția BM „B. P. Hasdeu”)* (CID Chișinău, 353 p., este al doilea volum de acest fel, primul fiind elaborat tot de CID, în 2002); *Ghidul bibliotecilor din Chișinău* (Departamentul Marketing, 152 p.); *Dipticul biobibliografic „Duiliu Zamfirescu”* (Biblioteca Județeană „Duiliu Zamfirescu”, Vrancea și BM „B.P. Hasdeu”, Biblioteca „Ștefan cel Mare”, 202 p.); culegerea *Mitropolitul Gurie: Misiunea de credință și cultură*: culegere de articole științifice despre Mitropolitul Gurie Grosu al Basarabiei (1877-1943) la 130 de ani de la naștere (Serviciul Studii și Cercetări, 296 p.); culegerea de comunicări de la Conferința aniversară *Biblioteca Municipală 130 ani: Dezvoltare. Progres. Colaborare. Parteneriate* (336 pagini); și bineînțeles, numărul 3, festiv, al revistei *BiblioPolis*, consacrat aniversării de 130 ani ai Bibli-

otecii Municipale „B.P. Hasdeu” (colegiul redactional, 130 pagini).

VI.P. *Ce rămâne după consumarea unui eveniment cultural la BM?*

L.K. Mai întâi, publicațiile rămân - setul de lucrări aniversare, oferite comunității profesionale, comunității chișinăuene care demonstrează profesionalismul și întăresc prestigiul BM în lumea științifică.

Mai rămâne și cimentează în conștiința chișinăuianului încă o fațetă a BM – cea umoristică – lucrările *Bibliomania*: (Biblioteca, bibliotecarul, cartea, cultura în percepția societății) - Caricaturi de Alex Dimitrov (112 p.); *Abonament cu amuzament*. Epigrame cu subiectele: cartea, cititorul, biblioteca, bibliotecarul, selecție și coordonatori Ion Diviza și Alexandru Horațiu Frișcu (120 p.).

Umorul este o notă distinctivă a fizionomiei morale a BM, o componentă spirituală a ei, fapt asupra căruia am încercat să atragem atenția în aceste două cărți, și chiar în programul nostru aniversar, oricât de grav, sobru a fost el. Imboldul, care a stat la baza ideii de a realiza aceste două cărți, de epigrame și caricatură, a fost abordarea de către noi a strategiei noului și căutarea originalității fiecărui demers al relației noastre cu comunitatea chișinăuiană, cu societatea civilă și cu comunitatea profesională. Și nu una oarecare, ci una care să ne reprezinte, care să aibă ca subiect major cartea, biblioteca, cititorul și slujitorul lor, dar într-o abordare umoristică.

Umorul, voia bună au figurat în programul nostru. Biblioteca Municipală mizează în mod serios pe comic - nu a ratat nici o ocazie - a creat, a stârnit, a provocat ocaziile picante, vesele, generatoare de dispoziție frumoasă.

Altă lucrare: *Linii și cuvinte comunicante. Declarație de dragoste pentru bibliotecari*, Iulian Filip (128 p.), a fost gândită

pentru *Ziua Bibliotecarului*, încorporată în Programul aniversar. E o carte originală prin format, prin machetare și prin conținut. Nu prea avem lucrări unde bibliotecarul să fie eroul cărții. Aici Iulian Filip dialoghează prin linii și catrene, uneori - prin versuri cu bibliotecarii – cei mai mulți de la BM. Pentru că suntem o instituție deschisă spre colaborare, cartea oferă spațiu și oamenilor - bibliotecari, editori, scriitori din țară și străinătate cu care BM colaborează.

VI.P. *Aveți multe sintagme preferate, justificat preferate! – atunci când vorbiți de activitatea BM: „factorul uman - primordial”, „unitatea echipei Hasdeu”, „succese datorate conlucrării”... Ce doriți a ne spune la acest capitol?*

L.K. Consecvență sieși până la obstinație și risc, BM a mizat și de această dată pe oamenii ei și n-a greșit. Fiecare din ei, alături de efortul profesional, fizic, chiar, participa, cu sufletul în primul rând; lucrătorii noștri se bucurau de reacția publicului, de rezultatele colegilor, stăteau cu sufletul la gură, ca nu cumva cineva să greșească, ca să iasă totul perfect.

Echipa BM a ținut să depășească tentația vertijului aniversar, s-au simțit valori, parte a unui organism care funcționează bine doar în unitate și cu efortul fiecăruia. Aceasta s-a văzut, îndeosebi, la ultimele activități.

Aș vrea să menționez aportul Sediului Central al BM, al departamentelor de specialitate, care au gândit și realizat programul. Dar nu mă refer doar la programul festiv. Programul aniversar s-a constituit din multe activități la care managerii departamentelor au muncit anul întreg. Au fost ajutați și de filiale. Aici aș vrea să amintesc aportul Bibliotecii „Ștefan cel Mare”, Bibliotecii „Ovidius”, Bibliotecii „O. Ghibu”, Bibliotecii „Transilvania”, Bibliotecii „Maramureș” ș.a., care au găzduit și organizat activități în acest program grandios, aniversar - fiecare în felul său, dar original, inovativ, cu dăruire.

A fost un program colaborativ - artiști, scriitori, ziariști, epigramiști, caricaturiști, editori („Epigraf”, „Princeps”, „Elan-Poligraf”, „Chișinău-Prim”, „Babilon”), sponsori și bibliotecari și-au unit forțele sub semnul edificator al bibliotecii – realizând un frumos eveniment cultural.

VI.P. *Care a fost ecoul activităților aniversare în mass-media, în comunitatea chișinăuiană, în cea profesională?*

L.K. Programul a fost pentru noi o oportunitate de a comunica informațional, vizual și empatic, de a mediatiza la maxim aniversarea unei instituții reprezentative de cultură a Chișinăului.

Ziarele, Radio, TV, alte resurse mass-media pe larg au reflectat evenimentele - total s-au publicat peste 80 de articole – pe care le-au depistat bibliografiile noastre – dar sunt sigură că există mai multe. Pentru 19 zile, cât a durat programul aniversar, e... chiar bine.

Rutul cotidian al bibliotecii, al bibliotecarului, și sperăm, și al chișinăuianului, a fost înviorat 19 zile cu altfel de evenimente – începând de la expoziția neordinară privind trecutul și prezentul BM și până la ședința festivă. Utilizatorii, bibliotecarii din alte instituții își exprimau părerea pe marginea fiecărei activități... Vreau să spun că toată lumea a apreciat

pe o notă maximă tot ce s-a desfășurat în cadrul programului.

De fapt, nu numai anul 2007 a fost an aniversar. Programul aniversar a fost lansat la 19 octombrie 2006 și s-a încheiat la 19 octombrie 2007. Toate activitățile, proiectele, lansate și realizate în acest răstimp au fost sub genericul *BM - 130 de ani*. Feed-back-ul și impactul îl vom cunoaște mai bine, mai complet când vom face evaluările anului 2007. Doar niște date prealabile – la Sediul Central și la filiale au fost organizate 170 de activități consacrate aniversării BM la care au participat peste 6000 de utilizatori, chișinăuieni și oaspeți ai capitalei.

VI.P. *Dar și efortul de promovare a fost unul deosebit de mare...*

L.K. O, da! Dar a fost o experiență bună - setul de materiale de la fiecare activitate, afiș, însemne, elaborarea unui nou logo, publicitate în și pe troleibuzele municipale... Am lucrat cu profesioniști - o firmă de publicitate, cu artiști plastici și cu această ocazie mulțumesc dlor Valeriu Herța, Vitalie Coroban, Simion Zamșa, efortul cărora a fost apreciat de toți participanții.

VI.P. *Care a fost nota dominantă a programului ce tocmai s-a încheiat?*

L.K. Dacă e să facem o statistică a celor ce s-au întâmplat, am putea spune că a fost un program condensat, activitățile se derulau unele după altele, în varii cazuri se desfășurau simultan. O asemenea efervescență pentru bibliotecari, organizatori, dar și pentru utilizatori a fost un semn bun.

Feed-back-ul cules din spusele, reacțiile participanților la evenimente ne dă dreptul să concluzionăm că programul aniversar a fost o salbă de manifestări de anvergură, organizate cu profesionalism, cu elemente inedite și cu o subliniată expresie a spiritului de echipă. Anume acest spirit de echipă, sesizat și exprimat

de participanții la activități, a constituit nota dominantă a programului.

VI.P. *Ar fi și o concluzie generală a acestei ample manifestări ?*

L.K. Opțiunile pe care le instituie BM prin orice manifestare publică, nu sunt întâmplătoare. Contextul în care au evoluat le atribuie interpretări multiple, acum, după două luni, pot spune că le conferă chiar valori.

La finalul acestui program aniversar, BM, conducerea, toți cei implicați pot fi cel puțin mulțumiți de calitatea evenimentelor produse. Suntem mulțumiți pentru că am luat în serios aniversarea, ca pe un *moment de reflecție și analiză a fenomenului BM*; suntem mulțumiți pentru că *am trecut peste tentația de a ne tângui în fața edililor, a chișinăuienilor, a utilizatorilor, abordând altă manieră – o demonstrație de ce facem*; suntem mulțumiți că *am demonstrat maturitate instituțională, am pus tradiția pe locul de frunte, am susținut-o cu modernitate.*

O concluzie generală? O speranță doar... La aniversarea următoare să

avem de spus la fel de mult sau chiar mai mult decât am spus acum, să avem întotdeauna de spus ceva chișinăuienilor cu sau fără ocazii aniversare.

VI.P. *Dacă e să tragem și noi o concluzie, personală, subiectivă, vom menționa obligatoriu că Biblioteca Hasdeu a mai demonstrat că, în toți acești ani și-a organizat și sprijinit activitatea deopotrivă pe tradiție și pe modernitate, a demonstrat că este, astăzi, o instituție deschisă spre valorile europene și universale, cum bine afirmă academicianul Mihai Cimpoi - este un fenomen meritoriu al comunității chișinăuene și nu o spun doar eu, – o recunosc chișinăuienii.*

Echipa BM „B.P. Hasdeu” și-a propus, prin Programul aniversar, prin diverse activități și evenimente, și cred că a reușit, să creioneze portretul unei instituții municipale de peste un secol, să evidențieze locul și rolul pe care l-a avut și continuă să-l aibă în peisajul cultural chișinăuian și în peisajul profesional național.

Consemnare: Vlad POHILĂ

DOUĂ CONCURSURI INEDITE, MAI MULȚI LAURI PENTRU TINERE TALENTE

Genoveva SCOBIOALĂ,
manager Departamentul Marketing

În cadrul manifestărilor prilejuite de aniversarea a 130-a a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” au avut loc o serie de activități consacrate acestui eveniment: științifice, profesionale, literare, de divertisment etc., toate axându-se pe punerea în valoare a bibliotecii ca instituție de cultură. Acordându-se evenimentului importanța cuvenită, în centrul atenției a fost, totuși, utilizatorul, pentru care s-au realizat diverse forme și metode – de la tradiționale la cele moderne. Astfel, s-a putut promova mai sigur accesibilitatea bibliotecii, procesele de coeziune și incluziune culturală și socială, educația permanentă, alfabetizarea digitală ș.a. – toate să definească activitatea de bibliotecă în totalitatea ei. Mai jos mă voi referi doar la două evenimente individualizate pentru BM: Concursul de *ex-libris*, la a doua ediție, și cel de caligrafie, cu genericul *Crinii latini*, asocierea cărora cu biblioteca accentuează specificul de promovare a valorilor culturale.

Lansate la începutul anului cu regulamentele respective și promovate în mass-media (*Literatura și arta, Biblio-Polis*), în instituții de profil, în filiale, pe pagina web a BM, concursurile au avut drept scop popularizarea bibliotecii, a cărții, a operei și a numelui patronului spiritual al BM, frumusețea grafiei latine și a caligrafiei tradiționale.

Ex-librisul reprezintă o tipăritură care consfințește proprietatea asupra cărții, dar și unul din elementele care asigură

cărții valoare bibliografică, iar utilizat în timp – el contribuie la imaginea evoluției cărții și a bibliotecii. Compoziția are caracter simbolic și oglindește gusturile, aspirațiile, personalitatea autorului, îmbinată armonios cu cea a destinatarului. Acest însemn, uitat sau neglijat de mulți plasticieni, a evoluat de-a lungul timpului, iar intenția noastră a fost să readucem în atenție acest gen artistic și să cultivăm atașamentul față de arta grafică. Concurenții au avut libertatea să opteze pentru orice tehnică de grafică cu condiția de a aborda motivele cărții și a bibliotecii cu specificarea: „**Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu – 130 ani**” și „**Ex-libris**”. Concursul, cu premii în bani, s-a realizat pe două categorii de vîrstă, la care au participat 35 de concurenți, majoritatea studenți ai Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, din categoria - 18 ani și mai mult. Cu regret, reprezentanții din categoria pînă la 18 ani nu s-au încadrat în condițiile regulamentului, nu au intrat în competiție și, respectiv, nici în lista premianților.

Tinerii concurenți au tratat cu pasiune și responsabilitate concursul, demonstrându-ne prin lucrările prezentate că acest gen de artă, de mare rafinament, poate transmite un mesaj profund, complex, estetic și cultural.

Pentru aprecierea lucrărilor s-a instituit un juriu, din componența căruia au făcut parte specialiști cunoscuți în domeniu, precum Valeriu Herța, membru al UAP, președintele secției „Ex-libris” al Societății

Bibliofililor din R. Moldova și Simion Zamșa, membru al UAP, dar și reprezentanți ai BM. Ei au apreciat cele mai reușite lucrări din punct de vedere artistic și care au corespuns cerințelor regulamentului:

- Premiul I**   *Vladimir Cravenco*
Premiul II   *Nadia Zamșa*
                       Elena Panciuc
Premiul III   *Diana Postolachi*
                       Vlad Florea
                       Eugen Novac

Mai mulți expozanți s-au ales cu premii de încurajare și mențiuni constând din diplome, cărți, pixuri, carnețele cu însemnele BM, dar, desigur - și cu o experiență acumulată, și cu noi prieteni.

E de menționat și faptul că punctul culminant, decernarea premiilor, a avut loc într-o zi specială, de Ziua bibliotecarului, într-o atmosferă caldă, prietenească, cu mulți oaspeți și cititori fideli. Cu toții am avut posibilitatea de a ne familiariza cu acest domeniu al artelor, de a admira aceste bijuterii aranjate într-un vernisaj frumos care a întregit atmosfera de sărbătoare.

Expoziția a confirmat așteptările noastre, a fost o reușită și a contribuit la dezvoltarea colecțiilor speciale căci, conform regulamentului, lucrările prezentate rămân în patrimoniul bibliotecii

și vor putea fi expuse în cadrul altor activități, participând, astfel, la revigorarea artei ex-librisului.

Concursul de caligrafie *Crinii latini* a fost o premieră pentru BM, dar care a adunat un număr mare de participanți, de asemenea studenți de la Facultatea de artă plastică și design a Universității „Ion Creangă”. Elanul tineresc al participanților s-a reflectat în maniera de promovare a caligrafiei, iar subiectele abordate au contribuit la cultivarea dragostei pentru valori perene ca limba maternă, cartea, lectura, artele figurative, cultura, istoria. Elementele decorative, ornamentele utilizate au suplimentat scrierea caligrafică și au pus în valoare mesajul. Lucrările au fost apreciate de același juriu, după cum urmează:

- Premiul I**   *Sanda Karacențev*
Premiul II   *Nadia Zamșa*
                       Natalia Onică
Premiul III   *Diana Postolachi*
                       Vlad Florea

Ambele concursuri au fost o ocazie de a medita asupra specificului acestor genuri, de a exprima propriile viziuni asupra lumii, de a stimula creativitatea și cunoașterea, iar participanții au dat dovadă de cunoștințe temeinice în domeniu, de talent, de ingeniozitate, de artistism.

Totodată, aceste „exerciții de creație” confirmă funcția bibliotecii de instituție interactivă, care creează utilizatorului un climat liber de accesibilitate, de afirmare și realizare.

Cu siguranță, asemenea concursuri se vor înscrie cu titlul de permanență în activitatea BM „B.P. Hasdeu”, pentru a menține și populariza dragostea pentru cuvântul scris, pentru lectură, pentru artele frumoase. Ne exprimăm speranța că de fiecare dată ele vor întruni un nu-

măr și mai mare de participanți, care vor culege roade tot mai impresionante ale muncii și inspirației lor.

Biblioteca exprimă o deosebită recunoștință profesorilor care i-au încurajat, i-au îndrumat pe tinerii exlibriști și calligrafi, le-au dat șansa de a cunoaște, de a afla mai multe despre carte și istoria ei, despre bibliotecă și istoria ei, despre cultură în general. Contăm pe o colaborare și mai fructuoasă, de care, cu certitudine, vor beneficia ambele părți.

TREC ANII, ÎNSĂ CONTRIBUȚIILE RĂMÎN

VI. PRISĂCARU

Parcă mai deunăzi Biblioteca Municipală și-a sărbătorit cea de-a 125-a aniversare...

A fost prima dată când o dată „rotundă”, de la fondarea instituției noastre, s-a marcat cu un fast deosebit, la o scară ce depășea mult cadrul municipal, manifestările aniversare atrăgând un public numeros și divers, inclusiv personalități de vază ale culturii, bibliologiei, literaturii, artelor, științei, vieții publice de la noi și din străinătate. Unul dintre zecii de gazetari, reporteri, cronicari ce au consemnat evenimentul, îmi amintesc, nota atunci, prevenindu-și cititorul că recurge la o metaforă, iar în consecință - și la o doză de exagerare: „*Așa ceva nu a mai văzut Chișinăul... și nu se știe dacă va mai vedea...*”

Peste numai cinci ani constatăm că acel ziarist nu a exagerat, ba poate chiar a demonstrat o anumită timiditate, de vreți - un soi de teamă pentru pronosticuri, pentru profeții! Căci, suita de manifestări culturale, artistice, informative, de strictă specialitate, de promovare a imaginii BM în comunitate ș. a., prilejuite de aniversarea a 130-a de la fondarea BM a fost la o scară superioară, la o anvergură și mai

impresionantă. Aproximativ o lună de zile, mii și mii de chișinăuieni și oaspeți ai capitalei - din provincie, dar și de peste hotarele R. Moldova -, au fost antrenați într-o vastitate de evenimente culturale dintre cele mai variate, atractive, captivante, care s-au mai dovedit a fi și folosite pentru sufletul și mintea omului.

În acest amalgam multicolor și polifonic de manifestări festive, nu a fost trecută cu vederea nici revista noastră, cu atât mai mult cu cât *BiblioPolis* a trecut de prima sa aniversare „rotundă”, intrând în al șaselea an de apariție. Un seminar-atelier consacrat presei de specialitate, alias revistelor, ziarelor, seriialelor, culegerilor de articole și studii cu tematică bibliologică - inițiat, moderat, animat de dna dr. conf. univ. Lidia Kulikovski, director general al BM - avea să întrunească mai mulți colegi de breaslă din cel puțin trei domenii îngemănate: bibliotecari, cadre didactice universitare, jurnaliști. Cu această ocazie, s-a preconizat și lansarea numărului 3 / 2007, festiv, al revistei *BiblioPolis*, consacrat aproape că integral celor 130 de ani de existență a principalei biblioteci a capitalei basarabene.

Cît de reușit a fost acest număr – să judece cititorii revistei, deși, deja la lansare s-au spus destule cuvinte frumoase despre anumite împliniri ale *BiblioPolis*-ului: conținut divers, axat atît pe activitatea bibliotecară, cît și pe aspirația de culturalizare a eventualilor cititori / beneficiari; formulă grafică și design corespunzătoare actualelor standarde și exigențe, stilul antrenant al materialelor publicate, nivelul exemplar al limbajului etc. S-a menționat și gradul de utilitate, în continuă creștere, al publicației noastre – pentru lucrătorii din sistemul BM, ba chiar și din alte biblioteci, precum și deschiderea revistei spre alte valori culturale, fie acestea biblioteci celebre sau mai modeste, din Chișinău și din alte localități (inclusiv din alte țări), fie publicații de specialitate și de cultură, fie evenimente sau chiar segmente istorice întregi vizînd cultura națională, personalitățile ei marcante, sau realizările de ordin spiritual ale altor popoare.

În ceea ce ne privește, vom menționa în context că, la unison cu trăirile aniversare ale „echipei Hasdeu”, am elaborat un număr cumva simbolic, incluzînd mai multe articole, eseuri, studii privind istoria și prezentul BM; altele consacrate personalității patronului ei spiritual – „magul de la Cîmpina”, gigantul intelectual B.P. Hasdeu; diferite materiale de natură să confirme vitalitatea Bibliotecii Municipale, calitatea pe care și-a cucerit-o – de prezență absolut necesară pe harta demografică și culturală a Chișinăului. Chiar și volumul revistei a fost subordonat ideii de simbol aniversar, acest număr de *BiblioPolis* avînd 130 de pagini – un număr record de pagini, dar care, pe deasupra, după cum s-a putut lesne observa, este și o cifră echivalentă cu aceea a anilor „strînși, toamnă după toamnă” de către editor – BM „B.P. Hasdeu”.

Ne-am gîndit atunci că atelierul pe tema presei de specialitate și lansarea numărului festiv de *BiblioPolis* ar fi și un prilej de a mulțumi celor care și-au adus obolul la apariția revistei, pe parcursul acestor cinci ani și jumătate de apariție, oferindu-le **Diplome de excelență** – pentru colaborare sau pentru promovarea în mass-media a publicației noastre, alături de imaginea de ansamblu a BM. O idee, fără doar și poate fericită, dar care s-a dovedit a fi și o sarcină nu dintre cele mai ușoare! Cele 23 de numere ale revistei au apărut prin contribuția a zeci și zeci de autori... Am decis să-i excludem din lista gratificațiilor pe lucrătorii BM – și nu pentru că am diminua aportul lor, ci doar pentru faptul că lor le-am exprimat mulțumiri pentru colaborare și cu alte ocazii. În plus, am ținut cont și de faptul că a scrie pentru revista lor este, pentru bibliotecarii noștri, și o datorie de serviciu sau, dacă vreți, o chestiune de demnitate profesională. Astfel, cercul even-

tualilor laureați s-a restrâns... Dar nici în aceste condiții nu a fost chiar simplu să facem selecția. Am adoptat câteva principii de selectare, cele care ni s-au părut esențiale: nu numai calitatea, nu numai cantitatea, numărul scrierilor, dar, în primul rând – *sinceritatea și disponibilitatea, predispoziția* cu care o personalitate sau alta a devenit autorul nostru, respectiv a scris despre noi. Astfel, am putut alcătui, lista ce urmează:

a) compartimentul **Colaborare sinceră și rodnică cu revista BiblioPolis**

Veronica BÂTCĂ, dr. în filologie, cercetător coordonator la AȘM

Constantin BOBEICĂ, profesor, publicist, comuna Codreanca-Strășeni

Valentina BRÂNCOVEANU, pictoriță

Ludmila BULAT, publicistă

Ninela CARANFIL, Artistă Emerită, actriță la Teatrul Național „Mihai Eminescu”

Mihail Gh. CIBOTARU, scriitor

Sergiu COGUT, student, UPS „Ion Creangă”

Irina CONDREA, dr. hab. în filologie, prof. univ., decan, USM

Luminița DUMBRĂVEANU, poetă, publicistă

Ion HADÂRCĂ, scriitor

Tamara GORINCIOI, publicistă

Ion IACHIM, scriitor, publicist

Valeria MATVEI, șefă serviciu la Biblioteca Națională

Miroslava METLAEVA, poetă și publicistă de expresie rusă, traducătoare

Dumitru MOLDOVANU, prof. univ. dr. hab. ASEM, membru-cor. al AȘM

Haralambie MORARU, scriitor

Vlad OLOI, student, UTM

Claudia PARTOLE, scriitoare

Veronica POSTOLACHI, dr. în filologie, profesoară la Liceul român-englez „Mircea Eliade”

Alexe RĂU, scriitor, director al BN RM

Iuliana-Laurenția ROȘCA, elevă, Liceul „Spiru Haret”

Nicolae RUSU, scriitor

Claudia SLUTU-GRAMA, bibliograf, dr. în filologie, scriitoare

Vasile ȘOIMARU, conf. univ., dr. în economie – ASEM

Ion ȘPAC, bibliograf

Mihai TAȘCĂ, dr. în drept, istoric, publicist

b) compartimentul **Pentru recenzii, alte materiale de popularizare în mass-media:**

Ion BORȘ, jurnalist

Gheorghe BULUȚĂ, bibliograf, scriitor, București

Marcela GAFTON, jurnalistă, revista *Univers pedagogic Pro*

Nadina GHEORGHITĂ, jurnalistă, ziarul *Capitala*

Emilia GHEȚU, reporter, Radio Vocea Basarabiei

Ion MĂRGINEANU, scriitor, bibliolog, Alba Iulia

Anatol MORARU, critic literar, scriitor, dr. în filologie, conf. univ. US „Alecus Russo” – Bălți

Ghenadie NICU, poet, eseist, Ungheni

Nicolae ROIBU, scriitor, publicist, ziarul *Timpul*

Florin ROTARU, bibliolog, publicist, director al Bibliotecii Municipale „M. Sadoveanu”, București

Ion STOICA, scriitor, dr. prof. univ., Universitatea București

Nina VASILE, publicistă, revista *Biblioteca Bucureștilor*

Emil VASILESCU, publicist, redactor-șef al revistei *Biblioteca* - București

Cei mai mulți dintre laureații *Diplomei de excelență* au luat cuvîntul la festivitate, adresîndu-ne emoționante aprecieri și mulțumiri. La rîndu-ne, nu ne rămîne decît să le repetăm sentimentele noastre de recunoștință, totodată exprimîndu-ne speranța că vom mai colabora, la fel de rodnic, la anul și mulți ani înainte!

PUBLICUL CITITOR ȘI POTENȚIAL AL BIBLIOTECILOR

*Elena BUTUCEL,
director, BP „Ovidius”*

O bibliotecă își cunoaște importanța și valoarea în comunitate atunci când este solicitată, atunci când poate răspunde la cerințele de informare și documentare ale utilizatorului, atunci când se adaptează ușor la schimbările vieții. Publicul nostru de astăzi are nevoie de bibliotecă modernă, care își modifică continuu menirea. Ei își doresc centre informaționale, culturale și științifice, în care tot mai des să se instaleze dialogul cultural și social între persoane de diferite vârste, profesii și preocupări.

Biblioteca Publică „Ovidius” este astăzi o solidă instituție de cultură și educație, avînd misiunea foarte clară să asigure acces la informație, lectură, documentare și studiu, în scopul remedierii calității vieții membrilor comunității din aria cartierului Centru, în care activează, și să călăuzească potențialii utilizatori în imensul ocean de informații, evenimente, fapte, în condițiile actuale de informare, documentare și comunicare. Fiind o bibliotecă modernă, cu tehnologiile informaționale respective, avem o responsabilitate sporită pentru imaginea ei în comunitate și calitatea serviciilor oferite. Pentru a vedea aprecierile consumatorilor și doleanțele lor față de o bibliotecă, am realizat un sondaj în afara bibliotecii.

Un impuls la realizarea sondajului a fost și numărul relativ mic de studenți înscriși la biblioteca noastră. Din cei 3600 utilizatori activi doar 1000 sunt studenți (27% din numărul total), iar elevi înscriși avem peste 2000 de persoane (55%). La

realizarea sondajului am implicat înșiși studenții, cititori activi ai bibliotecii, care au aflat impresiile despre biblioteci de la colegii lor de la două instituții de învățămînt superior: USM și US Tiraspol cu sediul în Chișinău.

Au participat la anchetare 95 persoane, care se repartizează astfel:

- **după vîrstă:** 18-22 ani – 98%
23-40 ani – 2%
- **genul** feminin – 87%
masculin – 13%
- **ocupație:** studenți – 98%
lectori – 2%

Răspunsurile ne-au oferit următoarele rezultate:

1. Numiți sursele de informare la care apeleți mai frecvent

- Biblioteca – 18 (20%)
- Internet – 32 (34%)
- Mass-media – 10 (10%)

Folosesc aceste trei surse de informare – 11 persoane (11%), biblioteca și Internet – 39 persoane (41%). Nu folosesc Internetul – 31 persoane (33%). Alte surse de informare nu s-au numit.

2. Apeleți la serviciile unei biblioteci publice din sectorul Centru al mun. Chișinău?

- Da – 85 (90%)
- Nu – 10 (10%)

Sunt frecventate mai des: BM „B. P. Hasdeu” (Sediul Central și filialele din tot municipiul) – 71 (74%); BP „Ovidius” – 15 (15%); Biblioteca Națională 16 (17%). Așadar, cei intervievați s-au referit la toa-

te bibliotecile din municipiu, dar de fapt am vrut să cunoaștem situația la sectorul Centru, fiind bibliotecă de cartier.

3. Cine v-a informat despre existența acestor biblioteci:

- Colegii, prietenii – 67 (70%)
- Profesorii – 10 (10%)
- Părinții – 6 (%)
- Mass-media 5 (%)
- Alte surse – 7 (%)

4. Dispuneți de computer la domiciliu?

- Da – 62 (65%)
- Nu – 33 (35%)

5. Numiți factorii deranjați pentru Dvs. în activitatea unei biblioteci publice:

- Colecții necorespunzătoare cerințelor – 49 (52%)
  - Anturajul bibliotecii – 22 (23%)
  - Nu au obiecții – 3 (3%)
  - Nu au răspuns – 6 (6%)
  - Alte obiecții – 15 (16%)
- Obiecțiile concrete ale publicului cititor ar fi următoarele:

- Personal puțin amabil – 13
- Deservire neoperativă – 6
- Documentele nu sunt disponibile pentru împrumut acasă – 4
- Puține informații actuale – 2
- Puține exemplare la literatura universală – 1
- Dezordine în colecții, foi rupte în cărți – 2
- Insuficiența surselor de informare (cataloge slabe) – 3
- Cerințele de comandă foarte complicate – 1
- Gălăgie, zgomot în biblioteci – 1

6. Ce sugestii ne puteți oferi pentru a spori atractivitatea unei biblioteci publice?

- Servicii noi – 36 (38%)
- Alte sugestii – 57 (60%)

Prin ce am putea atrage cititorii la lectură:

- Operativitatea bibliotecarelor – 20
- Servicii Internet gratis și nelimitat – 16
- Mai multe materiale informative noi – 8
- Servicii de împrumut on-line, cărți on-line – 6
- Săli de lectură mai mari – 4
- Un anturaj mai liber în biblioteci – 3
- Cafenea în biblioteci – 3
- Împrumut la domiciliu al tuturor documentelor – 2
- Fotolii, mese de lucru mai confortabile – 2
- Mai multe reviste și cărți în limbi moderne – 1
- Amplasarea filialelor în apropierea instituțiilor de învățământ – 1

În urma analizei de conținut a răspunsurilor la întrebările din chestionar se conturează propuneri care, în mod obiectiv, impun și măsuri ce ar trebui luate de bibliotecile publice în vederea normalizării acestui sector de activitate: atragerea publicului larg de utilizatori de informație la bibliotecă, la carte. În funcție de modul cum vor fi receptate aceste propuneri vom ajunge la o ameliorare accentuată a activității bibliotecilor publice sau la o intrare „în comă” a existenței acestor instituții informaționale.

Concluzii:

- Fenomenul utilizării la distanță a bibliotecii trebuie implementat cât mai rapid, deoarece avem a face cu o nouă categorie de public cititor.
- Nu este suficient să avem în biblioteci tehnologii moderne ale informației; e necesar să învățăm cum să le folosim mai eficient pentru a oferi servicii de calitate.
- Formarea și atragerea la bibliotecile publice a unor bibliotecari profesioniști care să corespundă schimbărilor de pe piața informării, pentru a putea ține pasul interacțiunii cu nevoile și comportamentele din ce în ce mai diverse ale publicului consumator de informație.

- Viitorul bibliotecilor, dar și al bibliotecarilor depinde de calitatea adaptării la folosirea noilor instrumente informaționale pe care le pot pune la dispoziția utilizatorilor pentru o mai amplă satisfacere a cerințelor lor.
- De la bibliotecari se cere mai multă competență pentru o mediere mai eficientă a relației „informație – consumator”.

Concluzie de final:

E nevoie ca bibliotecile, furnizori și mediatori ai informației, trebuie să-și adapteze structurile și activitățile la evoluțiile tehnologice, la cerințele utilizatorilor, dar și ale non-utilizatorilor. Biblioteca publică trebuie să se afle într-o adaptare permanentă la mediul social, pentru a se putea înscrie în circuitul internațional al informației.

„HIBRIDIZAREA” BIBLIOTECII - ROD AL VIEȚII ORI „SÎMBURE-AL PIEIRII”?

*Alexandru Horațiu FRIȘCU,
bibliotecar, scriitor*

Scriam în numărul trecut al revistei noastre despre rezistența cărții și a bibliotecii în fața vicisitudinilor vremii, provocate de diverși factori, dar cel mai des, de către niște minți bolnave. Pare paradoxal dar tocmai cea mai mare invenție a omului, Cartea, a fost și cea mai persecutată, firește, tot de către om. Cartea, totuși, a supraviețuit și, ca să folosesc un termen mai banal, a ieșit și mai călită din această luptă. Mă tem însă că ceea ce n-a putut face nici Inchiziția, nici barbarii, nici nașiștii, nici comuniștii, o poate face foarte ușor omul nostru civilizat și supertehnologizat, care intră în bibliotecă cu tot felul de tehnologii, adesea inutile, și cu diverse servicii și mai inutile. Cartea, încetul cu încetul, trece pe planul doi, lăsând spații mari diversilor agenți economici care, în goană după profit, tot mai mult utilizează efectul comercial. Și aceasta făcându-se, chipurile, pentru comoditatea utilizatorului.

Dacă în orînduirile sociale predemocratice, omul valora mai nimic, acuma, în regimul democrat contemporan, el este pus în capul mesei și atât de multe se fac în numele lui, încît se cade în altă extremă. „În numele lui” e un fel de a spune,

în adevăr, fiecare își urmărește propriul său scop. Tot din acest arsenal face parte și goana adesea exagerată după cititor, „stilul” de a cocheta cu el și predispoziția de a-i satisface orice capriciu, numai să pășească pragul bibliotecii, acțiuni care, în ultimă instanță, diminuează adevărata predestinație a acestei instituții... La Conferința științifică „Dezvoltare. Progres. Colaborare. Parteneriate”, încadrată în suita de manifestări culturale consacrate aniversării a 130-a a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, doamna dr. Hermina Anghelescu din SUA, vorbindu-ne despre bibliotecile publice din țara respectivă, ne-a adus niște exemple de „democrație” și „civilizație” care nu pot să nu te pună pe gînduri. Cică într-o bibliotecă ea a văzut un tînar care dormea cu picioarele pe masă și nimeni dintre angajați n-a îndrăznit să-l trezească, socotind aceasta drept un lucru firesc. Că vezi, dragă Doamne, biblioteca este finanțată din banii publici, deci, și din banii lui și de aceea are voie să facă ce dorește. Ne-a mai spus că acolo în bibliotecă poți intra cu tot felul de mîncare și liniștit poți lua masa alături de cel care citește...

În biblioteci astăzi se montează dozatoare de ceai, cafea, cola, bere... în unele sunt table de șah și mese de biliard! Mai adăugați aici copiatoare, calculatoare, internet... Această îngrămădire de obiecte cică se numește **hibridizare** și nu-i alt ceva decât „ultimul răcnet” în materie de bibliologie. Eu atunci i-am replicat distinselor doamne de peste Ocean că, dacă o ținem tot așa, o să ajungem într-un final când o să avem în bibliotecă de toate, numai carte nu sau, în cel mai bun caz - câteva rafturi într-un colț. Într-adevăr, dacă tot se merge pe intenția de a-i face cititorului condiții cât mai bune și de a-i pune totul la îndemână, de ce n-am aduce în bibliotecă, bunăoară, paturi de dormit, cabine de duș; de ce n-am deschide ateliere de reparat televizoare, ceasuri, încălțăminte, telefoane mobile; de ce n-am găsi loc pentru niște case de bilete, curățătorii chimice, spălătorii, frizerii?... Doar toate acestea i-ar ușura cu mult „lectura” unui cititor, iar bibliotecă ar câștiga niște cititori în plus.

Imaginați-vă, în aceste condiții, cât de bine se va simți cititorul nostru care, venind la bibliotecă după o carte, dintr-o singură lovitură își poate rezolva și celelalte probleme: se poate tunde, își poate repara cizmele și ceasul, își poate procura bilete la cinema și plus la toate mai poate „arde” și câteva pahare de tărie. Asta da, bibliotecă!

Vorbind despre „cititorul” care dormea cu picioarele pe masă, în deplină legitimitate de contribuabil, mă gîndeam, dacă și eu, mergînd pe această logică, aș proceda la fel. M-aș duce la biserică în timpul unui serviciu divin și m-aș culca pe o bancă să trag un pui de somn. Cum poate fi calificat gestul meu? Chiar să am dreptul de a face așa ceva, din simplul motiv că biserica activează din bani publici, deci și din banii mei? Prostie...

Haideți să lăsăm bibliotecă să fie așa cum a fost gîndită cu cel puțin trei mile-

nii în urmă și să nu-i imprimăm zorzoane și tot felul de scamatorii, proprii civilizației noastre, dar străine bibliotecii. Ne dăm bine seama că bibliotecă de astăzi nu mai poate fi ca cea de ieri și că vremuri vrem timpul își impune rectificările sale, dar nici nu e normal să avem în bibliotecă un număr mai mare de unități tehnice și tot felul de ciudățenii decât cel al cărților. Căci, în asemenea caz, se face iarăși o săritură peste cal, de data aceasta în sens invers.

Apropo de biserică. Bibliotecă, prin misiunea ei culturală, cognitivă este și ea un fel de Templul spiritual. Și în ea, ca și în biserică, trebuie să intre cu capetele descoperite, cu pietate, cu evlavie, cu gînduri frumoase, curați moral și mai ales spiritual. Dacă biserica, prin servicii divine și icoane, face legătura firească dintre sufletul omului și Creatorul suprem, tot așa și bibliotecă prin memoria civilizațiilor strîine în cărți trebuie să-l călăuzească pe om în drumul lui de la cele lumești spre cele sfinte. Bibliotecă nu-i un moft al cuiva, care o poate croi după propria lui voință, ea ne este dată de Dumnezeu într-o păstrare conștiința mereu trează...

Vreau să termin cu ce am început. Zi-ceam că nu pot înțelege intenția de a-l aduce pe cititor aproape forțat la bibliotecă. Nu totul se măsoară prin cantitate. Haideți să ilustrăm această spusă cu un singur exemplu. Dacă astăzi în bibliotecă mea au fost cu 20 de persoane mai mult ca de obicei, datorită „hibridizării” aplicate cu succes, dintre care cinci au venit să bea cafea, patru - să bea ceai, trei să-și repare ceasurile, trei să se tundă, iar trei, pur și simplu, să doarmă cu picioarele pe masă, a câștigat ceva prin asta procesul de lectură, cartea și, în consecință, bibliotecă? Teamă mi-e, că nu. Dar despre lectură și tot ce ține de acest fenomen, vom reveni în numărul viitor.

CHIȘINĂUL CITEȘTE MEREU CĂRȚI NOI

Tatiana FIODORUC,
manager, Departamentul Relații cu publicul

Desfășurată pentru a patra oară, acțiunea cognitiv-culturală în cauză se înscrie printre tradițiile frumoase inițiate și susținute cu tenacitate de către BM „B.P. Hasdeu”. Patru ani la rând, cu antrenarea tuturor filialelor sale, Biblioteca Municipală promovează cartea în general și cea națională în special și ridică gustul pentru lectură la rang de condiție **SINE QUA NON** (indispensabilă) omului modern. A citi înseamnă a ști. A citi înseamnă a te dezvolta, a crește interior și spre lume. A citi mai înseamnă și a te delecta. Aceste dimensiuni ale lecturii s-au materializat, în 2007, în trei direcții axate pe trei cărți destinate unor categorii de vîrstă: „PREȘCOLARII CITESC O CARTE”, „PREA-DOLESCENȚII CITESC O CARTE” și „CHIȘINĂUL CITEȘTE O CARTE”, ultima avînd ca obiectiv dragostea la lectură a celor adulți.

Spre deosebire de cele anterioare, ediția curentă a cuprins în exclusivitate cartea națională. S-a procedat așa pentru că în prezent volumele autorilor din RM sunt – calitativ – cu nimic mai prejos decît unele bestseller-uri propagate pe scară internațională. Dovada o constituie și premiile obținute de editorii moldoveni la prestigioase târguri de carte. În al doilea rînd, potențialul cognitiv și delectarea emoțională propuse de volumele scrise acasă sunt mai aproape de inimile cititorilor noștri și de realitatea imediată. Selecția acestora s-a făcut cu multă grijă, precum se va menționa mai jos, în bază de parteneriat cu alte instituții.

Deprinderea artei de a citi se face în fragedă copilărie, cînd micuții sunt atrași mai întîi de culori, sunete și jocuri, apoi de litere. „**PREȘCOLARII CHIȘINĂULUI CITESC O CARTE**” a descoperit pentru ei volumul *Numărătoarea spiridușilor* de Silvia URSACHE (versuri) și Marina ANDRUHIN (ilustrații). A-î învăța pe copii primele noțiuni de aritmetică prin intermediul jocului – anume acest lucru l-au înfăptuit cele două coautoare ale cărții, în care cifrele de la 1 pînă la 10 se deprind de către copii prin povestea versificată a unor întîmplări minunate din viața micilor făpturi fantastice, a căror prezență pictată în culorile curcubeului îi ține lipiți de file.

Din primăvară și pînă-n toamnă, *Numărătoarea spiridușilor* s-a aflat în centrul atenției la toate filialele de sector, fiind citită, învățată pe de rost, înscenată și teatralizată în cadrul unor cicluri tradiționale: „Ora poveștilor”, „Lecturile verii”, cenacluri pentru micuți, convorbiri și lecturi literare.

Toate aceste manifestări au finalizat cu o conferință de totalizare, la filiala „Ștefan cel Mare”, cu participarea celor mai harnici „numărători de spiriduși”. Momentul culminant l-a constituit întîlnirea cu Silvia Ursache. Răspunzînd la numeroasele întrebări ale picilor, autoarea versurilor de numărat spiridușii a divulgat taina: cine a învățat să numere pînă la 10, poate să treacă mai departe cu aritmetica, încercîndu-și puterile la nunta făpturilor de basm din ultimele

file, unde zecele învățat poate fi depănat iar și iar, de la capăt, cu numărutul nuntașilor, al oalelor și cănilor, muzicanților și altor părtași de poveste. Dialogul poetei cu micuții a fost întregit de jocul literar „Pașii spiridușilor în lumea cifrelor”, precum și de „încarnarea” piticilor în chip de copii, reprezentată în formă teatrală de tinerii actori de la școala-grădiniță nr.152 „Pas cu pas” (conducător F. Baci), pe care i-au admirat cu mult drag și semenii lor de la casa de copii „Așchiuță”. Toți copiii au primit în dar câte o carte cu autograf, iar cei mai talentați „numărători de spiriduși” – și câte o diplomă de mențiune.

„PREADOLESCENȚII CITESC O CARTE”

Cartea aleasă pentru preadolescenții Chișinăului – **Amintirile pițigoifului Zbanț** de Ion IACHIM – a fost apreciată drept una dintre cele mai bune în cadrul Salonului Internațional de carte pentru copii - ediția 2007 (mai, Chișinău). Autorul, distins cu Diploma Ministerului Educației și Tineretului din RM, a demonstrat în această a treia (deja!) ediție, revăzută și adăugită, că lumea celor trei

nepoței ai săi, cărora le este dedicat volumul, prezintă un mare interes pentru copiii Moldovei. Cartea beneficiază de un inspirat preambul, semnat de talentatul condeier Victor Prohin, care apreciază mult „Republica păsărilor” creată de către fostul profesor de limbă și literatură română, ajuns confrate întru ale scrisului: „Vorbind, la prima vedere, despre păsări, Ion Iachim povestește despre noi, oamenii, cu toate calitățile pe care le avem”. Faptul că oamenii și reprezentanții faunei și florii au multe în comun, constituie acel „lipici” miraculos al autorului de a intra într-un contact emotiv excepțional cu tinerii cititori. Mai mult ca atât: în chiar primele file ale aventurilor miraculosului pițigoiu, de la persoana căruia se deapănă jurnalul păsăresc „găsit” într-o scorbură de copac, scriitorul Ion Iachim îi incită pe cititori să devină co-autori, să completeze „amintirile” lui Zbanț! Zice autorul: „Eventualele reproșuri și obiecții le puteți așterne pe o frunză de gutui sau de nuc – în limba păsărească, firește, - apoi mi le trimiteți mie și eu i le transmit stimatului autor. Le voi pune în scorbura cea largă a cireșului,

care este cabinetul dumisale de lucru". Astfel, *Nota explicativă* devine o veritabilă lecție de economie: „frunzele-bancnote” din presupusa comoară visată se pot transforma, prin muncă și har artistic, în acei rîvnîți „verzișori” ce au înnebunit de la o vreme o bună parte din lume. Numai că moneda de schimb va avea valori nepieritoare: bunătatea, înțelegerea între oameni, umorul, voia bună, relațiile familiale trainice, dragostea dintre părinți, copii, frați și surori și, în ultimă instanță, de pămîntul străbun, de Patrie.

De la sfîrșitul lunii mai pînă la 1 octombrie, filialele „Alba-Iulia”, „Ovidius”, „Maramureș”, „Târgoviște”, Traian, „Al. Donici” au adunat – precum le stă bine unor adevărate centre de cultură – numeroși copii în jurul acestui volum de excepție. În fond, i-au unit în jurul unui adevărat „foc din vatră” literar. Cu siguranță, pe parcursul acestei campanii de promovare au fost date uitării jocurile computerizate și faimoșii eroi ai lui Walt Disney: Mickey Mous, Donald Rățoiul, Pluto etc. Lucru firesc – acum copiii din Chișinău (și din întreaga Moldovă!) își au eroul lor local – Pițigoiul Zbanț care-și „derulează” amintirile *ab ovo* la propriu: din perioada aflării sale în ou pînă la devenirea sa... ca pasăre „în toată legea”! Descrise cu multă căldură și voie bună, peripețiile în cauză i-au mobilizat pe preadolescenți la plăcerea de a face un fel de „film” al lor, dînd viață personajului îndrăgit sub formă teatralizată.

Sala de la Biblioteca „Ștefan cel Mare” s-a dovedit a fi neîncăpătoare pentru numeroșii admiratori ai lui Zbanț, întruniți la 10 octombrie, într-o conferință de totalizare a campaniei de promovare. Desigur, i-a incitat și întîlnirea cu „secretarul” bravului Zbanț, scriitorul Ion Iachim, care le-a promis să scrie o continuare a aventurilor acestui pițigoi devenit deja celebru.

Precedată de o intensă pregătire organizatorică și o fructuoasă colaborare între bibliotecare și profesori, conferința le-a avut moderatoare pe două eleve: Cristina Nicolai (Liceul „Elena Alistar”) și Dumitrița Brăiescu (Gimnaziul „ProSucces”), cea din urmă evoluînd și în rolul năstrușnicului Zbanț. Schimbul de impresii și opinii a durat considerabil, spre bucuria participanților și a autorului care a rămas plăcut surprins mai ales după ce elevul cl. IV Andrei Tatarciuc și-a luat inima-n dinți și a recitat propria poezie, compusă pe motivul cărții. Ce dovadă mai mare că „Republica Păsărilor” s-a încetățenit în inimile copiilor?! Ei l-au acceptat pe Zbanț ca pe o rudă și au învățat de la el cel mai de preț lucru: bunăstarea și dragostea. Mai ales că pictorul, maestrul Aurel Guțu, a știut să dea cărții și o haină grafică pe potrivă. De menționat că anume această campanie promoțională s-a bucurat de cea mai mare atenție în mass-media: reportaje TV și radio, articole în zierele *Florile dalbe*, *Univers pedagogic Pro*, *Capitala* etc.

Acțiunea „**CHIȘINĂUL CITEȘTE O CARTE**” cu participarea cititorilor maturi este rodul unor colaborări – parteneriat ale BM „B.P. Hasdeu” cu Uniunea Scriitorilor din Moldova. Cartea selectată pentru campania promoțională 2007, culegerea de nuvele **Coffe-house** de Ghenadie POSTOLACHE, s-a dovedit a fi o adevărată piatră de încercare în ale lecturii solicitînd cititori familiarizați cu maniere narative dintre cele mai moderne. Apreciat de specialiști drept „un foarte bun prozator” (acad. M. Cimpoi), Gh. Postolache oferă, în fond, o provocare căreia îi poate ține piept doar un public avizat. Însă autorul și cărțile sale sunt familiare celui care i-a citit plachetele de versuri **Nike**, **Isaia** și **Rafail**, romanele **Rondul**, **Cavaleri și paharnici**, precum și culegerea de nuvele **Sezonul cerșeto-**

rilor. Această enumerare de titluri este un fel de carte de vizită: lumea volumelor lui Gh. Postolache este o simbioză de mituri, legende biblice, societăți în tranziție, realități dure, aspirații ascunse, momente ratate și mult spirit de observație. De fapt, este vorba de complexitatea raporturilor dintre oameni și, în speță, dintre sexe – toate narate prin îmbinarea mai multor monologuri sau stări de spirit la un loc, prin întreruperea și reluarea unor fluxuri de simțiri și trăiri afective. Clipa, imediatul, pot însemna la Gh. Postolache totul, iar epoca, istoria – doar un fundal de moment.

Lectură la toate filialele, cu cititori de diferite vârste, cuprinse între 18 și 80 de ani, această culegere de nuvele a fost analizată mai vast în cadrul conferinței de totalizare de la filiala „O. Ghibu”, prin concursul unor personalități remarcabile ale scrisului artistic din R. Moldova: acad. M. Cimpoi, Vl. Beșleagă, A. Suceveanu, Iulian Filip, Em. Galaicu-Păun, Vl. Zbârnciog ș.a. care au prezentat aspecte ale talentului polivalent al mai tânărului confrate de condei. De asemenea, autorul a dat explicații privitor la anumite situații descrise și la unele dintre personajele sale și a răspuns la întrebările cititorilor.

De notat că acest volum reprezintă și el un parteneriat: autorul a fost sprijinit financiar la editare de către responsabilii rețelei de cafenele *Coffe-house* din Chișinău.

Incluse în Programul jubiliar al BM „B.P. Hasdeu” - 130 ani de la fondare, campaniile promoționale de totalizare „Chișinăul citește o carte”, „Preșcolarii Chișinăului citesc o carte” și „Preadolescenții Chișinăului citesc o carte” au constituit și o afirmare plenară a rețelei de biblioteci din municipiu în calitate de inițiator, organizator și promotor al unor certe valori naționale și universal-culturale.

Precum au menționat specialiștii în materie, în frunte cu dna dr. conf. univ. Lidia Kulikovski, directorul general al BM „B.P. Hasdeu”, acțiunea „Chișinăul citește o carte”, cu subdiviziunile consacrate preșcolarilor și preadolescenților, a demonstrat în totalitate un parteneriat meritoriu cu diverse instituții, uniuni de creație și, desigur, cu utilizatorii de carte. Nu este deloc întâmplător faptul că unul din reprezentanții corpului diplomatic acreditat la Chișinău, consilierul cultural V. Nanea, a propus extinderea unor lansări în cadrul manifestărilor culturale de la Ambasada României, exprimând astfel considerația față de valorile artistice locale și deschiderea spre un parteneriat de durată.

De asemenea, participanții la conferințele de totalizare a campaniilor de promovare ale celor trei volume au apreciat eforturile angajaților BM „B.P. Hasdeu”, inclusiv cei din filiale, în vederea ridicării pe o nouă treaptă a gustului pentru lectură al chișinăuienilor, atragerii locuitorilor capitalei într-un Program de acțiuni cognitiv-culturale de ampla-

sare pentru inimă și cuget. S-a conturat clar și conlucrarea dintre filiale, conștientizarea de către fiecare bibliotecară din rețea că participă la o muncă în echipă, la un parteneriat de elită.

Obiectivele propuse și realizate, ca și impactul asupra utilizatorilor al manifestării anuale „Chișinăul citește o carte”, cu părțile componente „Preșcolarii Chișinăului citesc o carte” și „Preadolescenții Chișinăului citesc o carte” au demonstrat rolul de animator cultural al BM „B.P. Has-

deu” cu filialele sale, aportul incontestabil la amplificarea lecturii, schimbului de trăiri umane generate de aceasta, precum și la dezvoltarea artei de comunicare, a parteneriatului social și artistic. Anexate la un Program mai amplu – 130 ani de la fondarea Bibliotecii Municipale – acțiunile în cauză sunt o mărturie a maturității instituției, dar și un semn distinctiv de ancorare în modernitate, la necesitățile de zi cu zi ale utilizatorilor și la aspirațiile lor de creștere etică și estetică.

BIBLIOTECA „LIVIU REBREANU” - DESCHIDERE CĂTRE ÎNTREAGA COMUNITATE MUNICIPALĂ

*Elena CEBOTARI,
director BP „Liviu Rebreanu”*

Biblioteca Publică „Liviu Rebreanu”, inaugurată într-un cadru solemn, în ziua de naștere a patronului spiritual, al cărui nume îl poartă, constituindu-se ca un omagiu marelui scriitor, se înscrie fericit în salba de bibliomărgăritare de carte românească, a noua la număr, din sistemul municipal de Biblioteci „B.P. Hasdeu” din Chișinău.

La deschiderea oficială, care a avut loc la 26 noiembrie 2007, au participat oficialități din Republica Moldova și din județul Bistrița-Năsăud, avându-i în prim plan pe vicepreședintele Consiliului Județean Ionel Tompa, Ambasadorul României la Chișinău Filip Teodorescu, primarul de Chișinău Dorin Chirtoacă, directoarea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” Lidia Kulikovski, pretorul sectorului Râșcani Mihai Cârlig, academicianul Mihai Cimpoi, scriitorii Iulian Filip, Ianoș Țurcanu, completați de un număr impresionant de oameni de cultură, scriitori, ziariști, bibliotecari, profesori din învățământul superior și liceal, artiști, astfel

manifestarea transformându-se într-o frumoasă sărbătoare de suflet cu intenții de o strânsă colaborare de lungă durată. Din delegația oaspeților năsăudeni au făcut parte directoarea Bibliotecii Județene Bistrița-Năsăud Olimpia Pop, care a fost de fapt promotoarea acestei idei de parteneriat, susținută de factori de decizie de pe o parte și de alta a Prutului, directorul cotidianului *Mesagerul*, scriitorul Marcel Seserman ș. a.

Manifestarea a fost completată de o expoziție de carte dedicată lui Liviu Rebreanu, cu genericul *A dat vieții o operă și operei o viață* și reîntregită de un minunat spectacol de muzică populară, avându-i ca protagoniști pe apreciații interpreți Matilda Pascal Cojocărița, Ioan Ștefan și Horațiu Cigu.

Pe lângă mesajele de felicitare cu prilejul deschiderii bibliotecii, oaspeții au venit cu o considerabilă și valoroasă donație de carte alcătuită din 2600 volume, trei calculatoare, scanner și imprimantă, în felul acesta constituindu-se baza unei

funcționări reușite a instituției în condiții avantajoase pentru publicul cititor.

În acest context se poate menționa că până la inaugurarea solemnă, unitatea a funcționat ca bibliotecă pentru copii, cu un fond care nu corespundea necesităților informaționale actuale.

Colecția donatorilor răspunde necesităților la zi ale cititorilor. Este suficientă doar o scurtă trecere în revistă pentru imaginea de ansamblu în convingerea acestui argument. Bunăoară, Liviu Rebreanu a revenit integral „de acasă, acasă” prin lucrările sale cum ar fi *Adam și Eva*, *Ciuleandra*, *Jar*, *Amândoi*, *Crăișorul*, *Gorila*, *Calvarul*, *Nuvele*, *Metropole*, *Ion*, *Pădurea spânzuraților*, *Răscoala*, *Teatru* – fiecare titlu în câte cinci exemplare.

Colecția *Autori români clasici* : Mihai Eminescu, George Coșbuc, Barbu Delavrancea, Ion Luca Caragiale, Tudor Arghezi etc.

Colecția *Clasicii literaturii universale* include : Ch. Dickens, L. Tolstoi, F.M. Dos-toievski, L. Sterne, Dante etc.

Colecția *Clasicii contemporani* este reprezentată de cărțile unor celebri autori: Gabriel Garcia Marquez, John Steinbeck, Jean-Paul Sartre, Hermann Hesse, Albert Camus, Franz Kafka, André Gide, André Malraux, Thomas Mann, Antoine de Saint-Exupery, Mario Varga Llosa etc.

Colecția *Memorii, Jurnale, Biografii* include: G. Brandreth *Phillip și Elisabeta*, G. King *Ducesa de Windsor*, L. Castoldi *Românul din Italia* ș. a.

Deosebit de variată este prezentată colecția *Thriller, Aventuri, Acțiune*: Dan Brown cu *Codul lui Da Vinci și Îngeri și demoni*; O. Mittelbach, *Ghid de călătorie în lumea romanelor lui Dan Brown*; L. Gardner *Testamentul Magdalenei*; C. Forbes *Conspirația, Paranoia*; J. Grisham *Maestrul, Mediatorul*; J. Saul *Casa de la răscruce, Vocile* etc. Nu pot să nu menționez și colecțiile: *Biblioteca școlarului, Eseuri*,

Universitas, Biblioteca ortodoxă, Societatea politică etc.

Din experiența pe care o am, pot spune că unul din criteriile de atractivitate pentru cititori o constituie literatura de referință. Din acest punct de vedere donația este bogat reprezentată de: *Dicționar de mistere, Dicționar de mișcări literare, Dicționar de științe umane, Dicționar de mari teme literare, Enciclopedia de istorie a lumii, Enciclopedia Orientului, Enciclopediile pentru prichindei, Enciclopediile pentru copii, Enciclopediile pentru tineri, Enciclopediile Ce și Cum* etc.

O adevărată comoară o constituie literatura în limba franceză, care include : *Dictionaire des Litteratures de langue francaise – Oeuvres* (4 vol.) și *Auteurs* (4 vol.), *Histoire de la France et des Francais* (4 vol.), *Grand Larousse Junior* (10 vol.), *Enciclopedia Nature* (20 vol.) și clasicii literaturii franceze în original (H. de Balzac, G. Flaubert, E. Zola, G. de Maupassant, Voltaire, F. Rabelais, A. Rimbaud, Ch. Baudelaire, P. Verlaine etc.).

Chiar din start Biblioteca Publică „Liviu Rebreanu” și-a propus să asigure o gamă largă de servicii și facilități:

- acces liber la toate documentele din colecție
- acces la INTERNET
- consultarea documentelor în sala de lectură

- împrumutul documentelor la domiciliu
- servirea la domiciliu a persoanelor dezavantajate
- servicii de asistență și îndrumare
- servicii culturale.

Deschiderea bibliotecii noastre a trezit o rezonanță în comunitate, în special pentru chișinăuienii din cartierul Poșta Veche. Prin colecția valoroasă de cărți și facilitățile oferite ea însă prezintă interes pentru întreaga comunitate municipală. Prin emisiunile radio și TV (Vocea Basarabiei, Radio Moldova, 1 Prime) și articolele din presă, ne-am făcut cunoscuți și rezultatele nu se lasă așteptate. Numărul cititorilor a sporit considerabil, dar și grație relațiilor pe care le-am stabilit cu instituțiile de învățământ din cartier

(liceele: „G. Călinescu”, „Al. I. Cuza”, „M. Lomonosov”, Școala experimentală nr. 10; grădinițele nr.159, nr. 160, nr. 196; Centrul Comunitar pentru copii și tineri „Andrieș”) ș. a.

Vin ei la noi, dar mergem și noi la ei, astfel desfășurând o activitate comună și nobilă de cultivare a tinerei generații în spirit și tradiții europene.

Biblioteca „Liviu Rebreanu” este nu numai un fond de carte care se împrumută, ci și un centru de cultură și informare, așa cel puțin ne dorim să fie și pentru aceasta depunem eforturile noastre.

Nu am fi izbutit ceea ce avem astăzi fără contribuția colegilor din Bistrița-Năsăud, autorităților publice locale, administrației BM „B.P. Hasdeu”, pentru care țin să le mulțumesc din suflet.

PUTEREA CREDINȚEI

Liviu REBREANU

Iisus a cucerit inima omenirii prin iubire. Iubirea adevărată, mare, necondiționată e taina tuturor fericirilor pământești și cerești. Numai iubirea apropie pe om de Dum-

nezeu. Cine iubește aieva crede. Numai credința învață iubirea.

Credința e temelie sufletului omenesc. Din credință izvorăsc toate năzuințele, toate puterile omului. Sufletul fără credință e ca o barcă fără cârmă [...]

Fără credință omul nu poate înfăptui nimic în lume, nici chiar în domeniul realizărilor materiale. Credința e temelie nu numai a omului, singuratic în mijlocul lumii, ci a întregii evoluții umane. Progresul omenirii nu se poate susține fără sprijinul statornic al credinței. Omenirea n-a făcut și nu va face un pas înainte decât de mână cu credința. Credință mare trebuie să aibă artistul când creează, și omul de știință când lucrează, și omul politic când călăuzește mersul poporului. Pretutindeni credința întreține focul sacru, ea înalță idealurile, ea întărește inimile și sporește râvnele, ea creează entuziasmul și nădejdea. Credința e însăși esența vieții omenești.

De aceea puterea ei n-are margini și nu cunoaște piedici. Omul cu credință mare în suflet izbândește totdeauna în

lume. Credința străbate infiniturile și le tâlmăcește, credința simte misterul și-l pricepe. Ea e scânteia divină în om.

Iisus a așezat biserica creștină pe stâncă credinței. Creștinismul e religia iubirii, dar și mai mult a credinței. Iubirea e o urmare sau un rezultat al credinței. Iisus spune mereu, că cine crede se va mântui. Cuvântul, care a fost la început, e credința cea atotputernică și atotcuprinzătoare. Mântuitorul nostru a cerut înainte de toate credință. Prin ea cei săraci și năpăstuiți vor putea îndura viața aceasta, prin ea cei puternici își vor înmuia inimile, prin ea cei însetați de mai bine vor dobândi fericirea.

Și, în cursul veacurilor, credința a ieșit mereu din toate încercările. Dăre luminoase și fapte mari n-au lăsat în urma lor decât oamenii și popoarele pline de credință [...].

Iar noi? Frământări de toate felurile ne încearcă, ne ispătesc. S-ar părea că trăim vremuri de descompunere, nu de mărire. Aparențele sunt însă înșelătoare. Zbuciumările sunt numai la suprafață. Sufletul nostru e puternic și plin de mari făgăduinți, fiindcă e plin de credință. De două mii de ani am trăit numai prin credință și numai prin credință am biruit. Vom birui și criza trecătoare de azi. Neamul românesc e un rezervoriu de credință vie.

Viitorul e al nostru.

(Din revista **România**, 6 ianuarie, stil nou, 1924; număr special de Crăciun 1923; fragmente)

BIBLIOTECA „ADAM MICKIEWICZ” VĂ AȘTEAPTĂ

*Ecaterina NEDZELSCHI,
sefa filialei „A. Mickiewicz”*

Ideea deschiderii la Chișinău a Bibliotecii de cultură și literatură poloneză îi aparține Excelenței Sale, Domnului ex-Ambasador al Poloniei în R. Moldova Piotr Marciniak, fiind lansată încă în 2005. Proiectul a fost susținut de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și aprobat în baza Deciziei Departamentului Cultură al Primăriei Chișinău nr. 219/01-15 din 28.09.2005. A finanțat proiectul Wspolnota Polska (Varșovia) – organizație care susține etnia poloneză în alte țări ale lumii.

Respectivul proiect a prevăzut reparația capitală a sediului, procurarea mobilierului, echipamentului tehnic (calculatoare, combină muzicală, aparat

foto digital, TV) și constituirea colecției de carte poloneză.

Această inițiativă de mare importanță culturală are ca scop principal extinderea și îmbunătățirea serviciilor informaționale pentru chișinăuieni, accesul la informație pe diferite suporturi în limba maternă a polonezilor din R. Moldova.

Proiectul a fost cu succes realizat și astfel, în șirul bibliotecilor publice pentru minorități naționale și-a ocupat locul său și Biblioteca de cultură și literatură poloneză „Adam Mickiewicz”. Pe parcursul anilor 2005-2007 am fost vizitați de senatori, oameni de afaceri, ziariști din Polonia, deputați ai Seimului polonez.

Toate delegațiile au acordat o atenție majoră bibliotecii, manifestînd un interes deosebit față de activitatea Bibliotecii „Adam Mickiewicz”, în calitate de Centru cultural al etnicilor polonezi.

Sincere mulțumiri Excelenței Sale, Ambasadorului Poloniei în R. Moldova Krzysztof Suprowicz, pentru sprijinul acordat, pentru implicarea rapidă și eficientă în rezolvarea problemelor apărute, pentru donația de carte și MAV, pentru manifestarea bunăvoinței față de întreg colectivul bibliotecii noastre. Permanent am simțit și grija conducerii BM „B.P. Hasdeu”, a dnei dr. conf. univ. Lidia Kulikowski, director general.

Decizia de a deschide Biblioteca Poloneză „A. Mickiewicz” a fost un punct forte pentru îmbunătățirea, diversificarea și dezvoltarea colecției pe diferite suporturi. Paralel cu achiziția de carte română, am completat considerabil fondul de carte poloneză.

Majoritatea absolută a colecțiilor în limba poloneză au ajuns la noi prin donații.

Donatori: ex-Ambasadorul Piotr Marciniak (circa 100 cărți, casete și reviste), Institutul Polonez din București, director Jaroslaw Godun (circa 200 ex.), Ambasada și Consulatul Poloniei la Chișinău (534 ex.), organizația „Polska Wiosna w Moldawii”, persoane particulare.

Vom prezenta, pe scurt, principalele domenii și serii pe care le deține acum BP „A. Mickiewicz”.

Opera scriitorilor polonezi, sec. XIX-XX, manuale pentru alolingvi, în ajutorul studierii limbii poloneze, cărți pentru copii, dicționare ale limbii polone – explicativ, frazeologic, ortografic, cu CD, literatură de cultură generală, de istorie, artă, religie. Avem un număr mare de albume ilustrate, inclusiv despre Papa Ioan Paul II, albumul *Arta Poloniei*, opera completă a lui Adam Mickiewicz, CD

și casete audio cu tematică diversă, ghiduri turistice, atlase și hărți.

Cărțile provin din diverse colecții și serii: *Klasycy współczesnej literatury polskiej*, *Mysli humanistyczne*, *Modernizm w Polsce*, *Biblioteka polska*, *Dzieje Narodu i Państwa Polskiego*, *Lektury polonistyczne* ș.a.

Toată literatura în limba poloneză, cărțile donate și CD au îmbogățit colecția bibliotecii și au oferit o șansă în plus etnicilor polonezi din Chișinău și R. Moldova, să citească în limba maternă, să se informeze referitor la istoria, cultura, religia, politica Poloniei, relații interetnice și interstatale.

Așadar, biblioteca poate realiza prevederile Declarației de la Copenhaga „Diversitate culturală și lingvistică”, de a asigura efectuarea de cercetări științifice în domeniul istoriei, limbii și culturii minorităților naționale.

Biblioteca „A. Mickiewicz” a fost deschisă pentru toți beneficiarii, într-un impresionant cadru festiv, la 11.11 2007, de Ziua Independenței Republicii Polonia.

La inaugurarea bibliotecii au participat înalți oaspeți: Excelența Sa Ambasadorul Extraordinar și Plenipotențiar al Poloniei în R. Moldova K. Suprowicz,

domnul Primar General al municipiului Chișinău D. Chirtoacă, pretorul sectorului Centru V. Șarban, atașatul cultural al Poloniei dna Iolanta Krasnodeska, Ana-Lucia Culev – Primăria Chișinău, domniile L. Gorceac, I. Țurcanu – Direcția Cultură a municipiului, scriitori, ziariști, bibliotecari, reprezentanți ai etnicilor polonezi din Chișinău și Bălți, profesori de limbă poloneză. Cei care au luat cuvântul la inaugurare s-au referit la bogăția și varietatea culturii polone, au accentuat importanța modelului polon de demnitate națională și europeană, exprimând mulțumiri persoanelor și instituțiilor care au contribuit la deschiderea în capitala R. Moldova a unui centru cultural și informațional al unei țări în dezvoltare, membră deplină a Uniunii Europene și a NATO.

Biblioteca așteaptă toți doritorii de carte și lectură. Strategia Bibliotecii „A. Mickiewicz” este de a deveni Centru informațional și cultural pentru grupul etnic polon și pentru toți cei care doresc să cunoască cultura, obiceiurile, istoria, lim-

ba și literatura polonă, precum și pentru satisfacerea necesităților informaționale din diferite domenii.

Astăzi în structura Bibliotecii „A. Mickiewicz” sunt: sala de studiu, oficiul copii și oficiul împrumut. Colecția se constituie din peste 18.000 documente tipărite, CD și audiocasete: documente în română - 52 %; rusă - 42,2 %; în polonă - 5,8 %.

Oferim servicii informaționale, de asistență și îndrumare, bibliografice, acces la Internet, servicii extramuros – adică acolo, unde sunt solicitate – școli, licee, grădinițe de copii, la domiciliu.

Biblioteca dezvoltă legături eficiente cu comunitatea, administrația publică, Societatea Polonezilor din R. Moldova, întreține parteneriat cu ONG-uri, instituții de învățământ și culturale.

Toleranța multiculturală, extinderea serviciilor, punerea în prim-plan a preferințelor utilizatorilor, incluziunea socială, vor promova, sperăm, cu succes, imaginea Bibliotecii „Adam Mickiewicz” în societate.

ЧИТАЮЩИЕ ДЕТИ - ЧИТАЮЩАЯ НАЦИЯ

*Ирина СПИЦЫНА,
директор библиотеки им. М.В. Ломоносова*

В условиях негативного влияния современной социокультурной и информационной ситуации, характеризующейся кризисом чтения, ослаблением роли книги в семейном воспитании, неподготовленностью родителей к участию в воспитании и развитии детей как читателей, особенно актуальным становится совместное библиотечное обслуживание родителей и детей.

Поводом к разработке программы «Недели открытых дверей», проводимой в библиотеке под девизом „СЕМЬЯ И БИБЛИОТЕКА” с 23 по 30 сентября 2007 года в рамках празднования 130-летия Муниципальной Библиотеки им. Б.П. Хашдеу, послужила тревожная тенденция: чтение стало терять свой статус, что повлекло за собой качественное снижение уровня грамотности, особенно в подростко-

вой и молодежной среде. Тема детского чтения многогранна и охватывает многие сферы. Но все существующие проблемы подводят к одной главной теме: как сформировать у ребенка интерес к книге, тягу к чтению, любовь к литературе и т.д. и т.д. Ни для кого не секрет, что утрачивается способность к сопереживанию, к сочувствованию, к духовной работе. Это трудно. Чтение всегда было обращено к душе, а «душа обязана трудиться». А вот задача заставить душу трудиться – безумно трудная задача. Тем более что библиотека является связующим звеном в системе *родитель-библиотека-школа*, и на нас, библиотекарей, лежит ответственность за качество чтения детей и подростков.

За два месяца до начала было проведено небольшое исследование-анализ по семейным формулярам, (что читают, кто читает, как часто). Участникам предложено ответить на вопросы:

- Читаете ли Вы вместе с детьми?
- Назовите любимую книгу Вашей семьи.
- Какие передачи Вы любите смотреть по телевизору всей семьей?
- Что для Вашей семьи интереснее: просмотр телевизионных программ, видео, компьютерные игры или чтение книг?

За две недели до открытия «Недели...» мы вручили программу-приглашение семьям, учителям, гостям и всем желающим принять участие в проведении мероприятий.

Оформление библиотеки играет большую роль в нашей работе, поэтому интерьер отвечал самым необычным детским и юношеским желанием. Для самых маленьких наших читателей мы создали свой уголок, где было удобно посидеть, выбрать книгу, по-

ворить. При входе в библиотеку оформлен стенд «БИБЛИОТЕКА - МИР, ОТКРЫТЫЙ КАЖДОМУ», читальный зал украшает цитата: «Дом, в котором нет книг, подобен телу, лишенному души» (Цицерон). В фойе библиотеки выставка работ юных фотографов лица им. Д. Кантемира, учеников Ларисы Истратий «Сливаясь с Родиной своей...», выставка рисунков учащихся 6-7-х классов «Православные храмы Молдовы».

Восемь дней библиотека полностью принадлежала детям, родителям, учителям. Второклассники из теоретического лица им. Хашдеу впервые и очень серьезно знакомятся с библиотекой. Вот они побеседовали с библиотекарем, подержали в руках яркие детские книжки, тихонько, как взрослые, посидели в читальном зале, долго разглядывая Лизины и Настины рисунки. В отделе искусств первая презентация первоклассницы лица им. С. Рахманинова Лизоньки Сулиной «**Тема семьи в компьютерной графике**». Она очень серьезно, как взрослая, комментировала свои рисунки, выполненные с 3-х до 6-ти лет, и не карандашом или фломастером, а компьютерную графику. А в большом читальном зале еще один детский вернисаж. Мир пятнадцатилетней Насти

Трифан. Сочетание цветов поражает! Яркий, разный, другой! Смотришь на картины этой девочки и вдруг чувствуешь необъяснимую радость, улыбаешься... Во всех отделах библиотеки оформлены выставки – просмотры: **«Брак и семья в изобразительном искусстве»**, **«Русские философы о семье»**, **«Забытая педагогика»**, **«Эти книги читали ваши родители»**, **«Семья в художественной литературе»**, **«Книге мы не скажем – До свиданья!»** и др., которые, несомненно, вызвали живой интерес. Тем более что все выставки сопровождались обзорами, подготовленными работниками библиотеки. В рамках недели была проведена *публичная лекция «Космос детства в педагогике Ф.М. Достоевского»*, подготовленная известным в столице словесником Раисой Ивановой Кочетковой. **«Новая литература о семье и браке»** (из фонда А.И. Солженицына) подготовила и провела преподаватель истории Автодорожного колледжа Н. Витинская.

Зав. отделом искусств О.И. Медведь подготовила и провела **«Вечер вопросов и ответов»**, в котором приняли участие гости из Москвы: ректор Свято-Филаретовского Православного Института о. Георгий Кочетков, профессор Георгий Гутнер, преподаватель Максим Дементьев, из АН Молдовы – Е. Балан, Т. Дацько, С. Гребенко, *поэтический вечер «Марина Цветаева и музыка»*. Участники этого вечера убедились, как велика была в становлении личности роль отца и мамы в семье Цветаевых. *Размышле-*

ние-дискуссия «Книга и телевизор», проведенная в отделе искусств, просмотр и обсуждение новеллы «Скупой рыцарь из кинофильма «Маленькие трагедии» М. Швейцера показала, что семьи различаются между собой по социальному статусу, образовательному уровню, возрастным особенностям, как и сами их члены. И нас убедила в том, что работать надо не только с детьми, а с семьей в целом, поддерживать традиции семейного чтения. Очевидна необходимость изучения в свете системного подхода основополагающих элементов *ребёнок-семья-библиотека*. Чтобы привить любовь ребёнка к чтению, научить его грамотно и интересно читать, надо привлекать родителей, бабушек, дедушек, которые обязательно должны помочь ребенку. А это позволит выявить связи между ними и определить условия эффективного их взаимодействия, организовать совместную деятельность семьи и библиотеки в формировании личности юного читателя. И то, над чем мы все работали в течение восьми дней, придумывая, предлагая, пробуя те или иные формы работы, мы старались делать это интересно, тепло, по-семейному...

Все, что происходило в библиотеке с 23 по 30 сентября – направлено на объединение деятельности взрослых и детей, выработку потребности в общении.

Огромная благодарность всем сотрудникам библиотеки за подготовку и проведение всех мероприятий, проводимых в библиотеке!

MIRELA ROZNOVSCHI: „CREATIVITATEA NU ARE GRANIȚE..”

Mirela Roznovschi s-a născut în frumoasa lună aprilie, la Tulcea, într-o familie de intelectuali. Își ia bacalaureatul la Liceul „Mircea cel Bătrân” din Constanța, în 1964, iar în 1970 obține licența în filologie la Universitatea București. Din ianuarie 1991 se stabilește la New York, unde primește un Master in Science, Magna cum laude (1996) de la Institutul Pratt, Școala de Știința Informării, și un Certificat în Tehnologiile Internet (1997) de la Universitatea New York. În 1996 devine membru al Facultății de Drept de la Universitatea New York, în funcția de cercetător în domeniul dreptului internațional și comparat, iar în 2006 devine cercetător cu tenure, echivalent cu rangul de profesor asociat. Este invitată ca expert să predea cercetarea informațională în dreptul internațional, străin și comparat la Facultatea de Drept din Erevan (Armenia), Centrul de Informare Juridică din cadrul Bibliotecii de Literaturi Străine „M. Rudomino” din Moscova (Federația Rusă), Școala de Drept din Riga (Letonia), într-un program organizat de Institutul de Politici Legislative și Constituționale din Budapesta (Ungaria), Ser-

viciul de Informații legislative din cadrul Senatului Federal, Brazilia etc. Din 2005 devine redactor-șef al portalului **Global-Lex** (<http://www.nyulawglobal.org/globallex>), revistă online de cercetare juridică, publicat de Programul Hauser Global al Universității New York.

- Dragă Mirela Roznovschi, pare a fi paradoxal ca un filolog, jurnalist, poet, redactor de reviste, critic literar, eseist, romancier să devină un cercetător în dreptul internațional, străin și comparat. Dovediți prin ceea ce realizați o nemăsurată abnegație și ambiție profesională orientată spre cercetarea în domeniul juridic, în mod special, în mediul electronic. Simțiți că aparțineți acestui domeniu?

- Creativitatea nu are granițe. Ți-o poți exercita în orice domeniu. Ca ziarist și scriitor, simt domeniul juridic foarte apropiat. Un ziarist fără o formație juridică nu poate înțelege și nici investiga elementele și evenimentele politice. În ceea ce privește scriitorul, amintește-ți că Stendhal citea în fiecare dimineață la micul dejun o pagină din Codul Civil ca să se debaraseze de impulsul de a literaturiza. Pentru Stendhal, Codul Civil napoleonian prin claritate, concizie, precizie a fost un model de scriitură.

- Personal, mărturisesc cu sinceritate că prima carte de specialitate în domeniul cercetării juridice a fost „Toward a Cyberlegal Culture” (Către o cultură juridică virtuală). Am fost impresionată de conținutul exhaustiv și inovator, stilul coerent și original al

lucrării – o carte de referință pentru bibliotecarul de drept din era electronică, un studiu pentru comunitatea bibliotecară și juridică în materie de „cultură juridico-informațională globală”. Ce v-a impulsionat să scrieți o astfel de carte?

- Am înțeles că cercetarea se îndreaptă către un alt mod de a gândi, care iese din tiparele clasice. Am vrut să discut acest mod de a gândi și de a-l exemplifica. La început unii au înțeles, alții nu. Pentru a face și mai clar mesajul meu, am decis să trec la crearea de exemple. Așa s-a născut *Guide to Foreign and International Legal Databases*, **cu o vechime de 11 ani, sărbătorit anul trecut de colegii la AALL (Asociația Americană a Bibliotecarilor Specializați în Domeniul Dreptului) în St. Louis** http://www.law.nyu.edu/library/foreign_intl/index.html și **GlobaLex** <http://www.nyulawglobal.org/globallex/>.

- Profesioniștii în știința informării-documentării din Republica Moldova sunt mereu curioși să afle cum sunt bibliotecile americane, care este activitatea de zi cu zi a bibliotecarilor, ce se implementează inovator, care sunt tendințele biblioteconomice etc. Cum ați putea creiona agenda de lucru a unui bibliotecar de drept din SUA?

- Extrem de complexă. Ea merge de la acordarea de asistență de referință și cercetare, la achiziții, învățarea de noi procedee de cercetare, comunicarea intensă cu colegii din domeniu, schimb de idei, evaluarea de noi produse electronice etc. – pe scurt, un adevărat iureș.

- Experiența americană demonstrează că instituțiile universitare concucrează intens cu bibliotecile. Acestea fac parte integrantă a sistemului de învățământ academic, chiar au proiecte de colaborare. Care sunt proiectele

majore în care sunteți implicată, în cadrul universității unde activați?

- Iată un exemplu: colegii care predau cercetare comparată în domeniul procedurii civile au scris un tratat de procedură civilă comparată care acoperă numeroase jurisdicții din cele mai importante familii de drept. La acest proiect au contribuit colegi de pe toate continentele. Am avut partea mea aici, și anume cercetarea. Cartea se numește *Civil Litigation in Comparative Context (Litigii civile în context comparativ)* și abia a apărut pe piață. Autorii îmi mulțumesc în prefața cărții. Un alt exemplu: drepturile omului. Acord asistență și predare tuturor grupurilor de cercetare de-a lungul anului academic.

- Am remarcat în revistele de specialitate International Journal of Legal Information (Revista Internațională de Informare Juridică), Spectrum (revista Asociației Bibliotecilor de Drept din America) preocuparea pentru necesitatea imperioasă a ghidurilor electronice cu adrese web, directoriilor specializate, revistelor on-line etc. Lansarea revistei electronice GlobaLex este un succes obținut cu multă dăruire și profesionalism în cadrul Universității NYU. Dezvăluiți-ne ideea creării.

- Am înțeles că bibliotecile de drept din lume nu sunt atât de bogate în materiale de cercetare ca cele din țara în care trăiesc. Și atunci am vrut să le ofer un ajutor. Totodată, am vrut să adun laolaltă pe aceeași platformă specialiști în cercetarea juridică din întreaga lume, din toate sistemele juridice. Așa s-a creat un fel de rețea în care fiecare cercetător devine un expert în domeniul despre care a scris.

- Care este structura revistei GlobaLex și prin ce se deosebește conceptual de alte surse?

- În primul rând, este accesibilă tuturor și fără bani. Există produse electronice care pot oferi informație complementară, dar care costă între 5 mii și 6 mii de dolari pe an. Ți-ai putea permite să le cumperi? Colaboratorii revistei *GlobaLex* sunt recunoscuți ca experți în domeniul despre care scriu. *GlobaLex* oferă articole în cercetarea dreptului internațional, comparat și străin. O secțiune oferă uneltele necesare pentru construirea unei biblioteci de drept comparat, internațional și străin oriunde în lume.

- *Apreciez tendințele de actualizări constante și de contribuții permanente din partea autorilor. Care sunt modalitățile de colaborare cu autorii, cum sunt selectați?*

- După cum am spus, după competență. Ei sunt cercetători experimentați, avocați, judecători, profesori universitari.

- *Mulți colegi, bibliotecari de drept, atât din Statele Unite, cât și cei din Europa de Sud-Est, menționează despre utilitatea acestei reviste. Au împărtășit impresii despre succesele sale revistei GlobaLex profesorii, bibliotecarii, utilizatorii etc.?*

- În primul rând, serverul arată că avem în jur de trei sute de mii de accesări pe lună. În al doilea rând, *GlobaLex* a intrat în cataloagele electronice (vezi OCLC sau WorldCAT). Recent, două articole scrise despre *GlobaLex* în două publicații extrem de importante pentru cercetarea de drept din SUA și pentru cea internațională îi demonstrează succesul. Poate că ai putea traduce câteva paragrafe relevante pentru cititori? Ai aici titlurile și chiar adresele din internet: *GlobaLex* în *Spectrum* http://www.aallnet.org/products/pub_sp0706/pub_

[sp0706_Guides.pdf](http://www.aallnet.org/products/pub_sp0706/Guides.pdf) și în *International Journal for Legal Information* 34. 3 Int'l J. Legal Info. 473 (2006)

<http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ijli34&id=1&size=2&collection=journals&index=journals/ijli>. Dacă nu poți accesa acest link, ai o altă variantă aici: <http://pages.nyu.edu/~mr24/nonfiction&journalism.html>

- *Ați putea să ne dezvăluiți câte ceva despre unele proiecte referitoare la extinderea, actualizarea, îmbunătățirea revistei GlobaLex?*

- *GlobaLex* va cuprinde articole despre toate jurisdicțiile, articole de drept comparat pe teme majore sau teme fierbinți ale acestui domeniu, tot mai multe articole din domeniul dreptului public și privat internațional. Cred că unele din aceste articole ar putea fi traduse pentru folosul celor care vin la Biblioteca de Drept pe care o conduci, deși cred că tot mai mulți sunt capabili să citească în engleză.

- *În final, care ar fi mesajul Dvs. pentru bibliotecarii de drept din Republica Moldova?*

- În noua eră informațională noi suntem tot mai mult specialiști de cercetare informațională, decât bibliotecari. Știința informației s-a modificat, dar și noi, odată cu ea. Limbile străine, asimilarea noilor tehnologii, crearea de clase de instruire în domeniul cercetării, crearea de instrumente de cercetare sunt esențiale. Domeniul dreptului din epoca cibernetică, *the cyberlegal culture* – este o realitate puternică.

- *Vă mulțumesc pentru interviu.*

Consemnare de
Mariana HARJEVSCHI

PETRU MOVILĂ, ÎN SLUJBA ORTODOXIEI RĂSĂRITENE

dr. Victor PETRESCU,
director, Biblioteca Județeană „Ion Heliade Rădulescu”,
Târgoviște

Personalitate marcantă a Răsăritului Ortodox, mitropolitul Kievului se trăgea dintr-o veche familie domnitoare atât în Moldova, cât și în Țara Românească. De altfel, tatăl său, Simion Movilă, a domnit în Țara Românească (1601 – 1602) și în Moldova (1607 – 1608). Dintre fiii săi au mai domnit Gavril, Mihail și Moise.

Liov, este hirotonisit mitropolit al Kievului și Haliciului, la ceremonie participând și mitropolitul Moldovei, Varlaam.

Direcția principală a activității sale a fost aceea de întărire a ortodoxiei într-o perioadă de expansiune a propagandei iezuite, a luteranilor și calvinilor. Acest crez îl împărtășea, în 15 iunie 1631, când participă

la sfințirea bisericii cu hramul Uspenia (Adormirea Maicii Domnului) din Liov, ctitorită de ruda sa, domnul Moldovei Miron Barnovschi: „Eu, Petru Movilă, prin voia lui Dumnezeu arhimandrit al mănăstirii Pecerska din Kiev, văzând marea pierdere în sufletele omenești care se petrece în biserica ortodoxă din pricina lipsei de învățătură a duhovnicilor și a tineretului, cu voia și cu ajutorul lui Dumnezeu și prin propria mea voință, dorind să înlătur această mare lipsă și voind să îndepărtez rătăcirile de ortodoxie, am hotărât să fondez școli pentru a educa tineretul în spiritul credinței, al bunelor obiceiuri și al artelor liberale...”.

În acest scop consideră învățământul și tiparul drept instrumente fundamentale în această dispută, Ucraina fiind integrată Regatului Poloniei (între 1569 – 1667). La Lavra Pecerska deschide, în 1631, un colegiu, care un an mai târziu se unește cu Școala Frăției Ortodoxe din Kiev. Sub influența învățământului apusean al Eu-

ropii a fost Petru, cel de al treilea fiu al domnitorului Simion Movilă. Teologul și marele om de cultură vede lumina zilei la 21 decembrie 1596 în cetatea Sucevei. După moartea tatălui său se află în Polonia, unde va învăța la Școala Frăției Ortodoxe din Liov și la Academia Zamoiska din Zamosc, cu sprijinul cancelarului Stanislas Żolkiewski, care era considerat tutorele său. De altfel, legăturile familiei Movileștilor cu Polonia sunt strânse, aceștia intrând în 1596 în rândul nobilimii polone. Timp de un deceniu, Petru trăiește în acest climat studiind cu profesori iezuiți, punând bazele unei trainice culturi latine, fiind cunoscător al limbilor greacă, slavonă, polonă, ucraineană. Se călugărește la mănăstirea Lavra Pecerska, în 1627 fiind ales arhimandrit al acestei mănăstiri din Kiev, având sprijinul mitropolitului Iov Barețki. În 28 aprilie 1633, la

ropei aici se studiau gramatica, retorica, poezia, filosofia, teologia, se învățau limbile latină, polonă, slavonă, greacă.

A dezvoltat activitatea tipografică de aici, tipărindu-se inclusiv cu litere latine, numeroase cărți răspândite în întreg sud-estul european. Preocupat de această activitate, de răspândirea ortodoxiei, a scris și corectat texte, a prefătat, a pregătit meșteri tipografi, unii dintre ei regăsindu-se în activitatea tipografică din Țările Române. De altfel, neuitând nici un moment că este român, întreține strânse legături cu personalități ale vieții culturale și bisericești din Moldova și Țara Românească. Astfel, trimite meșteri, material tipografic în cele două provincii românești, unde s-au pus bazele tipografiilor din Câmpulung (1635), Govora (1637) și Iași (1642), de aici ieșind valoroase cărți românești. Fostul rector și conducător al tipografiei kievene, Sofronie Poceațki, este trimis la Iași pentru a înființa o tipografie și un colegiu. Acesta din urmă, cu sprijinul lui Vasile Lupu începe să funcționeze la 1640. În Colegiul de la „Trei Ierarhi” se predau retorica, filosofia, poezia etc., în limbile latină, greacă și slavonă.

În prefața *Cazaniei* (1643), mitropolitul Varlaam, prietenul său, sublinia aceste merite: „Preosventitul părinte Petru Moghila, fecior de domn de la Muldova, arhiepiscop și mitropolit Kievului, Haliciului și a toată Rosia, care pre pofta Măriei Sale au trimis tiparul cu toate meșteșugurile câte trebuiesc”².

Își revede plaiurile natale în 1645, când oficiază la Iași, în biserica „Trei Ierarhi”, nunta fiicei lui Vasile Lupu, Maria, cu nobilul protestant lituanian, Janusz Radziwill. Cu acest prilej ține o cuvântare, atât în românește cât și în polonă, intitulată: „Cuvântare duhovnicească la nunta prea luminatului pan Janusz Radziwill, cneaz de Birže și Duhnice, cămă-

raș al Marelui Ducat al Litvaniei, staroste de Kamenica, de Kazimir, Seywen etc., cu preastrălucita domniță Maria, fiica strălucitului și preaputernicului domn Io[an] Vasilie, voievod și domn al Moldovei, alcătuită de prea venerabilul întru Dumnezeu părintele Petru Movilă, mitropolit al Kievului, al Haliciului și a toată Rusia, exarh al tronului apostolic constantinopolitan, arhimandrit al Lavrei Pecerska, rostită în Biserica domnească din Iași, închinată ierarhilor dumnezeiești, sfinții Vasile, Ioan și Grigore, tipărită în mănăstirea Pecerska, din Kiev, anul Domnului 1645”³.

Moare la 22 decembrie 1646, fiind înmormântat, conform dorinței sale, la mănăstirea Pecerska, pe care o înzestrase, în 1637, cu o Evanghelie cu miniaturi, din timpul lui Ștefan cel Mare, ca să fie „pe veci neclintită la hramul Prea Curatei Născătoarei de Dumnezeu mănăstirii Pecerska, unde va fi îngropat trupul meu”⁴.

Personalitatea sa se întrecește cu ceea ce a scris: prefețe, memorii, lucrări de erudiție teologică în latină, slavonă și polonă.

În 1631, îi dedică fratelui său, Moise Movilă, *Triodul ales*, unde în prefață, redactată în slavonă, îi dă o serie de sfaturi: „să alegi și să numești în slujbe, bărbați buni, binecinstitori și vrednici a conduce; să trăiești în pace cu toți cei dimprejur; să lupți bărbătește pentru libertatea patriei și a supușilor tăi; să se închine credinței pravoslavnice celei adevărate; să pui multă sârguință, pentru ca învățătura curată și dreaptă a bisericii sobornicești să fie cinstită și întărită; să fii ctitor, ziditor și binefăcător al bisericii și al școlilor; să fii totdeauna pentru cei supuși un conducător drept, pildă a buneii cinstiri, a cinstei, dreptății și tuturor virtuților; să ascuți buzele Domnului; să păzești cu sfințenie, împreună cu supușii tăi ceremoniile legiuite de Dumnezeu; tuturor supușilor tăi să le amintești cu osârdie de pocăință și rugăciuni și să faci aceasta prin porunci scrise”.

Sfaturile date au drept scop „să le întărească [supușilor, n.n.] dragostea către stăpânul lor; doresc din toată inima ca toți nu numai să asculte de Prealuminăția ta, ci, mai mult, să și înțeleagă și de aici să se umple de dulceață”⁵.

Tipărește, în polonă, cu titlul „Cuvânt duhovnicesc” (Kiev, 1645) cuvântarea rostită la Iași, iar cu un an înainte, lucrarea polemică „Lithos sau Piatră din praștia adevărului sfintei biserici ortodoxe ruse”, cu pseudonimul Eusebie Pimen.

Principala sa operă teologică cu caracter narativ, scrisă ca răspuns împotriva celor care acuzau Biserica Răsăriteană de erezie și decădere, este *Mărturisirea ortodoxă*, scrisă în latină cu titlul „*Orthodoxa Confessio Fidei Catholica et Ap[osto]lica Ecclesiae Orientalis*”. Lipsea o astfel de lucrare de construcție normativă pentru întreaga ortodoxie, ce trebuia statuată printr-un sinod ecumenic, ceea ce se realizează la sinoadele de la Kiev (1640) și Iași (1643). De ce unul din sinoade s-a ținut la Iași? Deoarece domnitorul Vasile Lupu plătea din datoriile patriarhiilor, prezidând de altfel ședințele care au fost secrete, cu neînțelegeri între greci, care doreau aprobarea poziției Constantinopolului de condamnare a lui Chiril Luca-riș, și reprezentanții clerului rus, care se opuneau unei asemenea poziții, printre care se afla și mitropolitul Petru Movilă, deși el nu participă la adunarea de la Iași. Lucrarea propusă de înaltul prelat kievean este primită cu o serie de corecturi și omisiuni, făcute de Meletie Syrigos. Ea are trei părți: prima se referă la *credință*, tratată pe baza simbolului Niceo-Constantinopolitan; a doua – *speranța*, lămurind rugăciunea duminicală și cele zece fericiri, iar a treia – *mila*, cuprinzând învățăturile ortodoxe despre păcat, despre decalog, despre invocarea sfinților și cultul icoanelor și al moaștelor⁶.

Prin aprobarea Patriarhului de la Constantinopol devine act normativ

pentru întreaga Biserică Ortodoxă. În 1645 Petru Movilă își tipărește opera la Kiev, în polonă și slavonă, apoi în rusește, fără a fi de acord cu modificările făcute. O altă versiune este cunoscută sub titlul de *Catehismul cel mic*.

Având statutul recunoscut de act normativ, această scriere are numeroase ediții, dintre care amintim pe cea din 1662 în greacă și latină, apărută la Amsterdam, cu cheltuiala lui Panait Nicusi. În Țara Românească se tipărește în 1699, la Snagov, o a treia ediție, în grecește, sub directă îngrijire a lui Antim Ivireanu, apoi în românește în 1691, la Buzău, de către episcopul Mitrofan, la dorința domnitorului Constantin Brâncoveanu. În timp urmează alte 18 ediții, dintre care amintim pe cele de la mănăstirea Neamțu (1844), de la Sibiu (1855, 1914), Iași (1874), București (1745, 1827, 1853, 1899).

Personalitate de prin rang, contribuie major la afirmarea tradiției bizantine în Răsărit, la transformarea celei bizantino-slave în contact cu cultura Occidentului, facilitând apropierea celor două arii culturale. Se evidențiază plenar legăturile sale cu Țările Române, sprijinul deosebit pe care-l acordă dezvoltării culturale a acestora, neuitând nici un moment că este român, tipărind la loc de cinste în unele cărți ale sale, stema cu corbul și capul de zimbriu.

Note:

1. Cf. **Dan Horia Mazilu**. *Udriște Năsturel*. București: Editura Minerva, 1974, p. 27.
2. Cf. **Varlaam**. *Cazania*. București: Fundația pentru Literatură și Artă, 1943, p. 5.
3. Ibidem, p. 5 – 6.
4. Cf. **George Ivașcu**. *Literatura română veche*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981, p. 164.
5. Cf. *Literatura română veche (1402 – 1647)*. Vol. II. București: Editura Tineretului, 1967, p. 260 – 267.
6. Cf. **George Ivașcu**, *op. cit.*, p. 166.

O CARTE MARE CU DESTIN DE OM

Tatiana COSTIUC,
Biblioteca Județeană „O. Goga”, Cluj

Fiecare bibliotecă are în colecțiile sale ceva special ce „se scoate” doar cu anumite ocazii și doar pentru un anume public. Din această categorie fac parte cărțile de patrimoniu, care nu sunt foarte multe în bibliotecile publice și din ce în ce mai puține vor mai fi achiziționate în viitor. La una dintre ele mă voi referi în continuare; ea face parte din *Colecțiile Speciale* ale Bibliotecii Județene *Octavian Goga* din Cluj și este una dintre marile cărți tipărite în limba română la începutul secolului XIX. Este vorba despre *BIBLIA de la Sankt Petersburg*, din 1819.

Specialiștii în carte veche, dar și noi, bibliotecarii, cunoaștem câte ceva din istoricul traducerii BIBLIEI în limba română și despre cele două mari cărți tipărite la sfârșitul sec. XVIII: *BIBLIA de la București* sau *BIBLIA lui Șerban Cantacuzino*, de la 1688, tradusă de frații munteni Radu și Șerban Greceanu și de cărturarul moldovean Nicolae Milescu Spătarul; și *BIBLIA de la Blaj*, din 1795, tradusă de Samuil Micu, unul dintre corifeii Școlii Ardelene. Istoricii consideră *Biblia de la Blaj* drept Biblie națională, Biblie pentru un întreg popor, după expresia lui A. Șaguna, prin limba literară românească folosită de remarcabilul filolog și istoric Samuil Micu.

Dr. Nicolae Fuștei, în *Lecții de catehizare* susține că *Biblia de la Sankt Petersburg*, din 1819, „este o ediție a Bibliei de la Blaj, din care lipsesc adaosurile Episcopului Ioan Bob. Aprobarea acestei ediții a dat-o exarhul Gavriil al Chișinăului și Hotinului. Mitropolitul Gavriil singur a corectat primele coli, găsind mai multe greșeli. Apoi, la rugămintea președintelui Societății Biblice Ruse,

principele Golițin, trimite la Petersburg pe arhimandritul Varlaam (Cuza) de la mănăstirea Dobrovăț din Moldova pentru îngrijirea textului. Mitropolitul Gavriil a propus să se revadă și să se corecteze întreaga Biblie după textele grecești și slavonești, pentru a înlătura greșelile care s-au strecurat în Biblia de la Blaj, dar propunerea lui a fost respinsă pe motivul că Biblia trebuia să fie cât se poate de repede tipărită, așa că *Biblia de la Petersburg* este o copie cu corecturi mici, făcute de Arhimandritul Varlaam, de pe Biblia de la 1795 de la Blaj”.

În comunicarea susținută pe 19 iunie 2003 la Blaj, la Sesiunea științifică organizată cu ocazia aniversării a 150-a de la înființarea Mitropoliei Române Unite de Alba Iulia și Făgăraș, dr. Ioan Chindriș afirmă, însă, că *Biblia de la Sankt Petersburg* o reproduce ad litteram pe cea de la Blaj și a constituit un succes uriaș al acesteia în lumea ortodoxă, la românii răsăriteni: „După înglobarea Basarabiei în Imperiul Rusesc în 1812, Societatea Biblică Rusă, întemeiată în 1813, a decis câțiva ani mai târziu tipărirea Bibliei pentru românii basarabeni; Mitropolitului de la Chișinău, Gavriil Bănulescu-Bodoni, i s-a cerut un text care urma să fie tipărit pe cheltuiala Societății. Originar din Bistrița ardeleană și admirator al latiniștilor de la Blaj, mitropolitul basarabean recomandă Biblia lui Samuil Micu din 1795, ca cea mai bună sub raportul limbii. În 1819, la Sankt Petersburg s-a tipărit într-adevăr Biblia promisă, urmându-se, după precizarea autorului scurte precuvântări, textul tipărit în Transilvania.”

Biblia de la Sankt Petersburg a fost tipărită în tipografia lui N. Greci, cu spri-

jinul ortodocșilor ruși, în 500 de exemplare, un exemplar costa 10 ruble pe vremea aceea (după alte surse - 300 lire sterline), și a fost tipărită special pentru românii din Basarabia. Cartea nu este de dimensiuni mari, dar fiind tipărită pe hârtie groasă și având peste 1500 pagini, cotorul cărții cu legătură cu tot are o grosime de 8-10 cm.

După aceste constatări ale istoricilor vom reveni concret la exemplarul deținut de Biblioteca Județeană din Cluj. Se spune că și cărțile, ca și oamenii, au destinul lor, iar exemplarul nostru confirmă aceste spuse. O carte veche constituie o valoare în sine, dar aceasta va fi sporită de informațiile și notițele pe care le poate conține. În acest sens, informațiile care se conțin pe filele exemplarului în cauză sunt extrem de interesante.

Dacă urmărim ștampilele, însemnările de pe filele cărții și poza, lipită pe partea interioară a coperții, putem să ne dăm seama de calea pe care a parcurs-o această carte sfântă până a ajunge în colecțiile Bibliotecii Județene din Cluj.

În sec. XIX Biblia a aparținut unor slujitori ai bisericii din satul Muncești, lucru confirmat de notițele de la sfârșitul cărții:

«Această Biblie este a preotului Gavriil Hebeu din satul Muncești dată de la preusfințire sa mitropolitul și s-au [...] și plătit cu bani la ani de la Hristos 1819.»

* * *

«Această biblie este a pre[o]tului Gavriil Hebeu satul Muncești [??] iaste să o fure și este se fie de mini și de Dumnezeu. Anu 1819»

* * *

«Această biblie este a lui Ene preotul [...] ot satul Muncești, și cumpărat cu o mie bani (?)»

Ne-am obișnuit să găsim pe filele cărților vechi și notițe de altă natură, despre cutremure, nașteri și botezuri. La

fel și în Biblia de la Sankt Petersburg găsim informații de genul:

«Să se știe când au răposat soțul meu [.] Ileana la anul 1825 săptembre 1 zile la zioa de Sfintul Simeon Stîlpticul »

* * *

«anulu 1837 în 8 zile s-o născut fecala loi Vasili Cortescu și au botezatu unu aogost »

* * *

«1872 года июня 3-го В 7 ½ часов утра вечера в день Самуила св. духа родился сын Митрофанов Никулая Давыдовича Митрофаных. 1872 года крестился в 1872 год»

După 1918 *Biblia de la Sankt Petersburg* a aparținut avocatului Teodor Păduraru, nepotul lui Pantelimon Halippa, tatăl adoptiv al scriitorului Nicolai Costenco, care s-a dovedit a fi un bibliofil ordonat și a aplicat pe foaia de titlu ștampile personale cu adresa domiciliului, care s-au păstrat foarte bine aproape 100 de ani. Fotografia, despre care vorbeam mai sus, din 6 septembrie 1918, cu *Prima administrație românească centrală eparhială a Episcopiei Chișinăului și Hotinului* s-a mai găsit și în alte surse, pentru că a fost publicată și de cercetătorul Iurie Colesnic în *Basarabia necunoscută*, vol. I. Poza este comentată foarte conștiincios și explicit, astfel încât putem citi numele tuturor funcționarilor și slujitorilor din administrația centrală bisericească a Basarabiei imediat după unirea cu Țara. De aici deducem că în 1918 avocatul Teodor Nic. Păduraru a ocupat funcția de șef serviciu și consilier în *Prima administrație românească centrală eparhială a Episcopiei Chișinăului și Hotinului* și *Biblia* a făcut parte din biblioteca sa personală. Despre aceasta aflăm de pe ștampila de pe pagina de titlu a cărții: **TEODOR N. PĂDURARU, AVOCAT, str. Haralambie No.142, Chișinău.**

Despre activitatea lui Teodor Păduraru la Chișinău, în special ca și director

administrativ al revistei *Viața Basarabiei*, s-a scris în *Basarabia necunoscută* a lui Iurie Colesnic. În 1940, după ultimatumul înaintat României de către Uniunea Sovietică, împreună cu mulți alți intelectuali, Teodor Păduraru s-a refugiat la București, iar cea de-a doua ștampilă de pe pagina de titlu a cărții ne oferă detalii despre aceasta: **TEODOR N. PĂDURARU, AVOCAT, Director Ad-tor al revistei „Viața Basarabiei”, Fundătura Calea Moșilor, 177, (vis-à-vis de Biserica Olari), București 4.**

După ce a parcurs calea din Basarabia în Țara Românească, *Biblia de la Sankt Petersburg* a ajuns în Transilvania. Nu mai avem cunoștință pe ce cale a ajuns și cui i-a aparținut. Biblioteca Județeană din Cluj a achiziționat-o în 1997 de la un anticariat din Cluj, într-o stare impecabilă, la un preț de doar 330 000 lei, pe

atunci cam o jumătate din salariul lunar al unui bibliotecar.

Este o carte foarte valoroasă, iar, prin notițele pe care le conține - o sursă de cercetare pentru istorici.

O arăt fiecărui basarabean din lumea cărților, care ajunge la Biblioteca Județeană din Cluj, iar în vara aceasta am avut în vizită mai mulți colegi de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” pe care i-am văzut foarte curioși și nerăbdători să citească toate înscrisurile, așa încât m-am simțit obligată să scanez tot ce înseamnă informații de pe filele acestei cărți, să le transcriu, cu ajutorul lui Mihai Gherman, și să le ofer revistei *BiblioPolis*, iar prin aceasta și cercetătorilor care poate vor mai dezlega unele enigme, vor mai descoperi oameni și fapte ascunse în umbra anilor.

Prima administrație românească centrală eparhială a Episcopiei Chișinăului și Hotinului 6 septembrie 1918. (Jos: 1) D-nii Zota Chiril, Drăgan Ioan, Furtună Dumitru, Bobeică Vladimir – funcționari. **Pe scaune : 2)** Tomescu Const. N., Pr. Cazachevici Eugeniu, **Pr. Murafa Andrei**, Prof. Ursu Constantin, Pr. **Țincoca** Ioan, I.P.S. Nicodim Munteanu, arhiepiscop al Chișinăului, Prof. Muranevici Spiridon, Pr. Brăguța Alexandru, Pr. Gavrilovici Teodosie, Pr. Bobeică Alexandru, Pr. Vasilescu L. **Rând 3.** Dn. Danilescu P, Samsonov P, Cara-Stoianov, Cuculescu T, Spinei Mih, Manea Teodor, **Avocat Teodor Nic. Păduraru, șef de serviciu, Consilier**, Irimiță S, Pasovschi I, Manea P, Roșca I, Cotruță Gh, Diacon Osievski Ion. **Rând 4.** Stoian P, Ugrinovici S, Neldelcu S, Șeptițchi V, Țincoca I, Vasilevschi, T. Clichici V, Prof. Zavalnițchi Ioachim, Curtov A, Cupcea Leonid)

INTRODUCERE LA ELIADE, IONESCO ȘI CIORAN

Constantin CREȚU,
student, an. I, USMF „N. Testemițeanu”

Mă aflu în acea ipostază pe care unii o numesc ingrată, alții „reacționară”¹, acea ipostază a non-structuralității necesare, a decodificărilor arbitrare, când nu știi *de unde* să începi, *de ce* să începi, *pentru ce* să începi și, de fapt, *ce* să începi. Acea oprire ce inițiază un proces, impunându-i un automatism, ulterior orientându-l, asigurându-i semantica, instrumentul, finalitatea. Într-o astfel de condiționare inițială nu poți decât să te justifici, oricât de artificial ar părea, să spui: „Eu vreau să... pentru că... în contextul unui demers ce presupune...”. Nu ar fi aceasta o intuire a unui convenționalism, a unei „socializări” discursive? Și nu s-ar raporta această monotonie sugerată la obiectul analizei? Nu ar părea Eliade, Ionesco sau Cioran niște „produse” convenționale ale dogmatismului literar? Într-un moment inițial al construcției analitice relația presupusă între cel ce apare ca intențional și obiectul analizei se disipă – adică, nu există nici un fel de conexiune între ceea ce eu *vreau* să afirm și Eliade, Ionesco sau Cioran. Afirmarea mea e divergentă obiectului analizei mele. Și – paradoxal! – această neconcordanță inițială se dovedește salvatoare, un eschatos principal și motivat. Obiectele analizei mele nu mai sunt *obiectele* ce ar fi trebuit să fie și acest simplu gest mă scoate din neputința precedentului, empatiei anterioare.

Așadar, de ce „introducere” – termen general, lipsit de pregnanță și specificitate? Să considerăm totalitatea manifestărilor individuale, într-o anumită perioadă, delimitată ca formulare a afirmărilor: existența de sine a unui individ. De aici, existența umană, per total, ca

percepție generală, e compusă dintr-o serie – nedeterminată și incongruentă – de existențe de sine. Și atunci, analiza afirmărilor existențiale ale unui individ corespunde analizei existenței de sine, a unei anumite perioade sau unei analize generale a seriilor de existențe de sine? Or, pentru a renunța la paradigma diferențierilor individuale apare introducerea, aceasta fiind formula generală de percepție particulară, un fel de general particular. Ce înseamnă, totuși, „introducere” în contextualul unui Eliade, Ionesco sau Cioran? O „introducere” bibliografică, pur-istorică? S-ar putea. În acest caz, ar trebui să ne resemnăm la nararea generalităților bibliografice, ce le-au impus ca „personalități culturale”, influenței lor asupra epocii, preeminenței literare sau actualității operei lor. Și aceasta nu ar însemna o renunțare la principiul general-particular al unei „introduceri”? Soluția: determinarea unei structuri disociative, ce corespunde unui principiu existențial reluat, într-un mod constant – nu și uniform! – în bibliografia lui Cioran, Eliade sau Ionesco – unei structuri tangențiale, imperfecte, dar probabile – deci și general-particulare! Nu la aceasta se reduce analiza unei existențe perceptibile? Ba mai mult, odată ce existența perceptibilă corespunde unei astfel de structuri și percepția de sine e una – particular! – individuală și originarul ei ține de un *individualism* – un fel de „produs” al diferențierilor existențiale. Bref, *problema* rezidă în determinarea unei forme de individualizare corelantă la Eliade, Ionesco sau Cioran, a unei „iluzii ce zămislește și susține lumea”², „popularilor” literatori.

Spun „iluzie” în contextul separației de sine – o izolare în conceptual și derizoriu, în cazul lui Cioran, o solitudine în (i)realitate și lăncezire la Ionesco³ și o diferențiere persuasivă, chiar apologetică la Eliade -, atât de coerent exemplificată, devenită necesitate, ce le acordă „statutul” de „plagiat”⁴ existențial, de repetare, de insuficiență – anume în această „iluzie” individuală ar trebui să rezide o „introducere”, în această revelație separațională. Și care e această „iluzie” tangențială? Într-un raționament limitativ – introductiv! – suspecte de „iluzionism” tangențial pot fi trei structuri ale expresiei de sine: *organizarea constantă a percepției în jurul unei teorii despre moarte, ontologia momentului, finalitatea* – poate eschatos-ul! - *unei lumi* a „eroziunii pure”⁵. Vei spune că aceste trei structuri corespund unui „iluzionism” universal, pot fi asociate fiecărui individ, ca apariție existențială – „Ma détesse est celle de tous les autres, voilà pourquoi je la confesse”⁶ – și că, dintr-o „logică” a unei astfel de realități, Eliade, Ionesco sau Cioran pot fi asociați acestor structuri, din simplul fapt că și ei sunt niște indivizi. Judicioasă prezumție. Doar că, literatorul e *cel* ce scoate structurile - „animalele”! - în arenă, ca un fel de Nero conștient, or, „să nu pierdem nicicând din vedere că plebea l-a regretat pe Nero”⁷. Contingența reprezentărilor și arhetipalitatea manifestului le condiționează prezența – mai bine-zis aparițiile! – și nu convenționalismul sau „socialismul” lor. În această „introducere” vom încerca să urmărim tangențialul acestor structuri și „mutația” individuală pe care o comportă la Eliade, Ionesco sau Cioran.

Pasiunea orientativă a individului uman spre moarte pare condiționată, preferențial, de o obsesie maniacală a conservării de sine, moartea fiind ceea-ce-se-opune-conservării sau ceea-ce-nu-conservă. Acest simplu-fapt diletant, enunțat sub diverse forme, asigură

– spre regretul dogmatismului iudeo-creștin – constanța unei conștiințe a imposibilei continuități: nimic nu mai *urmează* după *moarte*, pentru că *moartea* se *opune* principal unei *urmări*, se *opune* existenței *ce precede* „nemurirea”. Cioran, „specialist în *problema morții*”, contextual, imprimă simplei afirmări a morbidului stabilitatea „nimicului”, dacă moartea e ceea-ce-nu-conservă, atunci ea nu e *nimic* ca stare de conservare, e absentă, gândirea umană existând doar în starea ce asigură prestanță individului, starea în care poate *exista* individul, așa că: „totul e nimic, inclusiv conștiința nimicului”⁸. „Ritualul” introductiv în această organizare a gândirii în jurul morții ține de acest „nimic”, atât de drag lui Cioran. Acesta își acceptă preeminența gândirii morbide, gravitarea în jurul morții, doar pentru că „ar vrea să rostească un adevăr... cunoaște stările, nu și cuvintele care i-ar îngădui să-l exprime...”⁹. Și nu e aceasta formula de „accedere” în „nimic”? „Nimicul” inefabil stimulează un fel de existență *in vitro*. „Lumea” morții e o „lume” artificială – fiind stabilă, deci omniprezentă, datorită „nimicului”, elementul de raportare -, postulată în „laborator”, existând doar ca „produs” al nedeterminării de sine în moarte și, în această „lume”, apare o schimbare de poziție. Libertatea lui Cioran rezultă din această „invenție” a „lumii morții” - libertatea în sine fiind o formă a schimbării de poziție -, Cioran, „bătrânul irochez”¹⁰, paradisiac în reveria lui, îi ia loc celui frustrat de cotidian, celui „ce-și îngrijește propriul cadavru”¹¹. Organizarea gândirii în jurul morții stabilește limitativa disociere umană, păstrând, totuși, o sferă de contact. Cei doi Cioran corelează la nivelul unei „ființe-la-îndemână”¹², „relația de ființă” cu Cioran, din „lumea morții” nu poate fi decât un „fapt-de-a-fi-laolaltă cu cel mort”¹³.

Ca și cum Cioran ar *exista* prin suprapunere, „iluziei vieții” asociindu-se o

artificialitate utopizată a „lumii morții”. Tocmai din această cauză: „faptul că viața n-are nici un sens e un motiv ca să trăiești, singurul de altfel”¹⁴, semantica vieții fiind „eclipsată” de preeminenta „lume” construită și semantizată, în extremis, a morții. Concluziv, gândirea în jurul morții comportă două forme prioritare, stabilite, poate, causal: gândirea orientată spre o semantică a libertății *întru* existență și gândirea ca suprapunere de „lumi”. Cazul Cioran e revelator în acest sens, nu atât prin diversitatea semantizărilor sau prin instabilitatea sa, ca „ocolire a morții”¹⁵, cât prin variațiile interpretative ale acestor forme. Or, în gândirea sa, Cioran a fost „assez traité de nihiliste, de pessimiste, de réactionnaire, d’athée ou, plus rarement, de sceptique”¹⁶. Și când te gândești că aceasta se datorează unui „tertip” existențial major în gândire – suprapunerea, particular, asocierea, și că filozoful e văzut nihilist, pesimist sau ateu, grație organizării gândirii în jurul morții. Mai bine-zis, gândirea lui Cioran e „anarchiste sur les bords, nihiliste au milieu et mystique dans le centre”¹⁷. Or, în contextul unei organizări a gândirii în jurul morții ce asigură suprapunere vizionară – „lumea” fiind, perceptiv, desăvârșirea unei viziuni - și libertate *întru* existență, afirmările de felul: „murind, devii stăpânul lumii”¹⁸ par judicioase. Cioran, în gândirea sa *întru* moarte, e un fel de constructor diletant, ce aruncă „pietre” fără să-i pese de stabilitatea construcției lui, în schimb, obține satisfacția „creatorului”, libertatea originală, contingenta creației unei lumi. Astfel că, urmărind „paradoxul”¹⁹ cioranian ajungem la sistemul de deschidere al gândirii sale *întru* moarte: „une sorte de foi qui n’en est pas une. Je n’ai pas la foi, certes, mais j’ai une relation avec Dieu”²⁰.

Uite, de la o pasiune orientativă a lui Cioran pentru o organizare a gândirii în jurul morții, am ajuns la o deschidere a gândirii orientative a morții spre proble-

ma religioasă. Bref, e un fel de cerc vicios existențial ce include și absoarbe o serie de noțiuni gravitând în jurul aceluiași principiu, forme – libertate *întru* existență și suprapunere-asociere - : moartea și conștiința morții, divinizarea și divinitatea, temporalitatea și spațialitatea unei lumi, individualizare și finalitate ontologică. Oricât ar părea de speculativ Cioran – un termen atât de indigest într-un astfel de context, de parcă ai putea să opui instrumentului sistemic ceea-ce-nu-e-sistem – în fundamentarea unor evidențe ale *cercului vicios*: „misiunea mea e să văd lucrurile așa cum sunt. Exact contrarul unei misiuni”²¹, ceea ce rămâne ca principiu al afirmării cioraniene e anume poziționare. Or, *cercul vicios* e o chestiune de poziție, de „perspective diaphorique”²². Și, cred că, ar fi diletant să vorbești despre un fenomen religios, într-un context al unui *cerc vicios* cioranian, ce închide – noțional, desigur! – posibilitatea unei deschideri sistemice. Cioran e cel ce construiește disociind, fragmentând realitatea, e un fel de construcție inversă a lumii, o construcție în care diferențierea momentului creațional – al apariției – e, într-un vacuum semantic, inutilă. Și această inversiune compozițională se datorează, preferențial, gândirii în jurul morții. Câteva exemple de inversiune ca instrument perceptiv al gândirii în jurul morții. Bunăoară, afirmând: „Când cazi sub vraja morții, totul se petrece ca și cum ai fi cunoscut-o într-o existență anterioară, iar acum ai fi nerăbdător s-o regăsești cât mai curând”²³, Cioran reia „vechiul” său model al inversiunii compoziționale: *moartea* nu e ceea la ce *vei ajunge*, ci ceea la ce *ai ajuns*, deși în acest caz construcția sa e una liniară, fragmentarea compozițională a realității – morții, în particular – urmează același model al inversiunii – schimbare de poziție: componenta *déjà vu* a morții îi ia loc componentei posibile a *morții*. Iată și explicația de ce: „on fait,

avec Cioran, l'apprentissage d'une forme de rire comme manifestation nihiliste, mais soigneusement dissimulé derrière une apparente neutralité de définition²⁴, or, răsul pus în ipostaza unui *ceva* ce nu e răs, devine atribut al unei greșeli inițiale, repetate, din illo tempore – și nu Eliade e cel ce a trăit din aceste semantizări? – , iar greșeala iminentă, aflată la *construcția* lumii, e, probabil, obiectul ce „excită” gândirea nihilistă. Astfel că, prin extensiune componenta *déjà vu* a morții trece într-o componentă *déjà vu* a religiei, într-un nihilism „excitat” în extremis: „În biserici mă gândesc adesea ce lucru mare ar fi religia dacă n-ar fi credincioșii, ci numai neliniștea religioasă a lui Dumnezeu, de care ne vorbește orga”²⁵. *Cercul vicious* cioranian se închide atunci când din această trecere – să fie oare una butaforică? – nu mai rămâne *nimic*, filozoful ajungând la una dintre cele mai frecvente scatologii fragmentare: reluarea. „Lumea” sa construită trece într-o „lume” a reluărilor, a redeterminărilor, a inițialului, în această nouă „lume” în „lume”, Cioran, însuși, devine obiect al gândirii în jurul morții: „Realitatea trebuie chemată la viață sau interzisă”²⁶, el fiind, de fapt, realitatea.

Gândirea lui Cioran aduce filozofiei „chemarea” cercului vicious: o totalizare a așa-ziselor *probleme fundamentale* ale ființării umane. În acest *cerc vicious* al gândirii în jurul morții – ca libertate *întru* existență și suprapunere-asociere – formula divină apare secundar: „Ceea ce este mai vag, adică Dumnezeu. Doar ideea de El e mai vagă decât el însuși”²⁷, reluarea ei, periodic, în afirmările filozofului datorându-se unui „fals” personal ca necesitate: ca să se „falsifice” pe sine, Cioran trebuie să „falsifice” ceea ce-l leagă de sine – faptul că a fost un fiu de preot²⁸. Prin urmare, gândirea lui Cioran în jurul morții e condiționată de o religiozitate inversată, supusă *déjà vu*-ului instrumental, participăntă „activ” la o deschidere într-un *cerc*

vicious, ce trebuie „falsificată”, or, „falsul” e, de fapt, la Cioran un atribut esențial ființei: „Oamenii nu știu să fie fără de folos. Ei au drumuri de urmat, puncte de atins, nevoi de împlinit. Ei nu gustă nedesăvârșirea, când „rostul” vieții e extazul acestei nedesăvârșiri!”²⁹. Vei spune că gestul în sine de a raporta gândirea în jurul morții a lui Cioran unei gândiri persuasive, documentare, atât de obiectualizată, jertfă a căutărilor de sine, a afirmărilor constante, a recidivelor eliadești, e unul necontrolat și stângaci? Poate ai dreptate. E o „stângăcie” de asociere, când crezi că *orice* poate fi redus la un „iluzionism tangențial”, dar odată ce această asociere e rezultată și se impune ca permanență a unui rezultat, „stângăcia” de asociere trece în contingență existențială.

E și cazul lui Eliade. Gândirea acestuia în jurul morții urmează formele stabilite – libertate *întru* existență și suprapunere – doar că, dacă la Cioran construcția gândirii urmează modelul unui *cerc vicious*, apărut din „normalitatea” perceptivului de sine, Eliade „simulează” un fel de *cerc vicious*, în stilul simulacrelor din *illo tempore* de care, pare, cordial atașat. Cum apare *cercul vicious* eliadesc? Să presupunem, arbitrar desigur, că există o interdependență între apariția – simularea – *cercului vicious* și gândirea fragmentară, adică, deschiderea, preferențială, a *cercului vicious* e anume fragmentul de realitate – gândit ca sine. De aici, ar rezulta, speculativ, faptul că mostra desăvârșită a *cercului vicious* eliadesc e „Fragmentarium”-ul. Să fie așa? Acceptând această prezumție, de fapt, îl închidem pe Eliade, îl limităm, îi barăm „tentaculele” discursive – ca într-un fel de acvariu, accesibil doar tipologiilor fragmentare. Și nu e sublim să-l vezi pe Eliade, gânditorul, în „captivitatea” fragmentului de realitate și *cercului vicious*? Nu aceasta presupune o introducere? Ei bine, „Fragmentarium”-ul eliadesc nu aparține atât gândirii fragmentare, ca principiu, cât eta-

lării voluntare a fragmentarismului. Eliade vrea să fie „fragmentar” în lucrarea sa. Și nu e volitivul un atribut al *cercului vicios*? *Cercul* lui Eliade se rezumă la trei noțiuni „diversioniste”: revalorificarea – redefinirea, topirea neomogenă a istoriei, religiei, trăirii de sine, determinarea unui original fenomenologic și angoasa – „ca instrument de apărare a ființei”³⁰. Intenționatul „siderurgiei” eliadești ține de aceeași gândire *întru* moarte, aflată și la originea *cercului*, această gândire *întru* moarte, în istorie și, bineînțeles, în religie, joacă rolul unui „sanitar”, unui „mâncător de leșuri”, asigurând „carantina” obiectuală, „circuitul de idei”³¹ – atât de greșos lui Cioran – și, atât de „suficient” lui Eliade. Or, subtextual, „e de remarcat că, de 100 de ani încoace, eforturile gândirii occidentale converg către aceeași țintă: să cunoască și să explice trecutul”³², iar „progresele realizate se datorează în primul rând aplicării metodei istorice”³³. Eliade, convins de „viitorul siderurgiei” istorice încearcă și el, la rândul lui, să îmbunătățească instrumentalismul: semnificative sunt demersurile sale din *Nostalgia originilor* sau *Tratat de istorie a religiilor*. Și când te gândești, că „siderurgia” analitică vine din simpla noțiune a morții ca ceea-ce-nu-conservă, soluția lui Eliade la ceea-ce-nu-conservă fiind „crearea” – într-un stil utopic – a unui „sistem” de selecție: ideologiile primare – arhetipuri, categorii, „forme elementare ale vieții religioase”³⁴, indispensabile, stabile – rămân, cele „stângace” – dispar. Nu e această o variantă sistemică a „lumii morții” lui Cioran? Această „înțoarcere” spre primar, spre o condiționare anterioară, aduce aminte de intenționalul heideggerian în „punerea formală a întrebării privitoare la ființă”³⁵ și de faptul că, prezumțiile inițiale ale acestuia au sfârșit într-un *cerc vicios*³⁶. Or, „siderurgia” religioasă a lui Eliade trimite spre un *cerc vicios* mai mult pentru că se constituie, în esență, ca un grupaj noțional ce rezidă într-un „tip

de cunoaștere, special, care a jucat un rol considerabil în istoria spiritului uman”³⁷, varianta eliadească a *cercului vicios* fiind „nodul gordian”³⁸.

În schimb, varianta determinării unui original fenomenologic al *cercului* e mult mai primară, deci și categorică. Bunăoară, determinarea originarului fenomenologic al creației rezultă dintr-o „pregătire a meditației, similară celorlalte pregătiri pe care le cunoaște istoria: asceza, purificarea prealabilă, pozițiile hieratice ale corpului”³⁹ – similar „ocolirii” cioraniene, iar „autenticitatea înțoarce pe om în empiric... este un moment în marea mișcare către concret”⁴⁰ în contextul unui fenomen original „autentic”. Și, oricât ar părea de straniu, determinarea originarului fenomenologic al *cercului* eliadesc nu are loc sub forma unui manifest pregătitor celui sistemic, ci sub forma „unei simple expresii verbale prin care descoperi un întreg sistem de gândire”⁴¹. Nu e și acesta principiul gândirii cioraniene? Bref, determinarea originarului fenomenologic asigură nu atât o prezență sistemică, cât o individualizare a manifestului, ca și cum, doar determinând originarul unui fenomen putem accede la o anumită „autonomie spirituală”⁴².

Departate de a se determina ca o realitate „accesibilă”, angoasa *cercului* eliadesc – tangențială religiozității *cercului* cioranian – e formula pertinentă a „falsului” eliadesc. Acest „fals” eliadesc cunoaște două forme discursive: principiul somnului și principiul „mortului în viață”⁴³. Somnul e, pentru Eliade, un fel de angoasă a sfârșitului, orientativ, un fel de sfârșit într-o moarte, moartea nefiind ceea ce „încheie”, ci ceea ce presupune o „încheiere”, „încheierea” presupusă fiind, de fapt, un somn. Prin simpla apariție istorică, somnul imprimă un „fals”; confidențele din *Romanul adolescentului*... constituie, pentru Eliade, o preeminență a acestui principiu al angoasei. Iată de ce: „somnul e caracteristica oricărei culturi istorice... somnul e

simbolul izolării, al coincidenței cu marile procese organice⁴⁴. Iar à la Cioran: „viața e suportabilă numai datorită somnului”⁴⁵ și aceasta pentru că „viața” în sine, ca presanță individuală, e mai mult o încercare de „falsificare” fără să devină „falsă”.

Angoasa *cercului* ca „moarte în viață” constituie, probabil, una dintre cele mai revelatoare creații artificiale, devenită ritual, o „moarte” în „moarte” și aceasta deoarece: „nimic nu terorizează mai crâncen sufletul omului decât spaima de a i se contrazice sau suprima icoana despre sine”⁴⁶. Paradigma *cercului* eliadesc ajunge, însă, la faptul că „ceea ce se numește sentimentul morții și spaima de moarte este, de altfel, un derivat: la început a existat numai spaima față de morți”⁴⁷.

Cercul eliadesc se închide când „moartea în viață” devine o gândire în jurul morții, adică sistemul se întoarce asupra sistemului, ca și la Cioran, de altfel.

Concluziv, *cercul vicios*, ca rezultat al unei gândiri *întru* moarte, reprezintă forma posesivă de conservare într-o ceea-ce-nu-conservă, religiozitatea ca atribut secundar al *cercului* fiind o simplă formă de „falsificare” a gândirii *întru* moarte.

Note:

1. E. Cioran, *Sfârtecăre*, Humanitas, București, 2002, p.105.
2. *ibidem*, p. 93.
3. În special la cel din *La quête intermittente*.
4. E. Cioran, *Sfârtecăre*, Humanitas, București, 2002, p. 80.
5. *ibidem*, p.139.
6. Eugène Ionesco, *La quête intermittente*, Gallimard, 1987, p.105.
7. E. Cioran, *Sfârtecăre*, Humanitas, București, 2002, p. 112.
8. *op. cit.*, p. 144.
9. *op. cit.*, p. 102.
10. *op. cit.*, p. 112.
11. *op. cit.*, p. 113.
12. Martin Heidegger, *Ființă și timp*, Humanitas, București, 2003, p. 318.
13. *ibidem*, pag. 318.
14. E. Cioran, *Mărturisiri și anateme*, Humanitas, București, 2002, p. 52.
15. *ibidem*, p. 62.
16. S. Modreanu, *Le Dieu paradoxal de Cioran*, Rocher, 2003, p. 19.
17. *ibidem*, p. 19.
18. E. Cioran, *Mărturisiri și anateme*, Humanitas, București, 2002, p. 68.
19. S. Modreanu, *Le Dieu paradoxal de Cioran*, Rocher, 2003, p. 25.
20. *ibidem*, p. 25.
21. E. Cioran, *Mărturisiri și anateme*, Humanitas, București, 2002, p. 69.
22. S. Modreanu, *Le Dieu paradoxal de Cioran*, Rocher, 2003, p. 21.
23. E. Cioran, *Mărturisiri și anateme*, Humanitas, București, 2002, p. 85.
24. S. Modreanu, *Le Dieu paradoxal de Cioran*, Rocher, 2003, p.28.
25. E. Cioran, *Amurgul gândurilor*, Humanitas, București, 1994, p. 15.
26. *op. cit.*, p. 82.
27. *op. cit.*, p. 156.
28. S. Modreanu, *Le Dieu paradoxal de Cioran*, Rocher, 2003, p.10.
29. E. Cioran, *Îndreptar pătimiș*, Humanitas, București, 1991, p. 8.
30. M. Eliade, *Fragmentarium*, Humanitas, București, 1994, p. 37.
31. G. Liiceanu, *Apocalipsa după Cioran*, Humanitas, 2001, p. 101.
32. M. Eliade, *Fragmentarium*, Humanitas, București, 1994, p.109.
33. *ibidem*, p. 109.
34. E. Durkheim, *Forme elementare ale vieții religioase*, Polirom, Iași, 1995, p. 7.
35. Martin Heidegger, *Ființă și timp*, Humanitas, București, 2003, p. 7.
36. *ibidem*, p. 13.
37. M. Eliade, *Fragmentarium*, Humanitas, București, 1994, p. 148.
38. *op. cit.*, p. 148.
39. *op. cit.*, p. 173.
40. *op. cit.*, p. 177.
41. *op. cit.*, p. 177.
42. *op. cit.*, p. 103.
43. *op. cit.*, p. 111.
44. *op. cit.*, p. 119.
45. G. Liiceanu, *Apocalipsa după Cioran*, Humanitas, 2001, p. 72.
46. M. Eliade, *Fragmentarium*, Humanitas, București, 1994, p. 51.
47. *idem*, p. 51.

APRECIERI, REFERINȚE, AMINTIRI DESPRE MAESTRU

Ronald REAGAN, actor de cinema, politician, fost Președinte al SUA în anii 1981-1989:

„Valsul lui Eugen Doga din filmul *Drama la vînătoare (Dulcea și tandra mea fiară)* este Valsul secolului XX”.

Emil LOTEANU, poet, regizor de film, scenarist, Chișinău-Moscova:

„De compozitorul Eugen Doga mă leagă o veche prietenie de creație. În muzica sa mă atrage în primul rînd seva pămîntului, autenticitatea, spontaneitatea și plenitudinea sentimentelor. Rîvna de armonie, de frumos. Aidoma unei scoici de mare, el știe să păstreze ecoul trecutului adînc și să-l împărtășească în mod admirabil în sonorități contemporane. Posibil, să ne fi apropiat unul de celălalt aspirația firească a moldoveanului pentru frumos și gîndire poetică. Acestea ne vin din copilărie – un amestec de duioșie și de blîndețe, tentația imensului, a universului infinit. Din fragedă vîrstă, bunicile și bunicii ne deprind să iubim fiarele, să comunicăm cu stelele, cu vîntul, cu ierburile și acest univers de basm a fost pentru noi unicul, autenticul. Mai tîrziu, devenind matur, încătușat de rațiunile existenței, omul uită toate acestea, dar anume în ele și rezidă artistul adevărat, cel ce poate păstra pentru vecie senzațiile și imaginile neprihănite ale copilăriei pure și știe să le transmită altora prin creația sa. Așa, mi se pare, este și Eugen Doga. Cercetător neogoit al muzicii populare, el îmbină într-un mod uimitor temelia folclorică cu tehnica polifonică, cu orchestrația plină de colorit.

Lăutarii și *Șatra* reprezintă rodul muncii noastre comune. Pentru Doga și pentru mine lucrul asupra acestor filme avea o semnificație dublă – de investiga-

ție și de creație. Procesul acesta a urmat paralel, influențîndu-se reciproc.

Eu aș numi *Șatra* aliaj de patimi, imagine și muzică. Spiritul filmului este determinat înainte de toate de imaginile sale sonore.

Muzica lui Eugen Doga la filmul *Șatra* este ca un monolit și în același timp biografică. Tema drumului și tema dragostei evoluează într-un plan multiplu. Găsim aici lirismul și grotescul: imaginea folclorică concretă se transfigurează, trecînd într-o generalizare epică.

Am spune, că muzica la filmul nostru este un cîntec de leagăn pentru frumusețea și tristețea Pămîntului. Universul sonor creat de Eugen Doga seamănă mult cu el însuși. Acest univers iradiază căldură și lumină solară.

Cîntecele lui sunt generoase prin gingășie și duioșie, tristețe și bucurie, neliniște și bărbăție. Aspirînd în sine glasul timpului nostru, ecoul rădăcinilor viguroase, lucrările lui muzicale devin apartenență a oamenilor de departe și de aproape...

[...]Copilul de pe malul Nistrului, Eugen Doga, a devenit compozitor planetar! Nici marele magician David Copperfield nu este capabil să capteze atîtea milioane de inimi concomitent...

Dacă ar cunoaște lumea munca ta sisifică de zi și noapte, arderea sufletului tău pînă și în somn, s-ar cruci de șapte ori, iar femeile ar porni către biserici să pună lumînări la Sfintele Icoane făcătoare de minuni, rugîndu-L pe Cel de Sus să te aibă în paza Lui personală!

Muntele tău de muzică urcă mai sus de culmile Everestului și atinge cu vîrfurile său bolta stelară. S-au clădit în acest munte de aur, platină și diamante, toate

genurile muzicale în care ai scris – de la cîntece la simfonii, de la balet la operă, de la oratorii la muzica de film! Își dă oare seama Moldova cît de bogată este prin acest copil de geniu venit de la Mocra în lumea muzicii cu o singură cămășuică și papuci cu pîngele găurite pentru a cuceri lumea muzicii și a obține triumful?! Acest om, compozitorul Eugen Doga, a trecut prin moarte pe scenă, în timpul concertului, și spectatorii s-au aruncat spre el și l-au salvat. Este un episod demn de paginile Bibliei, fiindcă dragostea pentru frumos și forța divină a muzicii au fost mai presus de moarte.

Domnule Stat, domnilor guvernatori! Dați-i acestui om o poiană într-un codru, o casă în liniștea pădurii – este tot ce poate face o lume civilizată, un popor pe care l-a cîntat și glorificat în fața întregii planete cel mai bun fiu al său, compozitorul Eugen Doga!"

Gheorghe VODĂ, poet, regizor de film, scenarist, Chișinău:

„Nănașul lui Eugen Doga în cinematografie i-am fost eu. L-am descoperit, mai bine zis, l-am prins în anul 1967, pe cînd călărea o motocicletă, avînd violoncelul în spinare.

Se caută un paznic avea să se numească filmul, la care lucram atunci, film după un scenariu de Vlad Ioviță, avînd la bază basmul *Ivan Turbincă* al lui Ion Creangă.

Eugen Doga este compozitorul pe care mereu l-au vizitat îngerii cerului și ai pămîntului. El este național, universal și inconfundabil. Dacă toate filmele la care a scris muzica ar fi fost tot atît de reușite ca și muzica lui, atunci arta cinematografică ar fi atins nivelul muzicii lui Eugen Doga."

Petre TEODOROVICI, compozitor, Chișinău:

„...Nu știam noi pe atunci că vom deveni compozitori. Am studiat de mici muzica, am fost educați de bunicul ca preot,

de tătucul nostru ca dascăl. Dar încrederea noastră a apărut grație lui Eugen Doga, care, din 350 de studenți i-a ales pe Tudor Chiriac, Vasile Vrabie și pe mine, ca fiind capabili să scriem muzică. Iar eu, la rîndul meu, am descoperit în fratele lui acest talent, pe care l-am valorificat..."

Maria CODREANU, interpretă de muzică ușoară, Chișinău-Moscova:

„Îl cunosc pe Eugen Doga de mai bine de 40 de ani, chiar că „ne cunoaștem de o viață”, i-am interpretat cu drag multe cîntece din primele lui filme realizate cu cineaștii din R. Moldova. Între aceste cîntece, aș menționa „Codrii mei”, „Flori de dragoste” împreună cu Ion Suruceanu, care mi-a rămas drag sufletului pînă în prezent, „Orașul meu, Chișinău” ș.a. De altfel, acest cîntec, devenit imnul Chișinăului, Eugen Doga l-a scris pentru mine, l-am învățat, eram gata pentru interpretare, dar a intervenit ceva tragic în familia mea și nu am putut să merg să-l înregistrez. În aceste condiții, maestrul Eugen Doga i l-a oferit Sofiei Rotaru. Anume cu acest cîntec, Sofia Rotaru s-a lansat pe scena profesionistă.

Eugen Doga a jucat un rol fundamental atît în cariera mea muzicală cît și în viața mea. Am fost și am rămas prieteni de familie, oameni care ne ajutăm reciproc nu numai în ceea ce privește activitatea

scenică, ci și în viața de zi cu zi. La Moscova ne sunăm, ne vedem cât se poate de des pentru a vorbi ca acasă, pentru a nu uita limba română. Eugen Doga este un om excepțional, foarte bun la suflet și săritor la nevoie. Când îl invit la concertele mele, nici nu vrea să audă de bani sau de vreo mulțumire, spunând: „Marie, draga mea, suntem prieteni, despre ce bani poate fi vorba!”. Și eu procedez la fel. Când sunt cu el în scenă, sunt fericită, sunt mândră că acest mare compozitor al lumii este compatriotul și prietenul meu. El este ca un copil, bun, prietenos, deschis spre comunicare, bucuos de succesele celor din jur, poate de aceea, mulți profită de această curățenie a lui și-l amăgesc, inclusiv în ceea ce privește drepturile de autor. El este o mare personalitate, un artist care a făcut foarte mult nu numai pentru cultura Moldovei, Rusiei, ci și pentru cultura mondială, nu în zadar Statele Unite i-au dat Medalia de Aur „Omul mileniului - 2000”, distincție de care s-au bucurat doar 100 de personalități ale lumii. Dar să nu uităm și de un alt gen de apreciere, cea a publicului, a oamenilor simpli. La toate intrările/ieșirile din metroul de la Moscova, tineri, diferiți oameni necăjiți, pentru a câștiga un ban, cîntă muzica lui Doga, care la vioară, care la flaut sau saxofon, cîntă cu atîta patimă încît nu poți trece indiferent pe lângă ei. Și știți de ce îl cîntă des, pentru că la auzul muzicii lui Doga, trecătorii le dau mai mulți bani. Iată o apreciere nemaipomenită, iată popularitatea de care ar dori să se bucure orice artist, orice creator de frumos și modelator de suflete! E ceva foarte emoționant.”

Ion ILIESCU, politician, primul președinte al României postcomuniste (1990-1996; 2000-2004), București:

„De foarte multe ori, prins în chingile protocolare ale demnității de șef al Statului român, am folosit sintagma *îmi face plăcere*, atunci cînd omagiam o anumită

personalitate. De această dată, cu toată sinceritatea, *am bucuria* de a aduce mărturia mea de suflet în acest volum dedicat marelui muzician Eugen Doga.

În ceea ce mă privește, îmi amintesc de muzica lui Eugen Doga din filmele realizate cu un alt mare român basarabean, regizorul Emil Loteanu, care au început să circule încă din anii '70: *Lăutarii*, *Șatra*, *Drama la vînătoare*, *Anna Pavlova* sau *Maria*, *Mirabela*, ultimul în regia lui Ion Popescu-Gopo. Sunt filme care s-au bucurat de un mare succes și cred, că promovarea și astăzi a unor creații de asemenea valoare trebuie să fie în atenția factorilor culturali de decizie de pe ambele maluri ale Prutului.

Deși sunt mereu și din multe părți îndemnat să-mi scriu memoriile și să le dau publicității, sunt convins că e preferabil să aștept ca istoria ce se face sub ochii noștri să scoată la iveală, puțin câte puțin, un adevăr mai ușor de perceput, astfel, decît spus de mine. Urmăresc, însă, nu fără explicabilă și omenească satisfacție modul în care anumite întrebări ce mi se puneau uneori pe ton de somație, încep să-și primească răspunsul și fără intervenția mea! Printre acestea, și enigmatică pentru unii, așa-zisă ratare a momentului unei uniri depline cu frații noștri de peste Prut. Ceea ce pot să spun încă de pe acum, este că meditănd la strategia generației Marii Uniri din 1918, Unire care și-a avut, cum se știe, începutul tocmai peste Prut (Chișinău), am înțeles că în fața unor conjuncturi nefavorabile în plan politic, există o cale sigură de a pregăti înfăptuirea unui ideal: aceea a regăsirii în adîncul sufletelor.

M-am referit la excepționalul impact asupra societății românești al filmelor pe care le-am enumerat mai înainte, în special *Lăutarii*, prin care frații de peste Prut ne-au trimis mesajul puterii lor de viață și dăinuire și dovada extraordinarelor rezerve de creație, de nimic anihilate.

Atunci am înțeles că regăsirea noastră nu este un vis, dar că va trebui să ne regăsim mai întâi sufletește. Și cum era, deocamdată, nedorit celălalt mod, am urmărit, *ca politică de stat*, această regăsire, prin îmbrățișarea și prețuirea a tot ceea ce aducea între noi lumea românească de dincolo de Prut.

Nu voi uita niciodată bucuria trăită în acea seară de 1 martie 1996 de la Palatul Cotroceni, dedicată maestrului Eugen Doga, la care au fost prezente aproape toate marile nume ale culturii românești de peste Prut, seară care a fost fermecată de vocea mării soprane Maria Bieșu, acompaniată la pian chiar de sărbătorit.

La împlinirea celor șapte decenii de viață încununată de aura nemuririi, îi urez din toată inima maestrului Eugen Doga să trăiască ziua când ne vom regăsi deplin. Fiindcă, să nu uităm, chiar și zidurile de piatră (au dovedit-o cele ale Ierihonului biblic!) pot fi dărâmate cu arma muzicii!”

Serghei SKRIPKA, conducător al Orchestrei Simfonice a cinematografei din Federația Rusă, Moscova:

„L-am cunoscut pe Eugen Doga în anul 1977, în procesul de realizare a filmului *Drama la vânătoare (Dulcea și tandra mea fiară)*. Eram pe atunci un începător în calitate de dirijor al Orchestrei Simfonice a cinematografei ruse, de fapt, nici nu eram încă angajat la serviciu. Pot spune că înregistrarea muzicii lui Eugen Doga pentru filmul amintit mai sus a fost cea de-a treia colaborare a mea cu Mosfilm. Acum, peste treizeci de ani, pot doar să-mi imaginez câte frământări a avut compozitorul Doga înainte de a invita un dirijor „verde”, necunoscut, cum eram eu, pentru o muncă atât de responsabilă. Cît privește emoțiile pe care le aveam eu, nici nu mi-ar ajunge cuvinte să le redau, aveam o stare de spirit soră cu panica, aveam de a face cu un compozitor renumit – Eugen Doga și

cu un distins regizor – Emil Loteanu. Cu puțin timp înainte de întâlnirea cu ei, privisem filmul lor *Șatra (O șatră urcă la cer, în variantă rusă)*, care m-a încântat și nici măcar în visurile mele cele mai îndrăznețe nu mi-am imaginat că soarta ne va prilejui o colaborare. Situația nu era simplă și din alt punct de vedere. Muzica lui Doga pentru filmul *Drama la vânătoare* a început s-o înregistreze un alt dirijor, dar au renunțat la el și m-au invitat pe mine. Aflînd despre asta, m-am îngrozit. Atunci căror criterii trebuia să corespund eu?

Prima zi de înregistrare îmi apare cu greu în memorie din ceața deasă a amintirilor. Picioarele mi se înmuiaseră, orchestra nu era în cea mai bună formă, regizorul avansa pretenții la fiecă detaliu. Muzica era însă, minunată și tare îmi doream s-o cîntăm onorabil, profesionist. Regizorul era iarăși nemulțumit de ceva. Atunci cînd am început a înregistra celebrul vals al lui Doga, Loteanu a coborît din cabina regizorală în studio și a pronunțat o frază memorabilă: „De ce cîntați ca la un cămin cultural?! Concentrați-vă, exprimați emoția!”. N-am auzit niciodată cum se cîntă într-un club de la sat, dar am înțeles că situația devine critică. Ne-am concentrat și am început să cîntăm la înălțimea așteptărilor lui Loteanu. Nu pot să nu menționez aici că, am obținut de la Orchestra această performanță numai datorită bunăvoinței și ajutorului prietenesc ale compozitorului Eugen Doga. Ajutorul autorului este inestimabil, mai cu seamă în situațiile care prevestesc conflicte, ceea ce nu rar se întîmplă în meseria noastră. Cu timpul, înțelegerea reciprocă dintre mine și compozitorul Eugen Doga, a devenit absolută. Au fost cazuri în care și eu am sărit în ajutorul lui, pentru a îmblîzni unii regizori mai impulsivi...

N-am să pot uita niciodată reacția imediată a membrilor Orchestrei, care după înregistrarea valsului din filmul „Dulcea și tandra mea fiară” au bătut cu arcu-

șurile în viori, semn de supremă apreciere a operei maestrului Doga, cazuri foarte rar întâlnite între muzicieni. Acesta a fost și va rămîne a fi un vals clasic, pe care sunt bucuros că l-am adus la urechea și inima iubitorilor de muzică și film”.

Olga CIOLACU, interpretă de muzică ușoară și populară, Chișinău:

„Eugen Doga, care, cu regret, nu a reușit să scrie ceva și pentru mine, este un compozitor de referință în context național și universal. Maestrul a reușit să spargă hotarele și a devenit unul dintre cei mai populari compozitori. Muzica lui place tuturor pentru că este frumoasă, simplă, accesibilă, foarte elegantă, care merge direct la inimă. Muzica lui mi-a plăcut întotdeauna și pentru că Eugen Doga recurge la sursa folclorului nostru, el utilizează rafinat și manierat inflexiunile muzicii populare românești. Și-a făcut din asta un stil inconfundabil cu care iată cucerește lumea, reprezentîndu-ne cu demnitate”.

Violeta ANDREI, actriță de teatru, interpretă de muzică ușoară, București:

“Doamne, cîtă durere și nostalgie este în muzica lui Doga!

Îți arde sufletul cu patimă răscolitoare, acorduri de îngerii te duc spre zări de speranță și vis. Tot ceea ce este pămîntean se purifică, devine sublim, pășești spre eternitate... Atîta forță, căldură doboritoare, dar și vrajă serafică te leagă în mrejele dorinței de a atinge absolutul...

Minunea muzicii îți poartă numele tău, Eugen!

Îți mulțumesc că în anul 1981, împreună cu neuitatul Emil Loteanu, mi-ați cerut să interpretez în variantă românească muzica la celebrul vostru film *Șatra*”.

Gheorghe DUCA, prof. univ. dr. hab. în științe chimice, academician, președintele AȘM, Chișinău:

„...Eugen Doga este, aș spune, compozitorul complet, împlinit, el a practicat aproape toate genurile muzicale și în toate a reușit, grație geniului său, impunîndu-se lumii ca un monstru sacru. Cînd spunem compozitorul Eugen Doga, asemănăm acest nume cu muzica populară, muzica de estradă, muzica simfonică și de cameră, corul, baletul, pe care l-a extins, îngemănîndu-l cu opera, muzica de teatru, muzica de film, valsul, tangoul, romanța etc.

Eugen Doga este un adevărat Ambasador al culturii noastre în lume. Celebrul nostru compozitor s-a integrat în Europa și în lume înaintea tuturor, fiind, alături de regizorul Emil Loteanu, un mare vizionar. Cu operele lui Eugen Doga putem merge fără complexe de inferioritate la Paris, la Berlin, la Bruxelles, la Roma, Washington sau Tokio. Spun asta în cunoștință de cauză, or, în delegațiile mele prin străinătate îmi place să ofer, colegilor mei savanți, personalități notorii suvenire despre Moldova, între acestea CD-urile lui Eugen Doga fiind nelipsite. Și să vedeți cît de impresionați rămîn cei din străinătate, rămîn încîntați, fascinați de muzica lui Eugen Doga, nu le vine să creadă că acest mare compozitor s-a născut în Moldova și nu la Paris, de exemplu! Am observat de-a lungul anilor că, după ce „trec” prin muzica lui Eugen Doga, străinii încep să se intereseze de Moldova, caută cărți, informații, vin să vadă acest minunat picior de plai, să se pătrundă de tradițiile noastre, să se familiarizeze cu bucătăria noastră tradițională etc. Iată forța magică pe care o poate avea o muzică adevărată scrisă de un compozitor adevărat! Eugen Doga este un exemplu elocvent că Artis-

mul poate aduce dividende Țării sale mai mult decît toți noi luați împreună și cred că nu în zadar se spune că ceea ce poate face Artistul cu talentul său, nu pot face politicienii secole la rînd. Mă închin în fața maestrului Eugen Doga, mă închin în fața artiștilor, creatorilor care ne reprezintă cu demnitate și prin excelență Națiunea!”

Mihai CONSTANTINESCU, interpret de muzică ușoară, compozitor, București:

„Colaborarea mea cu Eugen Doga a început în anul 1980 grație celui care s-a numit Ion Popescu Gopo, regizor care, am impresia, era și el basarabean. A fost o mare surpriză pentru mine să-i cunosc în acei ani la București pe Eugen Doga și Grigore Vieru, care fuseseră invitați de Gopo pentru realizarea filmului *Maria, Mirabela*, care a avut un mare succes.

Pe atunci nu aveam de unde să știu, că nu aveam informațiile necesare, că Eugen Doga este cel care a scris muzica la filmul *Șatra*, că a scris multă muzică simfonică. Ulterior, am făcut rost de un disc de vinil cu muzică scrisă de el și atunci mi-am dat seama că Eugen Doga este într-adevăr o mare capacitate, un om de excepție, cu un talent extraordinar.

A fost o mare surpriză pentru mine să aflu că în cluburile tinerilor din România se cîntă piesa noastră *Maria, Mirabela*. M-am gîndit să refac acest cîntec, să-l modernizez și să-l lăsăm să umble, să circule liber și sper că maestrul Doga nu va avea nimic împotrivă. Ar fi un succes în trei, pentru că e un cîntec foarte plăcut și îndrăgit.

Îl prețuiesc mult pe Eugen Doga, am fost și acasă la el, la Chișinău. Este un om ospitalier, bun, blînd și tare cumsecade, de fapt, ca mulți oameni de dincolo de Prut”.

Nina CRULICOVSKI, interpretă de muzică ușoară și populară, Chișinău-Pitești:

„Eugen Doga este un geniu care nu mai aparține doar Neamului nostru, ci

lumii întregi. El și Emil Loteanu s-au integrat în Europa și în Universalitate încă pe timpurile cînd despre Moldova mai ca nu auzise nimeni. Eugen Doga a fost și rămîne a fi poate cel mai eficient Ambasador al R. Moldova, deși acest stat nu a știut să-l aducă acasă și să-i valorifice imensul potențial artistic în interes național, la fel ca și în cazul multor artiști risipiți de nevoie prin lume...Doga este un exemplu elocvent că nimeni nu-i profet în țara lui.

Eugen Doga a scris muzică minunată pentru mai multe popoare, țări, dar în toate aceste opere persistă un leitmotiv fin, cel al folclorului din Basarabia.

Valsul lui Eugen Doga este o întreagă Eternitate. Muzica lui este limpede ca un izvor, luminoasă, este ca o grădină cu flori, poate de aceea creația lui este mai aproape de sufletul femeilor”.

Ilie STRATULAT, artist, traducător, regizor artistic la Radio Moldova:

„Muzica Maestrului Eugen Doga brodează ritmuri netrecătoare pe mersul timpului etern, emanînd lumină, sensibilitate lirică și înălțare.

În creația lui Eugen Doga arta nu mai e o ficțiune ieșită din creierul unui mare artist, ci e o bucată de omenie, ieșită din sufletul creatorului.

Sunt fericit că în realizarea emisiunilor și spectacolelor radiofonice, pe parcursul multor ani, am avut posibilitatea să mă apropiu cu sufletul de creația acestui Mare Artist...”

Iuliana GOREA-COSTIN, diplomat, primul Ambasador al R. Moldova la Consiliul Europei, Chișinău-București:

„Atît acasă, dar mai cu seamă în străinătate mă regăseam în muzica lui Eugen Doga, trăind și retrăind cele mai înalte și mai profunde sentimente. La Consiliul Europei, dar și la Organizația Națiunilor Unite, am avut revelația să constat că deși în familie, sat, oraș avem tendința

de a ne concepe drept o individualitate distinctă, ieșind în afară ne identificăm cu Țara, Națiunea din care facem parte. Astfel îi recunoșteam cu ușurință de la distanță pe francezi, nemți, italieni, suedezi sau olandezi, pe turci, libanezi, evrei sau americani...

În cadrul diplomatic oficial, dar și la întâlnirile între prieteni, muzica lui Eugen Doga era cartea noastră de identitate, a românilor basarabeni, pe care, se pare că, „cu cât mai greu îi apăsa soarta cu atît mai sus li se înălța *duhul*” (Ion Druță).

Ascultînd-o împreună, contemplam Liniștea în Neliniște, Iubirea în Ură, Împlinirea în Însingurare, Bucuria în Tristețe, Lumina în Întuneric, Sacrul în Profan...

Prin vibrațiile muzicii sale, care scot din tainele ființei noastre comune lacrimi de durere sau bucurie, înaintam în realizarea Drumului spre *sine*, spre înțelegerea faptului că noi toți, pămîntenii, suntem *una* și că această unitate s-ar putea identifica în alte universuri prin *horizontul Eugen Doga*.”

Boris MARIAN, ziarist, scriitor, originar din Transnistria, Chișinău:

„Eugen Doga de mult a intrat, s-a integrat în Europa și a scos Moldova în lume odată cu muzica sa. Astfel de bărbați ai Neamului fac pentru țara lor mai mult decît pot face armate întregi și mari lideri politici. Am toată prețuirea și admirația pentru această distinsă personalitate a poporului nostru.”

Nicolae ROIBU, ziarist, scriitor, Chișinău:

„Eugen Doga este, fără nici o îndoială, unul dintre cei mai de vază reprezentanți ai muzicii universale din secolul XX. Dacă n-ar fi fost el, muzica veacului trecut ar fi fost mult mai săracă pe plan mondial.

Atunci cînd te afli într-o țară străină, este destul să pronunți numele lui Eugen Doga sau al Mariei Bieșu, ca imediat

cetățeanul să-și dea seama de unde vii. Dacă ar fi scris numai muzica pentru filmul *Drama la vînătoare*, Doga ar fi rămas în istoria muzicii universale ca un mare compozitor. În același timp, el rămîne un compozitor cu un pronunțat caracter național. Eugen Doga nu este nicidecum desuet, așa cum consideră unii adepți ai muzicii moderne, noi, care nu s-au ridicat la înălțimea nici a unei silabe muzicale a maestrului Doga. El continuă să fie mereu clasic și modern, Național și Universal. Cu toate că locuiește la Moscova, Eugen Doga este un mare patriot al meleagului natal. Am realizat mai multe interviuri cu maestrul, din care am înțeles că el rămîne atașat cu trup și suflet acestui pămînt, pe care s-a născut și a activat cîteva decenii la rînd.”

Leo BORDEIANU, scriitor, originar din Transnistria, Chișinău:

„Se spune că acolo unde se termină cuvintele, începe muzica. Dar, probabil, și acolo unde se termină patria noastră din pămînt și apă. Și acolo unde se termină patria pămîntească, în față deschizîndu-ni-se patria cerească.

De fapt, am notat acestea fiind cu gîndul nu la muzică în general, ci la muzica lui Eugen Doga. Or, Domnia sa a reușit să ne facă să vedem niște adîncimi pe care înainte nu le știam și niște înălțimi de azur sonor pe care înainte nici nu le bănuiam. Ne-a făcut să vedem continuarea în jos a văilor și urcușul în sus al dealurilor cu a căror materialitate am reușit să ne deprindem.

Și dacă cineva pe alte meridiane admiră muzica lui Eugen Doga, aceasta e o dovadă a faptului că ei admiră configurația sufletului nostru de „la Nistru, de la mîrgioară”.

Texte notate și selectate de Luminița DUMBRĂVEANU

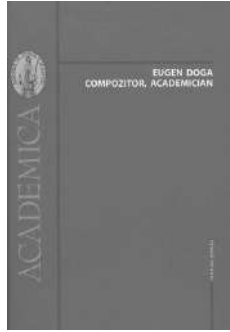
EUGEN DOGA. COMPOZITOR, ACADEMICIAN

Volumul ***Eugen Doga. Compozitor, academician*** este prima și cea mai completă lucrare de analiză și sinteză a creației remarcabilului compozitor basarabean care, neîndoișor, face parte acum din elitele culturii muzicale universale.

Format ca muzician în perioada sovietică, floarea creației sale, de-o frumusețe paradisiacă, și-a ales un cu totul alt teren de creștere decât solul sterp al realismului socialist - cel romantic. Tendințele romantice și neoromantice, în muzica lui Eugen Doga, se înscriu cu precădere în dimensiunea nemărginită a folclorului, acesta fiind matricea purtătoare de chintesențe spirituale absolute.

Considerat un compozitor „solar”, în sensul luminii muzicale pe care o emană nestăvilind operele sale, Eugen Doga știe exact rana ce se vrea tămăduită. Nu dramatizează, însă, „drama” luminii care se confruntă cu întunericul, ci, din contra, îi pune în valoare puterea. Arhetipul frumosului etern - celebrul *Vals* al lui Eugen Doga din filmul *O dramă la vânătoare* - a fost inclus pe bună dreptate de UNESCO în lista capodoperelor secolului XX.

Tendința spre sinteza artelor, după cum afirmă expertii în materie de muzicologie, poate fi considerată una dominantă în creația lui Eugen Doga. Paleta nemaîntâlnit de bogată a genurilor pe care le profesează, de la pânze monumentale până la creații pentru copii sau viceversa („*Visez imposibilul, să cuprind toate genurile muzicale*”, susține maestrul), o pune generos în serviciul altor arte. Dovadă este baletul *Lucefărul* - remarcabila coproducție Doga-Loteanu, muzica pentru circa 200 de filme, 13 spectacole teatrale,

diferite ceremonii de stat, precum a fost deschiderea și închiderea Jocurilor Olimpice de la Moscova în 1980 etc.

Cele patru compartimente ale cărții: **a)** „Studii. Sinteze. Articole”, **b)** „Evocări”, **c)** „Eugen Doga. Tablete, cugetări”, **d)** „O viață în imagini” - sunt semnate de o valoroasă echipă de cercetători ai Academiei, muzicologi, scriitori, ziariști. Din colegiul de redacție fac parte dr. hab. Ana-Maria Plămădeală (coordonator de ediție), dr. hab. Vladimir Axionov, dr. Violina Galaicu, dr. Victor Ghilaș, dr. Aurelian Dănilă, dr. Dumitru Olărescu, dr. Alexandru Bohanțov, ziarista Luminița Dumbrăveanu; responsabil de ediție este dr. hab. Mariana Șlapac. Iar, după cum mărturisește acad. Gheorghe Duca, președintele AȘM, „...ideea „crudă” a acestei cărți s-a născut la 31 august 2004, în casa maestrului, unde fuseseră invitați la „o cupă de muzică” scriitorii Luminița Dumbrăveanu, Vlad Pohilă și subsemnatul (acad. Gheorghe Duca - n.n.). Ideea s-a „copt”, însă, în 2006 și s-a realizat în anul curent, declarat de Guvernul și Parlamentul de la Chișinău ANUL EUGEN DOGA, un gest ce face cinste statului Republica Moldova, un gest pe potriva măreției și importanței operei lui Eugen Doga în contemporaneitate.”

Acest prim volum sintetic despre viața și creația lui Eugen Doga este al treilea în importanta serie ***Academica***, lansată în 2006 de editura „Știința”. Pe lângă informația și analiza inedită ce o compoartă, cartea creează un precedent pentru a analiza și a face cunoscute lumii personalități și fenomene artistice complexe.

Viorica CUCERANU

PARADIS AR PUTEA FI ȘI TITLUL UNEI VIZITE DE DOCUMENTARE...

dr. Lidia KULIKOVSKI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”

Luna iulie a acestui an a fost luna norocoasă a celor 13 bibliotecari de la BM care au fost într-o vizită de documentare și schimb de experiență la Cluj, invitați de Biblioteca Județeană „O. Goga”, de către directorul ei, Doina Popa.

Biblioteca Județeană a întocmit un program foarte interesant și consistent pentru o săptămână: vizite la secțiile și oficiile BJC, la filialele de cartier „Traian Brad” și Zorilor, două ateliere profesionale, atelierul de legătorie, serviciul „Colecții speciale” al BJC, vizită la Biblioteca Universitară „L. Blaga”, întâlnire la Consiliul Județean, excursie la Muzeul Etnografic al Transilvaniei, excursie la Grădina Botanică, vizită la Biblioteca Județeană „Astra” din Sibiu.

Majoritatea grupului nu a fost niciodată la Cluj, eu nu am mai fost de cinci ani, toți am fost copleșiți de frumusețea, eu de transformările în bine, ale unui oraș european... Biblioteca Județeană Cluj are ce arăta vizitatorilor – un sediu nou, amenajat, modern, cu o structură bine gândită, care răspunde intereselor de informare, necesităților de studiu și recreere ale clujenilor, cu tehnologii moderne care eficientizează relația utilizator-biblioteca, cu multe proiecte pe rol de îmbunătățire a serviciilor și un colectiv de profesioniști care mențin biblioteca, de mulți ani, în fruntea sistemului de biblioteci publice din România – ca centru de excelență pentru acest sistem.

Centru de excelență a fost, într-adevăr, și pentru noi. Atelierul „*Serviciile de informare pentru comunitate – privire comparativă*” a pus în evidență experiența acumulată de BJC în servirea comunității, operând cu statistici, exemple și demonstrații pe viu prin vizitele la servicii și filiale. A fost o discuție profesională între două biblioteci – BJ „O. Goga” și BM „B. P. Hasdeu”, ambele cu unele rezultate în acest domeniu, care s-au îmbogățit reciproc din schimburile de idei, exemple, proiecte.

Celălalt atelier - „*Sistemul de management al calității în bibliotecile publice*”, a fost o demonstrație excelentă a responsabilității BJC de calitatea serviciilor ei. Deși, preocupați și noi de calitate, credeam că știm multe, însă am înțeles că suntem la etapa incipientă. Biblioteca Județeană „O. Goga”, cred, prima dintre

bibliotecile publice din spațiul românesc și-a făcut un audit al calității. În jurul acestui audit s-au dezlănțuit discuțiile. Am fost elevi silitori, pentru că era spațiul nostru, gol, pe care aveam nevoie să-l completăm. Atelierele desfășurate la bibliotecă continuau cu ateliere ad-hoc la hotel, care țineau până după miezul nopții – discutam ce am văzut, ce am aflat, cum putem realiza la noi din ce am văzut la colegii clujeni.

Ce se discuta la ateliere, dar mai ales calitatea, am văzut implementat în structurile BJC. Vizitele noastre la filialele „Traian Brad” și Zorilor, au cimentat cunoștințele, informațiile acumulate la ateliere – filiale moderne, solicitate de clujeni, cu bibliotecari consacrați care adaugă valoare BJC, ca Margareta Andrașoni și Florentina Suci, șefele acestor filiale. Sau ca Ion Crișan, de la atelierul de legătorie, adevărat virtuoz al acestei profesii, și care ne-a propus să trimitem omul nostru pe vreo lună să-l învețe, gratuit, meserie cum numai el știe. Ori ca Florin Todea, îndrăgostit de ceea ce face, de la Colecții speciale, care a pregătit o expoziție, special pentru noi, din cele mai valoroase și rare cărți din colecție și vederi vechi ale Clujului.

Totul ce se întâmpla în cadrul acestei vizite era parcă special pentru noi, chiar și timpul. Noi, chinuți de o vară toridă, fără pic de ploaie, am ajuns într-un loc mult mai răcoros, dar mai ales cu ploaie. Ziua de miercuri, 11 iulie, ziua vizitei la Biblioteca Județeană Sibiu, a turnat cu găleata de dimineață, când am plecat de la Cluj, până seara, la întoarcere. Dar nu ne putea opri nimeni să nu vedem capitala europeană a culturii 2007, Sibiu, și noul sediu al Bibliotecii. Domnul director Onuc Nemeș, pe care l-am cunoscut în 2006, la aniversarea a 125-a a Bibliotecii Județene „Panait Istrati” Brăila, a trimis mașina instituției în întâmpinarea noastră, la intrarea în Sibiu, ca să ne ghideze

spre bibliotecă. Noul sediu al Bibliotecii Județene, plasat în centrul orașului, este un edificiu modern care s-a înscris perfect în arhitectura unui oraș demn de titlul său – capitala europeană a culturii. Interiorul bibliotecii, dotat cu mobilier funcțional, cu tehnologii sofisticate – calculatoare, echipament tipografic, de cartonare, legare și prelucrare a cărților, cu camere de odihnă pentru angajați și pentru oaspeți, cu săli de conferințe, de lectură, pentru studiu individual, pentru copii, adulți și persoane cu nevoi speciale, cu camere video și display-uri la locul de muncă al bibliotecarilor pe fiecare nivel pentru a monitoriza mișcările utilizatorilor în sălile foarte mari și generoase de împrumut. Încă un aspect care ne-a impresionat - foarte mulți tineri încadrați în serviciile-cheie ale bibliotecii: prelucrare, achiziție, editare etc.

Odiseea construcției acestui local ne-a povestit-o domnul director Onuc Nemeș, o poveste cu final fericit pentru director, pentru bibliotecarii sibieni și pentru edili acestui superb oraș. Și, deși era înnourat și ploua, am făcut împreună cu domnul Onuc Nemeș, turul orașului vechi, care ne-a impresionat, la fel ca și biblioteca. Am ajuns la Cluj seara târziu

și tot nu ne puteam ogoi din discuții pe marginea bibliotecii moderne, a orașului medieval pe care le-am văzut...

Cam acestea au fost punctele-repere ale vizitei noastre. Investiția în demersul BJC de a ne invita să vizităm și să vedem transformările și modernizările pe care le face cu succes a fost mult mai mult decât cheltuielile, deloc minore pentru BJC, au fost oamenii implicați în organizarea sejurului nostru, grupul managerial al BJC – Sorina Stanca, director adjuncț, Georgeta Dodu, șef birou CIC, Ada Kiraly, șef serviciu *Dezvoltare și prelucrare a colecției*, Tatiana Costiuc, șef serviciu *Comunicarea colecțiilor* – oameni de un înalt profesionalism, care ne-au arătat tot ce au mai bun, ne-au transmis tot ce știau mai bine, ne-au însoțit și la Sibiu, și la muzeu, grădina botanică, la filiale etc. Cu alte cuvinte, ne-au făcut sejurul plăcut și util. Invitația doamnei Doina Popa a fost mai mult decât o simplă invitație de documentare, a fost un act de cultură, unul patriotic și unul profesional.

Mulțumiți de tot ce s-a întâmplat cu noi la Cluj, ne pregăteam bagajele de plecare. Între timp am vorbit cu domnul Teodor Ardelean, director al Bibliotecii

Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare, care ne-a invitat la întoarcere să trecem prin Baia Mare. Vroiam foarte mult să vizitez orașul, de care auzisem foarte multe, chiar de la domnul T. Ardelean, dar mai ales biblioteca pe care o cunoșteam din publicații, rapoarte, fotografii, site și știam că este prima bibliotecă județeană care a reușit după 1989 să-și construiască un sediu nou și foarte modern.

Teodor Ardelean, după cum îi e firea, ne aștepta la intrarea în Baia Mare. Noi nu știam nimic din ce gândea dumnealui să facă cu noi. Noi vroiam un singur lucru – să vedem Biblioteca Județeană și să mergem mai departe spre Chișinău.

Programul a început cu vizita la catedrala ortodoxă din Baia Mare, în construcție încă, dar ca mărime, arhitectură, plasament – oricum, impresionantă. Teodor Ardelean, un bun creștin, cunoscător al istoriei religiei ortodoxe, ne-a ținut o prelegere religioasă, într-o catedrală în construcție, care ne-a emoționat până la lacrimi, dar am simțit că parcă a fost o binecuvântare, și cu siguranță a fost un suport spiritual pentru vizita noastră la Baia Mare. Următorul popas organizat a fost o librărie din care fiecare din noi și-a ales de un milion de lei (vechi) cărțile pe care le vroia.

Apoi am ajuns la bibliotecă... O bibliotecă pusă la punct în toate privințele – arhitectură, design interior, mobilă, dușumele, lumini – fiecare lucru sau obiect gândit în cele mai mici amănunte. Îți lasă impresia unei biblioteci vesele prin mobilierul foarte variat ca design, prin coloristică, ca aranjament – un spațiu care trăiește – cititori în toate sălile, acțiuni culturale, chiar atunci la bibliotecă își lansa volumul George Vulturescu, seara un spectacol al Teatrului de buzunar, la care am asistat și noi. O bibliotecă ce are un nume, care are respectul băimărenilor, o bibliotecă-pionier în multe acțiuni, pro-

iecte – o bibliotecă ambițioasă, care și-a creat softul său personal – Bibliophil.

Numele și respectul este datorat oamenilor care muncesc cu dăruire, cu pasiune alături de Teodor Ardelean și Ioan Micle, pe care-i cunoșteam, pe care îi citeam prin cărți, culegeri și reviste, pe care însă, doar în trecut i-am cunoscut, la diverse activități profesionale și pe care vroiam să-i cunosc mai bine - Laura Temian, Ioana Dragotă, Saluc Horvat.

După masa pe care am luat-o împreună cu colectivul BJM, numai domnul Teodor Ardelean știe unde, dar foarte bună, am fost anunțați că mergem la mănăstirea Rohia. Mănăstirea Rohia – locul unde s-a regăsit și s-a călugărit Nicolae Steinhardt. Nu gândeam niciodată că voi ajunge la Rohia. Pe Steinhardt l-am cunoscut prin *Jurnalul fericirii*, care a ajuns la noi, la BM, adus de Traian Brad, chiar în anul apariției lui, 1991. Avem și exemplar cu dedicația lui Virgil Bulat, scriitor cunoscut la Chișinău, fost coleg de detenție și prieten al lui N. Steinhardt. Am înțeles aici, la Rohia, că vizita de dimineață la catedrală a fost un preludiv spiritual, o pregătire pentru Rohia. Astăzi mă gândesc că am fost basarabenii fericiți și blagosloviți să simțim atmosfera de pace, bucurie

și har, care l-a cucerit pe părintele Nicolae Delarohia. Am vizionat mănăstirea, chilia memorială a monahului Delarohia și faimoasa bibliotecă pe care Nicolae Steinhardt s-a angajat s-o organizeze și s-a ținut de cuvânt. Impresionant a fost să aflăm că Biblioteca Județeană „Petre Dulfu” colaborează cu mănăstirea - ajută la constituirea catalogului electronic al bibliotecii – le-au donat softul Bibliophil. Prima bibliotecă într-o mănăstire cu catalog electronic. Astfel, am mai descoperit un element prin care BJM este mereu originală și mereu prima. Prima și în Spania, cu deschiderea primei biblioteci pentru românii din această țară.

Cuvintele-cheie din CV-ul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Maramureș sunt: modern, inventiv, inovativ, original, profesionist, tradiție, cultură, istorie, patriotism... doar câteva...

Întâlnirea noastră cu Teodor Ardelean, cu „nava și echipajul” pe care le conduce a însemnat istorie, credință, cultură și profesie – toate la un loc.

E greu să înghesui impresiile unei săptămâni de paradis, în sensul profesional și sentimental, în câteva pagini. Caracteristica generală - mai mult decât extraordinar... mai mult decât excepțional...

MÎNAȚI DE DOR PENTRU AL BUCOVINEI NORD...

Vlad POHILĂ

Simple viziuni pro-bucovinene

La drept vorbind, titlul acestui eseu nu acoperă decît parțial atitudinea noastră față de realitatea istorico-geografică și culturală românească numită Bucovina. Adevărul e că îmi este dragă întreaga Bucovină, nu numai partea ei dinspre miază-noapte; îmi este dor mereu de întreg pămîntul bucovinean, de impresiunile priveliști și locuri de acolo, ca și de oamenii ei – fie din trecut, fie din zilele noastre. Aș merge mereu să admir Suceava și Putna lui Ștefan cel Mare și Sfînt, azuriul imprimat, parcă, de Însuși Cel-de-Sus, pe zidurile Voronețului; să calc pe cărările ce duc spre salba de mănăstiri și biserici medievale ca Moldovița, Sucevița, Probata, Dragomirna... Spre Ipotești cu lacul și pădurile ce l-au văzut pe copilul și adolescentul Mihai Eminescu, spre Stupca unde a plîns vioara lui Ciprian Porumbescu...

Așadar, pînă aici m-am referit la sudul Bucovinei. Iar dacă există o parte de sud, aceasta implică și alta – de nord. Părțile astea, indivizibile parcă, de vreo șase decenii sunt separate de un hău foarte greu de trecut. Dar nu noi am frînt în două Bucovina... Și nu e vina noastră că trebuie să mergem acum cu mai multe dificultăți în Nordul Bucovinei, care mai include și o bucățică din Nordul Basarabiei – fostul județ Hotin – și o parte din Ținutul Herța, formînd regiunea Cernăuți, din actuala Ucraină. Cele șase decenii după ruperea acestui spațiu istorico-cultural de la matca românească au generat mari schimbări, și multe, vai – în rău. Cu toate astea, nu au schimbat, nu au putut schimba! – esența spirituală, esența românească a *ceea ce numim astăzi, cu totul convențional, Nordul Bu-*

covinei, referindu-ne, în fapt, la numita regiune Cernăuți.

Probabil, ca și alții care țin să-și cunoască mai bine patria istorică, am și eu față de Bucovina mai multe abordări. Prima ar fi o atitudine vădit influențată de Nicolae Iorga: neasemuitul nostru cărturar a scris, undeva, că din întreg arealul românesc, Bucovina are, la kilometru pătrat, cea mai mare densitate de personalități marcante. Nu e cazul să încercăm a face aici o listă cît de cît aproximativă a acelor personalități – cu certitudine, nu ne-ar ajunge un număr de revistă pentru înșiruirea numelor lor și a meritelor lor, nici măcar a celor mai apreciable. A doua abordare ar fi una de manieră eminesciană: cît de nuanțat a văzut și a simțit Poetul nostru național Bucovina se poate judeca și după epitetetele pe care i le-a aplicat: „dulce”, „frumoasă”, „mîndră”, „scumpă”... Toate aceste calificative rămîn valabile și astăzi, după un secol și jumătate. Cu regret, rămîne valabil și tulburătorul îndemn al adolescentului Mihai Eminescu: „Îmbracă-te în doliu, frumoasă Bucovină...”, dacă e să-l atribuim la altă stare de lucruri, și ceva mai îngust, exclusiv la Nordul Bucovinei. A treia abordare a Nordului Bucovinei este una pur sentimentală: la Cernăuți, în anii '30 ai veacului trecut, și-a satisfăcut serviciul militar tatăl meu, evident, în cadrul Armatei Române, fiind ordonanța unui ofițer originar din chiar capitala Regatului, de la București. Acel ofițer era, printre altele, un mare meloman, și își lua ordonanța la toate spectacolele cîte se dădeau pe scena Teatrului Național din Cernăuți: de operă, operetă, de revistă... Poate și de aceea tata a păstrat întreaga-i viață o amintire deosebit de

călduroasă pentru acest oraș, pe care l-a putut vizita din nou peste vreo 30 de ani, prin 1974, după care ne-a împărtășit impresiile: „Cînd eram eu sub arme, la Cernăuți spălau străzile cu săpun... Iar amu... ce-au făcut acolo *bosiacii!*... Pînă și pe statuile celea așa de frumoase, din fața gării, *stuchesc* netrebnicii!...”

Ghidat de aceste trăiri, pe la finele lunii noiembrie 2007, am acceptat cu multă plăcere o călătorie în Nordul Bucovinei, pentru ceea ce se numește - cumva bagatelizat la noi - „niște întîlniri de suflet”, cu niște conașionali de-ai noștri din această zonă a românismului răstignit dincolo de hotarele lui firești, istorice. Eram o delegație mică, dar solidară în dragostea pentru frumos și pentru Bucovina: dr. în economie Vasile Șoimaru, conf. univ. la ASEM, fost parlamentar, cunoscut de cititorii noștri și ca publicist, dar și ca autor de magnifice fotografii, unele inserate și în *BiblioPolis*; apreciatul regizor de teatru, publicist și filozof al culturii Andrei Vartic; prozatorul, eseistul, dramaturgul Nicolae Rusu, și el cunoscut și prețuit de cei care mai citesc proze scurte, dar și romane, povestiri, parabole, piese dramatice etc., etc. și în epoca internetului; în fine, subsemnatul. Ei da, am mers din inițiativa lui V. Șoimaru, dar și cu mașina lui; ceva mai mult chiar – și cu bunăvoința și generozitatea lui, inclusiv, în bună parte, pe cheltuiala lui, și financiară, și sufletească.

* * *

Cum e să purcezi la drum spre niște locuri dragi și dorite, sfinte nouă? Cum e să călătorești într-o zonă în care, la fiecare pas ai revelația atingerii cu amintirea unor locuri memorabile și a unor personalități marcante ale Neamului? Firește, emoțiile îți dau ghes mereu... Pînă la Cernăuții lui Aron Pumnul și ai lui Eminescu, drumul devine mai scurt, mai puțin obositor, atunci cînd treci prin Costiceni, satul

de baștină al lui Ion Vatamanu, iar alături e Mălinești, comuna care a dat literaturii române pe excelentul poet și traducător Cezar Baltag și pe fratele acestuia, Nicolae Baltag, ultimul mai puțin cunoscut, dar care a fost, potrivit lui D. Micu, „un strălucitor critic literar”. Urmează Marșința, satul în care s-a născut și a copilărit Sofia Rotaru; apoi vin, rînd pe rînd, localități ce ne amintesc de scriitorii Vasile Levițchi, Serafim Saka, Arcadie Suceveanu, Mihai Morăraș; de criticii și istoricii literari acad. Constantin Popovici, acad. Nicolae Bilețchi, dr. Dumitru Apetri, de lingvistul prof. univ. dr. hab. Vasile Pavel; apoi – de dragii noștri cîntăreți Maria Iliuț și Ion Paulencu, de economiștii dr. Didina Țăruș, dr. Mihai Pătraș... Oricît de mult aș stăruii, nu cred că am putut face aici o listă cît de cît completă a locurilor și personalităților nord-bucovinene ajunse a fi nume de glorie ale literaturii, artei, culturii și științei române, oprind-mă exclusiv la epoca contemporană și la un perimetru anume al Nordului Bucovinei. Căci „mai jos”, apar și Cristineștii, moșia faimosului neam al Hasdeenilor, satul natal al lui B.P. Hasdeu; iar „mai sus”, pe drumul spre Dorohoi, la Herța, după cum se știe, s-a născut scriitorul și omul de vastă cultură Gheorghe Asachi... Iar și „mai sus”, hăt spre miez-noapte, acolo unde cîmpia se oprește la poalele Carpaților, începe „Maramureșul Mic”, acum parte a regiunii Transcarpatice din Ucraina, cu vreo zece comune românești, din care au pornit în lumea largă alți zeci, alte sute de mari, celebri, fii și fice ale spiței de români de la munte, spiță cu totul aparte și care merită și o povestire aparte!...

La Boian, departe de Vatra Dornei...

Prima escală o facem într-un sat celebru și grație *Doinei* lui Eminescu: „...*Din*

Boian la Vatra Dornii, / Au umplut omida cornii / Și străinul te tot paște / De nu te mai poți cunoaște...".

Trebuie să recunosc, însă, că am auzit prima dată de Boian din alte surse decât *Doina* eminesciană. Eram elev în clasele superioare când am citit în revista *Nistrul*, prin 1969, un roman ce se numea *La răspîntia Boianului*, scris de Viorica Chibac-Cuciureanu, o profesoară de română, trăitoare în localitatea evocată și în titlul lucrării.

„Un sat mare și lung” – circa 6-7 mii locuitori, ale căror gospodării se întind pe parcursul a vreo 4-5 kilometri - Boianul ne întâmpină cu câteva monumente de excepție: biserica ctitorită pe moșia urmașilor lui Ion Neculce, statuia marelui cronicar și prozator, adevărat predecesor al lui Ion Creangă; în fine - o troiță în amintirea sătenilor deportați, de către ocupația sovietică, în Siberia... Un amestec, greu de descris, de pioșenie, frumusețe și durere!

Aflăm, sau, mai exact – ni se reamintește că vecin cu Boianul e satul Mahala, care a cunoscut și el toate „valorile” și toate grozăviile deportărilor - fiind, ca și majoritatea așezărilor românești din Nordul Bucovinei, populat de oameni harnici, cu un dezvoltat spirit de gospodar, dar și vrednici cetățeni ai Regatului. O țărancă din Mahala, cu câteva clase românești, „ridicată” și dusă tocmai la Kolîma – dincolo de Cercul Polar rusec! – avea să devină peste ani, la finele secolului XX, o notorietate printre scriitori, istorici, alți oameni de suflet. E vorba de Anița Nandriș-Cudla, care pînă la moarte nu a știut din ce motiv a fost smulsă de la vatra părintească și dusă de cotropitorii străini acolo unde nici lor nu le plăcea să trăiască: printre reni, urși polari, lupi cu totul sălbăticiți... printre deținuți politici, dar și de drept comun, printre troiene mai înalte decât biserica din satul ei și ghețuri

mai adînci decît locurile unde Dunărea e cea mai adîncă. Dumnezeu cu adevărat pe toate le vede și le rînduiește, dacă a fost posibil miracolul păstrării manuscrisului cu filele ei de jurnal, numit convențional *20 de ani în Siberia*, în epoca de prigoană sovietică, atunci când dacă era depistat, autoarea putea să fie din nou „deschiaburită” și din nou trimisă la „răcoarea” celor 50-60 de grade sub zero. Scris cu meticulozitatea unei gospodine exemplare, cu demnitatea și cumsecădenia unei românce de talia Vitoriei Lipan din *Baltagul* lui M. Sadoveanu, dar și cu un simț extraordinar al frumosului, dezvoltat din credința în Mîntuitorul nostru și din tradițiile populare, *Jurnalul Aniței Nandriș-Cudla* este un zguduitoare document acuzator al incredibilelor fărâdelegi la care s-au dat ocupații sovietici. Concomitent, acest *Jurnal* e și un tulburător document de suflet, un argument de o putere ce nu va slăbi nici peste secole, al dreptății noastre românești. L-am citit, răvășit, șocat, în prima ediție, prin 1992, făcîndu-i o scurtă prezentare în revista *Glusal* și publicînd acolo niște fragmente ce mi s-au părut mai impresionante, deși, ar fi fost normal să tipărim, în foileton, în întregime această spovedanie despre calvarul prin care au trecut bunicii și părinții noștri, ruși mișelește, în urma cîrdășiei sovieto-germane, de la o normalitate – cu bunele și cu scăderile ei inerente -, și care se numea România Mare, sau interbelică. Din cîte știu, nu de mult, tot la București, grație silinței urmașilor ei, a văzut lumina tiparului a doua ediție a *Jurnalului Aniței Nandriș-Cudla*. Credem că ar fi fost cazul să apară încă vreo zece ediții, în tiraje nu mai mici decît operele lui Paolo Coelho sau cele ale lui Haruki Murakami. Și nu numai la București, dar și în alte orașe românești, obligatoriu și la Cernăuți, neapărat și la Chișinău. În plus, ar trebui să fie tradus,

în limbi de circulație universală – engleză, franceză, spaniolă, germană, italiană etc. Nici o altă scriere literară sau istorică românească, cel puțin în etapa actuală, nu ar prezenta lumii mai veridic, mai convingător, mai argumentat sufletul nostru și sfîșierea la care a fost expus, ca să reziste, totuși. Ar fi bine să fie tradus și în limbile rusă și ucraineană: rușii, respectiv, ucrainenii, cei de bună-credință sau cu un elementar bun-simț măcar, nu s-ar vedea în nici un fel lezați de această scriere. Dimpotrivă, poate - grație *Jurnalului Aniței Nandriș-Cudla*, ei ar percepe, posibil, mai clar, mai adînc, mai dureros, tragedia popoarelor lor, care tragedie, prin nesăbuiința unor conducători, a fost lățită - fără vreun drept, fără vreo logică, fără vreo justificare -, și peste destinul neprihănit al altor națiuni.

De altfel, acolo, în Nordul Bucovinei, nu prea departe de Mahalaua Aniței Nandriș-Cudla, poți întîlni și alte confirmări ale aceluia drum al pătimirilor deschis de Pactul Molotov-Ribbentrop, respectiv, de fatala zi de 28 iunie 1940. Lunca și Fîntîna Albă sunt două sate ale căror locuitori, după cîteva luni de ocupație sovietică, au încercat să treacă pașnic, pe un drum al crucii, noua frontieră sovieto-română, ca să revină la o viață omenească. Toți cei care au făcut acest gest desperat – peste o mie de bărbați, femei, bătrîni și copii – au fost secerăți de pistoalele automat ale grănicerilor sovietici, alias ale lucrătorilor NKVD-ului, numit ulterior KGB, FSB, SIS ori SBU (*Slujba bizbecinstva Ukrainy = Serviciul de Stat al Securității Ucrainei*). E de remarcat că sătenii de la Fîntîna Albă erau în majoritate ne-români: ruteni, ruși, poloni, alți slavi, precum și evrei și armeni.

* * *

Să revenim însă la Boian, mijloc de noiembrie 2007. Noi, cei patru „pelerini”

basarabeni suntem în căutarea unei gazde: poate găsim pe cineva care să ne primească peste noapte, ca a doua zi să ne putem continua drumul spre Cernăuți. Căzuse deja, destul de apăsător, înserarea, și cum nici un telefon din cele două generatoare de speranță nu răspundea la apelurile noastre, în suflet ni se cuibărea tot mai mult gîndul că iată, nu vom avea norocul de a da peste o casă primitoare în acest sat, oricît de mare și oricît de lung o fi el... Puteam noi să credem la acea oră că peste puțin timp vom fi solicitați în chiar două case - să rămînem la o masă boierească și să înnoptăm, în cele mai civilizate condiții urbane?!

Doamna Eleonora Bizovi, a muncit cîteva decenii bune ca profesoară de matematici la școala medie de cultură generală din Boian, în prezent, Liceul *Ion Neculce („gimnaziul”*, cum e la ucrainenii). *Cumințenia pămîntului bucovinean, frumusețea și înțelepciunea lui se pare că s-au adunat în cel mai fericit mod în chipul și în sufletul acestei doamne*. Ne-a primit ca pe niște oaspeți dragi, ca pe niște frați pe care-i așteaptă mereu... chiar dacă, așa cum ne-am putut da seama, nu duce lipsă de musafiri: numeroși foști discipoli, acum oameni mari la Cernăuți, la Chișinău, la Suceava, Iași, București, Kiev, unii risipiți în patru vînturi ale lumii, îi calcă adeseori pragul, să-i spună un cuvînt de mulțumire pentru că i-a învățat logica matematică, dar și logica vieții, dragostea pentru limba maternă, pentru trecutul, prezentul și chiar viitorul acestei palme de pămînt românesc. Vin s-o viziteze și foști consăteni, unii trec pentru a procura sau pur și simplu pentru a vedea pe viu faimoasa monografie a satului Boian, alții – pentru a-i aduce materiale noi, în vederea unei noi ediții a acestei cărți cu adevărat capitale. Iar volumul monografic *Boianul* merită toată atenția și maxima prețuire nu numai a locuitorilor Boianu-

lui nord-bucovinean sau ai Boianului din Canada... (Există o asemenea localitate și peste Ocean! - întemeiată, cu aproximativ un secol în urmă, de către oameni plecați de aici, din Boianul evo-

cat de Eminescu, în căutarea unei vieți mai bune... Nu știi dacă chiar toți s-au realizat acolo, dar ce impresionează în mod deosebit e că majoritatea au păstrat și acolo spiritul românesc, dragostea de baștină, de patria istorică – România Mare, simțindu-se atrași magnetic de frumusețea limbii materne, a tradițiilor populare, a culturii și istoriei naționale).

Să aruncăm și noi, o privire strict bibliografică asupra acestei cărți: Vasile Bizovi. *Boianul*: monografie. – Cernăuți, Editura Bukrek, 2005. – 580 p., il. Pe coperta-față a monografiei vedem frumosul monument din Boian, cu bustul lui Ion Neculce, încununat de stema Moldovei medievale, a lui Ștefan cel Mare. Păcat numai că pe coperta-spate lipsesc ceva date biografice și chipul autorului, cel care a scris monografia Boianului într-o viață de om, într-o viață de român aflat printre străini – este poate unica obiecție pe care am îndrăzni să o formulăm la adresa editorilor. Căci amintirea autorului, prof. Vasile Bizovi, ar fi meritat din plin să fie și pe această cale înveșnicită. Om de o mare înțelepciune, de aleasă cultură și de o rară modestie, prof. Vasile Bizovi (1926-2000), a avut o existență zbuciumată, marcată de o exemplară dăruire cauzei naționale. Absolvent al Școlii Normale din Cernăuți, când sovie-

ticii au ocupat din nou Nordul Bucovinei și Ținutul Herței, a luat drumul pribegiei în dreapta Prutului. Cu certitudine, ar fi făcut și acolo o carieră frumoasă – poate didactică, poate de cercetare, poate literară. A revenit însă la baștină, știind bine ce riscuri îl pasc, și a muncit, cîți ani i-a slobozit Cel-de-Sus, în învățămînt, educînd zeci de promoții de copii, adolescenți și tineri nord-bucovineni, predîndu-le limba și literatura română, iar suplimentar – și istoria românilor. Nu a fost un profesor de română pur și simplu, nici un oarecare inspector școlar la baștină, în zisa regiune Cernăuți. A elaborat programe de studii, suporturi didactice, ghiduri pentru profesorii de română din cele circa 200 de școli românești cîte erau în Ucraina. La fel, este autorul unor foarte bune manuale pentru elevii acestor școli, dintre care un manual de limbă și literatură, pentru clasa a V-a (coautor – A. Sadovnic, profesor la Universitatea din Cernăuți), a suportat 20 de ediții! Din acest manual au învățat rînduri-rînduri de copii din Nordul Bucovinei, din Maramureșul Mic (regiunea Transcarpatică), din Sudul Basarabiei (raioanele Ismail, Reni, Cetatea Albă – regiunea Odesa), dar și din RSS Moldovenească, inclusiv generația subsemnatului. Noi mai ținem minte o carte scrisă de V. Bizovi (în colaborare cu prof. dr. Ion Bejenaru, două ediții, la Chișinău): *Victorine literare*, o lucrare originală prin concepție și extrem de utilă și eficientă pentru tinerii care doreau să cunoască mai bine limba, literatura, dar și istoria românilor. Cred că nu prea mulți din colegii de breaslă ai prof. V. Bizovi – poate doar cei mai apropiați, ca și ai casei -, știau că dînsul a mai muncit, de-a lungul cîtorva decenii, la scrierea / elaborarea unei fundamentale monografii a satului natal. Este, desigur, mai mult decît o prezentare – complexă, amănunțită, dar și foarte pasionantă -,

din punct de vedere cronologic, istoric, etnografic, demografic, folcloric, lingvistic etc. a unei comune. Deși numeroase din paginile scrise de V. Bizovi încă în anii de regim totalitar, prin tăria argumentelor istorice, statistice și de altă natură demonstau clar, categoric, românitatea Boianului și a întregii Bucovine de Nord, în perioadă de deschidere mai largă spre adevăr – chiar și în Ucraina! – autorul a completat manuscrisul cu noi dovezi ale acestui adevăr, care a fost crezul vieții sale. Din păcate, prof. V. Bizovi nu și-a putut vedea lucrarea tipărită... Înainte de a închide pentru totdeauna ochii, nici măcar nu a avut certitudinea că monografia Boianului va fi tipărită cândva. Inclusiv pentru faptul că unele caiete ale manuscrisului se aflau pe mîini străine, care nu au avut bunul-simț să le restituie la timp autorului, și nici măcar văduvei, mai apoi. Dar poate că totuși a avut V. Bizovi această certitudine, știind bine caracterul, firea, sufletul consoartei sale?! După cum menționează în prefața monografiei, dl Ion Jalbă, primarul comunei Boian, tocmai *„distinsa doamnă Eleonora Bizovi a găsit putere de voință să revadă, să transcrie textele, să pună într-o anumită ordine materialele rămase de la regretatul ei soț, să contacteze persoane care să-i dea anumite lămuriri, s-o poată ajuta în privința editării, dar să și completeze acele mici goluri din vasta monografie, care s-au creat prin dispariția unor caiete [...]”. S-a bucurat de bunăvoința scriitorului cernăuțean Dumitru Covalciu. În vederea ilustrării cărții a fost ajutată de Maria Botă. A găsit sprijinul și înțelegerea Consiliului sătesc Boian [...]”*. Astfel a văzut lumina tiparului această carte de excepție: grație simțului deosebit de acut al datoriei – de intelectuală, de patriotă, de româncă, dar și de soție – al dnei Eleonora Bizovi, asistată, încurajată, mîngîiată de sprijinul poetului Dumitru Covalciu, al prietenei sale Maria

Botă, al dlui primar de Boian, Ion Jalbă, al întreprinzătorilor locali Ion Semeniuc și Nicolae Hauca, patronii SRL „Izvorașul – Rodnyciok”; să fim iertați, dacă în graba scrierii acestui eseu, am trecut cu vederea alte persoane implicate în apariția unei excelente lucrări, de un tulburător românism, luminat de netrecătoarele culori nord-bucovinene ale acestui înalt sentiment.

Cît timp ne încălzește cu vorba-i blîndă și foarte frumos așezată românește, dna profesoară Eleonora Bizovi pune pe masa din fața noastră diferite bunătăți pe care le pregătește și le are mereu la îndemînă numai o bună gospodină cum este dînsa, o gazdă „cu vechime” apreciabilă în a primi oaspeți, diferiți intelectuali români de la nord, de la sud, de la vest și de la est de celebra-i comună Boian. Admirăm biblioteca adunată de-a lungul deceniilor de către soții V. și E. Bizovi... Cred că nici nu merită comentarii deosebite ce poate cuprinde biblioteca unui cuplu de profesori, pentru care cultura națională a fost, este o parte importantă a existenței, a doi apostoli ai românismului într-o zonă peste care s-au făcut stăpîni niște străini – și de Neam, și de cultură. Apoi ne arată dna E. Bizovi, cu neprefăcută mîndrie, numeroase trimiteri poștale (cărți, broșuri, fotografii, acte de identitate, alte documente, tăieturi din ziare și reviste etc.), primite din actuala Ucraină, de la București, Suceava, Rădăuți și Chișinău, din Canada, Elveția, Rusia... Primește continuu asemenea documente, dar și scrisori de mulțumire, recunoștință, admirație pentru monografia *Boianul* – de la consăteni, dintre care mulți foști elevi de-ai dumneaei -, în vederea tipăririi unei noi ediții, completate, a acestei cărți de vizită a satului natal. „Cine știe cînd și cum va fi posibilă scoaterea unei noi ediții...”, oftează doamna, amintindu-și de greutățile pe

care le-a avut de înfruntat pînă a trăi bucuria de a răsfoi, în 2005, *Boianul* mirosind încă a vopsea tipografică.

Poate că se va reedita această carte, totuși... Posibil, cineva, se va mai apuca să elaboreze o monografie paralelă a satului natal. Cert e că ce a realizat prof. V. Bizovi, cu sprijinul din timpul vieții lui, și cu silința, simțul răspunderii, devotamentul, pasiunea dnei Eleonora, după decesul autorului, a intrat deja în istoria Nordului Bucovinei, iar mai larg – și în istoria satelor românești de pretutindeni. Monografia *Boianul* e o dovadă în plus că veșnicia nu numai că s-a născut la țară, dar și că, deocamdată, acolo se și menține cel mai sigur, la români.

* * *

Ulițele întortocheate ale Boianului ne duc spre altă casă de gospodar – cea a dlui Vasile Bota, agronom, funcționar la serviciul fito-sanitar al vămii de la hotarul ce desparte actualele state R. Moldova și Ucraina. Casa familiei V. Bota e o adevărată bijuterie de arhitectură rustică și, totodată – un argument în plus că românii din partea locului întotdeauna au muncit în sudoarea frunții, dar au și ținut, cu tot dinadinsul, să trăiască pe potriva trudei lor. Dar interiorul acestei case! – e ca un muzeu, începînd de la ușile, coloanele, scaunele, mesele, alte piese de mobilier lucrate în lemn și pînă la covoarele, țolurile și păretarele țesute de mîini dibace de țărance. Între aceste elemente de interior ni se deschide adevăratul muzeu al casei - ceva absolut unic, măcar și pentru impresionanta expoziție de ceramică – farfurii, străchini, ulcioare, alte vase. Nu știu exact cît timp a adunat stăpînul casei această minunată colecție... Nu pot spune cu precizie care este geografia provenienței obiectelor de artă adunate de domnia sa... – deși, punctele geografice mai importante

pot fi „detectate” cu o anumită ușurință, completate de comentariile pline de vervă ale dlui Vasile Bota: Nordul și Sudul Bucovinei, Carpații românești și cei ziși acum ucraineni - din satele populate de urmașii păstorilor huțuli; cîteva piese își au originea tocmai în Caucaz, dar cele mai multe, am impresia, reprezintă diferite zone ale României, culminînd cu faimoasa ceramică de Horezu (județul Vîlcea). Expoziția este completată de cîteva icoane și de obiecte lucrate în lemn. Cum spuneam, Vasile Bota e de profesie agronom, dar ca simțire este un om al artelor și al literaturii. Și mai e un mare pasionat de istoria noastră și de cea universală. Plus, un sincer iubitor al limbii, al folclorului și al poeziei românești. M-a frapat una din primele întrebări pe care ne-a pus-o: „Ce mai face poetul cela basarabean care a scris versurile cîntate de Mihai Volontir: *Moldovenii cînd se strîng / Și-n petreceri se avîntă, / La un colț de masă plîng, / La alt colț de masă cîntă?*” Că frumos a mai scris-o!...” I-am spus că, iată, după vreo 25 de ani de la moartea aceluia poet, și abia la vreo 15 ani după revenirea noastră la grafia latină, a apărut la Chișinău o primă plachetă cu versuri de ale lui Petru Zadnipru, cu litere latine. I-am promis să-i facem rost de un exemplar... Spun și mărturisesc și în aceste rînduri: voi face tot posibilul ca să ajungă la Boian un exemplar al acestui volum liric de P. Zadnipru, cît mai curînd posibil.

Între atîtea obiecte de mare valoare artistică, în casa lui Vasile Bota nu ocupă un loc oarecare biblioteca familiei, completată cu cărți de poezie și proză românească, multe volume de specialitate – agronomie, dar și de istorie și de politică curentă. De altfel, ca și altor oameni vrednici, politica nu-i place nici dlui V. Bota – prea de tot i se pare ticăloșit acest domeniu, acum, prin părțile noastre. Totuși, ca om înțelept și sensibil ce este,

nu poate să nu spună o vorbă bună, ba chiar de admirație, despre președintele Traian Băsescu. Despre liderii de la Kiev, care tocmai atunci, în noiembrie, după alegerile parlamentare, se certau cel mai aprig pentru împărțirea fotoliilor-portofoliilor, auzim o judecată ce amuză, dar și pune pe gânduri: „De la aceștia, nici nu ai la ce te aștepta...”. Ca peste un minut, să auzim o întrebare ce provoacă durere mai multor basarabeni: „Dar la Chișinău... la conducere parcă se află de-ai voștri... Și atunci, de unde atîta dușmănie față de valorile proprii națiuni?...”

Împărtășind soarta altor conaționali de-ai noștri – fie ei din Nordul Bucovinei, din Basarabia sau România post-decembristă -, cînd unul din părinți e plecat la munci peste hotare, iar copiii – la studii, tot departe de casă, Vasile Bota a rămas, temporar, unicul stăpîn al acestei case de basm. Am scris intenționat „unicul stăpîn”, și nu „unicul locatar”, pentru că soția e mereu prezentă acasă, prin dese telefoane pe care le dă, sau le primește, de la soț; iar flăcăii lor, studenți la Chișinău, îi bucură nu numai cu note bune la studii și purtare exemplară în societate, dar și cu dese vizite în zilele de vacanță. Nu cred însă că această situație provizorie a făcut din dl Vasile Bota un iscusit culinar; e la mijloc încă o pasiune a gazdei noastre: nu avea cum să-l ajute nici măcar o gospodină cum e doamna profesoară E. Bizovi, cît dînsul pregătea masa „pentru dragii oaspeți, frații noștri români din Basarabia”, cum s-a exprimat. O masă boierească, trebuie să repet neapărat, cu cele mai alese specialități ale bucătăriei românești, cu o țuică și un vin „din care beau numai popii, și cei mai dăruți Domnului” - toate de producție proprie! Am părăsit această casă atît de frumoasă și ospitalieră în zori de zi, cu gîndul să revenim, neapărat, dînd glas sincerei invitații, de o rară omenie, a stăpînului ei.

Și cu încă un gînd, ceva mai năstrușnic: cine pășește pragul casei familiei Vasile Bota, cu greu pleacă mai departe!...

Anatomia unui oraș: splendori și anomalii la Cernăuți

În pofida așteptărilor, Cernăuții, unul dintre cele mai frumoase orașe din centrul Europei, nu-și mai întîmpină de mult oaspeții cu aerul european, austriac, care l-a definit vreo 150 de ani, inclusiv în epoca de trăiri romantice, pe care le adoptase și Mihai Eminescu, pe cînd pășea zi de zi pe caldarîmul acestei urbe. Harababura de tip sovietic se face simțită la fiecă pas, mai ales la intrarea în Cernăuți: lipsesc indicatoarele, gropile se cască la orice intersecție de stradă, fiecă rafală sau boare de vînt ridică, de pe asfalt, praf înecăcios, gunoaie, altă murdărie. Mașinile, unele luxoase, dar în majoritate, totuși, de fabricație rusească, nu au învățat încă, nici cît la Chișinău, a da prioritate pietonilor... Dar și trecătorii, cei mai mulți, par a fi ori nedormiți, ori în căutarea unui loc sau a unui prilej de a se drege după beția de-aseară. Nimeni

nu știe cum se ajunge pînă la strada cutare... deși – spre deosebire de Chișinău, de exemplu – denumirile de străzi nu au fost schimbate, la Cernăuți. (Poate doar cu excepția străzii Lenin, care a devenit, ca și în alte orașe din Ucraina – Șevcenko; tot așa cum monumentele lui Lenin au fost înlocuite, peste tot, acolo, prin sculpturi cu chipul mustăcios al acestui poet). Se spune că nu e tragedie că locuitorii unui oraș nu-și cunosc localitatea în care trăiesc, ba poate e mai curînd o regulă valabilă pentru cam toate orașele mai mari. La Cernăuți însă, această situație își are o explicație suplimentară: autoritățile stimulează stabilirea în municipiu a tinerilor din satele și orașelele regiunilor cu populație preponderent ucraineană, pentru a consolida elementul etnic „oficial”, rutean. Astfel că acele fete durdulii și rumeioare, sau acei tineri nici blonzi, nici bruneți, ce înjură savuros într-un oribil jargon ruso-ucrainean, nu-și cunosc prea bine nici localitățile lor de baștină, de unde au plecat, nu că geografia unui oraș în care se simt infinit mai comod, dar care oricum le este și le va fi străin.

În fine, ajungem la faimoasa universitate cernăuțeană, cu o veche istorie, fondată în 1875 și dislocată, după 1945, în fosta reședință a Mitropoliei Ortodoxe a Bucovinei. Prin 1989-1991, românii din Nordul Bucovinei sperau – în contextul schimbărilor generate de prăbușirea imperiului sovietic -, să obțină măcar cîteva facultăți cu predare în limba lor maternă, cum sperau să aibă și un Teatru Național, un Centru cultural românesc, un ansamblu folcloric în cadrul Filarmonicii... Nimic din astea nu s-a putut realiza, ba dimpotrivă, de cîteva ani, sunt ucrainizate, din chiar clasele primare, și cele vreo sută de școli medii și licee românești... Un recensămînt al populației din Ucraina, efectuat cu cîteva ani în urmă, i-a

divizat pe băștinașii de aici în români și „moldoveni”, astfel încît cele 20 de procente de români au fost fragmentate într-un stil de greu imaginabilă ticăloșie, lipsindu-i de drepturile ce le reveneau ca minoritate etnică cu un număr mare de reprezentanți, a doua după etnicii ruși, în statul ucrainean. Aceste și alte „isprăvi” ale „fraților” ucraineni îi fac pe românii de la Cernăuți, din comunele carpatine sau din cele de la sud, de pe țărmul Mării Negre, să constate cu amărăciune: „Hai că era „bine” și cu sovieticii, dar acum e și mai rău... - în Ucraina independentă, în statul acesta care parcă vrea să fie unul de tip european...”

La Universitatea din Cernăuți mai funcționează o Catedră de filologie română, numită ceva mai complicat, probabil pentru a nu supăra autoritățile. Anual aici intră cîte vreo 20 de tineri – viitori profesori de română, redactori de carte, ziariști, scriitori, traducători... Ne așteaptă o sală plină cu studenți, din toți cei patru sau cinci ani de studii, și mai mulți profesori de ai lor. Inițiatorul și moderatorul întîlnirii, dl conf. univ. dr. Gheorghe Jernovei ne oferă cu frățească amabilitate cuvîntul. Și deși nu ne permitem să spunem decît niște sincerități pur omenești și intelectuale (ca și în alte circumstanțe, excelează prin discursul său Andrei Vartic; emoționează mult intervenția lui Nicolae Rusu...), suntem ascultați cu o impresionantă atenție: tinerii nu comentează spusele oaspeților, cît a durat manifestarea nu s-a auzit nici un apel la telefoanele mobile, pe care cei de la Cernăuți le au, desigur, cum le au și tinerii universitari de la Chișinău... Primesc, emoționați, donațiile de carte pe care le-am făcut, pentru uzul studenților și profesorilor nord-bucovineni: volume tipărite recent la editurile *Prometeu*, *Litera*, *Prut Internațional*, *Museum* etc. (Între volumele donate și-au găsit locul cuve-

nit și câteva editate de BM „B.P. Hasdeu”, în acest an jubiliar, precum și unele numere de *BiblioPolis*). Profesorii și studenții cernăuțeni comentează frumos, din suflet, mai ales cărțile donate de Vasile Șoimaru – fie volume de autor (monografiile *Cornova*, *Neamul Șoimăreștilor*, albumul *Poeme în imagini*), fie volume din „proiectul editorial Șoimăresc” (*Poezii și traduceri* de Mircea Vulcănescu, *Cugetări* de Nicolae Iorga, culegerea omagială de articole despre teologul și istoricul Paul Mihail etc.). Unele din cărțile prezentate sunt cunoscute deja și aici, cum V. Șoimaru, acest pelerin prin românia risipită prin lume a fost și mai înainte, nu o singură dată, și pe la Universitatea din Cernăuți. Grigore Gherman, unul dintre cei mai buni studenți de la filologia română și al treilea, ca medie, între tinerii studioși de la celebra cândva universitate cernăuțeană, beneficiază de un set de cărți românești editate la noi – este un premiu de încurajare (sau de consolare, totuși?!), donație personală din partea generosului profesor de la ASE Chișinău.

* * *

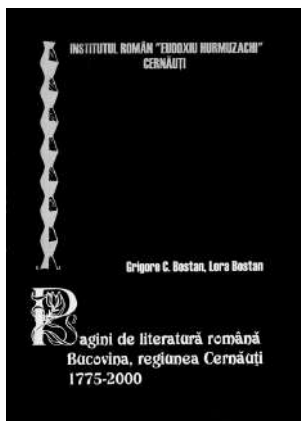
La Catedra de română, ni se oferă și nouă niște suvenire, între ele fiind și o carte de excepție: *Pagini de literatură română. Bucovina, regiunea Cernăuți. 1775-2000: compendiu și antologie*. - Cernăuți: editura „Alexandru cel Bun”, 2000. – 638 pagini. Această lucrare fundamentală, deosebit de valoroasă – o frescă vastă, o panoramă atotcuprinzătoare a culturii și literelor din partea bucovineană a spațiului spiritual românesc - este opera unui cuplu de savanți: regretatul prof. univ. dr. hab. Grigore C. Bostan, membru de onoare al Academiei Române, și dna prof. univ. dr. Lora Bostan; redactor fiind dna prof. dr. Alexandrina Cernov, membru de onoare al Academiei Române. A

apărut sub egida Institutului Român „Eudoxiu Hurmuzachi” – Cernăuți, cu sprijinul Guvernului României.

Volumul se deschide cu un solid studiu introductiv de Gr. C. Bostan și Lora Bostan: *Un component indisolubil al patrimoniului cultural-literar românesc (Din istoria scrisului românesc în Bucovina și în actuala regiune Cernăuți)*, urmat de o bogată bibliografie (70 de titluri) și de versiunile alăturate, în limbile germană și în ucraineană, ale acestei istorii sintetice a spiritualității românești din respectiva provincie. Ni se pare nu numai semnificativă, dar și extrem de inspirată ideea de a fi tradus studiul introductiv și în alte două limbi, dintre care germana a fost limba oficială și de cultură a Bucovinei de-a lungul a circa 150 de ani, iar ucraineana fiind impusă tuturor nord-bucovinenilor, după 1945, cu deosebire în ultimele două decenii. Grație acestor versiuni, occidentalii au la îndemână un argument în plus al românității Nordului Bucovinei; apoi, poate și ucrainenii, măcar unii dintre ei, s-ar putea convinge care este aportul românilor la cultura din actuala regiune Cernăuți, inclusiv dacă e să comparăm această contribuție cu cea a rutenilor, delicat vorbind – prea de tot modestă.

Este structurată cartea în trei compartimente (părți), după cum urmează: **a)** *Pe făgașul unei puternice culturalități (sec. XIX – începutul sec. XX)*; **b)** *O epocă de mare efervescentă literară (1918-1940; 1941-1944)*; **c)** *Călătorie spre sine (a doua jumătate a sec. XX)*.

Din partea întâi, care ar putea fi numită convențional și *Începuturile*, vom reține prezența unor remarcabili cărturari și folcloriști ca Ion Gh. Sbiera, Simion Florea Marian, Elena Niculiță-Voronca, Leca Morariu. Lor li se alătură: unul dintre primii prozatori bucovineni - Iraelie Porumbescu (1823-1896), autorul povestirii *Zece*

zile de haiducie; este tatăl celui care n-a lăsat tulburătoarea Baladă, prima capodoperă a muzicii culte românești - Ciprian Porumbescu. Apoi, îl găsim în antologie pe tatăl lui

B.P. Hasdeu - cărturarul și scriitorul Al. Hâjdeu (1811-1872), prezent cu poeziile *Satul Cristinești, Codrii Moldovei, Lăpușna*; urmează memorialistul T. V. Ștefanelli (1849-1920) - cu fragmentele de aduceri-aminte despre *Eminescu în școală și la liceu; Eminescu în afară de școală și alții*.

Cel de al doilea compartiment include opere de mulți autori mai mult sau mai puțin cunoscuți și la noi: Mircea Streinul, Iulian Vesper, Traian Chelaru, B. Fundoianu - acesta din urmă a cântat chiar și în versuri franțuzești frumusețile Herței, unde fusese arendaș taică-său.

Și mai multe nume notorii întâlnim în partea a III-a a volumului: poeți, prozatori, esești, critici și istorici literari, traducători, toți originari din „Nordul Bucovinei”, dar care s-au afirmat în trei puncte geografice: *Cernăuți* (Mircea Lutic - ca traducător s-a impus totuși în capitala basarabeană, Ilie Motrescu, Gr. C. Bostan, Vasile Târîțeanu, Ilie T. Zegrea, Arcadie Opaiț, Ștefan Broască, Dumitru Covalciu, Ștefan Hostiuc...); *Chișinău* (foarte mulți, totuși - Vasile Levițchi, Ion Vatamanu, Ion Gheorghiuță, Serafim Saka, Arcadie Suceveanu, Mihai Morăraș, Ion Bejenaru, Nicolae Spătaru...); *București sau alte centre culturale din Țară* (Simion Gociu, Mihai Prepeliță, care a debutat la

Chișinău, a activat și la Moscova...). Se încheie volumul cu un subcompartiment intitulat *Nouăzeciștii de Cernăuți*, unde este prezentată creația a opt tineri scriitori, dintre care Vitalie Zăgrea și Dumitru Mintencu sunt cunoscuți întru câțiva și la Chișinău, posibil și la București. Așadar, mai nasc talente literare și actualmente în Nordul Bucovinei...

Autorii și editorii *Paginilor...* merită toată laudă, toată prețuirea eventualilor cititori / utilizatori care, neîndoios, sunt cu mult mai numeroși decât studenții de la filologia română ai Universității din Cernăuți, această carte, ca mesaj, ca valoare estetică și documentară depășind categoric cadrul unui uz pur didactic sau chiar culturalizator. Personal, țin mult să-mi exprim admirația față de autorii impresionantului volum, prezentat, sumar, aici, și pentru faptul de a fi inclus, printre scriitorii nord-bucovineni de seamă, ai secolului trecut, și pe Anița Nandriș-Cudla (1904-1986), cea atît de scumpă sufletului meu. Am recitat, cu aceeași tulburare - ca și la prima lectură - cele patru pagini selectate din jurnalul ei, *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*. Nu am putut să nu aleg, măcar cîteva alineate, și pentru cei care vor citi acest eseu, în semn de adînc omagiu pentru suferințele trăite, nespuse de grele, și pentru tăria demnității acestei țărance române, deportată din Nordul Bucovinei dincolo de Cercul Polar. Precizez că în fragmentul de mai jos autoarea se referă la o „etapă” - și nu cea mai groaznică! - una din multele „etape”, adevărate cercuri ale *Infernului* lui Dante Alighieri, prin care i-a fost dat să treacă Aniței și altor milioane de deportați în Siberia... Mai adaug că editorii au respectat ortografia manuscrisului, felul propriu de a scrie al Aniței.

„[...] Dar ce să vezi, vine într-o zi mi-liția, ne chiamă și ne spune să ne pregătim, că ne duce de acolo, dar unde nu

ne spune nimic. Noi de acuma am înghetat iarăși, dar ce poți face, ne păria rău, că de acum ni-am deprins cu lucrul și cu lumia, dar nu te roagă nime, nu-i așa cum vrei. Mai era câte unul mai îndrăzneț, își făcia singur curaj: dar unde încă mai departe să ne ducă, decît în Siberia? Un bătrîn, de acolo de loc, ni-a spus: are să vă ducă pe drum de țarnă, pe drum rău, peste cîmpuri prin mlășniți, prin apă, pînă o să ajungeți la o șosea bună. Acolo o să vedeți, dacă în șosea îți porni la driapta, o să vă ducă la loc bun, dar dacă vă duce spre stînga, o să fie prost, vă duceți la lucruri grele. [...] Peste cîteva zile vine miliția, ne încarcă pe căruță și pornim. Adevărat, așa cum ni-a spus bătrînul, ni-a pornit pe unde era drum de țarnă, pe unde nu era de loc drum, peste cîmpuri, peste mlaștini, prin apă. Așa ni-a dus aproape două săptămîni. Căii au slăbit, noi mergiam mai mult pe jos.

[...] Am ajuns pe malul unei ape care se chema Iartîș. Am rămas acolo pînă a venit vaporul să ne încarce. Am stat vreo cinci zile sub cerul liber. A șiasa zi a venit un vapor mare, care era plin de lume așa ca noi, și ne-am întîlnit cu multă lume de prin părțile noastre, dar mai era și străină. Erau filandeji din Finlanda, erau poloni din Polonia și era și din țara asta, un fel de nație, calmici și tătari. Vaporul era destul de mare, dar era bucșit. Ni-a urcat și pe noi în vapor, ni-a înghesuit de șediam așa ca peștele în poloboc.

[...] S-a oprit și a descărcat lumea pe mal. Pe mal ce era? Tundra cu mlaștini și pădure. Era o zi liniștită, fără vînt și cu soare. Tîntarii au început să ne mînînce. La început ni-a părut șiağă, dar pe urmă ni-au scos din răbdări. Nu mai putiam suferi. Așa erau de mulți tîntari, cum ai sta în fața unui stup de albini cînd scot roiul în zbor. Copiii au început

să plîngă, căci nu dovediau să se apere. [...] Ne gîndiam atunci ce o să fie mai departe cu noi. De bună siamă că ni-a lăsat aici, în pustiul ista, fără mîncare, fără nici un adăpost, ca să murim. Dar mai bine făciau să fi tras cu o mitralieră. Te culcă deodată și nu mai vediai atîta chin. Copiii au început să plîngă în jurul meu: mamă ni-i foame, mamă nu mai putem răbda foamia și mîncărimia tîntarilor. Mi se rupia inima, dar nu le putiam da nici un ajutor [...]"

***

Edificiul Universității din Cernăuți, cum am mai amintit - fosta reședință a Mitropoliei Ortodoxe a Bucovinei - este, neîndoios, una dintre cele mai impresionante realizări ale epocii, finele sec. XIX. Este una din capodoperele arhitectului ceh Josef Hlavka, cealaltă putînd fi văzute la Praga, Budapesta, Viena, alte orașe din fostul Imperiu Habsburgic (austro-ungar), dar și în alte părți, cum ar fi Opera de la Odesa. Un bust al arhitectului se află în curtea Universității, pe soclu s-ar putea citi o inscripție de recunoștință, incrustată în timpul României Mari. S-ar putea citi... dacă „n-ar fi ștearsă, nu se știe de cine mai mult: de ploi, de vînt, sau de neglijența autorităților locale”, după cum observă cu finețe ghidul nostru, un tînar și foarte documentat profesor. În Aula Magna a Universității, unde

la 28 noiembrie 1918 s-a proclamat uniunea Bucovinei cu Vechiul Regat, la fel și în fosta biserică a Universității, s-au mai păstrat niște inscripții și alte dovezi, documentar-artistice, ale aceluși eveniment. Și aceste însemne, mai mult decât simbolice, dacă nu au fost atinse „de ploaie și de vânt”, oricum sunt cumva ascunse de ochii lumii... „Și poate că așa e mai bine”, ne spune același simpatic ghid. În context, nu pot să nu amintesc încă un amănunt: biblioteca universitară are, avea cel puțin, un fond de carte românească de excepție, unic în URSS, pe care-l invidiau și-l jinduiău lucrătorii și beneficiarii Bibliotecii Republicane (Naționale) sau ai celei de la Academia de Științe, din Chișinău. Aici, în această bibliotecă de la Cernăuți, în anii mei de studenție, am putut vedea pe viu colecții perfecte ale unor valoroase (și glorioase!) periodice ca *Albina românească*, *Dacia literară*, *Steaua Dunării*, *Convorbiri literare*, *Timpul eminescian*, *Viața Românească*, *Neamul Românesc*, *Criterion*, *Curentul*, *Universul*, *Dimineața* etc., etc.; ediții academice din opera marilor clasici ai literaturii, istoriei și filozofiei românești; numeroase traduceri din literatura universală, ca să nu mai spun de colecția de documente istorice, bisericesti, manuscrise ale unor poeți, prozatori, dramaturgi, esești din secolul XIX și din perioada interbelică... Astăzi, colecția la care ne-am referit se află într-o „stare de comă”, avînd un regim de acces voalat semi-deschis, și nu mai știu dacă e bine să fie așa...

Prin contrast, în perimetrul Universității sunt puse în evidență mulțime de însemne ale celui al cărui nume îl poartă acum această faimoasă instituție de cultură europeană, devenită ucraineană prin ironia sortii, dacă nu chiar printr-o grimasă a istoriei. Se numește „patronul spiritual” al universității de la Cernăuți Osip Fedkovič, de care însă nu știam ni-

mic. Am căutat prin enciclopedii... însă nici *Larousse* sau *Robert*, nici *Britannica* sau *Meiers Lexikon*, nici dicționarele enciclopedice românești, nici alte surse similare nu înregistrează acest nume. A trebuit să ajung la *Bołšaia sovietskaia eņtiklopedia*, apoi la *Ukrainska radianska eņtiklopedia*, în fine – la *Kratkaia literaturnaia eņtiklopedia* (vol. 7, Moscova, 1972) pentru a afla cîte ceva și vă spun și Dvs. A fost acest Osip-luri Fedkovič (1834-1888) un prozator și traducător ucrainean, născut la Storeneț-Putilov, cam departe de Cernăuți, și semna unele scrieri cu niște ciudate pseudonime: *Guțul (Huțul)*, *Cosovan* ș.a.

* * *

În anii `70 - `80 ai secolului trecut, mergînd la Cernăuți – cel mai des, după cărți românești – la piața agricolă auzeam numai vorbă românească; lucru firesc, doar **își vindeau roadele muncii cei care munceau acolo...** În stradă, pe atunci, vorbeam românește „din principiu”: nu-mi răspundea oricine, însă al doilea, al treilea trecător oricum vorbea românește - care mai bucuros, care mai mohorît. Acum, poate doar la Roșă, sau în altă comună suburbană a Cernăuților, se poate întîmpla așa ceva.

Ucrainizarea Cernăuților, dar și a întregii regiuni, se face în forță, mai de mult, însă ritmurile adoptate în prezent depășesc orice imaginație, orice logică – formală sau pur și simplu normală. Dacă cineva pune la îndoială că aici e un pămînt românesc – nu are decât să o facă, dar ultimele două secole, pînă la intensificarea, în forme demente, a ocupației sovieto-ucrainene, Cernăuții a fost o urbe eminentemente cosmopolită. Acest adevăr iese în evidență și la o familiarizare superficială cu configurația actuală a orașului: numeroase străzi poartă numele tuturor scriitorilor ucrai-

neni, dar chiar în centru mergi pe străzi ce se numesc Schiller, Goethe, Pușkin, Lermontov, Mickiewicz, Petofi, dar și Eminescu. O serie de monumente, de regulă impresionante mai ales prin dimensiuni, sunt consacrate ostașilor sovietici, dar și lui Taras Șevcenko, prozatoarei Olga Kobîleanska, poetei Lesia Ukrainka; vezi în oraș, de asemenea, busturi și plăci comemorative pentru O. Fedkovič, M. Koțiubinski, I. Neciui-Levițki, Panas Mirnii, Ivan Franko, Marko Vovciok... (se pare că am epuizat lista scriitorilor ucraineni). Însă poți vedea și un monument în stil romantic, al dragului nostru Eminescu, apoi un monument stilizat în spirit modernist, pe potriva creației sale – al lui Paul Celan (1920-1971), evreu bucovinean, născut chiar la Cernăuți, ajuns unul dintre cei mai mari poeți ai Europei secolului XX, creator de factură simbolistă tranzitînd spre expresionism, aparținînd parcă literaturii austriece, dar revendicat de întreaga literatură de expresie germană.

Personal, am avut o dovadă extrem de curioasă, dar și memorabilă, a spiritului de multiculturalitate a Cernăuților de altă dată. Era în noiembrie 1989, și împreună cu doi colegi de la Academie, dr. Vasile Bahnaru și dr. Galaction Verebceanu, țineam în acest oraș binecuvîntat niște cursuri de ortografie românească, pentru profesorii și învățătorii din regiunea Cernăuți. Luam masa, organizat, într-un modest restaurant din Piața Primăriei, dacă nu mă înșel - se numea *Teatral*. Cum am putut afla ulterior, personalul restaurantului fusese prevenit de un funcționar de la partid sau din altă parte că au a face cu niște „naționaliști români”, „frontiști” de la Chișinău, și că trebuie să manifeste față de noi maximă vigilență și demnitate sovietică, eventual - ucraineană. Eram ca la o stîină, cu cîini total credincioși baciului: șefii de

sală și ospătarii ne înțelegeau perfect, unii fiind chiar români din partea locului, dar se îndărătniceau să ne răspundă numai în ucraineană, sau, mai frecvent - într-o mixtură lexicală ruso-ruteană. Într-o seară, cînd ieșeam totuși bine dispuși din local, la vestiar, o doamnă trecută de mult de tinerețe, ne-a întrebat în cea mai frumoasă limbă românească: *„De unde sunteți, domnilor, că înjurați atît de pitoresc românește?”* La rîndu-ne, am întrebat-o de unde știe atît de bine limba noastră. *„Ah, cum să nu știu, cum să nu vorbesc **limba noastră** – cînd, **mult e dulce și frumoasă!**”* a exclamat doamna. *Doar am făcut liceul românesc! Chiar dacă mulți considerau că e mai prestigios să mergi la un liceu german!...* „Înseamnă că erau în România Mare, la Cernăuți – funcționau și licee germane, ca pe timpul lui Eminescu?”, am întrebat-o. *„Era chiar și liceul în care a învățat Mihai Eminescu, am fost cu toată clasa în excursie, acolo... Dar erau școli de tot felul: și germane, și polone, și rutene, și evreiești, și rușești, ba chiar și un liceu armenesc funcționa. Numai liceu tătărăsc nu am auzit să fi fost! Tata însă, chiar dacă era coborîtor din Galiția, a decis să ne dea la Hurmuzachi, la liceu românesc - și pe sora mai mare, și pe mine. Și ce liceu era, Doamne, ce profesori ne învățau carte! Chiar și părintele Nicolae Grigorescu – da, era tizul total al marelui pictor! - dacă eu știam bine și religia, îmi dădea numai nota 10, nu-l deranja că eu sunt de cult mozaic!”* Am mai întrebat-o dacă pe atunci, pînă la 1940, la Cernăuți, se vorbea numai românește. *„Ei, sigur că se vorbea **numai** românește – în orice instituție de stat! Da, și în stradă, dar în stradă se vorbea în tot felul, fiecare cum dorea: toți știau, pe lîngă română, și ceva nemțește, și ceva în polonă, și în ruteană ceva, ba chiar și evreiește o rupeau unii, fie români, fie ruteni, fie poloni... Ne-evrei, dar nu se scîrbeau de limba idiș, evreiască!*

Pentru că și noi le respectam limbile, obiceiurile... Acum... acum, iată... nu se știe cine și ce mai respectă..." „Deci, era bine „la români”, se respectau drepturile minorităților conlocuitoare?...”, am provocat-o noi. „Cum să nu fi fost bine... Tata avea patru prăvălii, una lângă alta, chiar pe strada Regina Elisabeta... Și pe atunci eu eram Ester, exact ca acea Ester din Biblie, salvatoarea noastră de nimicirea pusă la cale de regele perșilor... Iar când au venit rușii, „m-au făcut” peste noapte Fira... Rîdea de mine rabi Leibowitz, la sărbătoarea noastră de Purim: „Cum ai devenit, copilă, din Ester – **Fir-a-i...** să fii?!...” Pe urmă l-au deportat și pe bunul nostru rabin, ca și pe tata, iar sinagogile le-au închis, toate – 30! Au lăsat deschisă numai una, ia așa, de ochii lumii au lăsat-o...” Când a rostit „de ochii lumii”, ochii mari ai acestei femei cu nume biblic, stricat și numele acesta de ocupanți, s-au împinzit de lacrimi...

În condițiile unei atît de bizare multiculturalități, „în stil ucrainean”, astăzi, la Cernăuți, în afara bibliotecilor ucrainene, se mai află cîteva rusești, semioficiale, căci nu au statutul respectiv, și una evreiască, gestionată de Societatea culturală a evreilor locali, de fapt – de *Joint* sau altă organizație sionistă de calibrul mondial. Nici vorbă de vreo bibliotecă austriacă, germană sau polonă, cu atît mai puțin – românească. Mai mult încă. În anii de ocupație sovietică, în centrul acestui oraș, în chiar Piața Primăriei, dacă nu mă înșel, funcționa o librărie numită *Mîstețtvo* (*Arte frumoase*), dar pe care noi, basarabeni, o numeam „*librăria românească*”. Aici ne completam fericit, cu carte românească, bibliotecile personale, vizitînd-o adeseori – orice s-ar spune, Cernăuții ne este și geografic mai aproape decît Kievul, Moscova, Petersburgul sau Novosibirskul, pe unde existau de asemenea librării cu raioane de carte românească. Astăzi, acea librărie, adu-

cătoare nouă, cîndva, de mari bucurii pentru suflet, se numește, parcă sfidător, *Ukrainska knîha*... În aceeași piață centrală a Cernăuților mai funcționa, pînă prin 1991, o librărie numită chiar românește – *Lucefărul!* – în care se comercializau cărți editate la Chișinău. Acum, în locul acelei librării e un centru comercial, specializat în vinderea cosmeticelelor, a bijuteriilor și a altor obiecte de lux... Cele cîteva ziare și reviste de limbă română: *Zorile Bucovinei*, *Plai românesc*, *Arcașul*, *Septentrion literar*, și chiar *Concordia*, gazetă oficială -, o duc de azi pe mîine, apar mai mult grație elanului unor intelectuali patrioți, dar ce e și mai grav – nu pot fi găsite nici cu lumînarea prin chioșcurile de tipul *Presa*, de la noi. Și doar atîția români din Nordul Bucovinei duc dorul cărții, presei în limba română... Nu știu ce ar putea face Uniunea Scriitorilor din Moldova, cu mulți membri de obîrșie nord-bucovineană - în sensul difuzării la Cernăuți și în regiune, a cărții și presei de limbă română. Poate că problema aceasta, acută, gravă, tragică, ar putea fi soluționată mai norocos de către Departamentul Cultură al Primăriei Chișinăului, în noua ei alcătuire, prin semnarea unui acord de intenții, de conlucrare pe tărîm spiritual, cu autoritățile de la Cernăuți?

Părăsim orașul ce a auzit pașii lui Eminescu copleșiți de sentimente dintre cele mai contradictorii. Și abia cînd ajungem la vama de la Mămăliga – Criva, realizăm că așa cum am plecat spre Cernăuți mînați de dor pentru frații noștri, pentru niște locuri sacre ale istoriei și culturii noastre, tot așa, aceleași sentimente, ne vor mai conduce iarăși și iarăși spre Nordul Bucovinei. Tristețea e trecătoare, pe cînd valorile naționale, cele ale sufletului, sfidează și timpul, și regimurile, și frontierele.

Noiembrie - Decembrie 2007

RIGORILE INTERNAȚIONALE ACTUALE ALE ORGANIZĂRII ȘI FUNCȚIONĂRII BIBLIOTECILOR PUBLICE

Expozeul, îngrijit de Vera Osoianu*, este o sinteză teoretică a tendințelor actuale în activitatea bibliotecilor publice, este și o analiză a experienței din RM și din străinătate a activității bibliotecii cuprinzând cele mai eficiente practici.

Autoarea își propune investigația și analiza diversului registru de probleme/aspecte a binomului biblioteca - societatea cunoașterii.

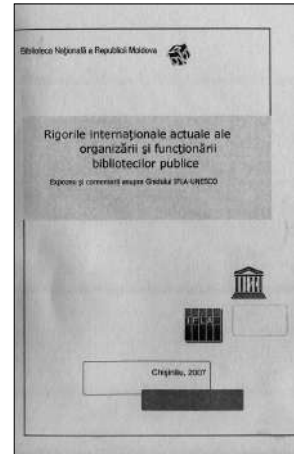
Biblioteca publică, recunoaște autoarea în *Argument*, este antrenată într-o luptă permanentă pentru a-și justifica existența, concurând cu alți promotori de informații, căutând alternative și încercând să-și diversifice serviciile pentru utilizatori.

Ne așteaptă un grad sporit de schimbări. Dar anticipând aceste schimbări biblioteca, ca și domeniul în general, trebuie să analizeze perspectivele: (1) perspectiva identitară; (2) perspectiva utilizatorilor; (3) perspectiva tehnologică; (4) perspectiva relațiilor, parteneriatelor. Materialul abordează aceste perspective structurate în cinci capitole: *I. Biblioteca publică și Societatea Cunoașterii; II. Resursele umane și dezvoltarea profesională; III. Politica de achiziții și dezvoltarea colecțiilor; IV. Servirea utilizatorilor; V. Spații de amplasare.*

* *Rigorile internaționale ale organizării și funcționării bibliotecilor publice* (Expozeu și comentarii asupra Ghidului IFLA-UNESCO) / Bibl. Naț. a Rep. Moldova; dir. gen.: Alexe Rău; ed. îngrijită de Vera Osoianu. – Chișinău: BNMR, 2007. - 154 p.

Autoarea expozeului, în capitolul I *Biblioteca publică și Societatea Cunoașterii*, demonstrează că identitatea instituțională a bibliotecii oglindește idealurile sociale și tehnologice ale societății cunoașterii. Biblioteca viitoare va fi produsul societății cunoașterii, va acționa în societatea cunoașterii, fiind facilitatorul Societății Cunoașterii.

Utilizarea sinergiei organizaționale la nivel intern pentru diversificarea experiențelor sociale, culturale, pentru stimularea gândirii divergente și creative, iar la nivel extern spre relații, parteneriat, V. Osoianu, le analizează și comentează în capitolul II - *Resursele umane și dezvoltarea profesională*. Resursele umane sunt responsabile pentru existența sau dispariția bibliotecii în Societatea Cunoașterii, tăios recunoaște V. Osoianu. Autoarea nu face o simplă trecere în revistă a situației în RM, în alte țări, ea face o analiză comparată, aduce cifre și indicatori de performanță chiar dacă, în multe cazuri, nu favorizează situația din țară. Astfel, atenționează criza domoală în care astăzi se află instituția - bibliote-

ca publică, dar, imediat, prin exemple și practici ghidează spre variante de depășire a situației.

Capitolul III, *Politica de achiziții și dezvoltarea colecțiilor*, ne pune în față, și pune în discuție, problema resurselor, problemă degajată de schimbările dictate de tehnologia și filosofia SC - a rolului decisiv pe care îl au în această societate informația și sistemele informaționale. Așa cum afirmă autoarea, problemele impuse de SC necesită o concepție și gândire nouă, o nouă abordare, iar politica de achiziții va trebui treptat reorientată spre noile roluri ale bibliotecii publice.

Ce se face în bibliotecile țărilor dezvoltate și cum se face pe la noi, V. Osoianu analizează utilizând cifre și statistici actuale, norme și exemple, încheind capitolul cu recomandări, pentru nivelul local și nivelul național, de cum se poate rezolva problemele legate de resursele informaționale.

Se știe și aceasta ne-o amintește autoarea că succesul, vitalitatea și utilitatea bibliotecii depind de racordarea serviciilor informaționale la necesitățile comunității. În capitolul IV, *Servirea utilizatorilor*, Vera Osoianu se referă la diversificarea serviciilor în SC, la schimbarea relației bibliotecă-bibliotecar-utilizator, la aspectul etic al procesului de servire a utilizatorului, bineînțeles că și de data aceasta, cu exemple de bune practici din occident. Un aspect important al capitolului este evidențierea relației calității serviciilor vs finanțare.

Calitatea serviciilor, în viziunea și convingerea V. Osoianu, este direct proporțională cu normativul de resurse financiare. Numai în aceste condiții bibliotecarul și utilizatorul pot fi tratați ca resurse, iar relația lor poate fi asistență calitativă digitală, media etc.

Biblioteca SC trebuie să fie un mediu de învățare, un loc de consum informațional,

cultural și de divertisment, împărțind opțiunea pentru educare la distanță, servicii centralizate, ore extinse de funcționare, personal calificat, tehnologii de ultimă generație. Deci, biblioteca SC cere și remodelări spațiale nu numai de conținut.

Vera Osoianu abordează problema spațiilor de bibliotecă în capitolul V. Acest subiect, vulnerabil pentru RM, aproape nu s-a problematizat în literatura de specialitate, nici la forurile profesionale. Un capitol foarte necesar dacă acceptăm că biblioteca rămâne necesară ca loc - pentru umanizarea, personalizarea relațiilor cu utilizatorii. Autoarea susține ideea că biblioteca va fi un punct de acces, de fapt, un punct de acces la punctele de acces. Spații și tehnologii, în viziunea autoarei, este ecuația succesului și calității bibliotecii în SC.

Ideile, evidențiate de V. Osoianu, parcă le cunoaștem? Doar fiecare idee este copilul vitreg al altei idei (Kets, Manfred. *Leadership: Arta și măiestria de a conduce*, Codecs, 2003). Le-am întâlnit/auzit, bineînțeles, numai că în secolul trecut, la bibliotecile din Occident care au capacitatea să anticipeze - ei puneau aceste probleme înaintea SC - iar noi încercăm să ne raliem la cerințele deja funcționale ale SC. Ne este și o să ne fie mult mai greu.

Expozeul Veruței Osoianu, bazat pe experiența (în viziunea lui K. Popper - experiență este să greșești și să-ți corectezi greșelile) bibliotecilor europene, pe experiența locală, pe experiența proprie a ei, ne va ajuta teoretic și practic.

Valoarea praxiologică a studiului, pe care ni-l prezintă, este confirmată de rezultatele examinării activității informaționale a bibliotecilor publice, de demonstrarea capacității bibliotecilor de a satisface necesitățile informaționale ale utilizatorilor în Societatea Cunoașterii.

Importanța acestui studiu este anume în a contura identitatea bibliotecii Societății Cunoașterii cu misiunea și rolurile noi, clar identificate de V. Osoianu. Apendix-urile conțin informația și documentele necesare bibliotecarilor pentru îmbunătățirea serviciilor și activității bibliotecare. Aceste materiale cu certitudine vor ajuta bibliotecarii să cunoască asupra căror elemente și momente să-și focuseze eforturile viitoare.

Prin studiul întreprins, autoarea demonstrează nevoia schimbării instituției bibliotecare, tratând acest proces ca parte componentă a procesului de democratizare a societății.

Consider expozeul cu comentarii al Verei Osoianu o lucrare utilă domeniului, dar mai ales bibliotecarului practic.

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

BREVIAR BIBLIOGRAFIC

Suita de lucrări elaborate și editate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, prilejuate de aniversarea a 130-a de la fondare, și prezentate pe paginile revistei în numerele anterioare, se încheie cu încă o lucrare apărută în 2007: *Cărți cu dedicații* : (în col. Bibl. Municipale „B.P. Hasdeu”) / ed. îngrijită de Lidia Kulikovski ; alcăt. Claudia Tricolici ; Bibl. Municipală B.P. Hasdeu. – Ch. : [S. n.], 2007. – 352 p.

Cărți cu dedicații constituie o continuare a *Catalogului cărților cu autografe și dedicații donate Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” și filialelor ei*, apărut în 2002, și este mult mai bogată decât ediția anterioară. Catalogul se deschide cu sinteza *Colecția Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – actul unui efort colectiv*, semnată de dr. conf. univ., directorul general al BM, L. Kulikovski. Autoarea analizează colecția, prin cărțile intrate, prin autografele ajunse în această perioadă la BM, care reflectă semnificația acestor ani din istoria bibliotecii, a relațiilor cu cititorii, autorii, relațiile de colaborare dintre BM și alte instituții, cu alte țări. Conservând urmele acțiunilor, evenimentelor produse, înscrind fiecare carte intrată în bibliotecă într-un proces de constituire a memoriei vii a BM.

Bibliografia include 1522 de titluri structurate în patru compartimente:

Cărți cu autor, Cărți fără autor și Cărți în limba rusă și în alte limbi cu caractere chirilice, Indexuri auxiliare, aranjate în ordine alfabetică. Fiind un catalog, lucrarea include, în afară de descrierea

bibliografică și dedicația propriu-zisă, adresa documentului bibliografiat.

Indexurile auxiliare: *Indexul autografelor anonime, Indexul beneficiarilor de autografe/donații, Indexul de donatori, Indexul de limbi, Indexul de nume și Indexul geografic* devin, și în acest caz, de un ajutor real pentru utilizatori. Astfel, pornind de la orice index, utilizatorul poate accesa orice notiță bibliografică.

Ludmila PÂNZARU

DINASTIE DE CĂRTURARI BIBLIOGRAFIAȚI

Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, iată, deja aproape de două decenii, se manifestă ca cea mai rodnică elaboratoare de bibliografii, în special de biobibliografii. Majoritatea dintre ele, de regulă, sunt adresate contingentului de cititori ai bibliotecilor publice chișinăuene: elevi, liceeni, studenți etc. Aceștia, pe timpuri, erau beneficiarii BM. Cu încetul însă, bibliografii de la instituția în cauză încearcă, cu vădită sfoșenie, să încalce această practică.

Recent, în cadrul pregătirii de jubileul al 130-lea al BM, a văzut lumina tiparului o astfel de lucrare, intitulată *Moștenirea literar-spirituală a dinastiei de cărturari Hâjdău - Hasdeu în bibliotecile chișinăuene : catalog-bibliografie*,* semnată de Clara și Pavel Balmuș. Recunosc: am consultat cartea cu mare interes și cu o bună doză de curiozitate. Așteptam mereu să aflu amănunte, detalii și momente necunoscute. Și vreau să mărturisesc că, în genere, am rămas satisfăcut. Căci, dacă despre Alexandru, despre Bogdan Petriceicu și Lulia cunoaștem și unele amănunte din viața și opera lor, apoi despre ceilalți doi membri ai dinastiei: Tadeu și Boleslav, am aflat multe lucruri noi. Apreciez însuși procedeul de a pune în fața cititorului un adevărat patrimoniu informativ despre întreaga dinastie Hâjdău-Hasdeu. Se știe că și în mod individual numele lui Alexandru și Bogdan, să zicem, au contribuit mult la cunoașterea Țării Moldovei în ansamblu; cu ei, dinastia aceasta bibliografiată,

* *Moștenirea literar-spirituală a dinastiei de cărturari Hâjdău - Hasdeu în bibliotecile chișinăuene : catalog-bibliografie* / Bibl. Mun. „B.P. Hasdeu”, Centrul Naț. de Hasdeologie, CID; alcăt.: Clara Balmuș, Pavel Balmuș; red. Claudia Tricolici; ed. îngrijită de L. Kulikovski. – Chișinău: [S. n.], 2007 – 189 p.

arată mai atrăgătoare, mai luminoasă și mai trainică și, sunt sigur, razele ei vor pătrunde mult mai adânc, mai departe și vor încălzi, vor lumina sufletele omezești de pretutindeni. Aici este cazul să informăm potențialii cititori, că spusele anterioare se sprijină pe baza documentelor din catalogul-bibliografie (așa și-au botezat alcătuitoarii truda), care constituie, de fapt, o biobibliografie bine chibzuită, bogată în materiale (documente) informative, bine sistematizate și înzestrate cu explicațiile necesare pentru orientarea cititorului. Din start se observă că lucrarea este elaborată de buni specialiști în domeniul respectiv, cărora nu le este străină practica bibliografică. Descrierea bibliografică a documentelor s-a efectuat conform standardelor contemporane. Materialul este aranjat în ordinea cronologică directă, iar în cadrul fiecărui an este folosită ordinea alfabetică. În cazurile când titlul documentului descris nu dezvăluie esența, se practică adnotarea etc., etc. Adică, alcătuitoarii, s-au străduit să schițeze, să demonstreze cum a decurs evoluția vieții și activității fiecărui membru al dinastiei. Și, credem, în cea mai mare parte au reușit, punându-ne la dispoziție o sursă informativă de calitate.

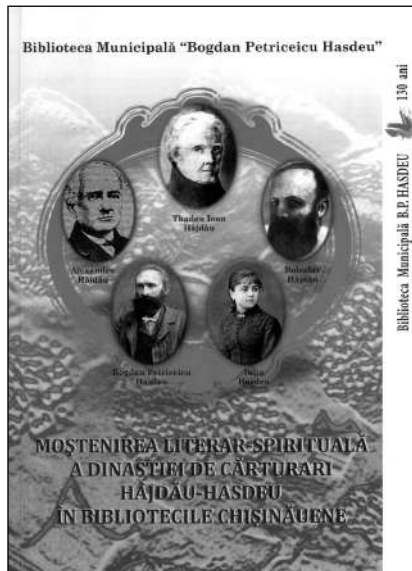
Lucrarea se deschide cu o *Notă asupra ediției* de Pavel Balmuș, în care autorul își propune „să inserăm în „Catalogul ” de față informațiile bibliografice referitoare la moștenirea dinastiei Hâjdău-Hasdeu în bibliotecile principale din municipiul Chișinău ” (p. 5). (Autorul îl face pe modestul când spune că se limitează la „bibliotecile principale din mun. Chișinău”, căci s-au folosit din plin și bibliografia de stat și de cea de specialitate). Pornind de la tratarea (explicarea) științifică a termenilor „dinastie”, „moștenire”, precum

și a numelor „Hâjdău - Hasdeu” ș. a., autorul *Notei...* demonstrează legăturile membrilor dinastiei cu Basarabia, acordând o atenție deosebită vieții și activității acestora în „perioada chișinăuiană”. Din păcate, explicațiile acestea se fac într-un stil prea concis și nițel sofisticat.

În plan de orientare în patrimoniul acesta informativ, este bine-venit și studiul *Hasdeu în timpul și spațiul Republicii Moldova* de dr.

conf. univ. Lidia Kulikovski, în care autoarea consemnează ceea ce nu a reușit să ne mărturisească prefațatorul: cui este adresată lucrarea?, constatând următoarele: „... Ne-am gândit... să elaborăm un instrument informațional de care s-ar folosi toate bibliotecile din Chișinău, [?- este bun și pentru întreaga Țară], nu numai cele din rețeaua BM, cercetătorii, studenții, ziariștii, bibliografii, bibliotecarii. Astfel, conceptul a definitivat ideea să înregistrăm tot ce s-a editat din operă și despre B. P. Hasdeu la Chișinău, apoi ce există din cele editate în România, Rusia, Ucraina, Franța, în bibliotecile din Chișinău (?) și în care, anume, bibliotecă” (p.11). Cu acest prilej se cuvine a constata că scopurile acestea modeste (alcătuitoarii și editorii nu pretind la o biobibliografie științifică exhaustivă) au fost atinse cu brio.

Acestea fiind spuse, mai mărturisim că studiul doamnei L. Kulikovski în ansamblu constituie o „analiza cantitativă și calitativă a editării operelor lui B.P. Hasdeu, surselor despre operă, viață și activitate în Republica Moldova: 1917-1940,

1944 - prezent” (p.11), din care cititorul va putea depista și admira momente și detalii dintre cele mai necesare și despre cele mai elocvente, apreciate opere hasdeuene, precum și publicațiile despre protagonist. Fiind mereu cu gândul la cititor, de a-i pune informația solicitată la îndemână, autoarea își structurează materialul în paragrafe speciale: „Opera aparte”, „B.P. Hasdeu în culegeri”, „Ce s-a scris

despre B.P. Hasdeu în Moldova”, „Despre B.P. Hasdeu în diverse culegeri și volume”, „B.P. Hasdeu în periodice” – procedeu care orientează reușit solicitanții în materialul catalogului bibliografic, mai ales când aceștia din urmă (cititorii) știu ce caută, ce vor.

Ajungând la procesul de sistematizare a documentelor selectate, alcătuitoarii au avut, se vede, niște dubii, care i-au făcut să mediteze... Și, trebuie să constatăm, decizia de a prezenta membrii dinastiei în mod separat, cu excepția lui Alexandru și Boleslav, este una din cele mai motivate. Ea, această decizie, le-a permis elaboratorilor să adreseze cititorilor informația solicitată la concret, la fiecare persoană în parte, în mod separat. Semnalăm acest detaliu pentru că îmbinarea informației referitoare la două sau mai multe persoane într-un singur bloc dezbină informația, complică depistarea ei. Chiar și indexurile auxiliare (de nume, de titluri etc.) devin mai sofisticate.

Cu satisfacție informez publicul cititor că alcătuitoarii volumului recenzat au demonstrat o atitudine de mare res-

ponsabilitate față de munca lor și față de documentele selectate, făcând totul pentru ca ele să ajungă la destinatar. Cu acest scop, ei aproape de fiecare dată, la descrierea bibliografică (fie aceasta o carte, fie un articol de ziar etc.) indică abrevierea bibliotecii chișinăuene unde poate fi consultată informația aleasă. În același plan, semnalăm și faptul că ei, alcătuitoarii, s-au ghidat de aceleași griji la descrierea bibliografică a volumelor, culegerilor (individuale sau colective) de materiale despre membrii dinastiei Hâjdeu-Hasdeu, reproducând și cuprinsul edițiilor respective – aspect ce sporește foarte mult potențialul informațional al bibliografiei. Din păcate, opera protagoniștilor nu s-a bucurat de același precedent bibliografic.

Lucrarea de față, desigur, se deosebește și prin alte calități merituoase, demne de a fi observate de utilizatori. Să ne oprim, însă, aici... Să formulăm și câteva propuneri, la implementarea cărora, într-o ediție completată, ar putea fi de vreun folos. Propunem, deci, ca la fiecare personalitate bibliografiată: Thadeu, Alexandru și Boleslav Hâjdeu, Bogdan Petriceicu și Iulia Hasdeu, imediat după fotografiile lor și în fața listelor bibliografice ale operei și a literaturii despre ei, să fie plasate câte un studiu sau cel puțin câte o bibliografie, cât se poate de amplă, a acestora. Să nu uităm, că înzestrarea oricărei bibliografii personale cu informații suplimentare (fotografii, facsimile, știri din viața și opera bibliografiatului etc.) sporește esențial utilizarea părții bibliografice a lucrării.

Și în genere, la sistematizarea documentelor unei bibliografii științifice ar fi bine să ne ferim de procedeele dispersării

materialelor bibliografice după genurile literare (poezie, proză, publicistică etc.) sau după felul de publicare/editare (în culegeri, în seriale, în periodice etc.). Chiar dacă și apare necesitatea evidențierii genului literar în activitatea unui scriitor sau în ce fel de publicații au văzut lumina tiparului scrierile lui, mult mai rațional este a face acest lucru cu ajutorul indexurilor auxiliare.

Se știe că munca bibliografică se caracterizează (și se apreciază) poate nu atât conform iscusinței bibliografului, cât toleranței acestuia. Se mai știe că în activitatea bibliografică sunt unele procese care deseori se omit. Una din aceste cerințe este controlul *de visu* al documentelor.

În asemenea cazuri, dar nu numai, se recomandă ca autorii, alcătuitoarii lucrării respective să informeze, într-un paragraf special, potențialii cititori și, desigur, să se explice motivele abaterilor de la cerințele unice (lipsa surselor etc.). Aceste detalii sunt necesare pentru bibliografii și cititorii generațiilor următoare, edițiilor bibliografice ulterioare...

În încheiere, vreau să informez elaboratorii lucrării recenzate că, la o cercetare mai riguroasă, s-ar putea depista și unele inexactități, lipsuri, greșeli etc., care, ce-i drept, în ultimă instanță, nu știrbesc esențial din valoarea prestigioasei bibliografii. Cu atât mai mult cu cât majoritatea din aceste metehne sunt preluate din sursele bibliografice utilizate pe care alcătuitoarii s-au sfiit să le numească. (A se controla *de visu* doar câteva surse, de ex. cele cu numerele: 355, 634, 705, 707 și 714, 713, 1218 ș.a.)

Ion ȘPAC

„LECTURA”

Revista *Lectura*, publicație a Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj, în serie nouă, nr. 3-4, 2006, ajuns la BM la sfârșitul acestui an, are un cuprins structurat în patru mari compartimente: *Info profesional*, *Aniversare – Biblioteca Transilvania din Chișinău*, *Agenda evenimentelor* și *Experiențe și tendințe*.

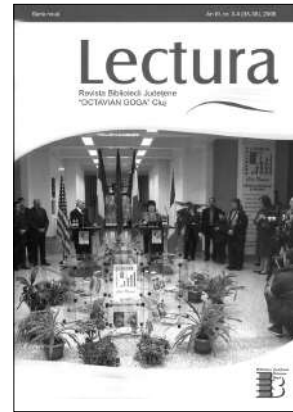
Info profesional se deschide reușit cu un articol semnat de Adrian Grănescu – *Cunoaștere locală – bibliografie locală* – un punct de vedere foarte original referitor la organizarea în bibliotecile publice a unui compartiment de istorie și cunoaștere locală. Domnul A. Grănescu a studiat subiectul și enumără argumentele pentru *înființarea/existența acestor entități* în cadrul bibliotecilor publice mari. „*Cea mai importantă rațiune*, spune autorul, *de constituire a unui astfel de mic (sau, mijlociu) departament în zona sa adevărată de interes, în zona sa „de naștere” este și faptul că doar acolo, la locul în care s-a produs, vor fi căutate informațiile de către cei mai mulți utilizatori*”. Colecțiile locale, afirmă A. Grănescu, citându-l pe Peter Burke, sunt niște *microistorii*, iar cei care le constituie și valorifică – *microistorici*. Să fie oare și bibliotecarii, care îngrijesc aceste colecții locale, care dezvoltă cunoașterea locală, niște *microistorici*? Invit bibliotecarii BM să citească acest articol, care trimite la lucrări fundamentale, ca cele ale lui P. Burke și Le Roy Ladure, Emmanuel Montaignou.

Rubrica este continuată pe același subiect – local – și urmează articolul Simonei Floruțau *Servicii noi pentru Comunitatea Locală*. Simona Floruțau abordează subiectul sub unghiul imperativității acestor servicii acum când „*Obsesia universalismului, a enciclopedismului Internetului, a început să fie serios concurată*

de preocupările care vizează prezervarea și promovarea specificului local”. Autoarea pornește de la preocupările de dezvoltare a comunităților locale de către Comisia Europeană, IFLA, UNESCO

și rolul bibliotecilor, compară modelul american (bazat mai mult pe genealogie) și modelul european (bazat mai mult pe patrimoniul documentar local), precum și preocupările ANBPR cu privire la istorie/cunoaștere locală. Mai departe Simona Floruțau face o trecere în revistă a preocupărilor de istoria locală a BJC, de deschiderea unui nou serviciu de istorie locală în structura bibliotecii, atenționând toate problemele legate de acest travaliu – metodologie, terminologie, instruire, achiziții etc. Încheie parafrazându-l pe Nicolae Iorga: „*...comunitatea locală care nu-și cunoaște istoria este ca și copilul care nu-și cunoaște părinții. Avem mereu nevoie să ne întoarcem înspre rădăcini, înspre origini ca să nu rătăcim drumul ce-l avem de parcurs*”.

Sorina Stanca continuă rubrica *Info profesional* cu un articol despre *Derularea Proiectului European LIBER-IMMS* structurat în două compartimente. Primul e o *Introducere* în care caracterizează sistemul RFID (Identificare prin RadioFrecvență), proiectul european LIBER-IMMS – servicii interactive de transmitere de mesaje prin Internet și telefonie mobilă, bazate pe tehnologia RFID, destinate bibliote-

cilor și participarea, ca partener, a BJC în acest proiect; și doi – *Implementarea soluțiilor RFID la Secția de împrumut pentru adulți a Bibliotecii Județene „Octavian Goga”*, în care enumără etapele de implementare la BJC, problemele întâlnite și beneficiile acestui sistem pe care l-am văzut funcționabil, în vara anului acesta.

Tot în rubrica *Info profesional* este publicat și un material despre Conferința Internațională EAHIL a Bibliotecilor Medicale. Autoarea, Diana Avram, a participat la această conferință, deși de interes pentru bibliotecile medicale, susține că pentru ea a însemnat o nouă perspectivă asupra bibliotecilor europene și mondiale, o nouă experiență de la bibliotecar la bibliotecar și prietenii care speră că vor crește în colaborări. Temele abordate la conferință au fost publicațiile electronice, baze de date și resurse internet specializate, biblioteci virtuale, motoare de căutare specializate, pe căteva din care le caracterizează detaliat.

Rubrica *Aniversare – Biblioteca „Transilvania” din Chișinău* – titlul vorbește de la sine – este consacrată Bibliotecii „Transilvania” și anume aniversării la care a participat o echipă de clujeni – oameni de vază ai Clujului. Rubrica descinde cu un articol semnat de jurnalistul Ilie Rad, prof. universitar la Facultatea de Științe Politice și Administrative, Universitatea „Babeș-Bolyai” - *Biblioteca „Transilvania” din Chișinău – 15 ani de existență*, în care relatează despre manifestările prilejuite de aniversare, prezintă echipa de scriitori – Adrian Grănescu, Lucian Cristea, Virgil Bulat, care și-au lansat cărțile în cadrul acestui program.

Următorul articol, *Donații pentru Biblioteca Publică „Transilvania” din Chișinău – câteva considerații lapidare*, este interesant prin gândurile unui scriitor și bibliotecar despre utilitatea și necesitatea efortului de a dona succesiv cărți

unei biblioteci – de 15 ani în cazul Bibliotecii „Transilvania”. A. Grănescu prezintă succint autorii intrați în donația adusă Bibliotecii „Transilvania” la aniversare, domeniile și tematica donației de peste 800 de exemplare. În încheiere citează din B.P. Hasdeu: „*Fără a avea o însemnătate politică, fără a lua parte în [la] formarea cetățenilor aptivi [activi] ai statului biblioteca publică este nulă*”. Așadar, scrie A. G., *iată scopul principal în jurul căruia s-au desfășurat Zilele Bibliotecii „Transilvania”, ediția 2006, o foarte frumoasă realizare ale cărei roade, chiar dacă au început să se vadă, se vor culege mult mai târziu.*

Această rubrică mai include doi autori de la noi – Parascovia Onciu și Lidia Kulikovski, autoare ale unor articole despre colecția și parteneriatul Bibliotecii „Transilvania” cu Biblioteca Județeană „O. Goga” Cluj.

Rubrica *Agenda evenimentelor* prezintă succint un schimb de experiență cu colegii de la Biblioteca Județeană „Vorosmarty Mihaly” din Szekesfehervar, Ungaria, semnată Sorina Stanca; Octavia Hulpoi relatează despre Zilele bibliotecilor de cartier, ediția a XII-a; Maria Panea scrie despre poezia Luciei Dărămus, Doina Popa prezintă o informație despre expoziția „Proprietatea Industrială și Societatea Românească” și colaborarea Bibliotecii Județene Cluj cu Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci; iarăși Sorina Stanca relatează despre inaugurarea Centrului de Informare și Resurse American Corner Cluj-Napoca în cadrul BJC. Rubrica se încheie cu un eveniment editorial – lansarea cărții – *Instanța Mariei*, autor Lucian Cristea, pe care chișinăuienii l-au cunoscut la Zilele Bibliotecii „Transilvania”, semnată Doina Popa.

La rubrica *Experiențe și tendințe* sunt publicate două articole importante pentru noi, bibliotecarii. *Competențe pentru specialiștii în informare ai secolului XXI*,

ediție revizuită, iunie, 2003 este un material pregătit pentru Comitetul de Directori ai Asociației Bibliotecilor Specializate de către Comisia responsabilă de competențele bibliotecarilor specializați în componența Eileen Abels, Rebecca Jones, John Latham, Dee Magnoni și Joanne Gard Marshall - tradus și adaptat de Camelia Mihaș.

Materialul următor - *Împreună vom crea biblioteci mai bune. Proiect suedez pentru un manual de evaluare a calității*, autori Cristina Jonsson Adrial și Johan Edgren, a fost tradus de Ema Tudor. Materialul este util nouă, bibliotecarilor din bibliotecile publice care dorim să începem aplicarea unui sistem al calității.

În încheiere vreau să subliniez că *Lectura*, revista Bibliotecii Județene

„Octavian Goga” Cluj, este o publicație profesionistă, menținută la aceleași cote valorice pe care le-am văzut din primul număr, serie nouă, este cu adevărat revista bibliotecii, cum scrie pe copertă – prezintă biblioteca cu oamenii săi, cu proiectele, rezultatele, inovațiile și problemele ei. Colegiul redacțional – Tatiana Costiuc, Georgeta Dodu, Rodica Ivan, Adriana Kiraly, Sorina Stanca – susținut de redactorul-șef Adrian Grănescu și cu tot sprijinul directorului publicației, Doina Popa, reușesc de fiecare dată să ne ofere o revistă interesantă, utilă pentru instruire profesională, fapt pentru care le mulțumim și îi felicităm!

Dr. conf. univ. Lidia KULIKOVSKI

„RAFTURI”

În ultimele zile ale lui decembrie 2007, au ajuns la noi, prin bunăvoința dlui Dragoș Neagu (director adjunct), un set de publicații ale Bibliotecii Județene „Panait Istrati” din Brăila (la care vom reveni în alt număr de *BiblioPolis*), printre acestea fiind și o nouă revistă de specialitate – *Rafturi*.

M-a atras ca un magnet eleganța tipografică, mai întâi de toate, apoi interesul pentru conținut care nu m-a lăsat să închid revista până nu am lecturat-o, după care a venit satisfacția că am descoperit o publicație de calitate și, în final - bucuria că o avem în bibliotecă pentru toți bibliotecarii BM și studenții de la Biblioteconomie, din cadrul USM.

Rafturi, recunoaște dna directoare Rodica Drăghici în *Editorial*, este un alt nume pentru o publicație pe care Biblioteca Județeană „Panait Istrati” o editează de ani buni, în ideea familiarizării cititorilor cu activitatea unei instituții-emblemă pentru Brăila.

N u m e l e nou – *Rafturi* – aduce și un concept nou al buletinului informativ al bibliotecii: unul mai atractiv, mai divers. Punct țintit – punct ochit de colegiul redacțional. Revista

cuprinde mai multe subiecte, mai multe domenii – artă, religie și credință, precum și cronici literare, alături de materialele de specialitate, biblioteconomice.

Așa cum ne asigură Rodica Drăghici - din *Rafturi* nu va lipsi memoria Brăilei - numărul debutează, logic și corect, cu rubrica „Personalități brăilene”, care găzduiește un articol frumos, *Centenar simplu*, semnat de Cristian Robu-Corcan. Este consacrat centenarului unui

brăilean, scriitor, jurnalist, publicist, dramaturg, colaborator la revista *Cuvântul* - Mihail Sebastian, de origine evreiască. Cristian Robu-Corcan actualizează numele brăileanului Mihail Sebastian prezentându-i opera pentru generația de azi, dar insistă mai mult pe *Jurnalele* de creație ale scriitorului, punând în valoare acest gen literar, și, concomitent, personalitatea autorului.

Urmează Laura Caplea care, la rubrica *Actualitate biblioteconomică*, repune în valoare Biblioteca Brukenthal la bicentenarul existenței sale (deschisă la 1817). Articolul se centreează pe valorile colecției acestei biblioteci și pe cadrul de cercetare, european, oferit de faimoasa bibliotecă-muzeu.

La *Cronici de carte* - Mihai Vieru prezintă, sub titlul *Poeme cu colibri în păr* cartea de debut a Diane Corcan *Stăpânul lupanarului*, apărută la Editura Brumar, în 2007. M. Vieru ne convinge că acest volum, de o *exemplară individualitate*, propune cititorilor un *excurs al imaginii de rit neo-suprarealist, ne proiectează axiome ale unor stări tranzitorii aparținătoare unei adevăr personal relevant și turnat în matricea formei poetice practicate în maniera personală și nouă, neabordată până acum în literatura română*.

Cronica de film conține *Fantasmele lui Forman*, de Adrian Buzdugan, o cronică la filmul *Goya's Ghosts* - despre inchiștiția spaniolă - a cunoscutului regizor de origine cehă, Milos Forman, deținător a două premii Oscar.

Revista *Rafturi* are o rubrică *Interviu* - nu știu, permanentă ori ocazională - dar care, în acest număr, prin Cristian Robu-Corcan și Dan Bistricean urmărește să scoată la lumină, pentru cititori, proiectele literare ale scriitorului Constantin Gherghinoiu. Astfel, revista ne oferă și comentariile lui pe marginea literaturii române contemporane, a literaturii

brăilene contemporane... Interviu, cu titlu foarte sugestiv: *Provincialismul este o boală cumplită*, pune în discuție, prin consemnări și prin răspunsurile interviuatului, probleme ale cunoașterii și atitudinii față de personalitățile literare brăilene, problemele valorificării contribuției lor la cultura românească și la numele localității. Referitor la Panait Istrati, C. Gherghinoiu rămâne nemulțumit de atitudinea Brăilei față de acest scriitor notoriu, față de care consideră că „*trebuie totuși regândit și revizuit într-un context mai amplu, el merită mult mai mult...*” Revista publică și o fișă biografică a scriitorului Constantin Gherghinoiu.

Rubrica *Analele bibliotecii* prezintă *Un manuscris inedit în colecția Bibliotecii Județene „Panait Istrati” Brăila*, semnat de Ion Volcu. Este vorba de *Jurnalul de front al Regimentului 8 Infanterie / Capitol IV. Războiul Întregirii Neamului*, cu 134 p.+ 19 f. schițe + f. foto. Fiind un document încărcat cu fapte concrete, memorabile, ale luptei pentru libertate și dreptate, BJ a hotărât să restaureze manuscrisul și să-l publice pentru a-l face accesibil publicului larg.

Tot la această rubrică este publicat, sub semnătura lui Aurel Furtună, *Centinar Ștefan Mircescu* - profesor, publicist brăilean, intelectual foarte apropiat de BJ. Lucrările sale referitoare la personalitățile brăilene au fost donate Bibliotecii, alături de fotografii, corespondență, 20 de caiete cu însemnări de lectură, alte materiale, dar și două scrisori semnate de Panait Istrati.

Dan Bistricean susține rubrica *Adevăruri spirituale*, cu *Sofianicul din perspectiva teologului și a filosofului*, încercând o tâlcuire comparată a *Sofiei* în percepția rusului Pavel Florenski și a românului Lucian Blaga.

Același Dan Bistricean prezintă *Două achiziții de excepție - Integralele Bach și*

Mozart, intrate în colecția Mediatecii BJ „Panait Istarti”, apoi *Noutățile editoriale* – achiziții ale bibliotecii din Brăila.

Rubrica *Agenda culturală* trece în revistă cele mai importante acțiuni culturale din țară și, la final, *Calendarul cultural brăilean*.

Revista place și atrage prin execuțiile tipografică, în primul rând. Apoi prin noutate și originalitatea rubricilor – un generic și subtitlu: *Platinum: Personalități brăilene; 451 Fahrenheit: Cronica de*

carte; Autochrome: Cronica de film; Symposium: Interviu; Memoria: Analele bibliotecii; Eutherpe: Noutăți muzicale; Expo-seum: Noutăți editoriale; Puzzle: Agenda culturală.

Rafturi este o revistă de specialitate și de cultură foarte bună, pe măsura Bibliotecii Județene „Panait Istrati” din Brăila. Felicitări colegiului de redacție, editurii, machetatorilor, și bineînțeles, Bibliotecii!

L. ATAMANU

„LUMINA CĂRȚII”

Publicația anuală a BJ „Lucian Blaga” din Alba Iulia, serie nouă, an. 1(13), nr. 1, 2006, a ajuns la BM „B.P. Hasdeu” la sfârșitul lunii decembrie. Un număr splendid, a apărut într-o nouă serie, și deci, într-o concepție grafică și un conținut înnoite și proaspete. Este un număr special pentru că are binecuvântarea Arhiepiscopului de Alba – Iulia + Andrei, din care spicuim doar un crâmpci: „Dumnezeu să ajute biblioteca, într-o lume în care nu se citește prea mult, să răspândească în continuare lumină și să-i ajute pe oameni să înțeleagă că pe lângă pâinea cea de toate zilele, au nevoie și de hrană spirituală”.

Numărul mai publică și cuvinte de salut și susținere ale domnului președinte al Consiliului Județean Alba – Ion Dumitrel; ale primarului municipiului Alba Iulia – domnul Mircea Hava; ale prefectului de Alba – domnul Cosmin Adrian Covaciu.

Cuprinsul este foarte consistent, impresionează diversitatea și valoarea lui. Se deschide prin articolul *Se-aprind luminile pe rând*, semnat de directoarea Bibliotecii Județene „L. Blaga”, dna Mioara Pop, care e un editorial și totodată și argument pentru această haină nouă a revistei

BJ, prezintă și programul *Zilelor Bibliotecii Județene - program de acțiuni de largă respirație culturală și națională*, în cadrul căruia a fost lansat și acest număr al revistei *Lumina cărții*.

Urmează un articol excepțional - *Biblioteca – a treia casă*, semnat de cunoscutul, la noi, director al BJ „Petre Dulfu”, Maramureș, Teodor Ardelean. Dumnealui abordează un concept vehiculat de prin anii '90 ai secolului trecut pe plan mondial, dar în perimetrul român cred - prima dată. T. Ardelean este convins că biblioteca are o țintă nouă la acest început de secol și mileniu nou: să se deschidă mai mult spre comunitate, pentru comunitate, să fie o prezență vie în comunitate, să trăiască împreună cu comunitatea. Aceasta, spune autorul, va obliga biblioteca să-și reducă funcțiile vechi, unele să le potențeze, să accepte

altele noi, alături de metode de diseminare, proceduri de lucru aplicabile deja. Însă, caracteristic acestui concept, vor fi mai ales, noile tehnici de apropiere sinergică. Articolul incită discuții, dezbatere pe care le vom face și în cadrul BM „B. P. Hasdeu”.

Revista cuprinde mai multe articole de specialitate printre care: *Împreună la Cultură – parteneriate ale Bibliotecii Județene „Lucian Blaga” Alba*, semnat de Daniela Floroian; *Implicarea bibliotecii comunale în viața comunității*, de Angela Petruța, exemplu parcă cerut de articolul lui T. Ardelean; *Soluții pentru informatizarea bibliotecilor IME România; Educație prin lectură*, autor Anca Miron; *Biblioteca - dăruire și împlinire în timp*, de Elisabeta Barbu; *Biblioteca prietena mea - o selecție de sugestii și gânduri despre lectură*, carte, bibliotecă ale elevilor din cl. IV-a de la Școala „M. Eminescu”.

Numărul mai cuprinde un articol interesant despre peripețiile bibliotecii lui Badea Cârțan, având-o ca semnatar pe Felicia Colda, cunoscută și ea de bibliotecarii de la Chișinău, intitulat *Badea Cârțan și ingenioasa sa „bibliotecă circulantă”*.

Revista publică și două interviuri: primul cu sculptorul Ion Tâmaș, autorul bustului lui L. Blaga, sculptat în lemn de cireș, de la Casa memorială din Lancrem – *Cum m-am apropiat de Lucian Blaga* - realizat de Mioara Pop; și al doilea, cu Manuela Marin, doctorandă, cercetătoare și cititoare a BJ, făcut de Felicia Colda - *Biblioteca și rescrierea istoriei*, despre rolul bibliotecii în viața unui cercetător.

Nu se putea ca revista bibliotecii să nu ofere spațiu și cunoscutului poet, scriitor Ion Mărgineanu. Biblioteca îi consacră rubrica *Profil de scriitor la aniversare – Ion Mărgineanu* – care îi trece în revistă opera, amintește crâmpoșele din viața literară a lui, publică o pagină de versuri și tableta *Seninătatea unui mormânt*,

semnate de Ion Mărgineanu. După cum se remarcă în *Lumina cărții*, numele Ion Mărgineanu, este „*poezie, proză, romane, teatru; și folclor, și dicționare, și documentare, și pagini de memorialistică, și monografii istorice și literare, și antologii, și monografii și restituiri; și traduceri, și prefețe, și postfețe...*” Și încă multe altele, care nu încap aici; despre una amintită în trecut vrem să adăugăm ceva aici. Pentru noi, cei din Basarabia, numele Ion Mărgineanu este și biblioteca „Alba Iulia” din Chișinău, ctitorul căreia a fost și este. Lui i-a aparținut minunata idee de a deschide la Chișinău o bibliotecă cu numele unui oraș legendar, în care trăiește și creează, pe care-l iubește și-l înveșnicește în scrieri. La fel iubește și această bibliotecă, ca pe un copil al lui, pentru că așa și este. Și dragostea celor de la biblioteca publică „Alba Iulia” din Chișinău e reciprocă.

Ion Mărgineanu e prezent cu un eseu original, sincer și sentimental - *Cartea față în față cu ea însăși*, despre doamnele unei instituții devoratoare de informații, care fac literatură deasupra bucuriilor muncii propriu-zise, oboselii, tracasărilor cotidiene. De Ion Mărgineanu le dă fiecareia o fișă bibliografică pentru a puncta și resublinia largile lor posibilități de exprimare, pașii făcuți spre cititor prin publicarea unor cărți : *de poezie, proză, dicționare, însemnări, recenzii, portrete intrate în circuitul valoric autohton și național*. Acestea sunt directoarea BJ Mioara Pop, Daniela Floroian-Barb, Felicia Colda de la bibliotecă, Victoria Popescu, contabilă, și Maria Petre Mărgineanu, profesoară de violoncel – cinci nume pe care le unește scrisul, cartea.

Revista mai conține prezentări de cărți, afișe și noutăți editoriale.

Sincere felicitări colectivului Bibliotecii Județene „Lucian Blaga” Alba pentru o revistă de excepție!

Lidia ANDRONIC

PODURILE DE FLORI MAI SUNT TRECĂTOARE

Rar manifestare științifică sau culturală în centrul căreia să nu se afle Măria Sa cartea. E și firesc – fără cărți, nu există nici cultură, nici știință, iar în ultimă instanță, nici propășire socială.

Despre o asemenea acțiune, axată și pe valoarea netrecătoare a cărții, dorim să vă relatăm în rândurile ce urmează.

Astfel, la 28 septembrie 2007, Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM) ne-a invitat la o importantă manifestare științifică și culturală: conferința **Traian Herseni – personalitate ilustră a sociologiei, antropologiei și psihosociologiei românești**. Evenimentul s-a desfășurat cu prilejul centenarului de la nașterea unor membri marcanți ai Școlii monografice a profesorului Dimitrie Gusti, din România interbelică: **Traian Herseni, Paula Gusty-Herseni, Mihai Pop**, precum și a 75 de ani de la nașterea sociologului **Ovidiu Bădina**, succesor al acestei școli, inclusiv în Republica Moldova, în ultimul deceniu al sec. XX.

Conf. univ. ASEM, dr. în economie, Vasile Șoimaru, vicepreședinte al Asociației Economistilor din Moldova, animatorul și coordonatorul acestei acțiuni, a deschis conferința cu o relatare despre campania monografică de la Cornova (pe atunci, județul Orhei), desfășurată în 1931 sub conducerea savantului, profesorului și ministrului Dimitrie Gusti, om de formație enciclopedică. La cercetare au participat mari personalități ale științei și culturii românești: Mircea Vulcănescu, filozof și teoretician al Școlii sociologice de la București; Petre Ștefănuță, sociolog și folclorist basarabean, fost student al lui D. Gusti; Mihai Pop, folclorist și etnolog; Lena Constante, pictoriță,

specialistă în domeniul artelor; Constantin Brăiloiu, compozitor; sociologii Henri H. Stahl, Traian Herseni, Paula Gusty, Octavian Neamțu, Anton Golopenția ș. a. Membrii echipei au fost uimiți cât de bine s-au păstrat în satele basarabene elementul românesc, limba, obiceiurile, tradițiile. Pe unul dintre supraviețuitorii echipei lui Gusti – profesorul Mihai Pop – V. Șoimaru l-a vizitat în 1999 la București, a discutat cu el, l-a fotografiat. Lui Mihai Pop, înainte de a împlini venerabila vîrstă de 93 de ani, i s-a conferit titlul de membru de onoare al Academiei Române. A decedat în octombrie 2000. Fiind un fotograf împătimit, V. Șoimaru și-a ilustrat relatarea cu un ciclu de fotografii intitulat **Satele lui Dimitrie Gusti**. Este vorba de satele în care marele sociolog a făcut investigații: Cornova din Basarabia și alte șapte sate din toată România interbelică. D. Gusti este cetățean de onoare al tuturor acestor localități. V. Șoimaru a accentuat gîndul că fiind elev, apoi adolescent, apoi student, nici un învățător, nici un intelectual din sat nu le-a povestit măcar ceva despre cercetarea sociologică din satul de baștină, deși sătenii își aminteau, de niște „studenți frumoși”, de la București, care veniseră pe o vară întregă la Cornova... A aflat abia în 1991, atît de bine a lucrat mașina sovietică „de spălare a creierilor”, de ștergere a memoriei istorice.

Au urmat cîteva comunicări ale oaspeților din România. Dr. Septimiu Chelcea, prof. univ. la Universitatea București, ne-a prezentat comunicarea **Traian Herseni – clasic al psihosociologiei românești**. Tatăl dînsului, Ion Chelcea, a făcut parte din echipa lui Anton Golopenția,

care a efectuat cercetări la românii de la Est de Bug și pentru aceasta a avut de pățimit: a fost scos din serviciu. Dr. Iancu Filipescu, conf. univ. la Universitatea Politehnică București, secretar general al *Revistei de sociologie* a Academiei Române, a rostit discursul **Traian Herseni – omul și cărturarul**. Dr. Gheorghe Șișeșteanu, prof. univ. la Universitatea Oradea, și-a intitulat raportul **Teoria straturilor culturale țărănești**.

Din aceste comunicări am desprins următoarele gânduri. Traian Herseni (1907-1980) a avut o temeinică pregătire teoretică: a făcut Facultatea de Drept și Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București, avându-i ca profesori pe C. Rădulescu-Motru, D. Gusti, N. Iorga, V. Pârvan, O. Densusianu, S. Mehedintși. În 1934 a susținut teza de doctorat cu tema **Realitatea socială: Încercare de ontologie regională**. A fost colaborator apropiat al profesorului D. Gusti și membru de seamă al Școlii sociologice de la București. A fost asistent, apoi conferențiar la Catedra de sociologie, etică și politică, condusă de D. Gusti. A ajuns și deținut politic (1952-1956) din cauza vederilor sale de dreapta. A stat după o ușă fără clanță, după cum s-a exprimat unul dintre vorbitori. Participant activ la o serie de campanii monografice, T. Her-

seni a oferit o bază ontologică a sistemului gustian, inițiind, alături de M. Vulcănescu, abordarea fenomenologică în societatea românească. După război se orientează spre cercetări de psihologie socială, sociologie industrială, sociologia literaturii, sociologia limbii, reflectate în diverse publicații.

A fost un om de o înaltă verticalitate, avea un simț al onoarei, poseda o artă a conversației deosebită. Se afla mult timp în biblioteci și mărturisea că atunci când muncește în biblioteci își aduce aminte cum trudeau părinții lui agricultori în câmp. Unul dintre vorbitori, Iancu Filipescu, care i-a fost student, îl apreciază ca pe cel mai mare profesor de sociologie din România, care a jucat un rol important în formarea personalității tinerilor. Este unul din piscurile sociologiei românești.

T. Herseni multă vreme a fost uitat. Se știe că psihosociologia, antropologia, ca și istoria, au fost științe reprimite, puse sub lacăt; între istorie și sociologie există o interpenetrare, ele se influențează reciproc.

Prof. dr. Marin Diaconu, cercetător științific, Institutul de Politologie al Academiei Române, a informat publicul despre **Traian Herseni ca publicist**. Este necesar să menționăm că M. Diaconu este un neobosit exeget al operei lui M.

Vulcănescu, un mare îndrăgostit de opera lui D. Gusti, la T. Herseni a ajuns prin Gusti și Vulcănescu. După cum a subliniat M. Diaconu, toți membrii școlii gustiene au practicat publicistica. T. Herseni și-a început activitatea publicistică în 1929 cu articole în *Revista Societății „Tinerimea Română”*

(București) și *Societatea de mîine* (Cluj). Articolele lui T. Herseni au contribuit la formarea unei atitudini favorabile față de psihosociologie, la formarea monografistilor. A colaborat la ziare și reviste de pe tot întinsul țării: *Ramuri*, *Lumea*, *Tribuna*, *Transilvania*, *Tribuna României*, *Revistă de psihosociologie*, *Psihosociologia cărții* etc. A cultivat articolul, cronica, interviul etc. A activat și la postul de Radio București. Numărul articolelor, împreună cu materialele de la radio, este de 700-800, majoritatea au rămas în presa timpului. Cel mai bun omagiu ar fi adunarea acestor materiale într-o carte.

În calitate de oaspete de onoare la conferință a fost Ioana Herseni, fiica lui Traian Herseni și a Paulei Gusty-Herseni. Este psiholog, profesoară la Universitatea de petrol-gaze din Ploiești. A vorbit mai mult despre mama. Părinții ei s-au căsătorit la Cornova, fapt ce denotă că între membrii echipei lui D. Gusti au fost nu numai relații profesionale. Nănaș de cununie le-a fost Mircea Vulcănescu.

Paula Gusty-Herseni a fost licențiată a Universității din București, limba franceză. A funcționat ca profesoară, dar și ca bibliotecară. Fiica a spus cu modestie că în cercetarea de la Cornova P. Gusty a avut un rol secundar, studiind industria casnică. T. Herseni o numea soție și colaboratoare. A fost o femeie deosebit de modestă, foarte devotată, și-a ajutat mult soțul în activitatea sa, de multe ori în calitate de colaboratoare anonimă. Timp de 48 de ani i-a fost tovarășă de viață - și la bine și la rău. A decedat la onorabila vîrstă de 98 de ani.

Cum s-a exprimat chiar ea însăși, Ioana Herseni „a crescut între cărți și oase”, tatăl fiind și antropolog. A moștenit de la părinți interesul pentru cercetare; copiii învață ceea ce trăiesc, după cum a afirmat o cercetătoare americană. Soția

lui Anton Golopenția, Ștefania Cristescu, i-a fost profesoară de limbă și literatură română și dna Ioana Herseni a avut pentru ea un respect deosebit. Vorbitoarea a prezentat și o poezie dedicată Paulei, de Traian Herseni.

Trebuie să relevăm faptul că Vasile Șoimaru a statornicit o tradiție: de a-i invita în Republica Moldova pe urmașii marilor înaintași. Astfel, au fost invitați Zamfira Mihail, fiica lui Paul Mihail, Măriuca Vulcănescu, fiica lui Mircea Vulcănescu, Sanda și Dan Golopenția, copiii lui Anton Golopenția.

Liliana Eremia, lector superior dr. ASEM, a prezentat comunicarea **Ovidiu Bădina – sociolog și profesor universitar, cetățean al celor două state românești: România și Republica Moldova**. Tînăra profesoară i-a fost doctorandă, a colaborat cu el rodnic și păstrează cele mai frumoase amintiri. Se știe că Ovidiu Bădina (1932-1999), sociolog, filozof, muzeograf, istoric și profesor român se stabilește la Chișinău în iarna anului 1991, avînd nobila intenție de a crea și schimba ceva, de a da o mîină de ajutor colegilor și studenților basarabeni. A activat la Chișinău aproape un deceniu. Aici a constituit Institutul Național de Sociologie; în calitate de director a organizat și a condus numeroase cercetări sociologice în diferite domenii ale economiei, a implicat în activitatea practică un șir de studenți, a contribuit la pregătirea specialiștilor, la editarea manualelor. Cercetările sociologice ale lui O. Bădina au fost multiple și variate: **Studiu asupra privatizării agriculturii (1995); Piața plantelor oleaginoase (1998)** etc. Este membru fondator a Asociației de Marketing.

A fost un bun cunoscător al operei lui D. Gusti, un continuator al operei gustiene. Cu scopul de a reveni la tra-

dițiile Școlii românești de sociologie, în vara anului 1993 pleacă la Cornova cu un grup de studenți de la ASEM, care urmau să facă practica sociologică. Obiectivul acestei cercetări a fost de a face comparații și analize serioase cu rezultatele cercetării din 1931. În urma acestor cercetări, în 1997, la București vede lumina tiparului un volum solid: *Ovidiu Bădina. Cornova. Un sat de mazili*. Savantul Ovidiu Bădina a lăsat o urmă adâncă în activitatea ASEM.

În cadrul conferinței au fost lansate două cărți în prima ediție: *Istoria sociologiei românești și Curs de sociologie rurală*, de Traian Herseni, București, 2007, Editura „Renaissance”. Aceste cărți au fost prezentate cu multă competență de către dna conf. univ. dr. Lidia Cojocar, de la ASEM. Se știe că în Republica Moldova nu există o școală de sociologie – tocmai de aceea aceste cărți vor fi de un real folos pentru specialiști, pentru studenți, pentru persoanele interesate. Dna Lidia Cojocar a citat următorul exemplu: în 1940, în SUA, existau 600 de catedre de sociologie rurală, în Republica Moldova nici în prezent nu există nici una. Volumele lansate sunt două lucrări vaste, complexe, specialiștii vor avea

satisfacție studiindu-le, își vor îmbogăți cunoștințele.

La conferință au mai luat cuvântul publicistul Vlad Pohilă, care a subliniat superioritatea Școlii de sociologie românești, a relevat momentul că la Chișinău mai sunt în viață persoane precum Teodor Magder, care a avut norocul de a asculta prelegerile lui Traian Herseni și a vorbit întotdeauna de el în termeni foarte frumoși. Omul de cultură și publicistul Andrei Vartic a mărturisit că este un nepot al lui Petre Ștefănuță, sociologul martirizat după invadarea Basarabiei de către URSS. Vorbitorul a mai subliniat meritele lui Vasile Șoimaru în organizarea unor astfel de manifestări: începând din anul 2002, cea descrisă de noi este a noua la număr.

Prof. univ. dr. Andrei Crijanovschi a evocat momentul când, fiind consilier în Guvernul Mircea Druc, a avut onoarea de a-l invita pe Ovidiu Bădina la Chișinău.

Am asistat cu toții la un eveniment, care ne-a îmbogățit, ne-a înălțat, ne-a purificat. Podurile de flori mai sunt bune de trecut, iar florile nu s-au veștezit, avea să spună unul din oaspeții din România.

Ludmila DOROȘENCU

COPIII ȘI PĂRINȚII ÎNVAȚĂ

Procesul de formare a personalității copilului începe în familie. Familia este mediul firesc de viață al copilului. De aceea biblioteca publică și-a propus de a promova importanța lecturii și instruirii împreună cu familia, inaugurând Clubul Tinerei Familii sub genericul: „Copiii și părinții învață”. Scopul activităților ce au prevalat în programele propuse a fost animația culturală și pedagogică a copiilor și părinților prin oferirea unui spațiu

primitor și atractiv, pregătirea copiilor pentru școală, realizată prin accesul la resursele informaționale adecvate ce corespund nivelului lor de înțelegere. Expoziția „Născut ca să citești” a familiarizat tinerele mame cu literatura cognitiv-educativă, prezentă în colecția bibliotecii.

Programul „Citim cu voce tare” a implicat participarea atât a părinților, cât și a educatorilor de la grădinița de copii și a

învățătorilor claselor primare. Ei au fost invitați să citească cu voce tare, apoi să discute despre valoarea lecturii pentru succes și studiu pe parcursul vieții. De un real folos pentru tinerele mame au fost și îndrumările dnei Maria Papana, psiholog la liceul din localitate. În cadrul „Orelor de suflet și de voie bună”, copiilor le-au fost propuse povești, poezii pentru recitare pe roluri, texte din folclorul copiilor etc., care au permis efectuarea cu succes a procesului de dezvoltare a vorbirii lor: îmbogățirea vocabularului, formarea expresivității vorbirii, dezvoltarea limbajului coerent.

O atenție sporită în activitatea cu preșcolarii s-a acordat jocului. Astfel, copiii au fost îndemnați să participe la jocuri literare și de cuvinte, la concursul de ghicitori, proverbe, zicători. La unele ședințe ale clubului, părinții și-au manifestat dorința de a se ocupa individual cu copiii lor, biblioteca oferindu-le un mediu favorabil pentru lucrul cu cartea.

Procesul educativ-instructiv s-a realizat și prin intermediul resurselor informaționale propuse de CCAI. Tinerele mame au fost invitate la cursuri de instruire în programele pentru preșcolari: „Hai să ne jucăm și să învățăm pe calculator alfabetul” și „Matematica: adunarea și scăderea”. Următorul pas l-a constituit

familiarizarea copiilor cu aceste programe. Ajutați de mamele lor și de voluntari, ei au învățat cu plăcere și satisfacție, stînd în fața calculatorului, nu doar din dorința de a învăța, ci din dorința de a cunoaște.

Conlucrarea instituțiilor sociale – biblioteca, familia, grădinița de copii, școala – a permis pedagogizarea inteligentă a părinților, utilizarea unor forme eficiente de dezvoltare verbal-artistică a copiilor, a condus la direcționarea eforturilor comune spre realizarea obiectivelor educativ-instructive.

*Maria CUDLENCO,
directorul Bibliotecii Publice,
managerul CCAI*

DUMINICI MINUNATE

Asistînd la prima ședință a „Clubului Tinerei Familii” am rămas cu impresii foarte bune. Este un program care va ajuta tinerele mame să învețe împreună cu copiii lor, să acumuleze cunoștințe noi.

Aurica Florea, educatoare

Sunt foarte mulțumită pentru ce s-a realizat în aceste duminici la bibliotecă și CCAI. Copilul meu a fost tentat de programele pentru calculator ce conțin: povești, jocuri instructiv-educative, puzzle, cărți de colorat. Vă mulțumim.

Natalia Budeanu

Mă bucur că în cadrul orelor de lectură, orelor de desen și de voie bună copilul meu a avut posibilitatea de a se dezvolta intelectual. Sunt încântată că putem utiliza echipamente moderne.

Veronica Hîncu

Am fost foarte impresionată și bucuroasă văzîndu-mi copiii atrași și interesați de cărțile, programele interactive: "Hai să ne jucăm și să învățăm pe calculator alfabetul", "Matematica: adunarea

și scăderea". Suntem foarte mulțumiți de aceste activități, atît eu cît și copiii mei.

Liliana Pascal

La bibliotecă și CCAI a fost minunat. Acasă nu reușeam atît de bine să mă ocup cu copilul meu. Aici fetița mea a învățat multe ghicitori, zicători, și-a dezvoltat aptitudinile în desen, dar cel mai mult i-a plăcut să învețe alfabetul la calculator.

Ecaterina Schițanu

ÎNCĂ O BIBLIOTECARĂ ÎMPĂTIMITĂ DE ȘTIINȚĂ

În ultimul timp în lumea bibliotecarelor se încetățenește o sănătoasă tradiție. Tot mai multe dintre harnicele, frumoasele, inteligentele noastre doamne se decid să se consacre activității de cercetare, această cercetare încununîndu-se cu susținerea unor teze în diverse domenii ale științei. Aceste doamne merită a fi nominalizate: Lidia Kulikovski, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, doctor în pedagogie, conferențiar universitar; Silvia Ghinculov, director al Bibliotecii Științifice a ASEM, doctor în economie; Claudia Slutu-Grama, șefă a secției *Carte rară și veche*, Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei, doctor în filologie etc.

În septembrie 2007, încă o bibliotecară – Tatiana Luchian – a susținut teza de doctor în filologie. Este angajată a Bibliotecii Naționale a RM, secția *Moldavistica*, din anul 2002 activînd în calitate de specialist principal. Fire modestă, liniștită, robace, împreună cu colegele

elaborează anual almanahul *Imaginea Republicii Moldova în străinătate*, lucrare care solicită capacitate de analiză, de sistematizare, de sinteză, la fel și creativitate în vederea studierii și prezentării activității basarabenilor aflați în străinătate sau a creațiilor acestora realizate în exterior. Pe lîngă aceasta, mai participă la elaborarea unei bibliografii anuale *Exteriorica*, lucrare ce cuprinde materiale ale autorilor din RM apărute în surse de peste hotarele republicii (cărți, reviste, ziare). Tatiana Luchian a mai colaborat la elaborarea bibliografiei *Moldova pe meridianele lumii*, materialele fiind grupate după țările unde au publicat autori de la noi sau în care s-a scris despre Moldova. Postul pe care-l deține presupune și alte procese: deservirea utilizatorilor, organizarea de expoziții, elaborarea unor materiale pentru revistele de specialitate etc.

În paralel cu activitatea de bază Tatiana Luchian a făcut și doctorantura în cadrul Institutului de Filologie al AȘM.

Tema cercetării sale este *Categoria funcțional-semantică a aspectualității în limba română*. Conducător științific – cercetătoarea cu experiență Elena Constantinovici, doctor habilitat în filologie, iar în calitate de recenzenti sunt cunoscuții savanți Gheorghe Popă, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, Universitatea de Stat A. Russo din Bălți și Ion Bărbuță, doctor în filologie, Institutul de Filologie al AȘM. Ideile de bază ale lucrării au fost reflectate în câteva materiale inserate în publicațiile periodice de specialitate din țară. Rezultatele cercetărilor au fost prezentate la Conferința tinerilor cercetători, la Conferința jubiliară *Omagiu lui Nicolae Corlăteanu* și într-o serie de articole publicate în *Revista de lingvistică și știință literară*, *Analele Universității de Stat din Moldova*, *Buletinul Institutului de Lingvistică* etc.

Tema cercetată este actuală prin faptul că în studiile lingvistice s-a demonstrat că verbul este partea de vorbire care are rolul de centru predicativ al enunțului, servind la organizarea unităților comunicative. Datorită locului central pe care îl ocupă în sistemul limbii, un verb poate înlocui un enunț întreg. Trăsătura specifică a lucrării este, pe de o parte, analiza aspectuală a unui număr reprezentativ de verbe românești, acestea prin sensul lor indicând modul acțiunii, pe de altă parte, analiza contextului, unde verbul și determinanții acestuia, precum adverbele, locuțiunile verbale și cele adverbiale, interjecțiile etc. indică modul sau gradul desfășurării acțiunii.

Rezultatele cercetării vor contribui la aprofundarea cunoștințelor despre categoria funcțional-semantică a aspectualității, cu o ulterioară utilizare în lucrări referitoare la categoriile verbului, la categoria aspectual-semantică a aspectualității, la felurite acțiuni în limba

română, la clasificarea verbelor în funcție de sensul aspectual inclus. Studiul întreprins ar putea fi utilizat în procesul de predare a diverselor cursuri (gramatică, lexic), la seminare speciale, precum și la explicarea semnificării verbului.

Profesorul universitar Vasile Pavel, dr. habilitat în filologie, care o cunoaște pe Tatiana Luchian încă de pe băncile Universității Pedagogice de Stat *Ion Creangă*, i-a fost conducător științific al tezei de licență la absolvirea universității, chiar de pe atunci și-a exprimat convingerea că disertanta va face o lucrare bună și o va finisa.

Ne bucurăm sincer pentru aceste realizări ale tinerei cercetătoare din cohorta bibliotecarelor și îi dorim să fie apreciată după merit. La mai mult și la mai mare!

Larisa BULAT, bibliograf, BNRM
Ludmila BULAT, publicistă

ADEVĂRURI ÎN NUMELE DRAGOSTEI DE NEAM ȘI PATRIE

A ieșit de sub tipar, completând rafturile librăriilor, bibliotecilor (și deja - pe cele ale cititorilor) o mult așteptată antologie filologică - **Limba Română – adevărata mea patrie***.

Volumul, solid din mai multe puncte de vedere, are o structură bine gândită cuprinzând *Preliminarii* (pp. 11-62) și trei *Părți* (Partea I, *Scriitorii despre limbă*, pp. 62-303; Partea II, *Geneza limbii și a poporului român*, pp. 304-816; Partea III, *Limba în și prin societate*, pp. 817-983). În fiecare compartiment sunt incluse cele mai diverse texte, semnate de autori cunoscuți - studii, cercetări, note, valoroase reflecții, meditații, prezentându-se astfel în timp istoria **limbii române**. Se dau argumentat răspunsuri la cele mai aprig discutate probleme ale neamului nostru: *geneza limbii și poporului român; romanitatea limbii române; elaborarea și stabilirea normelor limbii române literare: contribuția în acest sens a cărturarilor; unitatea și identitatea lingvistică și etnică a românilor de pretutindeni; inconsecvența și falsitatea „teoriei” despre două limbi romanice de est: româna și „moldoveneasca”; degradarea limbii române în Basarabia, anexată de țarism (1812-1918); redeșteptarea națională și ameliorarea glotică în Basarabia, românească, a anilor 1918-1940; politica lingvistică în Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească (1924-1940); bilingvismul „armonios” moldo-rus și deteriorarea stării limbii române vorbite în R.S.S. Moldovenească*

* *Limba Română – adevărata mea patrie / Ed. îngrijită și pref. de A. Ciobanu et al. – Chișinău; Litera Internațional, 2005. - 992 p.*

(1944-1989); *Marea bătălie pentru adevărul științific privind limba și istoria neamului nostru: adoptarea la 31 August 1989 a Legislației lingvistice, cuprinzând trei legi: **Cu privire la statutul limbii de stat, Cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova și Cu privire la revenirea la grafia latină; situația glotică din Republica Moldova după 15 ani de funcționare a Legislației lingvistice** etc.*

Acest gen de sinteză este întotdeauna greu de elaborat, îmbinarea optimă între veridicitatea informației științifice, prezentată într-un stil agreabil și necesitatea propagării adevărului nume corect al limbii noastre – LIMBA ROMÂNĂ. În cazul de față autorii s-au confruntat cu o dublă dificultate. Pe de o parte, trebuiau eliminate distorsionările neplăcute ale existenței a două limbi romanice de est: *română și moldovenească*, pe de altă parte trebuiau oferite argumente forte, care ar înlătura, odată și pentru totdeauna, orice provocări ale neprietenilor limbii și neamului nostru vizând denumirea limbii și a poporului ce o vorbește.

O recenzie științifică amănunțită a acestei cărți este aproape imposibilă din două motive, legate de volumul și specificul ei. Din acest considerent, vom

propune doar o prezentare generală a antologiei, cu trimiteri și exemplificări extrase din textul propriu-zis, însoțite de unele concluzii personale, care i-ar facilita cititorului formarea unei proprii opinii corecte și l-ar provoca la lecturarea și recomandarea acestei antologii colegilor și prietenilor săi.

În *Preliminariile* semnate de profesorul universitar doctor habilitat Anatol Ciobanu, membru-corespondent al AȘM, se prezintă explicit, prin pilde și argumente edificatoare, distincția glotonimică *românească – moldovenească, limbă de stat – limbă oficială* și consecințele *bilingvismului moldo-rus*, constatându-se, cu regret, că mulți cetățeni ai Republicii Moldova, încă nu conștientizează că le revine o mare datorie patriotică, *a vorbi sănătos și a promova limba oficială – română* – care „după 15 ani de reformă tot nu stă în capul mesei la ea acasă” (p. 53).

Prof. A. Ciobanu se adresează, în special, omului intelectual, menirea căruia este de a cultiva o *limbă sănătoasă și curată*. Cu referire la competența lingvistică a profesorului filolog din învățământul preuniversitar, A. Ciobanu susține, pe bună dreptate, că: „Profesorul de limba și literatura română trebuie să fie un om deosebit de pregătit, capabil, un excelent profesionist și în același timp un mare patriot, iubitor de neam și de țară, pentru că are de-a face cu zestrea cea mai scumpă pe care o moștenesc copiii de la părinți, cu ceea ce numim noi coloana vertebrală a națiunii, sufletul ei – limba maternă” (p. 53).

În cele din urmă, lingvistul A. Ciobanu prezintă reușit un valoros material lingvistico-social, care nu mai poate fi pus la îndoială, concluzia fiind fermă: deși am avut (avem) o *limbă pocită*, cu o istorie dureroasă, totuși, **VORBIM ROMÂNEȘTE**.

În Partea I „*Scriitorii despre limbă*” se propune, cronologic, o *inepuizabilă comoară de opinii, reflecții privind limba, li-*

teratura, cultura vorbirii, măiestria scrisului etc. (A. Ciobanu, p. 8) ale unor dintre cei mai remarcabili oameni de cultură: **Perioada veche până la cronicari și texte eclesiastice** (Varlaam, Simeon Ștefan, Dosoftei); **Cronicarii despre limbă** (Grigore Ureche, Miron Costin, stolnicul Constantin Cantacuzino, Ion Neculce, Dimitrie Cantemir); **Limba română în viziunea unor reprezentanți ai Școlii Ardelene** (Samuil Micu-Clain, Gheorghe Șincai, Petru Maior); **Reflecții ale unor scriitori din perioada premodernă a limbii române** (Ienăchiță Văcărescu, Ioan Budai-Deleanu, Barbu Paris Mumuleanu, Gheorghe Asachi, Costachi Conachi, Timotei Cipariu); **Contribuția scriitorilor pașoptiști la dezvoltarea limbii române literare** (Ion Heliade-Rădulescu, Costache Negruzzi, Nicolae Bălcescu, Anton Pann, Grigore Alexandrescu, Mihail Kogălniceanu, Alecu Russo, Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Alexandru Odobescu, Cezar Bolliac, George Barițiu); **Epoca marilor maeștri ai limbii române literare** (Mihail Eminescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, Ion Luca Caragiale, Alexandru Macedonski, Alexandru Vlahuță, Bogdan Petriceicu Hasdeu, George Coșbuc, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Calistrat Hogaș); **Opinii despre limbă ale scriitorilor din secolul XX** (Octavian Goga, Ioan Al. Brătescu-Voinești, Garabet Ibrăileanu, Liviu Rebreanu, Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, Perpessiciu, Alexandru Philippide, Demonstene Botez, Eusebiu Camilar, Petru Dumitriu). În felul acesta, se demonstrează reușit că **limba noastră** are un trecut (inceput), un prezent și, desigur - un viitor: „*Fiindcă limba cea românească e latinească, celui ce va să cerce începutul limbei românești îi iaste de lipsă mai nainte să aibă cunoscute întâmplările limbei latinești*” (Petru Maior, p. 86); „...*începutul secolului VII după Chr.*

e epoca mai definitivă a independenței limbei românești de către limba latină și de către limbele sorori de prin Italia și celelalte provincii occidentale” (Timotei Ci-pariu, p.105); „Noi vorbim o limbă ce este o fiică a latini” (Ion Heliade-Rădulescu, p. 114); „Nu de astăzi a simțit neamul român alunecarea limbii din matca ei; pe la 1834, urechile pedantismului se arătau cu vânarea cuvintelor” (Alec Russo, p. 135); „Prin pedantism și pedantism antiromân înțelegem iarăși cercarea de a împărți neamul în două limbi...” (Alec Russo, p. 136); deși „trecută printr-o primă infiltrare de slavonism, limba română rămase încă [...] latină” (Alexandru Odobescu, p. 155); „Consistența unei limbi începe cu scrierea ei” (Mihai Eminescu, p.176)... ; „Nu avem să ne facem limba, ci să ne-o iubim și să cinstim pe cei ce ne-au plăsmuit-o atât de frumoasă și înțeleaptă, cum o avem” (Ioan Slavici, p. 190); „Să fim români cu sufletul, nu cu vorba, să iubim ce-i al nostru și să-l păstrăm ca ochii din cap... să ducem limba română la mai multă perfecțiune” (George Coșbuc, p. 221); „Limba ca mijloc de expresie – și aceasta este rostul ei – e un simplu instrument ” (Camil Petrescu, p. 274) etc. Suita de exemple propuse sunt doar niște picături din oceanul istoriei și adevărului neamului nostru, antologia de față promovând concluzia alecsandrină: „Limba este tezaurul cel mai prețios pe care îl moștenesc copiii de la părinți, depozitul cel mai sacru lăsat de generațiile trecute și care merită să fie păstrat cu sfințenie de generațiile ce-l primesc. Ea este cartea de noblețe, testimoniul de naționalitate al unui neam; semnul caracteristic prin care membrii aceleiași familii se recunosc în marea diversitate a popoarelor din lume, lanțul tainic ce-i leagă împreună, și-i face a se numi frați, altarul împrejurul căruia toți se adună cu inimi iubitoare și cu simțirea de devotament unii către alții” (Vasile Alecsandri, p. 148).

În Partea a II-a a volumului - „Geneza limbii și a poporului român”, se iau în discuție unele probleme ca, de exemplu: care ar fi numele corect al limbii noastre; etnonime și politonime în istoria Moldovei (secolele XIV-XVI); rolul păstorilor transhumanți în menținerea unității etno-culturale a românilor; originea, constituirea și dezvoltarea limbii române literare; limba română în vizorul oamenilor de știință de peste hotare; romanitatea limbii române; unitatea istorico-funcțională a limbii române; *româna* – limbă comună a două state și diverse aspecte ale acestor polemici. Acest capitol vine ca o demonstrație clară că *în noi curge sânge de român, care vorbește românește*.

În Partea a III-a, intitulată „Limba în și prin societate”, se abordează diverse probleme de sociolingvistică. Aici pot fi găsite diverse opinii privind: *Evoluția limbii române în Republica Moldova* (pp. 882-838); *Politica lingvistică – o problemă spinosă în Republica Moldova* (pp. 845-850); *Limba oficială din Republica Moldova și unitatea culturii românești* (pp. 851-859); „*Carta europeană a limbilor...*” și *diversitatea politicilor lingvistice în unele state* (pp. 860-873); *Eroziunea conștiinței naționale a românilor moldoveni* (pp.928-938); *Limba – componentă fundamentală a specificului național* (pp.939-946) ș.a.

Merită o deosebită atenție testamentul ilustrului lingvist Nicolae Corlăteanu, de la sfârșitul antologiei (p. 983), adresat tuturor învățăceilor săi, dar deopotrivă și tuturor basarabenilor. Ceea ce ținem a menționa este pura credință a profesorului în izbânda limbii române și a neamului românesc, în generalizarea axiomei că **LIMBA ROMÂNĂ ESTE NUMELE CORECT ȘI ADEVĂRAT AL LIMBII NOASTRE** – adevăr pe care, **noi, împreună**, trebuie să-l promovăm și să-l venerăm.

Tatiana VERDEȘ,
doctorandă, USM, Facultatea de Litere

PLEDOARIE PENTRU UMANIZAREA CHIMIEI, A ȘTIINȚEI, A SOCIETĂȚII

Intersecțiile mele cu chimia sunt sporadice și tocmai de aceea, posibil - prea puțin edificatoare. Totuși, câteva întâmplări și circumstanțe m-au făcut să văd cu alți ochi, mai altfel, această știință.

La școală, am avut o profesoară de chimie nemaipomenit de simpatică – Raisa Onilov-Cărare, era chiar cumnata poetului Petru Cărare. Poate și această legătură, de rubedenie, fie ea și prin alianță, o făcea să ne insuflă că ar avea și chimia o poezie a sa... Cum însă pe atunci chimia se studia din clasa a VII-a, era prea târziu să mă convingă și pe mine de posibila dreptate a acestei abordări – îndrăgisem prea mult, deja, poezia autentică, literatura în genere și nimeni, și nimic, nu-mi mai putea schimba opțiunea.

Curios, dar peste aproape două decenii, soarta a vrut să mă aflu un timp în preajma unui mare poet care, se spune, era și un foarte bun chimist: Ion Vatamanu. Nu țin minte să fi cunoscut în lumea literară un suflet mai curat și mai drept ca maestrul Ion Vatamanu... - poate doar alt maestru, Gheorghe Vodă, în preajma cărui am muncit, ceva mai târziu, în aceleași condiții, aceeași redacție, la *Glasul* primelor, marilor noastre speranțe. Când i-am povestit lui Ion Vatamanu despre crezul profesoarei mele de chimie, de la școala generală, țin minte, a exclamat în stilul său de un frumos și cald patetism: „Păi ai avut o învățătoare genială, la chimie!” Deci, și dînsul credea la fel, credea într-un fel de poezie a științei chimice. Nu-mi amintesc dacă i-am spus aceluia om atât de bun și rafinat, aceluia talentat intelectual și fervent patriot pe nume Ion Vatamanu că am avut norocul să învăț într-o școală în care cam fiecare al doilea profesor avea virtuțile „chimistei” noastre... Fac acum

această precizare, cu toată dragostea, recunoștința și pietatea pentru corpul didactic al școlii medii de cultură generală din comuna mea natală, Putinești-Florești (județul Soroaca).

Simt însă că trebuie să revin la pseudosubiectul „Chimia în viața mea”, deoarece, am mai avut o intersecție cu chimia, una incredibil de emoționantă. Absolvisem deja facultatea, lucram ca ghid și translator, mai mult în marile centre culturale ale Rusiei, Moscova și Leningrad (Petersburg). Cunoșteam bine excepționalele muzee de artă din aceste orașe, dar poate cel mai bine – librăriile de acolo. De fapt, mă opream, fie și pentru o singură dată, cam în fiecare librărie ce-mi apărea în cale. Așa s-a întâmplat și cu o librărie din unul dintre blocurile turn ale Universității „Lomonosov” de la Moscova. Nu știam ce cărți se vînd acolo, dar m-am oprit și din cauza că se forma-se o coadă mare, la care stăteau tineri de mai multe culori: albă – erau, deci, ruși, dar și europeni get-beget; galbeni – mai ales vietnamezi, pe atunci, la Moscova și în alte centre universitare din URSS; în fine, de culoare neagră – studenți din Africa, posibil și din Cuba. Mare mi-a fost decepția când am înțeles că acolo se vinde exclusiv literatură științifică, și era să merg hotărît mai departe, de nu m-ar fi

oprit un nume românesc, ce se zbătea pe buzele mai multor din acei tineri ce stăteau agitați la imensa coadă. **Nenițescu.** Nu-mi spunea nimic, dar îmi era suficient că e un nume de al nostru și, prin urmare, era cazul să aflui cine-i. Se vindea acolo un manual de chimie organică (sau poate de chimie generală), scris de românul cu acest nume, manual obligatoriu pentru studenții ruși, sovietici, de la facultățile de chimie ale tuturor universităților. Unii dintre tinerii ceia de trei culori păraseau coada avînd în brațe mai multe exemplare ale acestui manual de Nenițescu! Atunci am trăit, poate prima dată, cu o putere deosebită, ceea ce se numește acum *mîndria de a fi român*: ca să vezi numai, în patria lui Mendeleev, studenții învață dintr-un manual scris de un savant de al nostru! Pe urmă era să aflui că autorul aceluia manual, Costin D. Nenițescu (1902-1970), fusese un remarcabil savant, multiacademician, autor de solide tratate de chimie organică și generală, cu importante contribuții la chimia izomerilor, halogenilor, acizilor, polimerilor etc., dar și că tot el **a adaptat nomenclatura (terminologia) chimică la specificul limbii române!**

Recent, în decembrie 2007, am participat la lansarea unei cărți scrise de un conațional de-al meu, de-al nostru, dar și al acad. Costin D. Nenițescu, un savant basarabean din ale cărui manuale învață studenții unor universități nu numai de la Chișinău, dar și de la București, Roma, Moscova, New York, posibil și din alte mari capitale. Acest savant este prof. univ. dr. hab. în chimie acad. Gheorghe Duca, președintele Academiei de Științe a Moldovei, iar volumul expus atenției publice se numește *Contribuții la societatea bazată pe cunoaștere (Knowledge Society)**. M-a intrigat chiar titlul cărții

* Acad. Gheorghe Duca. *Contribuții la societatea bazată pe cunoaștere (Knowledge Society)*. – Chișinău: Î.E.P., „Știința”, 2007. – 288 p. – (Col. „Strategia schimbării”).

lansate, pentru că am crezut întotdeauna că cel care învață și cunoaște este un om puternic și liber, respectiv, că o societate bine instruită, cultă, are mai multe șanse de a evolua drept, în beneficiul tuturor membrilor ei.

Am amintit mai sus despre faptul că am fost martor la un succes remarcabil în Rusia al unei cărți scrise de un savant chimist din România: manualul lui C. D. Nenițescu se vindea la Moscova, sub ochii mei, ca pîinea caldă. Prin contrast, tot cam pe atunci, prin anii '80 ai sec. XX, am putut vedea - în mai multe librării de la București, Constanța, Sibiu, din alte mari orașe românești pe unde mai fusesem - tomuri solide, foarte elegante, și în română, și traduse în diferite limbi de largă circulație în lume. Erau tratatele de chimie atribuite „tovarășei savant, inginer doctor academician” Elena Ceaușescu. Zăceau prăfuite în vitrinele librăriilor; undeva, pe Calea Victoriei sau pe Bălcescu, am văzut o librărie ștergînd de praf, scîrbită, un set din aceste „tratate”. Simbolica opoziție C.D. Nenițescu - tovarășa E. Ceaușescu este cea mai bună dovadă că adevărata știință este oriunde și oricînd solicitată, pe cînd pseudoștiința, sau știința politicizată, nu e luată în seamă nici măcar din teamă, din instinct de autoapărare de teroarea dictatorilor, sau a guvernanților cu pretenții de cercetători sau atoatecunoscători. Și că, mai devreme sau mai tîrziu, asemenea „maculatură savantă” oricum e aruncată la coșul de gunoi al istoriei.

La noi, lucru știut - se face știință de mare calitate, dar tot la noi, nu mai e un secret pentru nimeni - se face și destulă „maculatură științifică”, cea mai multă derivată dintr-o păguboasă modă a retoricii pseudosavante, a demagogiei paraștiințifice, politicastre. Și mă refer numai la domeniul umanistic, la problemele limbii, literaturii, istoriei, filozofiei, sociologiei și etnologiei, chiar ale arte-

lor, ale practicii de cult, bisericesti, alte domenii peste care dau iama mulțime de politicieni și ideologi care, la un test mai serios, nici în politică nu ar fi acceptați. Este ridicol, dar și tragic să vezi cum vreun individ zis politician, care abia de leagă niște fraze, dar și acelea incoerente - fie în rusă, fie în graiul moldovean -, încearcă să polemizeze cu multiacademicianul Eugeniu Coșeriu, român originar din părțile Rîșcanilor, lingvistul cel mai mare al lumii – acum. Sau cum alt pigmeu intelectual, grație carierei politice, ori poate că tocmai de dragul acestei cariere, insultă mojicește vastitatea și profunzimea intelectuală a lui Nicolae Iorga. Cazul Elenei Ceaușescu – dar și al lui Nicolae Ceaușescu! – ar trebui să le fie de învățătură, să le servească drept *mento* pentru a se ogoi cât nu e târziu.

Ferice de chimie, de matematici, de medicină și alte sfere „dificile”, de care nechematții îndrăznesc foarte rar să se apropie! Tocmai din acest motiv, mai bine să reiau subiectul „de bază”: cartea dlui acad. Gh. Duca, contribuțiile Domniei sale la această știință.

Din câte știu, la noi se fac cercetări serioase, temeinice în domeniul chimiei și îndrăznesc să spun că dl acad. Gh. Duca este în acest sens un exemplu, un model. Cum am menționat mai sus, din unele manuale, monografii, studii și suporturi ale Domniei sale studiază tineri de la prestigioase universități din mai multe țări. De altfel, dl acad. Gh. Duca s-a impus de timpuriu printr-o frumoasă carieră didactică în cadrul Universității de Stat din Moldova, al cărei licențiat este și unde și-a luat doctoratul. Aici organizează în 1992, și consolidează, în anii următori, Catedra de chimie industrială și ecologică, apoi și un Centru de chimie aplicată și ecologică. Startul său în munca didactică și de cercetare, marcat de un real succes, l-a motivat să prezinte cicluri de prelegeri la universități din Roma, Texas,

Moscova, Budapesta, Praga, Timișoara etc., acestea bucurându-se de o frumoasă audiență printre studenți, fiind apreciate mult de profesori-colegi de breaslă. A pregătit 20 de doctoranzi, care și-au susținut tezele de doctor în chimie, unii au mers și mai departe, ajungând doctori habilitați, conferențieri și / sau profesori universitari. În calitate de deputat al Parlamentului R. Moldova, apoi ca ministru al mediului înconjurător, a participat la elaborarea și promovarea a nouă legi de importanță majoră pentru dezvoltarea, la noi, a unor ramuri ale științei, economiei, învățămîntului și culturii. Ca președinte al Academiei de Științe, dar și înainte de a deține această demnitate, Gh. Duca elaborează peste 100 de proiecte, dintre care cam fiecare al zecelea are câștig de cauză, ceea ce lărgeste posibilitățile de cercetare, atât ale Domniei sale, cât și ale colegilor de breaslă. Este semnificativ faptul că în activitatea sa, acad. Gh. Duca pune mereu cercetarea științifică alături de dezvoltarea societății, de prezentul și de evoluția comunității. Grație acestei viziuni, studiile la universități, activitatea didactică universitară, sunt sudate mai mult cu cercetarea academică; catedrele universitare, respectiv tezele de an și de licență ale studenților - cele mai reușite, desigur -, sunt percepute ca o trambulină, ca o punte durabilă spre cercetarea ulterioară în laboratoarele și institutele AȘM. În context, țin să evoc un amănunt legat cumva de această abordare. Cu un deceniu în urmă, am riscat să public în săptămînalul *Mesagerul*, în serial, un studiu consacrat cercetării – dezvoltării, această publicație trezind proteste violente din partea unor cercetători de la AȘM, care acuzau și redacția, și pe autorul studiului, de „tentativă de distrugere” a Academiei. Peste nici un deceniu, abordarea îngemănată a cercetării și dezvoltării devine, iată, un principiu de bază al activității majorității institutelor AȘM, iar

autorul acelu studiu insolit, dl prof. dr. Veaceslav Afanasiev, este un colaborator de seamă al Academiei de la Chișinău, membru de onoare, membru corespondent sau membru plin al unor academii din Rusia, din Ucraina și din SUA.

Ca specialist în chimie, Gheorghe Duca a făcut această știință mai utilă, mai apropiată oamenilor, a putut-o umaniza și mai mult, așa zice. Și chimia polimerilor, de pildă, este un domeniu de cercetare al cărui obiectiv, destinat este omul, dat fiind că produsele din polimeri fac viața oamenilor mai comodă, le oferă un plus de avantaje în muncă, în cercetare, în explorarea unor noi domenii, sfere, spații. Însă chimia ecologică – ramură a chimiei care e și obiectul de predilecție al cercetărilor dlui acad. Gh. Duca -, are tangențe și mai multe, și mai directe, cu viața omului, a comunității, a fiecărui sat, fiecărui oraș, a oricărui colț de natură, a apei pe care o bem, a produselor alimentare pe care le consumăm etc. Mai larg, în calitatea sa de președinte al AȘM, Gheorghe Duca a contribuit și la umanizarea științei în ansamblu, în sensul că face tot posibilul, și reușește, în cele mai multe cazuri, să reabiliteze demnitatea omului de știință, a cercetătorilor – elementar, prin crearea unor condiții de muncă și prin ameliorarea sistemului de remunerare a cercetării. După cum confirmă și unii lucrători ai diferitelor institute din cadrul AȘM, în ultimul timp aici s-a instaurat o atmosferă de echilibru, de conlucrare și, ceea ce e deosebit de important în epoca noastră – de deschidere spre colaborare cu colegii din mai multe țări ale lumii, cu care se fac schimburi de experiență, se realizează proiecte comune, tinerii cercetători având tot mai numeroase șanse de a-și testa și consolida capacitățile în prestigioase instituții academice din țări dezvoltate.

S-a înviorat mult activitatea editorială a AȘM, care cu șapte-opt ani în urmă

se mai afla într-o grea derivă – suficient să amintim că nu mai apărea unica revistă de filologie de la noi. Chiar în acest an, 2007, mi-a fost dat să particip la editarea unei monografii de excepție: *Eugen Doga. Compozitor, academician*, scoasă de editura „Știința”. Cu această ocazie, am putut să mă conving de existența și menținerea unei corelații, a unei conlucrări eficiente între editori, pe de o parte, și cercetătorii și savanții de la AȘM, personal dl președinte al Academiei, pe de altă parte.

Și acest volum - *Contribuții la societatea bazată pe cunoaștere (Knowledge Society)* nu e altceva decât rodul corelației, colaborării la care mă refer. Structurată în cinci capitole, pe un principiu mixt, cronologico-tematic, noua carte a dlui acad. Gh. Duca este o culegere a celor mai recente sinteze, luări de atitudine, pledoarii, lansate de la catedra universitară pe care o conduce, de la tribuna Parlamentului, a Adunării Generale a AȘM, a ministerului de resort, dar și de la diverse foruri științifice internaționale. Nu mai e cazul să insistăm că autorul este întru totul motivat să prezinte comunității noastre, dar și în alte țări, puncte de vedere, jaloane, repere vizând starea și necesitatea științei, cercetării-dezvoltării la noi, în R. Moldova. Despre unele merite de ale Domniei sale am scris mai sus, de altfel, beneficiind și de informații din excelentul studiu introductiv – *Știința e putere. Schiță de portret* [al acad. Gh. Duca], scris de dna Viorica Cucereanu, apreciată publicistă, cu o frumoasă vechime în mediile radio și TV, dar și în presa scrisă. Despre alte contribuții, împliniri ale lui Gh. Duca putem afla din paginile cu genericul *Un talentat savant-organizator*, pagini în care își expun opiniile academicienii de talie mondială, inclusiv acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, și omologi de ai săi din Rusia, SUA, Ucraina.

Din articolele, studiile, comunicările incluse în acest volum, așa vrea să pun

în evidență câteva, citind doar titlurile lor, care mi se par cu totul semnificative: „E nevoie de o strategie sectorială a cercetării-dezvoltării”, „Adevărata generozitate față de viitor constă în a dăruia totul prezentului”, „Obiectivele strategice ale dezvoltării sferei științei și inovării”, „Fiecare cetățean trebuie să dea dovadă de dragoste pentru patrie prin atitudine grijulie față de mediu, față de tot ce ne înconjoară”, „Să aducem Europa acasă”, „NATO, partner of Moldavian scientists” etc. Avem a face nu numai cu niște sugestii ale unui savant și cetățean, ci, mai curînd cu niște lucrări ce exprimă crezul dlui acad. Gh. Duca. Și încă două articole / alocuțiuni se cer amintite în acest context, poate chiar e bine să le punem în prim-plan: „Intellectualii trebuie să se simtă onorați și protejați”; „Nimic altceva decît adevărul despre știință și cercetători”.

Astfel încît, cartea *Contribuții la societatea bazată pe cunoaștere (Knowledge Society)* e o pledoarie clară și neclintită pentru dezvoltarea științei, a cercetării - ca o șansă sigură pentru buna evoluție a societății noastre, pentru dezvoltarea ei ca să ajungă la jinduitele standarde europene, recte ale unei abordări prin care omul e pus în față, și abia după el se află statul, politicienii. Avînd grijă primordial de viața omului, se protejează, inerent, și activitatea sa, roadele muncii și aspirațiilor sale, inclusiv ale celei de cercetare. Contează mult și faptul că aceste opinii ale lui Gh. Duca, grație demnității pe care o deține, reprezintă, în temei, atitudinea unei instituții de deosebit prestigiu - Academia de Științe, care oriunde, în orice spațiu și în orice timpuri, trebuie să se afle deasupra tuturor suveranilor, liderilor de stat, mai sus decît orice comitete zise centrale sau departamente, servicii pretinse - ale securității statului.

Este întru totul firesc că în volumul prezentat de noi savantul chimist Gh. Duca, apărînd știința și demnitatea cercetătorului științific, o face prioritar prin pris-

ma chimiei, ecologiei, protecției mediului înconjurător. Deși, atunci cînd am spus că un merit aparte al președintelui AȘM e să fi umanizat știința, am avut în vedere și grija pe care o manifestă pentru ameliorarea existenței omul de știință și, nu în ultimul rînd - deschiderea Domniei sale spre științele umanistice (a se vedea, în chiar această carte, un frumos studiu despre Constantin Stere și altul, de-a dreptul emoționant, despre Eugen Doga).

La noi, din fericire, nu se simte o nevoie stringentă de a proteja chimia, matematicile sau fizica. Chimia este una dintre nu prea numeroasele domenii de cercetare ce nu implică numai cheltuieli, dar mai aduc și venituri concrete. Iar regimurile totalitare agreează tot ce aduce profit, lor le place orice și oricine face bani. Din nefericire, la noi trebuie apărute - primordial, continuu, cu dăruire, dar și cu dîrzenie, cu intransigență, cu cele mai ascuțite arme - limba română, literatura, arta, cultura, istoria națională, ca și simbolurile noastre naționale. Unde mai pui că acesta e și rostul primar, primordial, al unei Academii, dacă e să pornim de la modelul netrecător, universal, al Academiei Franceze, care, de la fondarea sa a pus în fruntea preocupărilor grija pentru ocrotirea și dezvoltarea limbii, literaturii, altor sfere ale spiritualității naționale. De altfel, simpatia mea, creditul meu de încredere pentru AȘM se întemeiază și pe faptul că, în pofida existenței, de prin 2001 înapoi, a unor presiuni de sus, forul nostru academic suprem nu a atentat - și, sper, nu va atenta niciodată - la decizia sa din 1994, privind denumirea corectă - română - a limbii vorbite la noi. Voi scrie cu multă plăcere o recenzie, și mai inspirată, la o nouă carte a dlui acad. Gh. Duca, alias o nouă carte a AȘM, în care accentele pledoariei vor fi plasate mai mult pe aceste sfere extrem de delicate, fragile și totodată - de o necesitate vitală pentru dăinuirea noastră.

Vlad POHILĂ

UN DESTIN, VIA DACHAU ȘI ERFURT

Profesorul colonel Grigore Dominte este absolvent al Facultății de Istorie din cadrul Universității din București. Are respectabila vârstă de șaptezeci și cinci de ani, dar

spiritul îi e mult mai tânăr decât o spune vârsta biologică, dedusă din actul de stare civilă. E colonel (acum, în rezervă) pentru că întâmplarea, pe care Sadoveanu o numește „*cel mai tainic și mai iscusit meșter al lui Dumnezeu*”, i-a îndrumat pașii către un sector profesional, cu nevoi pedagogice speciale, dirigit de Ministerul de Interne de atunci. Cum a făcut-o ucenicul acesta *tainic*, aflat în slujba Tatălui Ceres? Cu mijloacele omenești ale trăitorilor vremii. Proaspătul absolvent de istorie, secția de arheologie, a primit repartiție pe un post de muzeograf care... nu exista. Sau, mai degrabă, era ținut rezervat pentru un candidat „cu pile”. În asemenea situație, aspirantul la o slujbă justificată de studiile sale superioare a trebuit să aleagă între un post de profesor într-un sătuc cu tren, dar fără gară, și un post de profesor la o... **închisoare**. Are dreptate Sadoveanu. Aici e mâna Atotputernicului. Altfel, cum poți găsi un raționament omenesc la frecvența închisorii în viața acestui om, fără a exista pentru aceasta motivația firească, legată de instituția mult damnată? Lagărele naziste din timpul copilăriei au fost preludiul pentru ceea ce i-a rezervat soarta acestui misionar special al Proiectantului de des-

tine. Aici l-a călit, aici i-a evaluat și omologat forța interioară pentru misiunea ce i-a programat-o acestui Macarenko al nostru: **o viață (o covârșitoare parte a ei) închinată reeducării a mii de copii vagabonzi din școlile de corecție**.

Dincolo de exercițiul meu de misticism, destinul lui Grigore Dominte,* într-o primă parte a sa, e demn de a rămâne drept „caz particular” în memoria unui segment al neamului nostru (fie el limitat, raportat la numărul volumelor editate, deci la numărul cititorilor săi) pentru că, într-o anume parte a sa (a destinului), Grigore Dominte, prin copilul de demult, simbolizează, în cadrul națiunii noastre, victima precoce a fascismului. Prin rememorarea în pagini de carte a dramei sale timpurii, Grigore Dominte ne furnizează, iată, în calitate de victimă, un caz edificator de crimă împotriva umanității, provocată de politicienii Lumii, cei vinovați de declanșarea celui de al Doilea Război Mondial, și săvârșită de acei monștri ai ororilor așa-zis *colaterale războiului*, dincolo de identitatea națională a victimei. Așadar, uneori n-a fost nevoie să fii circumcis, ca să împărtășești soarta neamului care se identifica prin acest semn masculin.

Apoi, într-o altă parte a destinului său, forța morală a normalistului asistat social de Stat, a studentului de la arheologie care supraviețuia prestând munci umiltoare în piețele Bucureștiului, a profesorului cu gradele didactice obținute și a directorului puternic motivat de la școlile de minori vagabonzi și delincvenți, respectiv a ofițerului de In-

*Dominte, Grigore. *De la Dachau și Erfurt, director la corecție și ofițer de miliție: [amintiri, reflecții]* / Grigore Dominte. – București: Ed. Irecson, 2006. – 387 p.

terne incoruptibil din judiciar (în ultimul deceniu de activitate, după desființarea școlilor de corecție) justifică să privim cartea la care fac referire ca pe un *recurs la memorie*, ca pe un **recurs la istorie**.

Cartea de memorii a profesorului colonel Grigore Dominte are valențe extra-personale pentru că nu e doar o carte de familie, scrisă pentru nepoții și strănepoții autorului. Ea este echivalentul unui veritabil vernisaj al unui zugrav inedit care, cu ajutorul unui penel debutant în breaslă, surprinde crud de realist, ca fond pentru ipostazele autoportretului pe care și-l dedică, contextul social-politic al existenței sale tumultuoase. E cartea unui om căruia i-a fost dat să trăiască în cele trei dictaturi succesive ale României din ultimul secol al celui de-al doilea mileniu. Pe primele două, desigur, le-a trăit în inocența copilăriei sale „*fără copilărie*”, dar pe ultima, aflăm citindu-i cartea, a trăit-o într-o luciditate expresă. Cu ochii sufletului și ai minții cumplit de deschiși. Cu aceeași montare zeloasă scrutează, din foisorul său de veghe târzie, și lunga perioadă de tranziție postcomunistă. Cu abilitatea unui memorialist consacrat, strecoară observațiile sale critice, referitoare la actuala etapă istorică (încă în tranziție) a societății românești, în contextul celor care descriu jumătatea trăită atât de intens a secolului abia încheiat.

Experiențele sale precoce de deportat în lagărele hitleriste zguduie din toată ființa cititorul, iar cele ale adolescentului și ale adultului angajează o diversitate considerabilă de aspecte ale societății „multilateral dezvoltate”, perioadă aflată sub atâtea lupe, fără a avea însă certitudini că aceste instrumente, aparent din inventarul fizicii, au parametrii corespunzător legilor opticii. Grigore Dominte, însă, e un „operator” pe ale cărui instrumente putem conta. E un observator sincer și curajos. Nu ocolește

răspunsurile la propriile întrebări, chiar dacă e convins că-și va face dușmani printre cititorii vorbelor lui (confirmarea e un fapt consumat deja, află din ferme-cătoarele sale scrisori către cititorii săi din părțile baștinei). E remarcabil că nu abuzează de întrebările retorice, cum o fac mulți mânuitori de condei, care, procedând astfel, se eschivează (cu o oarece lașitate) de la calitatea de respondent, în cazul întrebărilor izvorâte din propriile frământări. Nu e cazul autorului aflat în modesta mea atenție, care, odată decis să comunice prin mijloacele specifice cărții, a considerat că trebuie să aibă și curajul concluziilor categorice, fie ele personale, deci subiective. De fapt, această atitudine îi este specifică autorului, ca un element de inventar din natura personalității sale. Încă de copil, Grigore Dominte a început să aibă adevărurile proprii. Viața ne învață că adevărul „superior” (n-am zis „absolut”) e echivalentul mediei aritmetice (evident, un „calcul” fără cifre) a adevărilor subiective emise de observatorii ad-hoc. De aici și... „adevărul e undeva la mijloc”. Prin urmare, prof. col. Grigore Dominte, dezvăluindu-ne itinerarul său pe potecile și magistrarele vieții, își aduce contribuția personală la scrierea și rescrierea Istoriei - această **sinteză** de fapte, fapte privite în cauzalitatea și în consecințele lor, pe care noi o căutăm în bibliotecă ca pe un **adevăr superior**.

Sunt sigur, în cazul că aceste gânduri vor fi tipărite, că autorul va riposta la ideea că el ar fi intenționat să completeze sau să corecteze istoria. Va spune că el ne-a dezvăluit caractere, oameni - pur și simplu - și fapte după chipul și asemănarea acestora. Mai mult, intuiesc că nu pretinde că personajele sale sunt creația sistemului politic. Fiindcă, cel puțin referitor la un segment din pleiada personajelor sale, oamenii sunt ceea ce sunt,

în mare măsură, grație „fondului genetic cu care creatorul universal i-a înzestrat”. Că organismele resping grefele de organe incompatibile. Iar el e un exemplu în acest sens, fără a face caz de calitatea aluatului entității umane care poartă numele și prenumele său.

În eventualitatea supoziției de mai sus, vă voi recomanda cartea lui Grigore Dominte ca pe un roman care rememorează o... viață. O viață de om între oameni, pusă în palmă și, în consecință, dezgolită de atributele intimității, nu spre compătimire, nici spre bravare (vezi forța interioară a eroului), ci spre relevarea **dimensiunii diversității**, în ceea ce noi numim, generic, **destin**.

P. S. Profesorul colonel Grigore Dominte nu va fi mulțumit cu aprecierile mele entuziaste (exprimate și în numele unor cititori ai cărții sale). El așteaptă, motivat prin structura caracterului său, și cuvântul „opozitiei”. În cartea sa există un pasaj în care protagonistul (recte autorul), într-un concediu, se afla cazat în aceeași cameră cu o față bisericească. Pe toată durata sejurului, laicul nu i-a adresat nici o vorbă călugărului. De ce? Pentru că tovarășul său, un dogmatic, evident, n-ar fi putut accepta în dialog cele două elemente atitudinale

O recomand, în calitate de modest cititor, și fraților basarabeni, conaționali pe care, dacă nu i-aș asocia cu cei trei basarabeni speciali – prof. dr. Vasile Șoimaru, scriitorul Nicolae Rusu, publicistul Vlad Pohilă, - ce mi s-au dezvăluit în splendida lor delicatețe spirituală (atunci când m-au învrednicit cu distinsa lor companie, în sânul Țării-mamă), i-aș privi ca pe o lume metafizică, o lume căreia i-am aparținut și eu într-o viață a mea anterioară.

*Înv. Gheorghe PÂRLEA,
comuna Miroslăvești, județul Iași*

(pro sau contra) care dau „energie” cuvântului.

Și încă ceva: un fapt de context care ar motiva autorul să aspire ca printre cititorii cărții sale să se numere, simbolic, și câțiva frați basarabeni. Când proaspătul profesor de la închisoarea de *deținuți politici* a dat cu ochii de unul din cei 14 deținuți minori, l-a întrebat pe un biet copil care-i motivul pentru care va sta 15 ani în închisoare. Imberbul *deținut politic* i-a răspuns că n-a făcut altceva decât să ducă la școală, colegilor săi, o carte intitulată „*Adevărata Istorie a Basarabiei*”.

MIHAIL BAHTIN, SAVANT DE TALIE UNIVERSALĂ

Sergiu COGUT,
student, Facultatea de filologie,
UPS „Ion Creangă”

Se consideră, aproape unanim, că Mihail Bahtin se înscrie în istoria culturii ruse, dar și universale ca mare critic și teoretician literar, filozof, estetician și semiotician. Prin opera sa el a revoluționat adânc conștiința omenirii, mai ales domeniile esteticii și teoriei literare. Exegețul român M. Vasile menționa pe bună dreptate în studiul său *M. M. Bahtin - estetician și filosof*: „Asistăm la un fel de răzbunare în operă a acelor energii latente, nemanifestate în viață” [2, 5], căci viața marelui savant a fost un drum lung, cu multe hopuri atît în plan fizic, cît și în plan moral.

Născut la 17 noiembrie 1895, în orașul Oriol din centrul Rusiei, descendent dintr-o veche familie nobiliară, Bahtin a avut parte de un destin dur, destul de dur pentru a cufunda spiritul într-o adîncă depresie, dar în cazul lui spiritul a reușit să fie deasupra tuturor vicisitudinilor sorții. Crescut la Vilna (azi Vilnius, Lituania), termină gimnaziul în 1913 la Odesa, iar Facultatea de istorie-filologie o absolvete la Universitatea din Petrograd. La începutul fructuoasei sale cariere lucrează ca profesor la o școală de muncitori din orașul Nevel, apoi la Vitebsk (Bielorusia), unde ține cursuri, conferințe publice de estetică și literatură universală, aflîndu-se în postura de mentor al unor cercuri literare. Din 1929 locuiește în orașul Kustanai (Kazahstan), apoi ajunge în Saransk, capitala R.S.S.A. Mordvine, unde se va întoarce și în 1945, rămînînd aici pînă la vîrsta pensionării și ocupînd postul de șef al catedrei de literatură universală.

În 1921 se căsătorește cu Elena Aleksandrovna Okolovici, care i-a fost o soție devotată pînă la sfîrșit. M. Bahtin i-a supraviețuit după o lungă căsnicie plină de chinuri și necazuri, căci la numai doi ani după aceasta

el se îmbolnăvește de osteomielită cronică, boală care va necesita amputarea unui picior, în 1938. Anterior, în noaptea spre 24 decembrie 1929, Bahtin a fost arestat sub acuzația falsă de participare la mișcarea ilegală a intelectualilor de dreapta *Voskresenie* („Învierea”) și condamnat la cinci ani de detenție în lagărul cu destinație specială din Solovețk. Printr-un demers personal în legătură cu boala sa gravă, detenția i-a fost înlocuită cu surghiunul de cinci ani în Kustanai. După încheierea surghiunului, în 1936, se stabilește în Saransk și începe să lucreze la Institutul Pedagogic din localitate, dar în 1937 e nevoit să părăsească orașul și pînă în 1945 locuiește nu departe de gara din Savolovo și în orașul Kimrî, unde lucrează ca pedagog la școală. Din 1945 se află din nou în Saransk, unde predă la catedra de literatură universală a aceleiași Institut Pedagogic [6, 96]. Între timp, în 1929, a apărut prima carte tipărită cu numele său și intitulată *Problemele operei lui Dostoievski*, iar în 1940 termină lucrarea *François Rabelais în istoria realismului*, prezentată în 1946 ca teză de „candidat în științe și doctorat”. Consiliul științific îi acordă ambele titluri, dar cel de-al doilea îi este refuzat la Comisia Superioară de Atestare. Cartea apare abia în 1965 cu titlul *François Rabelais și cultura populară în evul mediu și Renaștere*, căci timp de 34 de ani M. Bahtin a fost „excomunicat din literatură” [3, 1973]. În 1969 el părăsește Saranskul, este tratat la o clinică moscovită, apoi împreună cu soția se stabilește cu traiul într-un azil de bătrîni din regiunea Moscovei. După decesul soției, în 1971, savantul trece cu traiul la Moscova, unde prietenii și discipolii săi, studenți la Facultatea de Filologie a Universității din

Moscova, îl ajută să înfrunte boala și singurătatea. M. Bahtin închide ochii pentru totdeauna la 6 martie 1975. Mai târziu, în 1979, Tz. Todorov avea să remarce „paradoxul” că „un om invalid și mutilat scrie acel elogiul al corpului fizic” din *François Rabelais și cultura populară în evul mediu și Renașterea* [4, 1979].

Tendința unor exegeți de a-l integra pe Bahtin școlii formale ruse se datorează unei regretabile peripeții a operei sale, aproape toată scrisă între 1920 și 1940, dar publicată mult mai târziu. În arhiva sa a fost descoperită relativ recent o lucrare amplă, nefinisată, referitoare la relația dintre autor și personaj în opera literară, elaborată în jurul anului 1925, în care se evidențiază poziția sa anti-formalistă. Aici Bahtin spune, de pildă, că „eroul” și lumea acestuia formează „centrul axiologic al activității artistice”. Sensul acestei afirmații, după cum menționează M. Vasile în studiul deja citat, ni se relevă numai prin substratul ei polemic [2, 10]. E cunoscut faptul că formaliștii ruși ca Șklovski, Tomașevski vedeau în personaj o apariție întâmplătoare, nenecesară, subordonată mecanismului de înlănțuire a motivelor și procedeelelor formale, lipsită de orice semnificație axiologică. Bahtin, însă, percepe eroul prin disociere nu numai de formalști, dar totodată și de teoria empatiei din estetica germană, unde imaginea personajului se constituie prin retrăirea acestuia de către autor. Astfel, marele savant menționează că reproducerea psihologiei eroului în conștiința auctorială nu e decît o etapă, căci îi urmează obligatoriu desprinderea autorului de erou și plasarea lor în spații diferite, unul în afara celuilalt. Bahtin denumește acest proces prin termenul de „**vne-nahodimost**”, tradus de Tz. Todorov prin „**exotopie**” [4, 1979]. Acest termen semnifică faptul că personajul și autorul se află în „locuri” diferite, atît psihologic, cît și ideologic, și axiologic. Această idee va fi dezvoltată în „**polifonia**” din *Problemele operei lui Dostoievski*. E o metodă de a evita demersul formalist, în care „se pierde” eroul, dar și demersul psihologist, în care „se pierde” autorul. În ambele cazuri „se pierde”, evenimentul este-

tic”. Școala formală rămîne punctul de reper negativ și în lucrările ulterioare. J. Kristeva vedea în aceste „analize” ale lui Bahtin „unul dintre evenimentele cele mai marcante și una dintre tentativele cele mai puternice de devansare a acestei școli” [5, 1967].

Așadar, în pofida persecuțiilor și diverselor încercări ale regimului totalitar de a-i interzice activitatea științifică, M. Bahtin continuă, în condiții nefaste, să cerceteze și să îmbogățească patrimoniul culturii cu noi concepte, idei de valoare colosală. Dintre acestea, conceptul central al gândirii lui Bahtin este cel de „**dialog**”- „supracategorie cu valoare concomitent estetică, etică și cognitivă: mai întîi, dialogic e limbajul romanului dostoievskian, apoi romanul în genere, iar mai târziu orice text poetic, deci toate genurile; dialogică e conștiința umană, ea trăiește la frontiera cu o altă conștiință, dialogică e cultura universală (textele dialoghează peste veacuri), dialogică sau ambivalentă e viața naturii înseși (în *Rabelais...*). Ni se vorbește despre o <<cunoaștere dialogică>>, specifică științelor umaniste, spre deosebire de <<cunoașterea monologică>> din științele exacte. Debutînd prin a caracteriza specificul genului romanesc, dialogul devine, cu timpul, în concepția lui Bahtin, o cheie universală, capabilă să rezolve nu numai problemele culturii, ci și structurile cosmosului. <<Dialogul>> este expresia unui cogito profund și original, propriu personalității intelectuale a lui Bahtin, mult mai complexă decît aceea pe care o căutăm în criticul Bahtin.[...] Dialoghez, deci exist – iată dictonul potrivit gândirii lui Bahtin. De altfel, îl formulează Bahtin însuși, doar că i-l atribuie lui Dostoievski, cum îl va atribui mai târziu romanului în genere, culturii carnavalesți sau lui Rabelais: <<A fi înseamnă a veni în contact dialogic. Cînd dialogul ia sfîrșit, sfîrșește totul>>; << O singură voce nu duce la un sfîrșit și nu rezolvă nimic. Minimumul de viață, minimumul de existență îl oferă dialogul>>” [2, 25-26].

Un alt concept de larg răsunset și pe care l-am menționat deja este acel de „**polifonie**”, prin care ilustrul savant înțelege:

a) diversitatea vocilor, a limbilor, a stilurilor care se manifestă în enunțurile succesive ale unui discurs, în particular în discursul românesc; un termen sinonim propus pentru această situație este **dialogism**. Astfel Bahtin afirmă că orice discurs concret (enunț) descoperă întotdeauna obiectul spre care este orientat, dinaintea condiționat, contestat, apreciat, învăluit în negura sau, dimpotrivă, în lumina cuvintelor străine care s-au spus în privința lui. El este înfășurat și pătruns de ideile generale, de punctele de vedere, de aprecierile și de accentele străine, ale altuia. Discursul orientat spre obiectul său intră în acest mediu agitat și încordat din punct de vedere dialogic al cuvintelor, al aprecierilor și al accentelor străine, se implică în relațiile complexe, se contopește cu unele, respinge altele ori se intersectează cu altele. Toate acestea pot modela discursul în mod substanțial, pot să se sedimenteze în toate straturile lui semantice, să-i complice expresia, să influențeze întregul lui aspect stilistic. Aproape pe teritoriul fiecărui enunț are loc o interacțiune încordată, o luptă între cuvântul propriu și cel „străin”, un proces de delimitare sau de punere în lumină dialogică reciprocă. Enunțul este, astfel, un organism mult mai complex și mai dinamic decât pare;

b) pluralitatea vocilor în interiorul unui singur enunț. Printre procedeele creării imaginii limbajului în roman se numără *hibridizarea*, *stilizarea* și, deja cunoscutul, *dialog*; într-un discurs *hibrid* (termenul bahtinian pentru una dintre actualizările stilului indirect liber) cuvintele raportorului apar alături de cuvintele emițătorului citat. Bahtin discută acest tip de polifonie în legătură cu stilul indirect liber, fără a-l considera însă caracteristic pentru acesta. Savantul vorbește aici despre caracterul difon al unui enunț, enunț ce poate avea limitele unui cuvânt, atenționând asupra faptului că raporturile dialogale pot exista nu doar între exprimări (relativ) întregi; noi putem aborda prin dialog orice parte de exprimare avînd un înțeles, ba și cuvîntul izolat dacă nu este perceput ca un cuvînt impersonal din limbă, ci ca un semn al unei poziții

logice, străine, ca exponent al unei exprimări aparținînd altcuiva, cu alte cuvinte - dacă sesizăm în el un glas străin. Drept care raporturile dialogale pot pătrunde înăuntrul unui cuvînt izolat, dacă două glasuri se ciocnesc în el într-un dialog;

c) un caz particular de dualitate a vocilor în enunț: reluarea și integrarea discursului interlocutorului în discursul locutorului.

Un nou concept introdus de genialul teoretician literar este cel de **cronotop**, ilustrat cu precădere în culegerea sa de eseuri de poetică istorică *Formele timpului și ale cronotopului în roman*. Bahtin utilizează acest termen pentru a desemna imaginea spațio-temporală prin care se definește personajul în diferitele tipuri de roman. Savanții bahtinieni Caryl Emerson și Michael Holquist afirmă că cronotopul este o „unitate de analiză pentru studiul limbii conform corelației și caracteristicilor categoriilor temporale și spațiale reprezentate în acea limbă” (vezi articolul despre cronotop de pe www.wikipedia.org). Același Holquist menționa că lucrările lui Bahtin au devenit „un eveniment deschis” al contemporaneității, au inițiat cercetarea noilor aspecte ale teoriei culturii și ale omului [7, 62]. Cît despre cronotop, acesta este atît un concept cognitiv, cît și o trăsătură narativă a limbajului. După cum aflăm chiar din primele pagini ale studiului, cronotopul exista ca termen în fizică, pentru a defini teoria relativității a lui Einstein, și în biologie. Bahtin s-a inspirat în cazul dat și din filozofia kantiană cu ale ei categorii transcendente de timp și spațiu. În fine, termenul e adoptat de către marele teoretician literar cu sens metaforic, pentru a defini imaginea spațio-temporală prin care e reprezentat omul în literatură. Dar în procesul analizei diferiților cronotopi constituiți în variate forme românești, atenția lui Bahtin e concentrată asupra conceptelor de **devenire**, **unitate** și **identitate**. În romanul antic grec sau „sofistic”, bunăoară, avem un „timp al aventurii”: între două momente reale (întîlnirea celor doi eroi și, respectiv, regăsirea lor în final) „se scurge timpul aventurii, total aistoric, nelegat de

timpul fizic, biologic...” La sfârșit, protagoniștii se dovedesc a fi identici cu acei care apar la începutul romanului: aceeași pasiune, vîrstă, psihologie. Aici avem a face cu un timp abstract, căruia îi corespunde un spațiu la fel abstract : „legătura între spațiu și timp este, aici, mecanică, tehnică, nu organică” – țări străine, mări, drumuri, dar nu contează ce țară, care mare, ce drum, ele fiind lipsite de orice determinație. „Cronotopul romanului grec este cel mai abstract din numeroșii cronotopi romanești. Acest cronotop foarte abstract este, totodată, și cel mai static. În el, universul și omul apar ca produse absolute finite și imuabile. Aici nu există nici un fel de posibilități de devenire, de dezvoltare, de modificare. Ca rezultat al acțiunii înfățișate în roman, nimic în acest univers nu e distrus, refăcut, modificat, creat din nou. Se confirmă doar identitatea a tot ce a fost la început. Timpul aventurii nu lasă urme” [1, 323-324].

Alt cronotop ni se relevă în romanul lui Apuleius și cel al lui Petronius (*Măgarul de aur* și, respectiv, *Satiriconul*). Drumul vieții protagonistului Lucius din romanul lui Apuleius e prezentat sub aspectul metamorfozei: eroul e transformat în măgar, apoi e readus, dar pe un plan superior, la ipostaza de om. Astfel, la Apuleius avem o „representare a întregului vieții omenești”, dar nu avem încă o „devenire în sens strict”, ci doar o criză și o renaștere. Totuși, „lanțul aventurii” devine mai activ, schimbă eroul, precum și destinul acestuia. Ca rezultat, „dispare abstracțiunea” specifică cronotopului romanului grec. Suntem însă departe de un timp și o devenire autentică: omul e încă „izolat, privat, particular”; soarta lui nu se leagă de mediul exterior și nu-l influențează, mediul rămînînd neschimbat. „Metamorfoza are un caracter particular, necreator”. Aici ilustrul savant caută relația dintre individ și mediul exterior, dintre om și natură. Caută și „timpul istoric, continuu, cu contradicții, modificări”, fiind nemulțumit de „timpul cotidian”, „rupt de unitate și integritate”, reflectat în romanul lui Apuleius. În mod straniu apreciază și cronotopul din epopeea clasică. La Homer, eroii, „rîd, plîng în

gura mare. Viața e toată în exterior. Nu există exterior și interior, omul e întreg în totul”, adică în mediu. Mai este abordată și plinătatea timpului, de origine folclorică, pierdută în romanul grec.

Toate aceste dimensiuni ale existenței: devenire, unitate, plinătate sunt ilustrate exemplar în capodopera lui Fr. Rabelais *Gargantua și Pantagruel*. Referitor la aceasta, Bahtin menționează că mai întii trebuie să luăm în considerație neobișnutele întinderi spațio-temporale din romanul marelui umanist francez, care ies în evidență foarte pregnant. Aici însă nu e vorba doar de faptul că acțiunea romanului încă nu s-a concentrat în spațiile camerale ale vieții privat-familiale, și se desfășoară sub cerul liber, în deplasări pe pămînt, în campanii militare și călătorii, cuprinzînd țări diferite; toate acestea le întîlnim și în romanul grec, și în cel cavaleresc, le întîlnim, de asemenea, în romanul burghez de aventuri și călătorii din secolele XIX și XX. Este vorba de o legătură specială a omului, a tuturor acțiunilor sale și a tuturor evenimentelor vieții sale cu lumea spațio-temporală. Bahtin definește această relație deosebită ca adecvare și proporționalitate directă a gradelor calitative (a „valorilor”) la mărimile (dimensiunile) spațio-temporale, menționînd că între o valoare de orice fel (mîncare, băutură, adevăr, bine, frumusețe) și dimensiunile spațio-temporale nu există ostilitate reciprocă, nu există contradicție, ele sunt direct proporționale. De aceea binele crește sub toate raporturile și în toate direcțiile, el nu poate să nu crească, deoarece creșterea e proprie naturii lui. Răul însă, dimpotrivă, nu crește, ci degenerază, se pipernicește și pierde, dar în acest proces el își compensează diminuarea reală prin falsul ideal al lumii de apă. Categoria creșterii, a creșterii spațio-temporale reale, este una din cele mai importante categorii ale universului rabelaisian.

Ultimul cronotop asupra căruia se oprește ilustrul cercetător în studiu său e cel *idilic*. În legătură cu acest cronotop autorul susține că oricît ar fi ele de diferite, tipurile de idilă și variantele lor au – din unghiul de vedere

al problemei care ne interesează – unele trăsături comune, determinate de poziția lor generală față de unitatea totală a timpului folcloric. Aceasta se exprimă mai întâi în relația specială a timpului cu spațiul în idilă; îngemănarea organică, atașamentul vieții și evenimentelor ei față de un anumit loc – țara natală cu toate colțșoarele ei, munții, văile, câmpiile, râurile și pădurile natale, casa natală. Viața idilică și evenimentele ei sunt inseparabile de acest colțșor spațial concret, unde au trăit părinții și bunicii, unde vor trăi copiii și nepoții. Acest microunivers spațial este limitat și suficient sieși, nu este legat cu alte locuri, cu restul lumii. Dar, localizată în acest microunivers spațial limitat, seria vieții generațiilor poate fi infinit de mare.

În sfârșit, cel de-al patrulea concept enunțat de Bahtin și devenit un instrument de muncă indispensabil științei literare, este cel de „**carnavalesc**”. Conceptul dat este, în accepția ilustrului savant, descrierea unui fenomen istoric, precum și denumirea unei tendințe literare. Bahtin era interesat de marile carnavaluri ale Europei medievale. El le vedea drept ocazii în care autoritatea politică, legală, și ideologică a bisericii și a statului era răsturnată, fie și temporar, pe parcursul perioadei anarhice și eliberatoare a carnavalului. Marele om de cultură recunoaște că tradiția carnavalului în Europa a decăzut în perioada ulterioară Renașterii și înlocuirii treptate a feudalismului prin capitalism. În consecință, spiritul public al carnavalului s-a metamorfozat în „carnavalesc” care este spiritul carnavalului exprimat în formă literară. Persoana care, fiind în fruntea acestei revoluții sociale, a reprezentat din plin acest spirit, a fost François Rabelais, iar cartea care a avut cea mai mare putere asupra imaginației bahtiniene a fost celebrul roman *Gargantua și Pantagruel* al acestuia. Violența comică, limbajul vulgar, exagerarea, satira, modificarea formei, care abundă în această carte, sunt pentru Bahtin cel mai reușit exemplu de literatură carnavalescă. După cum afirma D. Hayman, „...noi trebuie să-i mulțumim lui M. Bahtin pentru că a tratat în *Rabelais și lumea sa* (1940) reprezentările tradiționale ale dez-

ordinii și nelegiuirii antisociale ca fenomene estetice cu modele și convenții recunosciabile” [8, 101].

Iar acum să ne oprim puțin și asupra filozofiei lui Bahtin. În ontologie cugetătorul pune accentul pe problema omului. Ființarea acestuia, conform concepției bahtiniene, este existența lui într-un mediu socio-cultural, care e compus din activitatea omului. Componentele ființării sunt însăși personalitatea, existența ei spirituală, precum și faptele ei. Ființarea este actul personalității.

În concluzie, am dori să accentuăm că ideile lui Bahtin au o răspundere largă în toată lumea. În multe țări, printre care Franța, S.U.A., Japonia, există școli bahtiniene și neobahtiniene. Cu părere de rău, opera acestui savant nu este editată în Republica Moldova. Întîlnim numai unele lucrări editate în România, dar și acelea în câte un exemplar la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și la Biblioteca Națională. Credem că ar fi binevenit ca lucrările lui să fie prezente în bibliotecile universităților, colegiilor, liceelor, în toate bibliotecile orășenești. A venit timpul ca și la noi să se realizeze studii profunde de analiză a capodoperelor literaturii naționale prin prisma conceptelor de mare valoare ale ilustrului gânditor de talie universală.

Bibliografie:

1. Bahtin, M. *Probleme de literatură și estetică*, București, 1982
2. Vasile, M. *M.M. Bahtin – estetician și filosof* // Bahtin, M. *Probleme de literatură și estetică*, București, 1982
3. Șubin, L. *Umanismul lui Dostoievski și „dostoievskianismul”* // *Voprosi literaturii*, nr. 1, 1973
4. Todorov, Tz. *Bakhtine et l'altérité* // *Poétique*, nr. 40, nov. 1979
5. Kristeva, J. *Bakhtine, le mot, le dialogue et le roman* // *Critique*, avril 1967
6. Alekseev, P.V. *Filosofi Rossii XIX-XX stoletii*, Moskva, 2002
7. *Noveșii filosofskii slovar'*, Rostov-na-Donu, 2006
8. David Hayman. *Toward a Mechanics of Mode: Beyond Bakhtin* // *NOVEL: A Forum on Fiction*, vol. 16, No. 2 (Winter, 1983), pag. 101

ANIVERSĂRI CULTURALE – 2008

IANUARIE

200 de ani de la nașterea lui **ANDREI ȘAGUNA**, mitropolit al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania și Ungaria, luptător pentru emanciparea națiunii, membru de onoare al Societății Academice Române (1 ian. 1808 - 28 iun. 1873).

85 de ani de la nașterea poetului și prozatorului român, originar din Basarabia, **MIHAIL CRAMA** (EUGEN ENĂCHESCU POSAD) (1 ian. 1923 - 17 apr. 1994).

80 de ani de la nașterea **ZOEI DIACONESCU**, pedagog, genealogist și filantrop, originară din Basarabia (1 ian. 1928 - 20 apr. 2001).

185 de ani de la nașterea lui **PETÖFI SANDOR**, poet și revoluționar maghiar (1 ian. 1823 - 31 iul. 1849).

60 de ani de la nașterea cântăreței **MARIA SARABAȘ** (2 ian. 1948).

80 de ani de la nașterea compozitorului **TIBERIU OLAH** (2 ian. 1928).

75 de ani de la nașterea lui **ION BĂIEȘU** (ION MIHALACHE), prozator, dramaturg și autor de scenarii pentru televiziune și film, ziarist român (2 ian. 1933 - 21 sept. 1992).

70 de ani de la nașterea lui **VASILE ANDRIEȘ**, profesor universitar, doctor habilitat în medicină (3 ian. 1938).

75 de ani de la nașterea actriței italiene de film **LEA MASSARI** (3 ian. 1933).

80 de ani de la nașterea cântărețului de operă (bas) **IOAN HVOROV** (4 ian. 1928).

365 de ani de la nașterea lui **ISAAC NEWTON**, matematician, fizician și astronom englez (4 ian. 1643 - 31 mart. 1727).

50 de ani de la nașterea ziaristului și scriitorului **NICOLAE ROIBU** (5 ian. 1958).

130 de ani de la nașterea scriitorului **Emil GĂRLEANU** (5 ian. 1878-1914).

110 de ani de la nașterea scriitorului **Ionel TEODOREANU** (6 ian. 1898-1954).

60 de ani de la nașterea lui **AURELIAN DĂNILĂ**, muzicolog, muzicant-clarinetist, compozitor (6 ian. 1948).

170 de ani de la nașterea lui **MAX BRUCH**, compozitor, viorist și dirijor german (6 ian. 1838 - 2 oct. 1920).

160 de ani de la nașterea poetului și cugeătorului bulgar **HRISTO BOTEV** (6 ian. 1848 - 2 iun. 1876).

130 de ani de la nașterea lui **CARL SANDBURG**, poet, prozator, folclorist și om politic american (6 ian. 1878 - 17 oct. 1967).

85 de ani de la nașterea actriței greacă de teatru și film **MÉLINA MERCOURI** (6 ian. 1923).

70 de ani de la nașterea filologului și profesorului universitar **ION DUMBRĂVEANU** (7 ian. 1938).

120 de ani de la nașterea medicului și microbiologului **PETRE CONDREA** (7 ian. 1888 - 13 dec. 1967); a descris în premieră fenomenele de sensibilizare în cursul vaccinării antitetanice la om.

80 de ani de la apariția la București a revistei de cultură și literatură pentru școli și tineret „**CUGET CLAR**”, condusă de N. Iorga (7 ian. 1928 - iun. 1936).

80 de ani de la nașterea lui **CONSTANTIN SIBIRSCHI**, academician, fondator al școlii științifice de ecuații diferențiale din R. Moldova, membru titular al AȘM (8 ian. 1928 - 14 febr. 1990).

60 de ani de la nașterea istoricului **NICOLAE MOVILEANU** (8 ian. 1948 - 1995).

80 de ani de la stingerea din viață a compozitorului și folcloristului român **DUMITRU KIRIAK-GEORGESCU** (6 mart. 1866 - 8 ian. 1928).

130 de ani de la stingerea din viață a scriitorului rus **NIKOLAI A. NEKRASOV** (10 dec. 1821 - 8 ian. 1878).

120 de ani de la nașterea matematicianului german **RICHARD COURANT** (8 ian. 1888 - 27 ian. 1972).

515 ani de la nașterea istoricului și cărturarului umanist **NICOLAUS OLAHUS** (10 ian. 1493 - 17 ian. 1568).

175 de ani de la stingerea din viață a matematicianului francez **ANDRIEN MARIE LEGENDRE** (18 sept. 1752 - 10 ian. 1833); a introdus polinoamele care-i poartă numele și funcția discontinuă.

120 de ani de la nașterea lui **RAFFAELLO VIVIANI**, dramaturg, actor și regizor italian (10 ian. 1888 - 22 mart. 1950).

100 de ani de la nașterea criticului și istoricului literar **RAMIL PORTNOI** (11 ian. 1908 - 18 dec. 1965).

160 de ani de la stingerea din viață a lui **NICOLAE FLOROV**, naturalist basarabean (19 dec. 1876 - 11 ian. 1948).

150 de ani de la nașterea lui **KRISTOFFER NYROP**, romanist danez, membru de onoare al Academiei Române; în studiile sale s-a ocupat și de limba română (11 ian. 1858 - 13 apr. 1931).

85 de ani de la nașterea actriței franceze de teatru **JACQUELINE MAILLAN** (11 ian. 1923).

70 de ani de la nașterea actorului **VICTOR CIUTAC** (12 ian. 1938).

380 de ani de la nașterea scriitorului francez **CHARLES PERRAULT** (12 ian. 1628 - 16 mai 1703).

70 de ani de la nașterea economistului și profesorului universitar **PAVEL PĂSLARU** (14 ian. 1938).

65 de ani de la nașterea cântărețului **TEODOR NEGARĂ** (15 ian. 1943 - 2006).

480 de ani de la stingerea din viață a ierarhului **TEOCTIST II** (cca 1450 - 15 ian. 1528), mitropolit al Moldovei; în timpul lui s-a ridicat catedrala mitropolitană de la Suceava.

85 de ani de la nașterea lingvistei **LIDIA NOVAC** (17 ian. 1923 - 2005).

65 de ani de la nașterea **ALLEI (ALBINA) KORKINA**, poetă, publicistă și traducătoare de expresie rusă (17 ian. 1943).

275 de ani de la nașterea compozitorului francez **FRANÇOIS JOSEPH GOSSEC** (17 ian. 1733 - 16 febr. 1829).

125 de ani de la nașterea romancierului și memorialistului scoțian **COMPTON MACKENZIE** (17 ian. 1883 - 30 noiembrie. 1972).

60 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE URSCHI**, actor comic, regizor, scenarist și textier (18 ian. 1948).

160 de ani de la nașterea scriitorului clasic român **IOAN SLAVICI** (18 ian. 1848 - 17 aug. 1925).

150 de ani de la nașterea dramaturgului francez **EUGÈNE BRIEUX** (19 ian. 1858 - 6 dec. 1932).

360 de ani de la apariția traducerii intitulată „**NOUL TESTAMENT DE LA BĂLGARAD**” (Alba Iulia) (20 ian. 1648).

190 de ani de la stingerea din viață a fabulistului și traducătorului **DIMITRIE ȚICHINDEAL**, supranumit de Eminescu, în *Epigonii*, „gură de aur” (cca 1775 - 20 ian. 1818).

135 de ani de la nașterea prozatorului și poetului danez, laureat al Premiului Nobel pentru literatură, **JOHANNES JENSEN** (20 ian. 1873 - 25 noiembrie. 1950).

80 de ani de la nașterea scriitorului **FILIP MIRONOV** (21 ian. 1928).

75 de ani de la nașterea scriitorului **GHEORGHE BLĂNARU** (21 ian. 1933).

160 de ani de la nașterea compozitorului francez **HENRI DUPARC** (21 ian. 1848 - 12 febr. 1933).

100 de ani de la nașterea fizicianului din Rusia **LEV LANDAU**, laureat al Premiului Nobel (22 ian. 1908 - 1 apr. 1968).

220 de ani de la nașterea lui **GEORGE GORDON BYRON**, lord, poet englez, reprezentant de seamă al romanismului (22 ian. 1788 - 19 apr. 1824).

80 de ani de la nașterea scriitorului rus **PIOTR PROSKURIN** (22 ian. 1928).

70 de ani de la nașterea pictoriței-decoratoare **NELLI SAJIN** (23 ian. 1938 - 6 mart. 1996).

225 de ani de la nașterea prozatorului și diplomatului francez **STENDHAL (HEINRI BEYLE)** (23 ian. 1783 - 23 mart. 1842).

125 de ani de la stingerea din viață a lui **PAUL GUSTAVE DORÉ**, pictor desenator și litograf francez (6 ian. 1832 - 23 ian. 1883).

80 de ani de la nașterea actriței franceze de teatru și film **JEANNE MOREAU** (23 ian. 1928).

160 de ani de la nașterea pictorului rus **VASIL SURIKOV** (24 ian. 1848 - 19 mart. 1916).

125 de ani de la nașterea lui **EMANUIL CAPELLI**, militant pentru cauza națională, deputat în Sfatul Țării (25 ian. 1883 - 18 febr. 1943).

100 de ani de la apariția revistei „**LUMINĂTORUL**”, publicație a Eparhiei Chișinăului, sub redacția lui Constantin Popovici și Gurie Grosu (25 ian. 1908 - 1943).

55 de ani de la nașterea violonistului și dirijorului **NICOLAE BOTGROS** (25 ian. 1953).

180 de ani de la nașterea memorialistului și diplomatului român **ION BĂLĂCEANU** (25 ian. 1828 - 22 dec. 1914).

70 de ani de la nașterea lui **VLADIMIR VÍȘOŢKI**, actor rus de teatru și film, poet și interpret de muzică ușoară (25 ian. 1938 - 25 iul. 1980).

130 de ani de la nașterea poetului german **RUDOLF ALEXANDER SCHRÖDER** (26 ian. 1878 - 22 aug. 1962).

75 de ani de la nașterea regizorului georgian **ELDAR ȘENGHELAIA** (26 ian. 1933).

60 de ani de la nașterea poetului și pictorului **IULIAN FILIP** (27 ian. 1948).

200 de ani de la nașterea lui **VARLAAM BARANESCU**, predicator, revoluționar, poet, și compozitor, originar din Basarabia (29 ian. 1808 - 12 ian. 1894).

90 de ani de la stingerea din viață a chimistului și medicului, membru titular al Academiei Române, cofondator al școlii naționale de chimie, **CONSTANTIN I. ISTRATI** (7 sept. 1850 - 29 ian. 1918).

235 de ani de la nașterea lui **VASILE CARRAGEA**, scriitor, publicist și savant enciclopedist (30 ian. 1773 - 2 noiemb. 1842).

130 de ani de la nașterea romancierului estonian **ANTON HANSEN TAMMSAARE** (30 ian. 1878 - 1 mart. 1940).

195 de ani de la inaugurarea la Chișinău de către mitropolitul G. Bănulescu-Bodoni a **SEMINARULUI TEOLOGIC** (31 ian. 1813).

590 de ani de la stingerea din viață a lui **MIRCEA CEL BĂTRÂN**, domn al Țării Românești, diplomat, sprijinitor al culturii și artei românești, ctitor de biserici (1386 - 31 ian. 1418).

75 de ani de la stingerea din viață a prozatorului englez, laureat al Premiului Nobel pentru literatură, **JOHN GALSWORTHY** (14 aug. 1867 - 31 ian. 1933).

185 de ani de la nașterea folcloristului și povestitorului **PETRE ISPIRESCU** (ian. 1823 - 21 noiemb. 1887).

FEBRUARIE

170 de ani de la nașterea lui **ȘTEFAN GONATA**, specialist în domeniul viticulturii (1 febr. 1838 - 18 sept. 1896).

140 de ani de la nașterea pictorului **ȘTEFAN LUCHIAN** (1 febr. 1868 - 28 iun. 1916).

125 de ani de la nașterea actorului și regizorului rus **EVGHENI B. VAHTANGOV** (1 febr. 1883 - 29 mai 1922).

140 de ani de la nașterea lui **CONSTANTIN RĂDULESCU-MOTRU**, filozof, psiholog și logician (2 febr. 1868 - 6 mart. 1957).

80 de ani de la apariția la București a publicației „**BILETE DE PAPAGAL**”, sub direcția lui Tudor Arghezi (2 febr. 1928 - 12 febr. 1945).

50 de ani de la nașterea lui **VASILE GĂRNEȚ**, poet, prozator, eseist (3 febr. 1958)

70 de ani de la nașterea lui **SIMION CERTAN**, agronom, economist, profesor universitar (3 febr. 1938).

110 de ani de la nașterea istoricului și omului politic **GHEORGHE I. BRĂȚIANU** (3 febr. 1898 - 24 ian. 1953).

540 de ani de la stingerea din viață a tipografului german **JOHANNES GUTENBERG** (1400 - 3 febr. 1468); a inventat tiparul cu litere mobile și a tipărit „Biblia” în limba latină.

100 de ani de la nașterea lui **NIKOLAI FROLOV**, economist, profesor universitar, membru titular al AȘM (4 febr. 1908 - 10 sept. 1987).

55 de ani de la nașterea poetului **VICTOR PÂNZARU** (4 febr. 1953).

60 de ani de la nașterea compozitorului și muzicologului **CONSTANTIN RUSNAC** (6 febr. 1948).

60 de ani de la nașterea poetului umorist **GRIGORE PUICĂ** (6 febr. 1948).

60 de ani de la nașterea regizorului **MARCEL CHISTRUGA** (6 febr. 1948).

100 de ani de la nașterea scriitorului, teoretician al avangardei, **GEO BOGZA** (6 febr. 1908 - 14 sept. 1993).

695 de ani de la nașterea scriitorului și umanistului italian **GIOVANNI BOCCACCIO** (6 febr. 1313 - 21 dec. 1375).

80 de ani de la stingerea din viață a lui **PETRU DRAGANOV**, filolog-slavist, etnograf și bibliograf (15 febr. 1857 - 7 febr. 1928).

70 de ani de la nașterea arhitectului **IURI TUMANIAN** (7 febr. 1938).

100 de ani de la nașterea lui **VASILE ȚE-PORDEI**, teolog, publicist, și scriitor român, originar din Basarabia (8 febr. 1908 - 2002).

180 de ani de la nașterea scriitorului francez **JULES VERNE** (8 febr. 1828 - 24 mart. 1905).

130 de ani de la nașterea filozofului și scriitorului israelian **MARTIN BUBER** (8 febr. 1878 - 13 iun. 1965).

120 de ani de la nașterea lui **GIUSEPPE UNGARETTI**, poet și eseist italian (8 febr. 1888 - 1970).

80 de ani de la nașterea actorului rus de teatru și film **VIACESLAV V. TIHONOV** (8 febr. 1928).

70 de ani de la nașterea lui **NICOLAE OPOPOL**, specialist în domeniul sănătății publice și medicinei preventive, profesor universitar, membru corespondent al AȘM (9 febr. 1938).

75 de ani de la nașterea actorului de teatru și film **VICTOR REBENGIUC** (10 febr. 1933).

110 de ani de la nașterea lui **BERTOLD BRECHT**, poet, dramaturg, regizor, eseist german și teoretician al artei (10 febr. 1898 - 14 aug. 1956).

85 de ani de la stingerea din viață a fiziicianului german, laureat al Premiului Nobel, **WILHELM CONRAD RÖNTGEN** (27 mart. 1845 - 10 febr. 1923). A descoperit razele X, (numite și raze R).

80 de ani de la nașterea lui **BORIS MELNIC**, specialist în domeniul fiziologiei și biochimiei, profesor universitar, membru titular al AȘM (11 febr. 1928).

165 de ani de la nașterea violonistului și pianistului **LEON GOIAN** (12 febr. 1843 - 26 aug. 1911).

80 de ani de la nașterea lui **ISAAC BERSUCHER**, specialist în domeniul fizicii chimice și al chimiei cuantice, profesor universitar, membru titular al AȘM (12 febr. 1928).

60 de ani de la nașterea actorului **VASILE ZUBCU-CODREANU** (12 febr. 1948).

100 de ani de la nașterea etnologului **ȘTE-FANIA CRISTESCU-GOLOPENȚIA** (12 febr. 1908 - 29 mart. 1978). A participat la campaniile monografice inițiate și conduse de Dimitrie Gusti, inclusiv la cea din Cornova, în 1931.

75 de ani de la nașterea lui **VASILE BABUC**, specialist în domeniul biologiei și tehnologiei cultivării speciilor pomicole membru corespondent al AȘM (13 febr. 1933).

135 de ani de la nașterea cântărețului rus de operă **FEODOR I. ȘALEAPIN** (13 febr. 1873 - 12 apr. 1938).

125 de ani de la stingerea din viață a lui **RICHARD WAGNER**, compozitor, dirijor, dramaturg, scriitor, eseist și teoretician de artă german (22 mai 1813 - 13 febr. 1883).

135 de ani de la nașterea prozatorului rus **MIHAIL M. PRIȘVIN** (14 febr. 1873 - 16 ian. 1954).

75 de ani de la nașterea lui **EUGEN LI-VOVSCHI**, specialist în domeniul elementelor de construcție și prelucrării statistice a datelor experimentale cu asistența calculatoarelor, doctor habilitat, profesor universitar, membru corespondent al AȘM (15 febr. 1933).

185 de ani de la nașterea lui **MELCHISEDEC** (MIHAI ȘTEFĂNESCU), teolog istoriograf bisericesc și istoric (15 febr. 1823 - 16 mai 1892).

170 de ani de la nașterea filologului și teoreticianului literar rus **ALEKSANDR N. VESELOVSKI** (16 febr. 1838 - 23 oct. 1906).

55 de ani de la nașterea poetei și publicistei **NINA JOSU** (17 febr. 1953).

85 de ani de la stingerea din viață a lui **TEODOR T. BURADA**, folclorist, etnograf, muzicolog, compozitor și istoric al teatrului (3 oct. 1839 - 17 febr. 1923).

90 de ani de la înființarea „**UNIVERSITĂȚII POPULARE**” din Chișinău (18 febr. 1918 - 1940).

80 de ani de la nașterea instrumentistului **DUMITRU ROTARU** (19 febr. 1928).

375 de ani de la nașterea lui **MIRON COSTIN**, cronicar, istoriograf, poet și traducător (19 febr. 1633 - 1691).

535 de ani de la nașterea astronomului polonez **NICOLAUS COPERNIC** (19 febr. 1473 - 24 mai 1543).

130 de ani de la încheierea tratatului de pace ruso-turc de la **SAN STEPHANO** (19 febr. 1878), care consemna sfârșitul războiului ruso-româno-turc și recunoașterea independenței României față de Imperiul Otoman.

75 de ani de la stingerea din viață a compozitorului și organistului german **ARNOLD MENDELSSOHN** (26 dec. 1855 - 19 febr. 1933).

140 de ani de la nașterea lui **MIHAIL BE-REZOVSKI**, compozitor, dirijor și pictor (20 febr. 1868 - 5 sept. 1940).

180 de ani de la nașterea istoricului **ALEKSANDR ZAȘCIUK** (22 febr. 1828 - 30 ian. 1905).

90 de ani de la nașterea specialistului în domeniul economiei și profesorului universitar **ION MOCANU** (23 febr. 1918-?).

85 de ani de la nașterea biblioteconomistului și bibliografului **FAINA TLEHUCI** (23 febr. 1923 - 22 ian. 2005).

150 de ani de la nașterea compozitorului român **GEORGE FOTINO** (23 febr. 1858 - 3 mart. 1946).

145 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE MARINESCU**, medic, neurolog, profesor universitar, membru titular, vicepreședinte al Academiei Române, fondator al Școlii românești de neurologie și primul din lume ce a utilizat cinematografia în cercetarea științifică, în 1898 (23 febr. 1863 - 14 mai 1938).

130 de ani de la nașterea lui **TEODOR PORUCIC**, hidrogeolog, geolog, geograf și profesor universitar (24 febr. 1878 - 1 iun. 1954).

100 de ani de la nașterea teologului **ANTIM NICA**, originar din Basarabia (24 febr. 1908 - 1 mai 1994).

100 de ani de la nașterea lui **HARRY BRAUNER**, folclorist, compozitor, etnomuzicolog român (24 febr. 1908 - 10 mart. 1988).

140 de ani de la stingerea din viață a prozatorului și poetului basarabean **TEODOR VĂRNAV** (1 mart. 1801 - 25 febr. 1868).

135 de ani de la nașterea cântărețului italian **ENRICO CARUSO** (25 febr. 1873 - 2 aug. 1921).

60 de ani de la nașterea scriitorului **NICOLAELAE RUSU** (26 febr. 1948).

170 de ani de la nașterea lui **BOGDAN PETRICEICU HASDEU**, scriitor, folclorist, filolog, lingvist, istoric, publicist; personalitate enciclopedică a culturii și științei românești (26 febr. 1838 - 25 aug. 1907).

80 de ani de la nașterea cântărețului **BORIS RAISOV** (27 febr. 1928 - 8 oct. 1984).

75 de ani de la nașterea biologului și profesorului universitar **LUDMILA CEPURNOV** (28 febr. 1933).

65 de ani de la nașterea țambalagiului **VICTOR COPACINSCHI** (28 febr. 1943).

475 de ani de la nașterea scriitorului și filozofului francez **MICHEL EXQUEM de MONTAIGNE** (28 febr. 1533 - 13 sept. 1592).

325 de ani de la nașterea lui **RENÉ ANTONIE FERCAULT DE RÉAUMUR**, naturalist și fizician francez (28 febr. 1683 - 17 oct. 1757). A inventat termometrului cu alcool și scara termometrică ce-i poartă numele.

200 de ani de la nașterea lui **HONORÉ DAUMIER**, pictor, gravor și sculptor francez (febr. 1808 - 1879).

MARTIE

55 de ani de la nașterea pictoriței **EUDOCHIA ZAVTUR** (1 mart. 1953).

220 de ani de la nașterea lui **GHEORGHE ASACHI**, scriitor și îndrumător cultural român (1 mart. 1788 - 12 noiemb. 1869).

110 de ani de la nașterea lui **CONSTANTIN DAICOVICIU**, arheolog și istoric român (1 mart. 1898 - 27 mai 1973).

85 de ani de la nașterea scriitorului și actorului român **ARCADIE DONOS**, originar din Basarabia (1 mart. 1923 - 19 dec. 2000).

145 de ani de la stingerea din viață a poetului **IANCU VĂCĂRESCU** (1792 - 3 mart. 1863), promotor al ideilor iluministe, animator al învățământului și al culturii românești.

330 de ani de la nașterea lui **ANTONIO LUCIO VIVALDI**, compozitor, violonist, dirijor și pedagog italian (3 mart. 1678 - 28 iul. 1741).

210 de ani de la nașterea cărturarului **GHEORGHE SĂULESCU** (4 mart. 1798 - 6 sept. 1864).

90 de ani de la nașterea economistului american, laureat al Premiului Nobel, **JAMES TOBIN** (5 mart. 1918).

55 de ani de la stingerea din viață a muzicianului rus **SERGHEI S. PROKOFIEV** (23 apr. 1891 - 5 mart. 1953).

75 de ani de la nașterea actriței de teatru și film **MARGARETA POGONAT** (6 mart. 1933).

80 de ani de la nașterea prozatorului columbian **GABRIEL GARCIA MARQUEZ**, laureat al Premiului Nobel (6 mart. 1928).

75 de ani de la nașterea lui **SERGIU DIMI-TRACHI**, specialist în domeniul radioelectronicii și telecomunicației, profesor universitar, membru corespondent al AȘM (7 mart. 1933).

130 de ani de la nașterea lui **BORIS KUS-TODIEV**, pictor, grafician și scenograf rus (7 mart. 1878 - 26 mai 1927).

80 de ani la nașterea lui **CONSTANTIN MARINESCU**, specialist în domeniul filozofiei, sociologiei, politologiei, dreptului, profesor universitar, membru de onoare al AȘM (8 mart. 1928).

220 de ani de la nașterea fizicianului francez **ANTOINE CÉZAR BECQUEREL**, fondator al electrochimiei. (8 mart. 1788 - 18 ian. 1878). A construit un termometru electric.

150 de ani de la nașterea lui **VLADISLAV BUZESCU**, istoric rus, originar din Basarabia, specialist în istoria antică, academician (8 mart. 1858 - 1 iun. 1931).

150 de ani de la nașterea compozitorului italian **RUGGERO LEONCAVALLO** (8 mart. 1858 - 9 aug. 1919).

95 de ani de la nașterea poetului și publicistului **TEODOR NENCEV** (9/13 mart. 1913 - 3 noiemb. 1944).

185 de ani de la nașterea lui **IRACLIE PORUMBESCU**, poet, prozator și teolog (9 mart. 1823 - 13 febr. 1895), tatăl compozitorului Ciprian Porumbescu.

125 de ani de la nașterea scriitorului italian **UMBERTO SABA** (9 mart. 1883 - 2 aug. 1957).

60 de ani de la nașterea lui **TUDOR COLAC**, publicist, pedagog și cercetător al folclorului autohton (10 mart. 1948).

175 de ani de la nașterea omului politic și istoricului **DIMITRIE ALEXANDRU STURDZAMICLĂUȘANU** (10 mart. 1833 - 8 oct. 1914).

70 de ani de la nașterea actriței franceze de teatru și film, de origine rusă, **MARINA VLADY** (10 mart. 1938).

75 de ani de la nașterea pictoriței-scenografe **AURELIA ROMAN** (11 mart. 1933).

100 de ani de la stingerea din viață a scriitorului italian **EDMONDO DE AMICIS** (31 oct. 1846 - 11 mart. 1908).

75 de ani de la nașterea sculptorului **VALENTIN CUZNEȚOV** (12 mart. 1933).

50 de ani de la nașterea istoricului **ION NEGREI**, redactor-șef al revistei „Cugetul” (12 mart. 1958).

80 de ani de la nașterea dramaturgului american **EDWARD ALBEC** (12 mart. 1928).

100 de ani de la stingerea din viață a publicistului basarabean **DIMITRIE CRĂCIUNESCU** (1 mart. 1840 - 13 mart. 1908).

75 de ani de la stingerea din viață a **ELENEI LUZGHIN** (LAZO), oratoare, publicistă și filantroapă (10 ian. 1871 - 13 mart. 1933). A fost președinta Asociației Femeilor din Basarabia.

120 de ani de la nașterea pedagogului rus **ANTON MAKARENKO** (13 mart. 1888 - 1 apr. 1939).

100 de ani de la nașterea lui **ȘERBAN FLORENTIN ȚIȚEICA**, fizician atomist, întemeitorul școlilor românești de fizică, statistică, mecanică cuantică și fizica particulelor elementare (14 mart. 1908 - 17 mai 1985).

70 de ani de la nașterea bibliografului **MARIA ILIEVICI** (TONOFA) (15 mart. 1938).

70 de ani de la stingerea din viață a scriitorului rus **ALEKSANDR KUPRIN** (7 sept. 1870 - 15 mart. 1938).

120 de ani de la nașterea poetului **ALEXEI MATEEVICI** (16/28 mart. 1888 - 26 aug. 1917).

50 de ani de la nașterea cântăreței de operă (soprană) și profesoarei **ANASTASIA BURU-IANĂ** (16 mart. 1958).

75 de ani de la nașterea lui **TIBERIU AVRAMESCU**, istoric literar și editor, originar din Basarabia (16 mart. 1933).

80 de ani de la nașterea specialistului în domeniul dreptului, profesor universitar, **ALEXEI SURILOV** (17 mart. 1928).

125 de ani de la nașterea prozatorului **URMUZ** (DEMETRU DEM. DEMETRESCU-BUZĂU) (17 mart. 1883 - 23 noiemb. 1923).

380 de ani de la nașterea sculptorului francez **FRANÇOIS JIRARDON** (17 mart. 1628 - 1 sept. 1715).

100 de ani de la nașterea scriitorului rus **BORIS POLEVOI** (17 mart. 1908 - 12 iul. 1981).

240 de ani de la stingerea din viață a scriitorului britanic de origine irlandeză, **LAURENCE STERNE** (24 noiemb. 1713 - 18 mart. 1768).

135 de ani de la nașterea lui **IOAN LIVESCU**, actor, regizor, publicist, dramaturg și profesor (19 mart. 1873 - 7 febr. 1944).

125 de ani de la nașterea chimistului englez, laureat al Premiului Nobel **Sir WALTER NORMAN HAWORTH**, (19 mart. 1883 - 19 mart. 1950). A realizat prima sinteză a acidului ascorbic (vitamina C).

180 de ani de la nașterea dramaturgului norvegian **HENRIK IBSEN** (20 mart. 1828 - 23 mai 1906).

75 de ani de la nașterea actorului italian de teatru și film **RENATO SALVATORI** (20 mart. 1933).

85 de ani de la nașterea scriitorului de expresie rusă **SOFRON BURLACA** (21 mart. 1923 - 19 ian. 1980).

75 de ani de la nașterea lui **VLADIMIR FI-ODOROV**, specialist rus în chirurgia generală, membru de onoare al AȘM (21 mart. 1933).

80 de ani de la nașterea pianistului și compozitorului **VALENTIN GHEORGHIU** (21 mart. 1928).

200 de ani de la stingerea din viață a cărturarului **PAUL IORGOVICI** (28 apr. 1764 - 21 mart. 1808).

50 de ani de la stingerea din viață a cântăreței basarabene de operă (soprană de coloratură), profesoară **LIDIA LIPKOVSKI** (28 apr. 1884 - 22 mart. 1958).

140 de ani de la nașterea esteticianului și criticului literar **MIHAIL DRAGOMIRESCU** (22 mart. 1868 - 25 noiemb. 1942).

135 de ani de la stingerea din viață a lui **FILARET SCRIBAN**, arhiereu, teolog, traducător și pedagog (1811 - 23 mart. 1873).

100 de ani de la nașterea dansatoarei și actriței americane de film **JOAN CRAWFORD** (23 mart. 1908 - 10 mai 1977).

70 de ani de la nașterea lui **IURI PAVLOV**, poet, ziarist și traducător de expresie rusă (23 mart. 1938).

50 de ani de la stingerea din viață a lui **GHEORGHE TÂRȚĂU**, lăutar, compozitor, pedagog și dirijor (29 iun. 1904 - 24 mart. 1958).

190 de ani de la nașterea compozitorului și dirijorului **GAVRIIL LOMAKIN** (25 mart. 1818 - 9 mai 1885).

195 de ani de la nașterea lui **CESAR BOLIAC**, poet, publicist, arheolog și folclorist (25 mart. 1813 - 10 mart. 1881).

200 de ani de la nașterea poetului spaniol **JOSÉ de ESPRONCEDA Y DELGADO** (25 mart. 1808 - 23 mai 1842).

90 de ani de la stingerea din viață a lui **CLAUDE DEBUSSY**, compozitor, pianist și critic muzical francez (22 aug. 1862 - 25 mart. 1918).

160 de ani de la redactarea de către Vasile Alecsandri a broșurii „**PROTESTAȚIE ÎN NUMELE MOLDOVEI, A OMENIRII ȘI A LUI DUMNEZEU**”, adresată „fraților români din toată România”. A fost documentul programatic al mișcării revoluționare de la 1848. (27 mart. 1848).

80 de ani de la nașterea filologului și profesorului universitar **ION MOCREAC** (27 mart. 1928 - 25 febr. 1991).

65 de ani de la nașterea scriitorului **AUREL CIOCANU** (27 mart. 1943).

50 de ani de la nașterea cântăreței de operă (soprană) **MARIA POPESCU** (27 mart. 1958).

140 de ani de la nașterea scriitorului rus **MAKSIM GORKI** (28 mart. 1868 - 18 iun. 1936).

80 de ani de la nașterea **IULIEI BOIARSCHI**, profesor universitar, om de știință, doctor habilitat în științe fizico-matematice (29 mart. 1928 - 15 ian. 1996).

130 de ani de la nașterea poetei și prozatoarei **ELENA FARAGO** (29 mart. 1878 - 4 ian. 1954).

60 de ani de la nașterea graficianului **MIHAI BACINSCHI** (30 mart. 1948).

85 de ani de la nașterea muzicologului **VI-OREL COSMA** (30 mart. 1923).

140 de ani de la apariția publicației „**CURIERUL DE IAȘI**”, gazetă politică cu o pagină culturală și literară, la care a lucrat în timp și M. Eminescu (31 mart. 1868 - sept. 1884).

75 de ani de la nașterea poetului **NICHITA STĂNESCU** (31 mart. 1933 - 13 dec. 1983).

(După *Calendar Național 2008*)